A HAPPY NEW YEAR!

לשנה טובה תכתבו ותחתמו !

ראש השנה נומער

BIALYSTOKER STIMME

ביאַליסטאָקער שטימע

אָפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע

נומער 301 • ערב ראש השנה, תשכ"ח, ניו־יאָרק, אקטאָבער, 1967 • 47־טער יאָרגאַנג

אינהאַלט

אין גאַנג פון צייט..... דוד סאַהן	3
דער שופר (סקיצע)..... אהרן חיות	5
דער כח פון א פיטום (ערינערונג)..... מ. סירקעס (פראנקריך)	6
אויפן בארג נבו (ליד)..... אליעזר ניודאָוו־נעוואַדאָווסקי	7
ידותם ברוי..... י. ה. קאנציפאלסקי (ישראל)	8
לידער..... לובא זילבערבלאַט (מעקסיקע) ; י. האניק ; א. חיות	10
דער גייגנדיגער מזומן (שילדערונג)..... משה ווייסמאן	11
ביאליסטאָקער רוסער קריוויץ — א בן־שבעים..... דוד סאַהן	12
דער קאָרעספאָנדענט (פאעמע)..... משה יהודה מייזעל	19
ביאליסטאָק : זונגע בילדער..... יעקב יערוזאלימסקי	20
פעלקער — שטיט אויף צו סליחות (ליד)..... יעקב טעללער	21
א באזוך ביים כותל המערבי..... יעקב בעלער (פאנאדע)	22
לידער צו ישראל..... ראָזא נעוואַדאָווסקא	23
זינג ישראל (ליד)..... יעקב כהן	23
מיין פעטער מאָטע (ערינערונג)..... מ. באביטש	24
ספעקטאָר־סאַנדלער רעקאָרד..... ישראל גימלמאן (אויסטראליע)	26
נוסח'ט דאָס פּלעמעל (ליד)..... אליעזר ניודאָוו־נעוואַדאָווסקי	26
דער קינסטלער בען..... לייזער ראן	27
שרייבער און ביכער.....	29
ביאליסטאָקער איבער דער וועלט :	
א. שויקעוויטש (ישראל) ; אברהם שבה ; בן ציון ברוקער (ארגענטינע).....	30
דריי לידער..... אברהם שכח	33
אונזערע לאַנדסלייט איבער אמעריקע :	
ראָזע צוקערמאן (שיקאגא), בען טראַש (מילוואקי), וויליאם ווייניר (פעטערסאן)	35
דר. ה. פראנק ע"ה — א ביאליסטאקער גיסטינער ריו..... הירש אראמאוויטש	36
אונזער חוב צו דר. זאמענהאף..... דר. ה. פראנק	38
ביאליסטאָק (עהענץ)..... גענניא בראדי	39
בנימין טאבאטשינסקי ע"ה (נעקראָלאָג)..... וויידעל באבאצקי	40
באבע שרה פון די הערינג..... טויבעל בערמאן ע"ה	42
דער ביאליסטאָקער קאָמיטעטניק..... פנחס מילער (פאנאדע)	43
סאשע'ס סעקיוריטי.....	44
אונזער אינסטיטוציע.....	45
אונזערע פארלוסטען.....	50
לישנה טובה באגריסונגען.....	58—80
ענגלישע אפטיילונג : עטעל אינגבערג, אהרן חיות, רעי סיידערמאן.....	1—28

ארויסגעגעבן פון ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוויי, ניו יאָרק

דוד סאַהן, רעדאַקטאָר

Published by the Bialystoker Center, 228 East Broadway, N. Y. City

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

צום ערשטען מאל אַ „זונטאָג בייטאָג" (מאַטינע)

ביאַליסטאָקער טעאַטער בענעפיט

חשובע פריינט:

מיר לאָדען אייך האַרציג צו אונזער טראַדיציאָנעלען

יערליכען טעאַטער בענעפיט

וואָס וועט דאָס מאָל פאָרקומען **פאַר אייער באַקוועמליכקייט** אלס **מאַטינע** פאָרשטעלונג

זונטאָג, דעם 29־טען אָקטאָבער, 1967

2 אַזייגער בייטאָג

א ן

„אַנדערסאָן אידישען טעאַטער"

סעקאַנד עוועניו און 4־טע גאַס, ניו־יאָרק

וואו עס וועט אויפגעפירט ווערען די

פרעמיער־פאָרשטעלונג פון

נייעם סעזאָן

„די כלה האָט פאַרבאַנדושעט"

די שפאָגל־נייע, קאָלירפולע, מוזיקאַלישע קאָמעדיע, רייך אין ליד און טאַנץ, אין שפאָס און געלעכטער, מיט דער באַטייליגונג פון די באַרימטע בינע־קינסטלער, די באַליבטע סטאַרגעסט פון ישראל: **דזשעני קעסלער** און **אדריאן סטאר**, ווי אויך פון די זייער טאַלאַנטפולע אַרטיסטען: **דזשייקאָב דיישקאָבס, מרים קרעסין, לעאָן ליבגאָלד, העניריעטא דזשייקאָבסאָן, טעלמאַ מינץ, סימאָר רעכטצייט** א. א. ו.ה.

מוזיק געשריבען פון **שלום סעקונדא**

ט קעסט ביי דער קאַסע אין אָוועניו פון דער פאָרשטעלונג. מיר בעטען אייך צו קומען צו דער פאָרשטעלונג, וואו איר וועט זיך אַמוזירען און דערבי העלפען אונזער אינסטיטוציע.

מיט די בעסטע וואונטשען צו אייך און צו אייער פאַמיליע צום נייעם יאָר, שלימען מיר,

ביאַליסטאָקער מושב זקנים און שפיטאָל

For The First Time

A Bialystoker Sunday Afternoon (Matinee) Theatre Benefit

Dear Friends:

We cordially invite you to our traditional

Annual Theatre Benefit

that will, this time, be performed for *your* convenience

■

as a MATINEE show, on SUNDAY AFTERNOON OCTOBER 29, 1967 2 O'Clock at the

ANDERSON YIDDISH THEATRE

SECOND AVENUE AT 4TH STREET, NEW YORK

■

Premiere Performance of the Season

■

"The Bride Got Farblondjet"

A New, Gay, Amusing Musical Comedy

bursting with humor, wit and joy, song and dance featuring the famous artists, Star-Guests from Israel, *Jenny Kessler* and *Adrian Star*; the favorite talents: *Jacob Jacobs, Miriam Kresin, Leon Liebgold, Henrietta Jacobson, Thelma Mintz, Seymour Rechzite.* The Play was set to tune by *Sholem Secunda.*

■

Tickets may be obtained at the ticket booth on the evening of the Show.

■

Please attend our benefit for a rare thrill, coupled with a humanitarian deed of helping the helpless aged residents of our Home.

■

With warmest New Year wishes to you and yours, we remain,

Sincerely yours,

BIALYSTOKER HOME FOR THE AGED AND INFIRMARY

יאָסל קאָהנס בוך לידער דערשינען

אונטערן נאָמען „אַ פונק אין טונקל" איז איצט דערשינען יאָסל קאָהנס בוך פאָעזיע, וואָס אַ קאָמיטעט פון טרייד יוניאָן פירער און כלל־טוער האָבען געהאָלפען אַרויסגעבען לכבוד יאָסל קאָהנס 70־יאָריגען געבוירענטאָג, וואָס וועט געפייערט ווערען סוף דעם קאַלענדאַר־יאָר.

דאָס בוך, פרעכטיק אילוסטרירט פון מאָלער יצחק ליכטענשטיין, מיט אַ פאָרטרעט־צייכענונג פון מאָלער אבא אָסטראָווסקי, איז אייגנעטיילט אין 8 טיילען און אין זיי ווערט אַרומגענומען אַ קאַליידאָסקאָפ פון דיכטער'ס שטימונגען. אַ גרויסע צאָל לידער זיינען אין סוראַליסטישען באַנעם און גיבען אויסדרוק צו ווייזיעס און פילאָסאָפישע פאַרטראַכטונגען.

דעם בוך אין מאַנוסקריפט איז צוגעטיילט געווארען די קאַרל ראָטמאַן ליטעראַטור־סטיפענדיע דורכן אידישען קולטור קאָנגרעס און אידישען „פען"־צענטער.

דעם בוך קען מען באַקומען סיי דורכן „ציקאָ"־פאַרלאַג, סיי ביים מחבר.

ביאַליסטאָקער שטימע

אפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאפט אין אמעריקע

נומער 301 • ערב ראש השנה, תשכ"ח, ניו־יאָרק, אקטאָבער, 1967 • 47־טער יאָרגאַנג

אין גאַנג פון צייט

געדאַנקען און נאָטיצען

פון דוד סאָהן

מיטן פנים צום נייעם יאָר

אין דעם אָפגרונט פון צייט איז וויכטיר אַוועק א יאָר, שנת תשכ"ח, באַלאַדען מיט יאָך און זאָרג, און מיט האָפענדיגען מוט קומט אונז אנטקעגען דער נייער, פרישער, ינגער יאָר תשכ"ח.

די וועלט האָט דורכגעמאַכט אין פאַרגאַנגענעם יאָר וויכטיגע היסטאָרישע געשעענישען; אונזער מדינת ישראל האָט אויפגעטרייסלט די גאַנצע מענטשהייט מיט איר היסטאָרישער 6־טאָגיגער מלחמה, פאַנאַטישען נצחון און אויסגעבריטערטע גדענעצען.

אויך אונזער ביאַליסטאָקער היים און שפיטאָל האָט צו פאַרצייכענען א וויכטיגען רעקארד פון ארבעט און דערגרייכונגען. מיר האָבען אויבערגעבויט און מאָדערניזירט אונזער בנין, וועלכער פאַרנעמט איצט אַן אנגעזעענעם פלאַץ צווישען די בעסטע און שענסטע אידישע היימען פאַר דעם עלטערען דור אין אמעריקע.

אונזער שפיטאָל האָט געמאַכט גרויס פאַרשריט און איז אפיציעל אנערקענט געוואָרען דורך די באַטערפענדע מאַכט־אַרגאַנען, אלס „אפראווד אינפירמערי" מיט אלע פריוויליגיעס, וואָס זיינען דערמיט פאַרבונדען.

מיר האָבען עפעיִיערט דעם 18־טען יובי אונזער ערשטען חנוכת־הבית פאַר דעם באַארד אף דירעקטאָרען, און דעם 1־טען סעפטעמבער האָבען מיר דורכגעפירט א גראַנדיאזען פאַלקס־יום־טוב פון דעם 2־טען חנוכת־הבית פאַר אונזער מיטגלידער־שאַפט, פאַר די לאַנדסלייט און פאַר די בריידע מאַסען.

באַזוכער פון אונזער היים און שפיטאָל קענען זיך ניט אפוואונדערען פון דעם „נייעם פנים", וואָס אונזער אינסטיטוציע האָט באקומען. גראַד אָט די היים פאַר עלטערע מענטשען צאַפעלט מיט לעבען, אטעמט מיט יוגענט און ברויזט מיט אקטיוויטעטען. דאָס אויג ווערט פאַרכאַפט פון די שיין־מעבלירטע פריוואָטע צימערן מיט אלע באקוועמליכקייטען; דאָס הארץ קווילט אָן, ווען מען זעט די פריינטליכע באַדינונג און באַהאַנדלונג פון די זקנים און זקנות מיט צערטליכקייט און מיט זורדע. אלע פילען זיך דאָ, ווי אין גרויסע פאַמיליע אונטער איין דאַך. כאָטש ניי אין אויסזען, איז אבער אין כאַראקטער אונזער אינסטיטוציע פאַרבליבען די זעלבע „היים מיט א נשמה", ווי בין איצט.

די מעדיצינישע באַהאַנדלונג איז פון בעסטער קוואַליטעט. הויך־קוואַליפיצירטע דאקטוירים און א ענטיטער סטאף פון נויר־סעס פאַסען־אויף אויבער דעם גזונט פון די זקנים אין זקנות טאָג און נאכט אין באַהאַנדלען זיי מיט די נייעסטע אינריכטונגען און אויסשטאַטונגען.

עס ווערט אויך געזאָרגט פאַר דעם גייסטיגען ווויילזיין פון די איינוואוינער. אין פאַרווילונגס־פראַגראַמען ווי אויך קולטורעלע אונטערנעמונגען ווערען איינגעאָרדענט אויפן פלאַץ.

דער חן פון אַמאָליגער שיינקייט ווערט צוריקגעשטעלט אויף די פנימער פון די זקנות, וועלכע ווערען באַהאַנדלט אין א נייאיינגעריכטעטען „ביוטי־פאַרלאָר" אויפן פלאַץ. זיי פילען, ווי די יונגע יאָרען קערען זיך אום צוריק.

פיזיש און גייסטיג איז דאָס אום שפיטאָל געשטיגען אין א גאָר הויכער מאָס.

אויך אונזער ביאַליסטאָקער צענטער האָט דורכגעפירט וויכטיגע געזעלשאַפטליכע פונקציעס, שטיצענדיג לאַנדסלייט אין שטאָט, אין לאַנד און איבער דער גאַרער וועלט. באזונדערס האָבען מיר זיך אויסגעצייכענט מיט אינזער הילף צו די מלחמה־געליטענע ביאַליסטאָקער העלדען אין מדינת ישראל.

צום נייעם יאָר קוקען מיר אַרויף מיט מוט און האָפענונג. מיר קומען מיט שטאַלץ אין מיר גייען דער צוקונפט אנטקעגען מיט דרייסטע טריט און טיפער אנטשלאָסענקייט פאַרצוועצען אונזער הייליגע אידיש־מענטשליכע ארבעט.

פון טיפען האַרצען דאנקען מיר אונזערע באַאמטע, דירעקטאָרען, טוער און מיטגלידער, אונטערשטיצער און פריינט פאַר דער ביז־איצטיגער הילף, און מיר האָפען אויף זייער וויייטער־דיגער קאָאפעראַציע.

צו אלע אונזערע לאַנדסלייט, פריינט אין צו כלל ישראל אומעטום דריקן מיר אויס אונזער וואַרעמען וואונטש פאַר א גזונטען און גוטען נייעם יאָר.

ביאַליסטאָקער בייטראָג צו ישראל'ס קאַמף אין זיג

דער נס פון ישראל'ס זעקס־טאָגיגער מלחמה און אויסערגעווייניליכען זיג האָט אויך זייער שטארק אויפגעוועקט אין אידן אין דער גאַנצער וועלט אַ נייע ליבשאפט צו ישראל. אין דאָס בליט פון ביאַליסטאָקער העלדען, וועלכע האָבען מיט זייערע יונגע קערפערס אין מיט זייער גייסט פון מסירת נפש אויסגעלייזט די נייי־דערראַבערטע טעריטאָריעס, געוואונען דעם נצחון און פאַרוואנדעלט די קלייַנע מדינה אין גרויס־ישראל.

מערקווירדיג, אז אינזערע ביאַליסטאָקער אידען זיינען אויך אמאל געווען צווייפלען די פּאָגערז פון דעם אידישען הימלאָד, צווישען די ערשטע צו פאַרלאָזען די אלטע הימ און צו שאפען אין בויען קאַלאָניעס און א גזונט אידיש לעבען אויף די בערג און אין די טאָלען פון ציון און ירושלים.

וועז דער מלחמה־סיגנאל איז לעצטענס געקומען, זיינען אינזערע לאַנדסלייט, די טרוימער אין בויער פון ציון, ווידער געווען צווישען די ערשטע אין די ריען פון ישראל'ס אַרמיי

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

צו פאַרטיידיגען פאָלק און לאַנד צו דערוועלבען נייע פאָזיציעס פאַר דעם וואוקס און אַנטוויקלונג פון דער אידישער מדינה.

געווען זיינען עס גורל׳דיגע טעג, וועו דאָס קליינע ישראל און זיינע בראָווע זין און טעכטער זיינען געשטאַנען איינזאָם און אַליין אויף דריי פראָנטען געגען מיליאָנען שטאַרק־באָוואָפענטע אַראַבער און געגען פאַרביסענע פיינט און „גלייכגילטיגע" כלומרשט גוטע פריינט אין דער גרויסער, גאָרער וועלט.

דער שיקזאַל פון ישראל אין דער היים און פון דעם אידענטום אין דער גאָרער וועלט איז געשטאַנען אויף דער וואָגשאָל. אָדער אַ נצחון און די מזל־ברכה פון ווייטערדיגער עקזיסטענץ מיט רעכט און ווירדע, אָדער, חלילה, געוצליכע פאַרניכטונג פון אונזערע בריידער און שוועסטער אין היימלאַנד און פון דעם אידישען פאָלק איבער דעם גאַנצען ערד־קוגעל.

וועו ישראל האָט געבלוטיגט אויף די פראָנטען, האָט אויך דאָס אַמעריקאַנער אידענטום ניט געוואָרט. הערצער האָבען געקלאָפט צו דעם זעלבען ריטם אומעטום, און הונדערטער מיליאָנען דאָלאַרען זיינען געשאַפען געוואָרען צו שטיצען די געבענטשטע הענט פון ישראל אין קאַמף.

מיר ביאַליסטאָקער אין אַמעריקע, וועלכע האָבען שוין די טראַדיציע פון חיבת ציון פון די אַמאָליגע יאָרען, און פון גרויסצוגיגען רעליף צו אונזערע בריידער אומעטום, וואו זיי געפינען זיך, האָבען זיך אויף דער אייגענער איניציאַטיוו, באַלד אָפגערופען צום געבאָט פון דער שעה.

אונזער ביאַליסטאָקער צענטער האָט גלייך אין די ערשטע טעג פון דער מלחמה אַרויסגעשיקט טעלעגראַפיש צו אונזערע לאַנדסמאַנשאַפטליכע טוער אין ישראל די סומע פון 2,000 דאָלער פאַר די מלחמה־געליטענע לאַנדסלייט און זייערע פאַמיליעס.

מיר האָבען אויך פראָקלאַמירט אַ דרינגענדען „ביאַליסטאָקער ישראל עמוירדזשענסי אָפּיל" און פונאַנדערגעשיקט אָפּיל־בריוו צו אונזערע אַמעריקאַנער לאַנדסלייט אין שטאָט און איבער דעם גאַנצען לאַנד.

מיט שטאָלץ און פרייד באַריכטען מיר, אַז דער אָפרוף צום אָפּיל איז געווען זייער וואַרעם.

צווישען די גרעסערע ביישטייערונגען שיינען אַרויס די ליכטיגע נעמען פון אונזערע באַאַמטע און דירעקטאָרען: טרעזשורער אילאי טאַרלאָפסקי, קאָנטראָלער אַלבערט פראָליך, וויס־פרעזידענט דייוויד לובין און לאַנדסמאַן מיטגליד לאַזאַר שאברי.

אַ ספעציעלער קאָמיטעט אין ישראל מיט דעם אָנטייל פון אונזערע אָנגעזעענסטע לאַנדסמאַנשאַפטליכע טוער פאַרוואַלטעט איצט מיט דעם פאָנד פאַר דעם נויטיגען געברויך.

אַ צאָל פון אונזערע טייערע לאַנדסלייט אין ישראל האָבען אָוועקגעלייגט זייערע לעבענס אויף דעם מזבח פון אונזער הייליגען קאַמף און אויסערגעווייניליכען נצחון. אַ טייל זיינען פאַרוואונדעט געוואָרען. מיט זייער בלוט און פלייש, מאַרך און ביין, האָבען זיי ווידער פאַרשריבען אַ גאָלדענעם קאַפּיטעל אין דער געשיכטע פון מדינת ישראל אין קאַמף און שוץ, ווי זייערע טאַטעס און זיידעס האָבען עס געטאָן פאַר דעם פאָלק און לאַנד פון ציון מיט זייער אַרבעט און שווייס, שאַפונג און איפבוי.

אויך מיר ביאַליסטאָקער אין אַמעריקע, האָבען זיך פאַראייביגט אין דעם גרויסען סעקס־טאָגיגער מלחמה און נצחון מיט אונזער אָפענער האַנט און בריייטער הילף.

איז עס אַ נחת און אַ כבוד צו פילען, אַז אונזער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק האָט זיך געשטעלט אין שפיץ פון דער היסטאָרישער אַקציע און בייגעשטאַנען אונזערע בריידער און שוועסטער אין ישראל אין די טעג פון שווערסטע נסיונות און פאַנטאַסטישען זיג.

אונזער איבערגעבויטער בנין

מיט מזל און ברכה קענען מיר שוין ברענגען צו אונזערע לעזער די גליקליכע נייעס, אַז נאָך צוויי יאָר אַרבעט איז אונזער בילדינג פון דער ביאַליסטאָקער היים און שפיטאָל אויף 228 איסט בראָדוועי שוין איבערגעבויט און מאָדערניזירט לויט די העכסטע סטאַנדאַרדס פון מאָדערנער טעכניק און באַקוועמליכקייט.

דער באַטרעף פון דעם גרינדליכען רעמאָנט איז אַרום 600 טויזענט דאָלער. מיר האָבען געהאָפט, אַז עס וועט קאָסטען ווינציגער, אָבער אין גאַנג פון דער אַרבעט זיינען צוגעפאַלען אַ סך נייע אומדערוואַרטעטע אויסגאָבען.

פאַר אונז איז דער איבערבוי געווען אַ ריזיגע אָנשטרענגונג, אָבער מיט געמיינזאַמע כחות האָבען מיר עס דערגרייכט.

אַ וויכטיגע ראָל ביים פינאַנסירען די איבערבוי־אַרבעט האָט געשפילט אונזער פּראָקלאַמירטע ביאַליסטאָקער פאָלקס־הלוואה. אונזער מיטגלידערשאַפט, לאַנדסלייט און פריינט פון אומעטום האָבען זיך וואַרעם אָפּגערופען. עטליכע הויכע באַאַמטע פון אונזער אינסטיטוציע האָבען זיך ספּעציעל אויסגעצייכענט מיט גאָר גרויסע הלוואות און דאָנייישאָנס.

היינט צו טאָג נויטיגען מיר זיך נאָך אין 200,000 דאָלער צו פאַרענדיגען אונ׳ אויסשטאַטען געווייסע אָפּטיילונגען אין אונזער האָום און שפיטאָל, ווי אויך צו דעקען אונזערע חובות און שולדען.

מיר האָפען, אַז אונזערע מיטגלידער, לאַנדסלייט און פריינט וועלען אונז ביישטיין, ווי זיי האָבען עס געטאָן ביז איצט און אויסשטרעקען זייער וואַרעמע האַנט און בריייטע הילף.

דער חנוכת הבית פון אונזער איבערגעבויטער האָום אין שפיטאָל, אין יוני פאַר די דירעקטאָרען, און אין סעפטעמבער פאַרן פאָלק, האָבען געדינט אַלס לעבעדיגע אויסשטעלונג פון אונזערע דערגרייכונגען.

זאָל אונז אַלעמען זיין מיט מזל און מיט ברכה פון אונזער שווערער אַרבעט און שיינע פרוכט צו געזונט אין אויף לאַנגע יאָר:

אונזער באָארד אָף דירעקטאָרען

ווי שטענדיג, וועט אויך דאָס יאָר ביי אונזער חנוכה־אונטערנעמונג דערווייזלט ווערען אַ נייער באָארד אָף דירעקטאָרען פאַר דעם יאָר 1968.

דער באָארד איז אונזער „ביאַליסטאָקער פאַרלאַמענט", וועלכער באַשליסט וועגען דער פאָליסי און די טעטיגקייטען פון דער אינסטיטוציע.

עס איז אונזער וואונטש, אַז דער אינגערער עלעמענט זאָל ווערען טעטיג דורך פאַרנעמען פלעצער אין אונזער באָארד אָף דירעקטאָרען.

מיר נויטיגען זיך אין „יונג בלוט", באַזונדערס איצט, וועו אונזער האָום און שפיטאָל האָבען באַקומען אַ אינגערן און פריישערן אויסזען.

מיר האָפען, אַז אונזערע מיטגלידער וועלען עס האָבען אין זינען ביי די נעקסטע וואַלען פון באָארד אָף דירעקטאָרען.

דער שופר

(ציטליכע סקיצע)

פון **אהרן חייט**

דער כמורנער ברוגז׳ער הימעל, די אלול׳דיגע ווינטען און די גוס־רעגענס פון טריבען האַרבסט, די נעץ און די קעלט אין די ביינער, זיינען שוין געווען בעשיינפערליכע סימנים אויף די אַנ־קומענדיגע ימים הנוראים און נאָענטען יום־הדין.

ר׳ יוסף דער בעל־תוקע האָט שוין באַצייטענס אַרויסגענו־מען דעם אַלטען שופר, וועלכער איז אַ גאַנץ יאָר געלעגען פאַר־וויקעלט אין וואַטע, אַז קיין פייכטקייט אָדער שפייעכץ זאָל זיך ניט אַריינשמוגלען אינווייניג דורך דעם שמאָלען לעכעל.

שוין אַ גאַנץ אלול, ווי ער בלאָזט שופר יעדען פרימאָרגען, אָבער עפּעס שרעקט אים דאָס האַרץ. ער ציטערט, ווען ער דער־מאָנט זיך וועגען די ראש־השנה׳דיגע הונדערט קולות. זיינען זיי דאָך ביידע אַזוי אַלט: דער בעל־תוקע און דער שופר. הלוואי זאָל זיין כשורה, הלוואי זאָל זיי ביידען אָפּגיין גלאַט די הייליגע פונקציע פון די „פאַרכטיגע טעג".

ר׳ יוסף קוקט צערטליך אויף דעם שופר, זיין געטרייען חבר דורך די אַלע יאָרען. צוזאַמען אַמאָל יונג געווען.

אָט דערמאָנט זיך ר׳ יוסף. ער איז נאָך אַ אינגעל געווען, אַ קונדס, אַ ווייסער חברה׳ניק, וועלכער פלעגט אָפטאָן קונצען און שטיקלאָך דעם בייזען רביץ׳ן: אַ דריי־טאָן „פּזר" דעם רבינ׳ס אויער, ווען יענער פלעגט כאָפּען אַ דרימעל; אָפּבינדען די שניר־לאָך פון פאַרטעך ביי דער רבי׳צין; אַ געשריי טאָן פון הינטער אַ פלויט „פּאָזשאַר" אין מיטען טאָג, און דער גאַנצער חדר פלעגט אַרויסלויפען אין גרויס פאַניק. פלעגט ער טאַקע כאָפּען גע־שמאַקע פּעטש, אָבער דער רבי האָט אים דאָך געהאַלטען אין זיין „קנעלונג", ווייל יאָסעלע איז געווען אַ שארפער קאָפּ, אַ מזיק אין לערנען, דאָס שיינדעל פון חדר.

אַ באַזונדער חשק האָט יאָסעלע געהאָט צום רבי׳נס שופר. פלעגט ער זיך טאַקע אַרויסגנב׳ענען פון הינטער דעם רבי׳נס שטרענג אויג, זיך צוכאָפּען צום אַלמערל און אַרויסנעמען דעם שופר. און... אַ מאָדנע זאַך, ער פלעגט בלאָזען, ווי אַ ענגיטער, אַ רגיל, ווי דער אמת׳ער בעזאָנג פון די מלאכי השרת.

ווען יאָסעלע איז געווארען בר־מצוה, האָט ער פאַר זיין אויס־געקליגעלטען פּלפּול באַקומען אַלס דרשה־געשאַנק אַ שפּאַגעל־נייעם שופר.

ער האָט באַזעסען אַ קלינגענדיגע „אַלט"־שטימע, און זיינע תקיעות זיינען געווען אַזוי זיס און הילכיג, ווי פון אַ פידעלע.

אַזוי איז יאָסל געוואקסען, שוין געווארען אַ חתן־בחור, גע־טאָן אַ פיינעם באַלעבאַטישען שידוך און אַרויס אין מאַרק פון לעבען צו פאַרדינען חיונה פאַר ווייב און קינדער.

זיין גרעסטער פאַרגעניגען איז אָבער געווען, ווען דער גבאי פון דער גרויסער שוהל פלעגט אים אָנהויב אלול דערמאָנען, אַז ער זאָל זיך צוגרייטען בלאָזען שופר אין די ימים הנוראים.

ער איז געווארען מענעריש, פעסט־געבויט, אַ בריה, אַ פאַר־שוין, און דורך דעם שופר האָט זיך שוין געהערט די „באַסאָווע" שטימע פון אַ קרעפּטיגען מאַנסביל. זיינע תקיעות אין שוהל פלעגען טרייסלען וועגט און שפּאַלטען הימלען.

איינגעזאָפּט האָט אין זיך דער שופר אַ סך אידישע קרעכ־צען יאָר־איין, יאָר־אויס; עפּעס אַ קלייניקייט: דאָס בת־קול פון אַ גאַנצער עדה אידען, אַ גאַנץ שטעטל, וואָס דאַרף האָבען פּרנסה, וואָס בעט אויף לעבען, וואָס פאַרלאַנגט געזונט, וואָס נויטיגט זיך אין שידוכים פאַר פאַרזעסענע מוידען ביזן גרויען צאָפּ, אַ גרינגע אַנטבינדונג פאַר געווינערינס, א ישועה אויף אידען דאָ און אומעטום.

פלעגט אַמאָל טאַקע דער שופר איבערפולט ווערען פון דעם גרויסען באַגאַזש צום כסא־הכבוד און זיך פאַרשטאָפּען. פלעגט זיך דער שטן מקטרג אַרייננאַפּען אין לעכעל און ניט לאָזען אַרויסברענגען קיין קלאַנג. אָבער יאָשע גבור איז נאָך געווען בעל־הבית איבער דעם שופר. פלעגט ער אים באַצייטענס גוט אויסווייקען אין עסיג, און אַז ער פלעגט דאָך ניט פאָלגען, פלעגט ער אים איבערקערען, אַריינבלאָזען אַ טיפען אָטעם, כדי שיטער צו מאַכען דאָס שפּייעכץ און אַריינזאָגען דעם „ויהי נועם", אָפּ־שפּרעכענדיג דעם בעל־דבר. ניט האָבענדיג קיין ברירה, פלעגט זיך דער שטן אָפּטראָגען פון דעם ענגען לעכעל, און אַלץ איז ווייטער געגאַנגען אין אָרדענונג.

איז אָבער ר׳ יוסף געווארען עלטער, די לונגען — שוואַ־כער, דער אָטעם — קירצער, די שטימע — הייזעריגער. אויך דער שופר איז געווארען עלטער און פולער מיט אידישע צרות. אינווייניג האָט זיך עס פאַרשטאָפּט און ניט איבערגעלאָזען קיין פּלאַץ פאַר ווייטערדיגען געיאָמער. אַ סוף, אַן עק; ער ווערט צע־שפּאַרט; ער קען שוין מער ניט אָנלאָדען און אָנפּאַקען דעם ווייי־געשריי פון אַ פאַלק, וואָס הערט ניט אויף צו קרעכצען און צו לייַערעמען.

אָנגעקומען איז דער פאַרכטיגער יום־הדין. דער אַלטער, גריין־גרויער ר׳ יוסף איז ווי שטענדיג איינגעלאָדען געווארען צו בלאָזען שופר.

ר׳ יוסף איז געווען קרענקליך־בלאַס. די הענט האָבען גע־ציטערט; דער גוף האָט זיך געטרייסלט; די שטים האָט זיך פאַרהוסט און פאַרכיקעט.

„תקיעה!" — האָט זיך דערהערט דאָס געבאָט פון דעם פאָרזאָגער, דעם מסדר התקיעות.

ר׳ יוסף האָט געזומען דעם שופר צו די ליפּען, אָנגענומען אַ מויל מיט לופט, געבלאָזען, אָבער...

דער אַלטער שופר האָט זיך פאַר׳עקשנ׳ט געגען דעם אַלטען בעל־תוקע, זיך געבונטעוועט, וואָס מען מאַטערט אים מיט נייע צרכי־צבור, ווען ער אַליין האָט שוין קיין כח ניט אַ קלאַנג דורכ־צולאָזען.

ר׳ יוסף איז געווארן צונטער־רויט פון אָנשטרענגונג, גע־דרייט דעם שופר, געבלאָזען, אָבער קיין קלאַנג. ער האָט אי־בערגעקערט דעם שופר, אַריינגעזאָגט „ויהי נועם", אָבער אָן דערפאָלג. דאָס מאָל איז דער שטן געווען שטאַרקער.

עס האָט געזומען אַ לענגערע ווייל, ביז מען האָט צוגערו־פען אַ יונגענמאַן מיט אַ נייעם, פרישען שופר.

עס איז אַוועק אַ קאָפּעליע פון קלינגענדיגע תקיעות, שברים, תרועות. דער עולם האָט אָפּגעאָטעמט מיט פאַר־לייכטערונג.

ר׳ יוסף איז געשטאַנען אַ פאַרשעמטער און פאַרקלעמטער.

„מיר זיינען ביידע אויסגעשפּילט" — האָט ר׳ יוסף געמור־מעלט — „ביידע אַלט, איך און דו, דער בעל־תוקע און דער שופר".

וועלען מיר שוין וואַרטען אויף דעם „שופר של משיח", ווען עס וועט זיין תחיית המתים און מיר וועלען ביידע יונג ווערען.

די טראָפּענס טערערען האָבען זיך אַראָפּגעקייקעלט פון ר׳ יוספ׳ס אויגען אין זיין שופר אַריין.

„דור הולך ודור בא", מען דאַרף מאַכען פּלאַץ פאַר יונגע, אַזוי גייט שוין די וועלט און אַזוי וועט זיין אייביג, ביז משיח וועט קומען...

דער כוח פון אַ פּיטום

פון מ. סיראָטאַ (פראַנקרייך)

מיין גאַנצען לעבען לייד איך פון מיין עמפּינדליכקייט. איך קען ניט זען ווי אימיצער מאַטערט זיך; איך פֿאַרטראָג ניט קיין עוולה אוו דער עיקר צאַפּעלט אין מיר צביעות פון אַ מענשען.

קליינערהייט, וועו מיין טאַטע־מאַמע, מיינע צוויי זיידעס אוו באָבעס האָבען געלעבט, וואָלט איך זיך געקענט פילען גליק־ליך, איז גענוג געווען, אַז אימיצער פון זיי זאָל אַרויסווייזען אַ קרומע מינע, אָדער געבען אַ קרעכץ, אַז ס׳זאָל מיר פאַרגיין דער אַפּעטיט צום עסען. כ׳האָב ליב געהאַט מיינע עלטערען, אור־על־טערען, מיין ברודער אוו שוועסטער אהבת נפש, איז במילא, זייער וויטאָג געווען מיין וויטאָג אוו זייער פּיין, מיין פּיין.

כ׳האָב אויך ליב געהאַט מיינע פעטערס, מומעס אוו אויך די צוויי עלטער פעטערס וואָס איך האָב פאַרמאָגט.

איך וועל אָבער ניט זאָגען, אַז מיינע וויטערע קרובים האָב איך ליב געהאַט מיט דער זעלבער מאָס, ווי מיינע עלטערן אוו אורעלטערן, דאָס ניט, אָבער צוגעבונדען בין איך געווען צו מיינע אַלע נאָנטע קרובים.

אַן אויסנאַם איז געווען איין מומע, צו וועלכער כ׳האָב קיין באַזונדערע סענטימענטען ניט געפילט.

נאָר לאָמיר אייך קודם כל באַקענען מיט מיין פעטער, מיין פאַטער׳ס אַ אינגערער ברודער, וואָס האָט געהייסען יעקב, אַ לי־בער מענש מיט אַ סימפּאַטישען פנים, אַ צוגעשוירען בלאָנדע בערדעל אַלאַ ניקאָלאַי דער 2טער אוו אַ פֿאָר גוטע אוו מילדע אויגען.

געגומען פאַר אַ וויב האָט ער אַ טיקטינער מיידעל, מיט׳ן נאָמען לאה; אַ פעטליכע מיט אַן אָנגענעמען פּנים אוו אַ פֿאַר לויכטענדיגע אָביסעל אַרויסרופערישע אויגען. וועו ניט די ביסעל זומער־שפּרינקעלאַך, וואָלט מען איר געקענט פאַררעכענען פאַר אַ יפת תואר ויפת מראה. זי איז דאָס געווען די מומע לאה צו וועלכער כ׳האָב ניט געפילט קיין באַזונדער נאָנטקייט.

וועט איר דאָך פרעגען: ווי קומט עס וואָס איך האָב גע־וואָרפען אַן אומ׳חן אויף אָזאַ שיינער מומע? איז דער תירוץ: מיין עמפּינדליכקייט! וואָרום אין דער אמת׳ן, וואָס קען מיר אָנגיין איר שיינקייט, אַז ס׳האָט געווייעט פון איר אַ קעלט. כ׳האָב בעסער געוואָלט האָבען אַ ליבע האַרציגע, ווי מיין מומע חייה רחל, מיין פאַטער׳ס אַ שוועסטער, הגם ניט קיין גביר׳טע, האָט זי פאַר־מאָגט אַ גאָלדען האַרץ.

נאָר וואָס איז דאָ צו רייַדען, אַז וועו מיין פעטער האָט חתונה געהאַט, בין איך נאָך אויף דער וועלט ניט געווען אוו ער האָט זיך מיט מיר ניט געקענט מיישב זיין . . . האָב איך געמוזט איר אָנערקענען דע פאַקטאָ . . .

מיין זיידע האָט זיי געגעבען אין נדן אַן אויבערשטיבעל ביי זיך אוו אַ צוגעבויטע קרעמעל. היות ער איז געווען דער אינגסטער זון, דער בן זקונים, האָט ער אים אויך געגעבען קעסט.

איך פלעג אָפט קומען צו מיין פעטער יעקב איז קרעמעל, וועו די מומע איז ניט געווען. ער פלעגט מיר ליבליך אויפנע־מען, רויבערענדיג תמיד זיינע ליבלינג פאַפּיראָסען פון דער פירמע בר. פאַליאַקעוויטש אוו מיר מכבד זיין מיט אַ לאָנדרין־צוקערקע אָדער אַ איריס.

גאַנץ אָנדערש איז געווען וועו מיין מומע לאה איז געווען אַליין. פון צוקערקעס אוו איריסען איז קיין רייד ניט געווען; איבעריגס האָט זי ניט פאַרגונען צו געבען אַזאַ נאַשוואַרג אַ אייגען קינד. זי פלעגט מיט מיר ניט מאַכען קיין לאָנגע שהיות אוו פלעגט מיר אויף אַן איידעלען אופן פּשוט משלח זיין.

דאָס פלעגט אָנרירען מיין עמפּינדליכקייט אוו עס פלעגט מיר פּשוט קריינקען אַזאַ באַציהונג פון אַ מומען. מיינע אָנדערע מומעס פלעגען מיר צערטלען אוו ניט זשאָליעווען קיין קושען, בעת פון דער מומע לאה האָב איך קיינמאָל ניט געהאַט קיין באַזונדער פריינדליכען וואָרט. פלעג איך שוין ווייכען איר קרעמעל, ווי פון אַ פּעסט . . .

וועו איך פלעג קומען פרייטאָג צו נאַכטס אין זיידענס מנין, פלעגט מיר מיין פעטער יעקב פרעגען: מאָטעלע, וואָס איז די מעשה, וואָס מ׳זעהט דיר גאָרניט. ס׳שטייט דיר ניט אָן צו באַ־זוכען דיין פעטער אוו מומען אין זייער קליין קרעמעל

כ׳האָב ניט געוואָלט אָנ׳מסר׳ן אויף דער מומען, פלעג איך עפּעס אַרויסבאַלאַבאַטשען מיט דער צונג אוו צוזאָגען, אַז ביי אַ געלעגנהייט וועל איך זיך באַווייזען . . .

דערפאָר פלעג איך רעגולער קומען צו מיין פעטער אין אויבערשטיבעל. וועו מיין מומע פלעגט בריינגען אויף דער וועלט אַ נפש׳ל, כמעט יעדען יאָר, פלעגט מיין פעטער פראָווען אַ ברית אָדער אַ מזל־טוב, פלעג איך שוין אויפקלעפּען אויף די וועגט פון מיין מומעס שלאָף־צימער שיר המעלות׳ן אוו קומען בעת׳ן קימפּעט מיט נאָך חדר־אינגלאַך צו לייענען קריאת שמע.

מיין פעטער פלעגט אונז מכבד זיין מיט יאָנדרעס „סטאָזש־קעס" אוו צוקערקעס אוו אונז צוואוויינשען מיר זאָלען דערלעבען אַליין צו זיין טאַטעס . . .

ביי מיין מומע לאה אַרויסוואַרפען פון בויך אַ קינד איז געווען אַ שפּילעכעל. ס׳האָט קוים געדויערט אַ האַלבע שעה אוו מ׳הערט שוין אַ קוויטש פון אַ נייַ־געבוירען עופה׳לע.

מיין מוטער פלעגט איר מקנא זיין מיט אָזאַ „גרינגען האָבען". ביי איר, ביי מיין מוטער, פלעגען די געבורט־וויינען דויערען 2 טעג אוו נעכט. איר מאָמע, מיין באָבע, פלעגט ביים „שוועכען האָבען" מיר אויפוועקען אין מיטען דער נאַכט צו גיין מיט איר אין בית מדרש, אוו ביי אַן אָפענעם ארון קודש פלעגט זי לייענען אַ ספּציעלע תחינה אוו מיר פלעגט זי איינשפּאַנען זאָגען אַ גע־הערigען קאָפּיטעל תהילים.

איך פלעג מיט כוונה זאָגען דעם קאָפּיטעל תהילים אוו גע־בעטען אין האַרצען דעם וואָס איז אין הימעל, ער זאָל זיך מרחם זיין אויף מיין ליידענדער מוטער אוו זי זאָל בשלום אַרויסברייני־גען דעם רך הנולד.

מיין באָבע האָט זיך אַלעמאָל געקליגט צו וויסען וווי אַזוי גיט מען זיך אַנ׳עצה צו האָבען לייכט אַ קינד, האָט איר איינמאָל אַ גוטע באַקאַנטע מגלה סוד געווען, אַז וועו מ׳בייסט אָפּ דעם פּיטום פון אַנ׳אתרוג איז עס אַ סגולה צו „לייכטען האָבען" אוו דערצו בריינגען אויף דער וועלט אַ זכר . . .

מיין באָבען האָט זיך וויניק געלייגט אויפ׳ן שכל, אַז אַ פּיטום פון אַן אתרוג זאָל האָבען אַזאַ כוח, דאָך האָט זי געטראַכט אַז מ׳דאַרף עס פרובירען, שאַטען קען עס געוויס ניט . . .

ס׳האָבען זיך דערנענטערט די ימים נוראים. מיין מוטער איז געווען „אויף דער צייט". מיין באָבע האָט זיך שוין געגומען צו־גרייטען מיט אַ געבעט צום רבונו של עולם, ער זאָל רחמנות האָבען אויף מיין יונגער מוטער זי זאָל זיך ענטבינדען אָהן יסורים אוו אָהן פּיין. זי האָט אויך מיר געבעטען איך זאָל גאָר־ניט פאַרפעלען פון מחזור, וויייל גאָט הערט דעם געבעט פון יונגע קינדער . . .

האָב איך פרום געדאַוונט ראש השנה אוו יום־כיפּור אוו קענענדיג שוין גוט דעם פּירוש המלות, האָב איך שטאַרק גע־וויינט ביים „לק־ל עורך דין" אוו ביים ונתנה תוקף. יום כיפּור

האָב איך געפאַסט אַ גאַנצעטשקען טאָג און כמעט ניט געטאָן אַ קוק וואָס עס טוט זיך אין דרויסען . . .

מיין זיידע וועלכער האָט מיר געהאַלטען לעם זיך אַ גאַנצען טאָג האָט זיך גאָר ניט געקענט אָפּלויבען פון מיר — אַ ריכטיגער איד — האָט ער געזאָגט. האָט מען מיר דערפאַר, מוצאי יום־כיפור צוגעטיילט אַ טאָפּעלע פּאַרציע לעקאַך און אַ „גשוואָלע־נעם" פּענין קאוואַן.

2 טעג פאַר סוכות בין איך געגאַנגען מיט מיין פּאַטער איינ־צוהאַנדלען 2 אתרוגים. איינעם פאַר'ן זיידען און איינעם פאַר אונ־זער מנין. דעם יאָר זיינען די פרייזען געווען זייער הויכע, האָט מיין פּאַטער באַשלאָסען צו קויפען בלויז איינעם נאָר דערפאַר אַ „הדר" מיט אַ שיינעם לולב מיט'ן גאַנצען „גשפּאַן".

מיין פּאַטער האָט זיך גאָרניט געקענט אָפּשפּיגלען פון דער שיינקייט פון אתרוג און לולב, האָט ער, פאַרזיכטיג, איינגעוויקעלט דעם אתרוג אין פּאַקוליעס, אַרייַנגעלייגט עס אין דער צוגעגרייי־טער זילבערנער פּושקע.

איך האָב געהאַט די זכיה עס אַוועקצוטראָגען אַהיים.

אַ גאַנצען סוכות איז מיר געווען אָנפאַרטרויט אַרומצו־טראָגען צו אונזערע שכנים און מתפּללים צו בענשען אתרוג. דערביי האָט מען מיר אָנגעזאָגט, אַז למען השם כ'זאָל פאַרלאַ־גען ביי די אתרוג־בענטשער, זיי זאָלען פריער גוט אָפּוואַשען די הענט און אַכטונג געבען אויפ'ן פּיטום . . .

הושענא־רבה, נאָכ'ן דאַוונען, בעט מיר מיין פעטער, יעקב, איך זאָל אַרויפטראָגען דעם אתרוג און לולב צו דער מומען אין אויבערשטיבעל, צו מאַכען די ברכה . . . ס'איז מיר אפילו געווען אַ גרויסער חידוש, וואָס אַ גאַנצע וואָך פון סוכות האָט מיין מומע זיך וויניג אינטערעסירט מיט בענטשען אתרוג און פונקט הושענא רבה האָט זיך איר פאַרגלוסט מקיים זיין די מצווה . . .

כ'האָב, פאַרשטייט זיך, ניט געקענט אָפּזאָגען מיין פעטער די געפעליגקייט און אַרויף צו מיין מומען מיט'ן אתרוג. די מומע איז נאָך געלעגען אין בעט, האָט זי מיר געבעטען כ'זאָל איבער־לאָזען דעם אתרוג און לולב און איך זאָל אויף אַ ווייַלע אַרויס־גיין, ווייל זי דאַרף זיך אָנטאָן . . .

איידער איך בין אַרויס, האָב איך אָנגעזאָגט זי זאָל פריער גוט אָפּוואַשען די הענט און זיך היטען ניט אַראָפּוואַרפען דעם אתרוג.

— אַ שיינעם דאַנק פאַר דער עצה — האָט זיך מיין מומע מיט אַ געלכטער אָפּגערופען — ס'וועט שוין זיין אין אָרדענונג...

וועג איך בין צוריקגעקומען, האָט מיר די מומע געגעבען אַ שטיקעל טאָרט און מיר געזאָגט: דו ביזט אַ פיינער אינגעל.

בין איך אַוועק מיט דער זילבערנער פושקע און געטראַכט אין מיר: אַ מומע בלייבט אַ מומע. זי האָט מיר דאָך איינמאָל מיט עפּעס מכבד געווען . . .

קומענדיג אַהיים מיט דער זילבערנער פושקע און לולב האָב איך דערציילט מיין מוטער ווי די מומע לאה האָט געבענטשט אתרוג און זי איז צו מיר געווען זייער פריינדלידְ, זי האָט מיר אָפּילו געגעבען צו פאַרזוכען פון איר אייגען־געבאַקטען טאָרט...

מיין מוטער, וועלכע האָט ניט געהאַלטען שטאַרק פון איר שוועגערינס פרומקייט, טוט מיר אַ פרעג:

— דו ביזט געווען דערביי, ווי די מומע האָט געבענטשט אתרוג?

— ניין! האָב איך געענטפערט, זי האָט מיר געבעטען אַרויס־גיין אויף אַ ווייל ווייל זי דאַרף זיך אָנטאָן . . .

מיין מוטער האָט עס אַ ברי געטאָן. זי האָט גיך געפּאַקט די זילבערנע פושקע, אַרויסגענומען פון די פּאַקוליעס דעם אתרוג און מיט ביטערניש קאָנסטאַטירט, אַז דער אתרוג איז אָן אַ פּיטום.

אויפ'ן בארג נבו

(צו חיים גרינבערג ז"ל, מיט יראת הכבוד)

פון **אליעזר ניודאָוו-ניעווואַדאָווסקי**

ביים ראַנד פון דעם מדבר פון מואָב,
אין קייטען געשלאָסען — רוקען אויף רוקען,
ווי קעמלען עס ציהען זיך שורות פון בערג;
צום שפּיץ פון דער פּסגה — אין דערוואַרטונג זיי קוקען.

פון טעג פון בראשית — איין בארג אַזוי,
פון אַקסעל און העכער — דערהויבט זיך דער נבו;
זיין שפּיץ איז דער הויך, פּעסט איז יסוד —
מיט באַשערטקייט ער שטייט דאָ, טראָגט בוראַ'ס אַ סוד.

מיט רוקען געקאַרבטען צו ווייטע מדבריות;
פון מצרים ביז דאַנען — דעם וועג פון נפלאות,
פון ים סוף געשפּאָלטען, גאָט'ס ווארט, אַלעגאָריעס,
מעשים און ניסים; אוּן איין גרויסען טעות! . . .

משה, דער מנהיג — אויף דעם וועג האָט געפירט
דאָס פאָלק — דעם עם סגולה, פון קנעכטשאַפט פאַרווירט.
אוּן איינמאָל, אין צווייפעל — דער מנהיג אַליין
אומזיסט . . . האָט צווי מאָל געשלאָגען דעם שטיין.

אַ קול דממה פון בורא האָט משה דערהערט,
מיט רחמים האָט געקלונגען — דער גזר אים באַשערט:
— ווייל האָסט ווידערגעשפּעניקט, געהויבען דיין האַנט,
נאָר זען וועסט פונווייטען דאָס פאַרשפּראָכענע לאַנד.

אין שקיעה פון טאָג דער בארג קוקט אַראָפּ;
נאָר העכער פון בארג נאָך האָלט משה זיין קאָפּ;
מיט ליכטיקע אויגען, מיט דעם לעצטען בליק, שטום —
דעם גלעד, אפרים — מיט האָרץ נעמט אַרום.

עס צינדען די בערג זיך אין פייער פון בריאה
אין רויט, פורפור, בלוי — פון אַ קאַלירפולען מעין;
דער פייער פון סנה — ער צאַנקט אין דער שקיעה!
ווייַנט די השגחה, ווייַנט מיט דער דיין.

די זון אין דעם זאָמד פון מדבר פאַרזינקט;
דער טויט פון נשיקה — דעם מנהיג פאַרשלינגט.

קרובים געזוכט

אויגוסטאָווער לאַנסלייט! סעמועל גראָס (רייגראָדסקי) פון אויגוסטאָוו, ביאַליסטאָקער פּראָווינץ, איצט אין אַמעריקע, פריער געווואוינט אין ברוקלין, נ. י., און היינט־צו־טאָג ביי זיינע קינדער אין סאַן פראַנציסקא, קאַליפ., ווערט געזוכט פון זיין קרוב, משה סויעוסקי פון אויגוסטאָוו. זיך וועלדען צום:
Bialystoker Center, 228 East Broadway, New York

ס'האָט אויסגעזעהן ווי מיין מומע לאה האָט עס אַרויסגעכאַפּט פון מיין מאַמעס מויל . . .

מיין מוטער איז ניט באַשערט געווען אויסצופֿרובירען דעם כוח פון פּיטום פון אַן אתרוג . . .

ערשט דאַמאָלס האָב איך זיך געכאַפּט די סיבה פון דער פּלוצימער „פרומקייט" און גוטסקייט פון מיין מומע לאה.

ירוחם בריל

דער האָראָדעקער גרויסער טוך־פאַבריקאַנט

פון י. ח. קאַנציפאַלסקי

ביאַליסטאָק, דער גרויסער צענטער פון טוך־פאַבריקאַציע פאַר דער ערשטער וועלט־מלחמה, האָט באַשעפטיגט אַרום 20 טויזענט אַרבעטער אין די פאַבריקען. די אַרבעטער זיינען געווען אידען, דייטשען, פאָליאַקען און רוסען. אין אומגעגענט, אין די נאָענטע שטעטלעך, ווי האָראָדאָק, ניזבאדקע־מיכאַלאָווע, כאָראָשע, סופראַסלע, וואַשליקאָווע און אַנדערע, האָבען באַשעפטיגט נאָך אַ 10 טויזענט אַרבעטער ביי אָט דעם פאַך. האָראָדאָק האָט פאַבריצירט „דראַפּ", דאָס הייסט, שווארצן טוך פאַר מאַנטלען.

ירוחם בריל איז געווען דער קעניג פון דעם אַרטיקעל. ער האָט געשטאַמט פון סלאָנים. זיין פאָטער ר׳ עקיבא יאָסל איז געווען דער אָנגעזעענסטער בעל־הבית פון שטאָט — אַ רייכער איד, אַ למדן און כלל־טוער. דעמאָלט איז געווען דער בארימטער גאון, ר׳ אייזיק חריף, סלאָנימער רב. ער איז געווען זייער באַפרייַנדעט מיט ברילן און אַז ער פלעגט קומען צוריק פון דערוועגענס, פלעגט ער זיך צעקושען מיט ברילן. ער האָט געהאַט געראָטענע קינדער און איינער פון זיי איז דאָס געווען ירוחם — אַ טשיקאַוואַער, פרייליכער, צוגעלאָזענער, מיט קלוגע אויגען און מיט אַ גוטען קאָפּ, נאָר אָן חשק צום לערנען. ער האָט חתונה געהאַט אין האָראָדאָק מיט ראָזען, מאָטיע לונסקי׳ס טאָכטער — אַ קלוגע און זייער אַ שיינע. זי האָט דערנאָך גערעט האָט אַ גרויסע השפּעה אויף איר מאַן. זיי האָבען געהאַט דריי געראָטענע טעכטער. זיי זיינען נאָך זייער חתונה־האָבען אַוועק קיין רומעניע.

נאָך זיין חתונה האָט ירוחם בריל געהאַט פּראַקטיק פון זיין שוועסטער׳ס הויז און פאַבריקאַציע און דאָן האָט ער אַליין אָנגעהויבען פאַבריצירען „דראַפּ". עס איז אים אַוועק מיט הצלחה. ער איז געוואָרען דער „קעניג" פון דראַפּ. זיינע סחורות האָבען געקראָגען אַ נאָמען אין גאַנץ רוסלאַנד פאַר ראַיעלע, גוטע אין קוואַליטעט; מ׳האָט שוין ניט געדאַרפט באַקוקען אַ „סטאַנדאַרט־מאַרקע". די פאַרטרעטער, וואָאַזשאַרען אין רוסלאַנד פאַר ביאַליסטאָקער סחורות האָבען געקראָגען לייכט באַשטעלונגען פאַר בריל׳ס דראַפּ.

ער האָט געהאַט אַ קאָנקורענט אין ביאַליסטאָק, דער פאַבריקאַנט משה קוזנעצקי, וועמענס טוך איז געווען נאָך בעסער. נאָר ערשטענס האָט יענער פאַבריצירט בלויז אַ פינפט־חלק וויפיל בריל; און צווייטענס איז בריל׳ס סחורה געווארען אַ לאַנד־מאַרקע, באַוואוסט. „דאָוואַי טאָוואַר בריליא" — גיב אונז בריל׳ס סחורה — פלעגט מען בעטען ביי די וואָאַזשאַרען. און בריל האָט שטאַלצירט מיט זיין סחורה. איינער אין שטאָט! און טאָמער האָט אַ קונד זיך געדונגען אויפן פּריייז: סטייטיט, קוזנעצקי לייזט די זעלביגע סחורה ביליגער! נו, איז געווען דער ענטפער: גיי צו קוזנעצקין. דאָס איז דער פּריייז. ער האָט געהאַט די גרעסטע קונדען פון רוסלאַנד און פוילען. פון מאָסקווע פלעגען יעדען יאָר קומען קיין ביאַליסטאָק מאָכען באַשטעלונגען די גרויסע סוחרים מיטראָפאַנאָוו און אַרשינאָוו, אין חודש מאַי, אַזוי אויך קלמן הורוויץ פון פּעטערבורג — מיט זייערע פּריקאַזשציקעס. זיי פלעגען קויפען סחורה ביי בריל׳ען פאַר 60־50 טויזענט רובל יעדערער. אויך פלעגט קומען פון מאָסקווע די אידישע סוחר׳טע די אַלמנה גאַך מיט אירע צוויי זין. איר פאַרשטאַרבענער מאַן איז געווען אַ קאַנטאָניסט, פון די קינדער, וואָס מ׳האָט געכאַפּט קליינערהייט פון די אָרימע אידישע הייזער און מ׳האָט זיי אָפּגעגעבען פאַר סאָלדאַטען. זיי פלעגען דינען דעם צאַר במשך פון 25 יאָר. דערנאָך האָבען זיי געקראָגען וואויין־רעכט אין גאַנץ רוסלאַנד. זי פלעגט קויפען ביי בריל׳ען פאַר 30 טויזענט רובל סחורה און באַצאָלען מיט מזומן ממש. זי פלעגט אַוועקגיין אָן אַ זייט, אָפּבינדען אַ זאַק און אַרויסנעמען 500־רובלדיגע אַסיגנאַציעס און גלייך באַצאָלען לויטן חשבון.

בריל האָט פאַרקויפט נאָר צו גרויסע סוחרים און ערשטקלאַסיגע, ווייל דער האַנדעל איז געווען אויף קרעדיט, און ביאַליסטאָק פיל געליטען פון צווייפעלהאַפטע קרעדיט־פעאיגע סוחרים. דערביבער איז ער געווען אַ ראַיעלער פאַבריקאַנט און געהאַט אַ גרויסע קאַנטע אין דער גאָסודאַרסטוועגע באַנק און אין נאָך אַנדערע. ער פלעגט מאַכען אָן אומזאָץ דורכן יאָר פאַר אַ מיליאָן רובל און איז געווען פאַררעכענט פאַר איינעם פון די גרויסע פאַבריקאַנטען אָפּילו אין ביאַליסטאָק.

זיין פאַבריק איז געווען די בעסטע פאַר אַרבעטער. מ׳האָט דאָרט געאַרבעט צוועלף חדשים אין יאָר. גוטע אַרבעטער האָבען גוט פאַרדינט און ס׳איז געווען אַ יחוס צו זיין ירוחם בריל׳ס אַ דאַמף־וועבער. אויב זיינער אָן אַרבעטער איז נאָך געווען אַ בחור, האָט ער געקענט קריגען מינימום טויזענט רובל נדן. אַ קליניקייט ירוחם בריל׳ס אַ דאַמף־שטול־וועבער? ער גיט דאָך ריכטיגע פרנסה!

ירוחם בריל האָט באַטריבען 150 דאַמף־שטולען און מיט די אַרבעטער אין שפּינערייַ און אָפּרעטור צוזאַמען 300 אַרבעטער. מיט זיינע אַרבעטער איז ער געווען זייער פריינטליך, געקענט יעדען מיטן נאָמען, זיך ניט געשעמט צו גיין מיט זיי צוזאַמען און פאַרברענגען מיט זיי, קומען צו זיי אויף שמחות. ער איז בכלל געווען אַ פאָלקס־מענטש.

צו זיינע אָנגעשטעלטע און אָנפירער אין די פאַבריקען האָט ער זיך באַזונדערס־גוט באַצויגען און האָט זיך געריכט מיט זיי. אין זיין לאַגער פון די פאַרטיגע סחורה און נאָוואָליפיע אין ביאַליסטאָק האָט ער געהאַט זייער אַ גוטן פאַרוואַלטער און בוכהאַלטער פּנחס שאָהען; אויך אַ געהילף הערשל צימבלער; אַ שנור־מייסטער אין פאַבריק אין האָראָדאָק, מיין פאָטער ר׳ דוד ע״ה, דער באַרימטער שנור־מייסטער אין ביאַליסטאָק; אין זיין אָפּרעטור אין מילישקי, לעבען האָראָדאָק, דער בעסטער אָפּרעטור־מייסטער אַביגדור אינדורסקי; און אין פאַבריק אין האָראָדאָק, דער בוכהאַלטער־ספּעציאַליסט חיים בלאָך. אָט דער חיים בלאָך האָט געהיראַט דעם חפץ־חיימ׳ס אַן אייניקעל סאָניע פּופּקאָ, אַ טאָכטער פון הרב לייב פּופּקאָ, דעם חפץ־חיימ׳ס זון (נאָך זיין פאָטער׳ס פּטירה איז ער געוואָרען רב אין ראַדין). חיים בלאָך האָט אַ טאָכטער אין ארץ־ישראל און אַ זון אין אייראָפּע.

בריל פלעגט זאָגען: איך דאַרף שוין ניט אָנפירען מיט מיינע פאַבריקען, אַז איך האָב אַזעלכע אָנגעשטעלטע. און ער איז געווען שטאָלץ אויף זיינע מיטאַרבעטער.

ווי אַזוי ער האָט אַרייַנגענומען מיין פאָטער אין זיין פאַבריק, איז אויך געווען ניט געווייַנלעך. בריל האָט פאַבריצירט דראַפּ, אָבער עס איז אַריין אין דער מאָדע צו טראָגען „פּאַלטאָען" (מאַנטלען) מיט פּאַסקעס, געמוסטערט דיאַגאָנאַל און מיט קעסטעלעך. אָבער דערצו דאַרף מען שוין האָבען אַ גוטען שנור־מייסטער. בריל האָט געוואָלט אָנהויבען פאַבריצירען דעם אַרטיקעל, האָט ער געבעטען מיין פאָטער, וועלכער איז דאָן געווען

שנור־מייסטער ביי דער גרויסער פירמע פֿאַרעצקי־גאַווי־ענסקי — ער זאָל אָנקומען צו אים אין האָראָדאָק. ער האָט אים פֿאַר־געשלאָגען צען רובל אַ וואָך מער ווי ער האָט געקראָגען ביי פֿאַרעצקי־גאַווענסקי. אויך האָט זיך בריל דערוואוסט, אַז איך דאַרף אין גיכען זיך שטעלען צום פֿריזיוו — האָט ער פֿאַרגע־לייגט מיין פּאָטער אַ הלוואה 600 רובל אויף אויסצאָלען צו ביסלעך, כדי מיר צו באַפֿרייען.

אָבער מיין פּאָטער האָט ניט אָנגענומען זיין פֿאַרשלאָג. אויך מיין מוטער ע״ה האָט ניט געהאַט קיין חשק אַרויסצופֿאָרען קיין האָראָדאָק, צוליב אַן אומגליק וואָס האָט געטראָפֿען ביי דער פֿאַמיליע, וועג מיר האָבען שוין מיט אַ צייט פֿריער גע־וואוינט אין האָראָדאָק, וואו מיין פּאָטער האָט געאַט אַ שטעלע אַלס שנור־מייסטער ביי יודל קראָנענבערג. בריל האָט אָבער מיין פּאָטער ניט אָפּגעלאָזט און פֿלעגט אָפּטער קומען צו אים ריידען וועגען דעם. ביז איינמאָל האָט בריל אַ כאַפּ געטאָן ביי מיין פּאָטער אַ ציצה און אָנגענומען מיין פּאָטער׳ס האַנט און אַרומגעדרייט מיט דער ציצה די הענט. — נו, איצט זיינען מיר שוין פֿאַרבונדען, זאָגט איצט אַז איר נעמט־אַן די שטעלע ביי מיר. מיין פּאָטער האָט זיך בעת מעשה פֿאַרלאָרען און אים צוגעזאָגט. זיינע בעלי־בתים האָבען זיך דערוואוסט דערפון — האָבען זיי שוין געוואָלט אים געבען די זעלבע קאָנדיציעס ווי ברילן, און אין זייער פֿאַבריק האָט זיך געטאָן חושך: „ר׳ דוד גייט אַוועק פון אונז!״ אָט אַזוי איז מיין פּאָטער אָנגעקומען אין האָראָדאָק צו ברילען און איז אַרויסגעפֿאָרען גלייך קיין האָראָדאָק.

מיין פּאָטער האָט אויסער זיין שטעלע אויך געהאַט אַ פּאַב־ריק — לויף־שטולען, אויף וועלכע מיין מוטער ע״ה האָט אַכ־טונג געגעבען — 12 שטולען און אייניריכטונגען. האָט ער דאָס פֿאַרקויפט צום פֿאַבריקאַנט משה לאַנדינסקי.

מיט מיין פּאָטער׳ס אָנקומען אין האָראָדאָק צו ברילן האָט זיך פֿאַר זיין געשעפט אָנגעהויבען אַ נייער קאַפּיטעל. זיין נייעם אַרטיקעל, די געמוסטערטע סחורות, האָט מען געריסען פון די הענט. בריל האָט אַרויסגעגעבען וואָס אַ מאָנאַט מער אַרבעט, געדונגען מער דאַמף־שטולען און געוואַקסען אין פֿראָדוקציע און האַנדעל. עס איז געווען ביי אים אַ גאָלדענע צייט, ביז דער וועלט־מלחמה אין 1915, וועג מען האָט געמוזט אַנטלויפען פון ביאַליסטאָק קיין רוסלאַנד.

ירוחם בריל איז געווען אַ באַוואוסטער שאַכמאַטיסט. מען פלעגט אים אָפט זען זיצען ביי מעצטן אין „קאַפֿעינע״ פֿאַרטיפט אין שאַך־שפּיל. ער איז געווען פֿאַררעכענט צווישען די בעסטע שאַך־שפּילער אין פוילען אין יענער צייט. ער איז אָבער אויך געווען אַ גוטער קאָרטען־שפּילער און ליב געהאַט אָפּט צו פֿאַר־ברענגען ביים קאָרטען־שפּיל מיט פרייַנט. ער פלעגט פֿאַרען יע־דען טאָג פון האָראָדאָק קיין ביאַליסטאָק 26 קילאָמעטער מיט דער באַן, פלעגט זיך טרעפען מיט חברה און שפּילען קאָרטען לאַנגע שטונדען נאָכאַנאַנד. איין מאָל האָט אויסגעפעלט אַן אַרטיקעל אין פאַבריק. האָט מען אים געבעטען, אַז ער זאָל דאָס גלייך באַזאָרגען פון ביאַליסטאָק, וועג ניט שטעלט זיך אָפּ די פֿאַבריק. ער איז אַוועקגעפֿאָרען אין דער פרי פון האָראָדאָק און מ׳האָט דערוואַרט צו האָבען דעם אַרטיקעל אין דער פאַבריק פֿאַרנאַכט. אָבער אין קול ואין ענה, ניט בריל איז געקומען און ניט דער אַרטיקעל. אויף מאָרגען פרי, וועג די פֿאַבריק האָט זיך אָפּגע־שטעלט, איז אייגער פון פֿאַבריק געפֿאָרען זען ברילן און פרעגען אויב ער האָט אַרויסגעשיקט דעם אַרטיקעל און מיט וועמען. נאָך אַ צייט זוכען האָט מען אים געפונען זיצענדיג מיט אַ קאָפּ־פֿאַניע במשך פון 30 שעה שפּילען אין קאָרטען. ער איז געווען ניט געגעסען און ניט געשלאָפען און ניט געוואוסט אויף וועל־כער וועלט ער איז.

איין מאָל איז ער אַריין אין באַן צו פֿאָרען פון ביאַליסטאָק קיין האָראָדאָק אַהיים. האָט ער געטראָפען אַ קאָמפּאַניע זיצען און שפּילען אין קאָרטען. דאָס זיינען געווען אָפּעריסטען, וועלכע פלעגען אַרומפֿאָרען מיט דער באַן און אַריינקריגען קאָרטען־שפּילער און ביי זיי אַרויסקריגען יעדען רובל וואָס זיי האָבען פֿאַרמאָגט. זיי האָבען אים געבעטען ער זאָל „נעמען אַ האַנט״. ער האָט מסכים געווען. ער האָט אָבער דערקענט אַז דאָס זיינען אַ חברה אָפּעריסטען. זיי האָבען אַ שטיקעל צייט אים געגעבען צו געווינען אַ היפּשע סומע געלט, כדי דערנאָך ביי אים אָפּ־נעמען כפל־כפלים. וועג די באַן איז אָנגעקומען אין וואָליל, די סטאַנציע פון האָראָדאָק, וואו די באַן שטייט נאָר אַ מינוט, האָט ער זיך שנעל אָפּגעטראָגען. די אָפּעריסטען האָבען זיך גלייך געכאַפּט, אָבער דערווייל איז די באַן אַוועק. שפּעטער זיינען זיי געקומען צוריק אים זוכען, אָנגעבענדיג זיינע סימנים, אָבער זיי האָבען אים שוין ניט געפונען. אויב זיי וואָלטען אים געכאַפּט, וואָלטען זיי געוויס ביי אים אָפּגענומען דאָס געלט אור נאָך אפשר אים אָנגעבראַכען די ביינער.

ער האָט ליב געהאַט אָפּצוטאָן שטוקעס אין שטעטל. אַזוי האָט ער אַמאָל אָפּגעטאָן אַ טריק מיט שופר־בלאָזען ראש־השנה אין שוהל. ער האָט געקענט נאָך פון אינגעלווייז גוט בלאָזען שופר. פלעגט ער זיך אלול־צייט אַריינכאַפּען אין בית־מדרש אַביסעל שופר־בלאָזען. ער פלעגט בעטען דעם שוהל־גבאי ער זאָל אים מכבד זיין מיט בלאָזען שופר ראש־השנה. ניין — האָט אים יענער געענטפערט. — אונזער בעל־תוקע איז אַ פרומער איד, וואָס גייט יעדען טאָג אין שוהל דאָוונען, לאָזט דאָס איבער פאַר אים. — נו — האָט בריל געזאָגט — איר וועט זיך שוין דעם יאָר ביי מיר קוים איינבעטען איך זאָל בלאָזען שופר. אָבער מ׳האָט אויסגעלאַכט זיין סטראָשונגאָק.

ס׳איז געקומען ראש־השנה. די שוהל איז פול, דער בעל־תוקע, אָנגעטאָן אין ווייסען קיטעל, זאָגט מיט געוויין זיין תפילה און מאַכט די ברכות און דער בעל מסדר רופט אויס: „תקיעה״. דער בעל־תוקע פֿרובירט בלאָזען — עס גייט ניט. נאָך אַמאָל און נאָך אַמאָל. דער שטן לאָזט ניט בלאָזען. ער נעמט אַ צוויטטען שופר, אַ דריטען — ווידער עס גייט ניט. גיט ער איבער אַ צווייטען איידען די שופרות — ווידער דאָס זעלבע, עס גייט ניט. אַ דריטען איידען — ווידער ניט פון אָרט. נו, גייט שוין צו דער גבאי: ר׳ ירוחם נעמט איר דעם שופר, אפשר וועט דער שטן פאַר אייך האָבען דרך־ארץ.

בריל האָט זיך איבערגעדעקט מיטן טלית איבערן קאָפּ און זיך געפֿאַרקעט איבערן שופר און דער עולם שטייט און וואַרט, זאָגענדיג, אַז ירוחם איז מתפלל, אַז דער שטן זאָל ניט מעכב זיין די תקיעות. און ס׳האָט טאַקע געטראָפען אַ נס: ער האָט אָפּגעדעקט דעם טלית, גענומען דעם שופר צום מויל. תקיעה! — עס איז אַוועק אַ מאַרש און ער האָט אָפּגעבלאָזען די הונדערט קולות מיטן שופר אָן אַ שטער. אַלע מתפללים זיינען נשתומם געוואָרען. האָט אַזוי טאַקע דער שטן דרך־ארץ פאַר ברילן! ס׳איז מסתמא באַשערט טאַקע מיר זאָלען דעם יאָר הערען תקיעות. און אַזאַ גוטען בעל־תוקע האָבען מיר שוין לאַנג ניט געהערט...

נאָך ראש־השנה איז בריל געקומען אין שוהל און האָט אויסגעזאָגט דעם סוד פון דעם נס מיטן שופר. אַזוי ווי דער גבאי האָט דאָך אים ניט צוגעלאָזט צו זיין בעל־תוקע און ער האָט געזאָגט, אַז מ׳וועט זיך דעם יאָר בעטען ביי אים צו בלאָ־זען, און אַז ער וויל פירט ער אויס, צי מיט גוטען צי מיט ווייזען — איז ער איינמאָל אַריין ערב ראש־השנה שטילערהייט אין שוהל און האָט פֿאַרפּאַקט טיף מיט וואָל אַלע שופרות. נו, מיט פֿאַרשטאָפּטע שופרות קען מען ניט בלאָזען. האָט ער מיטגע־בראַכט אַ דראַט און ער אונטער זיין טלית, וועג אַלע האָבען געמיינט, אַז ער זאָגט אַ תפילה געגען שטן, אַרויסגעפֿאַרקעט

דער נייער פרעה

(אַ קלאָג־ליד פאַר „נאַסער" און זיין מפלה)

פון **לובא זילבערבלאַט** (וועראַקרוז, מעקסיקע)

שוין אַמאָל פרעה ביים ים,
פאַרזוכט האָט דעם טעם,
פון ערליך פאַרדינטער שטראָף;
אַריין אין וואַסער,
אָבער אַרויס אַ „נאַסער",
מיט אַ פריישען אומפאַרשעמטען בלאָף.

פאַרגעסען וואָס געווען,
מיט אַ נייעם ברען,
דער אור־אייניקעל געצאַרענט אויף ישראל;
מיט אַלע אַראַבער ביינאַנד,
געוואָלט פאַרניכטען פאָלק און לאַנד,
ווי דער עלטער־זיידע אַמאָל.

צו גרויס אים אין די אויגען,
וואָס מיר האָבען קוים דערצויגען
צום ליכטיג לויטערען מאַמענט,
צוויי טויזענט יאָר געוואַרט,
קרבנות געבראַכט,
אַלע כוחות אָנגעוועגדט

צו האָבען אַ לאַנד, אַ גן־עדן
אונזערס אין ליידען און פריידען,
אַ אייגענעם פּלאַץ אויף דער ערד,
האָט ער אַ שבועה געגעבען,
און עס געהט אים אין לעבען
אונזער שמחה זאָל ווערען פאַרשטערט.

האָט אויף אים גערוהט די קללה,
און געהאַט האָט ער אַ מפלה,
געזיגט האָט ישראל'ס אַרמיי;
און ער ליגט צעבראָכען,
נאָך אונזער נצחון,
„עם ישראל חי" איז אונזער אויסגעשריי.

קומען אָפט דיר אין זכרון
אַלע אָפּגעלעבטע טעג;
אויך אַלע גוטע פריינט,
וואָס באַגעגענט האָסט אין וועג.

שטעלסט זיי אין אַ רייע
און דו ציילסט זיי אין זכרון.
יעדן מיט זיין מעלה,
יעדן מיט זיין חסרון.

וויל יעדער האָט אַ חלק
אין דיינע טעג, וואָס אָפּגעלעבט,
וויל אין שותפות דיינע חלומות
האָסטו מיט זיי אָפט געוועבט.

שוועבען זיי איצט פאַרביי,
און מיט בענקשאַפט ביזט באַזעלט;
און פון אויג עס פליסט אַ טרער,
וויל מער ווי איינער שוין עס פעלט.

פעלן זיי דיר איצט
אין די יאָרן, וואָס נאָך געבליבען,
וויל ניט איינמאָל אין דיינע טעג
האָבען זיי יאוש פאַרטריבען.

אַ דערמאָנונג

פון יוסף האָניק

דאָס נייע יאָר

(צייט־מאָטיוו)

פון **אהרן חייט**

אין ליבע גלויב,
צו גאָט, מיט לויב.
דיין האַרץ דערהויב
צום נייעם יאָהר.

אין מענטשענ'ס טרוים
פון לעבענס־רוים
אין נחת און שלום,
זאָל ווערען — וואָהר.

דעם וואָל פון שופר. און ס'איז שוין געווען אויס שטן, אַז ס'האָט זיך געבלאָזען אַ מחיה...

אין דער ערשטער וועלט־מלחמה, אין יאָר 1915, ווען די דייטשען זיינען געגאַנגען פון וואַרשע קיין ביאַליסטאָק, האָט ער שנעל אַרויסגעשיקט עטליכע וואָגאָן סחורה קיין רוסלאַנד, וואו ער האָט עס פאַרקויפט פאַר הויכע פרייזען, און האָט אַ גרויסע סומע געלט אַרויסגעשיקט קיין לאָנדאָן. דערצו האָט ער געקויפט אַ פאַבריק אין רוסלאַנד, אין דער שטאָט קלינצי און האָט דאָרט אָנגעהויבען צו פאַבריצירען זיינע סחורות, און ס'איז אים געגאַנגען גוט. אָבער ווען אין יאָר 1917 איז געקומען די רעוואָלוציע און די באָלשעוויקעס זיינען אַריין אין דער מאַכט, האָבען זיך ערשט אָנגעהויבען די צרות. פיל פאַבריקאַנטען אין רוסלאַנד האָט מען דערשאָסען אָדער איינגעזעצט אין טורמעס צי פארשיקט קיין סיביר. אָבער בריל האָבען די קאָמיסאַרען געזאָגט, אַז אים וועלען זיי ניט אָנרירען. די פאַבריק האָבען זיי טאַקע ביי אים איבערגענומען פאַר דער מלוכה, אָבער צו אים, זייענדיג אַ גוטער אַדמיניסטראַטאָר און באַציענדיג זיך גוט צו די אַרבעטער, האָבען זיי גאָרניט. אַדרבא, מ'האָט אים באַשטימט אַ הויכע פּענסיע און דערמוטיגט צו העלפען פירען די פאַבריק. ער האָט נאָך אין 1918 געשריבען קיין האָאַדאָק צו מיין פאָטער, מ'זאָל שיקען קיין קלינצי אַ 20 גוטע אַרבעטער פון האָאַדאָק, ווייל זיי וועלען קריגען גוט באַצאָלט. און עס האָבען זיך טאַקע געפונען וואָלונטירען, וואָס זיינען אַוועק־געפאָרען קיין קלינצי. זיי האָבען דאָרט גוט פאַרדינט, אָבער אָלץ איינס געליטטען הונגער און נויט און ניט געהאַט קיין רעכטע דירות. זיינען זיי אין אַ האַלב יאָר אַרום צוריקגעקומען אַהיים. אויך בריל אַליין האָט זיי מוחל געווען די פאַבריק און געקומען צוריק קיין האָאַדאָק אין 1919. זיין הויז און פאַבריק, וואָס ער האָט איבערגעגעבען אין 1915, פאַר זיין אָפּפאָרען מיט די סחורה קיין רוסלאַנד, צו מיין פאָטער, האָט ער געפונען אין דער בעסטער אָרדענונג. ער האָט די פאַבריק ליקווידירט, איז אַוועקגעפאָרען קיין לאָנדאָן, אָפּגענומען זיין געלט פון די בענק און געלעבט דערפון ביז דער צווייטער וועלט־מלחמה אין ביאַליסטאָק, וואו ער איז געשטאָרבען.

דער גייענדיגער „מזומן"

(באשריבונג)

פון **משה וויסמאַן** (לאָם אַנדזשעלעס)

אונזער חשובער פריינט, דער באַאַבטער שרייבער משה וויסמאַן, פון לאָס־אַנדזשעלעס, קאַל., האָט היינטיגען אוי־גוסט, מיט מזל דערגרייכט דעם טיפען עלטער פון 82 יאָר. כאָטש שוין אַ זקן, איז ער נאָך אַבער פריש אין געדאַנק און אין גייסט.

מיר באַגריסען פריינט וויסמאַן צו זיין געבורטסטאָג און מיר ווינטשן אים און מרס. וויסמאַן לאַנגע יאָר, אין געזונט, גחת און אין פרידען. רעד.

יעדען פרימאָרגען צווישען צען־עלף דעם זייגער, וועט די קאַליפאָרניער זון האָט שוין באַגאָסען די גאַס מיט איר ווארעמע ליכטיגקייט, דעמאָלט קומען אַרויס פון דער נייער היים „פאַר־עלטערע מענשען" דריי אַלטע לייט, וועלכע איך באַטיטל זיי מיט די ווערטער „דער גייענדיגער מזומן".

דער „סיידוואָק" אויף וועלכען זיי גייען איז אַ גלייכער, אַן אָפגעוואַשענער, און דער „מזומן" טריטלט זיך באַזאַכט: אַזוי ווי אַ גייענדיגער „סעגל", פאַראויס גייען די צוויי נידעריקע אידען, אונטער זיי טריטלעט דער העכערער איד, ער גייט זיך אַביסעל איינגעבויגען. דער „סעגל" איילט זיך נישט, גייט אָפּ אַ פּאָר טריט, און בלייבט שטיין אַ ווייל. ווידער אַ פּאָר טריט, און בלייבט ווידער אויף איין אָרט, מען כאָפּט אָפּ דעם אָטעם, מען הוסט זיך אויס . . . און מע גייט ווייטער.

וועז זייערע קעפּ וואָלטען געווען צוגעדעקטע, מיט אַ היטעל, צי מיט אַ יאַרמולקע, דעמאָלט וואָלט איך זיי באַגאַמענט מיט די נעמען פון אונזערע אבות — אברהם, יצחק, ויעקב.

אָבער וועז זייערע קעפּ ווי „שפּיגלען" גלאַנצען קעגען דער זון . . . וועל איך שוין בעסער זיי באַצייכענען מיט די קאַליר־ען פון זייערע „סוועטערס".

די ערשטע צוויי, וואָס גייען פאַראויס, זענען אָנגעטאָן: אייי־נער אין אַ וויסען סוועטער, און דער צווייטער אין אַ בלויען סוועטער. דער דריטער, וואָס גייט אונטער די צוויי, איז אָנגעטאָן אין אַ רויטען סוועטער.

דער וויסער מיט׳ן בלויען סוועטער, זיי ביידע לאָזען זיך הערען אויף צוויי שפּראַכען: אויף אידיש און אויף ענגליש. און דער רויטער סוועטער הוסט זיך אויס אויף אידיש . . .

אַלע דריי שפּאַרען זיך . . . וועגען „דער היינטיגער שוועדער לאַגע אין אַמעריקע". דער וויסער סוועטער: „גוטע צייטען האָ־בען מיר דערלעבט! . . . ס׳איז אַ מורא דורכצוגיין די גאַס . . . פון ביינאַכט איז שוין אָפּגערעדט . . . וואָלט כאָטש דאָס פּאַרגע־קומען אין אייַן שטאָט . . . וועל? וואָס דו־יז סיי טו דאָס?" . . .

דער בלויער סוועטער: „דאָטס וואָס אַיי סיי! . . . ווי נעמט מען צוריק אַמאָליקע יאָרען!? . . . מען האָט ניט פאַרדינט קיין סך . . . באָט איט וואָז אַלרייט!" . . .

דער רויטער סוועדער: „אידען! זעט נאָר זעט . . . און די מלחמה אין וויעטנאַם? דאָס האָט מען געדאַרפט מאַכן? . . . "

דער בלויער סוועטער: „ער מיט זיין וויעטנאַם! . . . פאַר־וואָס זעט ער נישט וואָס עס קומט פאָר אין סיצילסטישען גן־עדן? . . . אים געפעלט נאָר דאָס וואָס די קאַמוניסטלעך זאָגען! . . . האָט ער געלייענט אין נעכטיגער צייטונג, „אַז מאָסקווע האָט געגעבען נאָך אַ סך געווער . . . צו נאַסערן? . . . ס׳וועט אָבער נישט העלפען! . . . קיין ברויט וועט מאָסקווע נאַסער׳ן נישט געבען!... נאַסער וועט קומען צו אַמעריקע נאָך ברויט!

דער גייענדיגער „סעגל" בלייבט שטיין אויף אַן אָרט. מען הוסט זיך אויס, מען קוקט זיך אָן אַ ווייל . . . און מען טריטלט ווייטער — — —

דאָס רעדען און גיין קומט זיי אָן ניט גרינג . . . שטייען זיי אַ ווייל און זיי באַשליסען צו דערגיין ביז׳ן קליינעם פּאַרק וואָס איז נישט ווייט.

דאָס שכנות׳דיגע „פּאַרקעל" איז אָן אָפּרוה־פּלאַץ פאַר דער נאַכבאַראַפּט. און די אַלטע מענשען זענען זיך מחייה וועז זיי דערגייען שוין אַהין.

אָט האָבען זיי שוין אַרויפגעטריטלט אויפ׳ן בערגעלע און מען זעצט זיך אויס אָרום אַ לאַנגען גרינעם טיש. דאָס זומער־ווינטעלע קילט אָפּ זייערע פאַרשוויצטע שטערנס, און די געקניי־טשטע פּנימ׳ער צעשמייכלען זיך, קוקענדיג אויף דער כאַליאַסטרע קינדער וועלכע פליעסקעז זיך מיט קולות אין דעם פלאַכען וואַ־סער־בעקעז.

דער וויסער סוועטער: „וואָס זאָל איך איך זאָגען? סאַם־טאַגס... בענקט זיך מיר נאָך יענע יאָרען וועז דאָס לעבען איז נאָך נישט געווען אַזוי הפקר׳דיג . . . און די טונקעלע האָבען נאָך נישט פאַרזוכט דעם טעם פון ראַבעווען און הרג׳ענען . . . איך קוק אויפן קליינוואַרג און איך האָב רחמנות אויף זיי . . . און אפשר? . . . אפשר וועלען זיי די וועלט פאַרבעסערען וועז זיי וועלען אויסוואַקסען? אפשר?" . . .

דער בלויער סוועטער: „רחמנות אויפ׳ן קליינוואַרג . . . ניין. איך האָב רחמנות אויף די גרויסע . . . טאַקע אויף די אידישע גרויסע, די עלטערע . . . איר האָט שוין פאַרגעסען וואָס איז פאַרגעקומען דעם 7טען מאַי אין דער שוהל „בית עם"? איך קען דאָס נישט פאַרגעסען . . . איך האָב מיט מיינע אַלטע אויגען אַליין געזען ווי „פּראָגרעסיווע אידען" האָבען געהויבען זייערע הענט צום שלאָגען זיך — — באשר דער „ראַביי", דער רעדנער, האָט דערמאָנט דעם „אינצידענט" אין וואַרשע, ביים שטעלען דעם „מאָנומענט" נאָך די קרבנות אין אוישוויץ... פאַר דעם „חטא" האָבען אידען נישט קיין יונגווארג . . . זיך צעגעוואָלדע־ווען אַז דער ראַביי איז אַ נאַצי!! . . . נו? וואָס וועט איר מיר זאָגען?" — קוקענדיג שארף אין די אויגען פונ׳ם רויטען סוועטער.

דער רויטער סוועטער האָט נישט געהאַט וואָס צו זאָגען . . . פון גרויס חרפה.

די זון האָט זיך אַ רוק געטאָן גאַנץ הויך. ס׳איז שוין געווען נאַנט צו צוועלף דעם זייגער. אַלע דריי אַלטע אידען האָבען זיך אויפגעשטעלט, זיך אָנגעקוקט איינער דעם אַנדערען און האָבען זיך צעטריטעלט אויפצוריק אַ „היים" . . . דאָרטען וואָרט שוין צוגעגרייטע טישען מיט שמעקעדיגע מאכלים . . .

און... דערנאָך וועט זיך באַוויזען אימיצער פון די מש־פּחה מענטשען; אַ טאָכטער, אַ זון און אַמאָל אַן אייניקעל . . .

וואָס נאָך בעסערס קענען זיי דערוואַרטען? אַבי געזונט.

די ציטראָנען פון ישראל פירען זייער טאָכטער צו דער חופּה

פון אַן איינלאַדונג צו אונזער לאַנדסמאַן, אלי ליטסקי, דער־ווייסען מיר זיך, אַז אונזערע חשובע לאַנדסלייט, דר. טוביה און מאַדאַם מרגלית ציטראָן פון ישראל האָבען דעם 5טען אוי־גוסט געפּירט מיט מזל צו דער חופּה זייער טאָכטער אינה מיט איר אויסדערוויילטען און באַשערטען, זאב דרעזניק, זון פון רות און יצחק דרעזניק.

דר. ציטראָן האָט גרויסע פאַרדינסטען פון דער אַלטער היים ווי אויך פון זיין מעדיצינישער הילף צו אונזערע ביאַליסטאָקער אין די קאָנצענטראַציע לאַגערן אין דייטשלאַנד.

מיר ווינטשען די בעלי שמחה נחת און אַ סך גליק. פריינט ליטסקי שליסט זיך אָן צו אונזערע וואונטשען.

„ביאַליסטאָקער רויטער קרייז" אין ניו־יאָרק — אַ בן־שבעים

(צו דעם איצטיגען 70־יאָריגען יובילעאום פון ביאַליסטאָקער בקור־חולים)

פון דוד סאָהן

דעם נאָוועמבער פֿאַלט אויס דער 70־טער געבורטסטאָג פון אונזער פֿאַרדינסטפולער לאַנדסמאַנשאַפֿטליכער אַרגאַניזאַציע, דער ביאַליסטאָקער ביקור חולים, וועלכער האָט זיך אין 1921 פֿאַראיניגט מיט דעם ביאַליסטאָקער צענטער און צוזאַמען זיי־נען זיי געווען דער שטאַם־פֿאָטער פון אונזער ביאַליסטאָקער מושב זקנים.

דער נאָמען פון ביאַליסטאָקער ביקור חולים איז אַפֿילו פֿאַר־בליבען אין אונזער טשאַרטער, אַלס די לעגאַלע באַצייכענונג פון „ביאַליסטאָקער צענטער און ביקור חולים".

צו דער יום־טוב׳דיגער געלעגענהייט דרוקן מיר דאָ איבער אַן אַרטיקעל געווידמעט דעם 40־יאָריגען יובילעאום פון ביאַ־ליסטאָקער ביקור חולים, מיט עפּיזאָדען און בילדער פון 30 יאָר צוריק. דער אַרטיקל איז ערשינען אין אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע" פון נאָוועמבער־דעצעמבער, 1937 (נומער 172).

אויסער דעם פֿאַקט, וואָס דער אַרטיקעל איז גראָד איצט אַזוי צייטליך, שטעלט עס מיט זיך פֿאָר אַ ווירדיגען מאָנומענט, אַ מצבה אין וואַרט און בילד צו אונזערע פֿיאָנערן, וועלכע זיינען שוין לייַדער ניטאָ צווישן די לעבעדיגע, אָבער וועמעס ליכטיגער אָנדענק און לויטערע נעמען עס וועלען אייביג לעבען אין אונזער זכרון און אין אונזערע הערצער. — רעד.

מיר האָבען היינטיגען מאָנאַט (נאָוועמבער) געפֿייערט דעם 40־יאָהריגען יובילעאום פון אונזער ביאַליסטאָקער ביקור חולים, און ס׳איז געווען ביי אונז אַלעמען באמת אַ גרויסער יום־טוב, ווייל דער ביקור חולים איז אַזוי פֿאָפולער און באַליבט צווישען אַלע אונזערע לאַנדסלייט דורך זיין 40־יאָהריגער הילפס־אַרבייט, אַז עס גלויבט זיך קוים צי ס׳איז פֿאַראַן אַ ביאַליסטאָקער אין דער שטאָט ניו־יאָרק, באַזונדערס צווישען עלטערען דור, וועמען דער ביקור חולים זאָל אין אַ שווערען מאָמענט ניט האָבען אַנט־קעגען געקומען מיט הילף, אָדער איהם פֿערזענליך, אָדער אימע־צען אין זיין פֿאַמיליע.

עס איז ענוג אָנצוואוייזען אויף די רעקאָרדס פון ביקור חולים אַז אין פֿאַרלויף פון זיין 40־יאָהריגער טעטיגקייט האָט ער גע־האָלפען אויף פֿאַרשיידענע אופנים נאָהענט צו 8200 לאַנדסלייט מיט אַ סומע פון איבער צוויי הונדערט טויזענט דאָלאָר.

דאָס זיינען דוכט זיך ציפֿערען וואָס רייַדען שטאַרק געגוג פֿאַר זיך אַליין . . .

טרוקענע פֿראַקאָלען דערצעהלען . . .

אַז עס האָט זיך געגומען דערנעהענטערען דער איצטיגער יובילעאום פון ביקור חולים, האָב איך געגומען דורכבלעטערען די צעהנדליגער אַלטע פּראָטאָקאָל ביכער מיט די האַלב־צעפֿאַ־לענע פֿאַרגעלטע בלעטער. איך האָב געלייענט פון „קייסעס", און איך האָב געזעהן פֿאַר זיך אַ שטיק אידיש לעבען פון דער אַמאָלי־גער איסט סייד, אַ לעבען פון אַרימקייט, פון אומגליק אוּן קראַנקהייטען. דוכט זיך קורצע טרוקענע פּראָטאָקאָלען אין אַ פֿאַרדייטשמעריש־טער שפּראַך, אָבער וואָס פֿאַר אַ טראַגישקייט און עלענדקייט עס וואָקסט אַרויס פֿאַר אייערע אויגען וועז איהר לייענט, צום ביישפּיל, וועגען דער „קיים פון 278 טשערי סטריט, וואו אַ קלייַנע 5 יאָהריגע מיידעלע ליגט קראַנק אויף דיפטעריע, און אין הויז איז ניטאָ אפילו פֿאַרוואָס אַ ביסעל מילך צו קויפען. אָדער וועגען דער „קיים" אין 33 נאָרפֿאָלק סטריט וואו עס ליגט קראַנק אונזער אַ לאַנדסמאַן, אַ שווינדזיכטיגער שניידער, און די אויסגעמוטשעטע פרוי מיט 6 קליינע קינדער געהען אויס פֿאַר אַ שטיקעל ברויט. עס ווערט קאַלט לייענענדיג וועגען אָט די אַלע הונדערטער „קיסעס" וואָס די קאָמיטעס באַריכטען צו די מי־טינגען פון ביקור חולים. אָבער אייער האַרץ ווערט באַלד אָנגע־פילט מיט וואַרימקייט און מיט אַ גליקזעליקייט ווען איהר לייענט אויך וואָס דער ביקור חולים האָט תיכף ומיד געטאָן צו העלפען די דאָזיגע אומגליקליכע און עלענדע. איהר הויבט ערשט אָן צו פֿאַרשטעהן און באַגרייפען וואָס עס האָט געמיינט דער נאָמען „ביקור חולים" פֿאַר יענע הונדערטע קראַנקע און פֿאַרצווייפעלטע, און פֿאַרוואָס דער ביקור חולים איז געוואָרען אַזוי באַליבט און פֿאָפולער צווישען די לאַנדסלייט אין ניו־יאָרק.

30־40 יאָהר צוריק

און וואָס פֿאַר אַ גרויסער אונטערשייד עס איז איצט געגען יענער צייט פון 30־40 יאָהר צוריק. ווי שטאַרק עס האָט זיך גע־ביטען דער אַלגעמיינער לעבען בכלל, און דאָס לעבען ביי אונזערע אידען בפרט. וואָס אייגער זאָל ניט דענקען וועגען דער איצטיגער עקאָנאָמישער לאָגע אין אַמעריקע, איז עס דאָך מיט גאָלד צוגלייך געגען יענעם קלעגליכען לעבען פון די פּריהערדיגע יאָהרען פון סוועט שעפּער און פּעדלערס, פון שמוציגע ענגע דירות אָהן שום באַקוועמליכקייטען, אָבער דערפֿאַר מיט אַ סך „באַרדערס" און „באַרדערקעס". אָט אין יענע יאָהרען איז דער ביאַליסטאָקער ביקור חולים געווען אַן אמת׳ער מלאָך המושיע פֿאַר אונזערע עלענדע אָרימע לאַנדסלייט.

וואו האָט מען עס דעמאָלט געוואוסט פון אַזאַ פרייַער מעדי־צינישער הילף און מאַדערנע אידישע האָספּיטעלער ווי היינט צו טאָג, פון אַזעלכע שהנע געזעלשאַפֿטליכע און הילפס־אינסטיטו־ציעס וואָס זאָלען העלפען און ראַטעווען מענשען פון נויט און אונטערגאַנג ווי מיר זעהען עס איצט? האָבען זיך דעריבער די ביאַליסטאָקער עלענדע אימיגראַנטען געטוליעט אייגער צום צווייטען, געזוכט הילף און שוץ אייגער ביים צווייטען, און אַזוי איז דורך דער נויט געשאַפֿען געוואָרען דער ביאַליסטאָקער ביקור חולים.

די גרינדער וואָס האָבען עס דערלעבט

זיך איך און שמועס מיט די 3 איבערגעבליבענע גרינדער פון ביקור חולים, מר. ירחמיאל ליפשיץ, מר. יוסף ליפניק און מר. אַלטער קושעס, און איך טראַכט בשעת מעשה וואָס פֿאַר אַ זכיה אונזער דור האָט, וואָס ער קען נאָך זעהן און רייַדען מיט די אייניצעלנע פֿאַרבליבענע בויער פון דער אינסטיטוציע וואָס פייערט איצט איהר 40־יאָהריגען יובילעאום.

און איך טראַכט אויך נאָך עפּעס: אָט די 3 מענשען, אַלע אין די זיבעציגער יאָהרען, זיינען דאָך די גרינדער אויך פון דעם עלטסטען ביאַליסטאָקער פֿאַראיין „סומך נופלים" וואָס האָט ערשט געפייערט זיין 51טען געבורטסטאָג, זיי זיינען דאָך אייגענטליך די, וואָס האָבען געלייגט דעם פונדאַמענט פון אַן אַרגאַניזירטער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט. צי האָבען אָט די 3 אידען דע־מאָלט גע׳חלומ׳ט אַז ס׳וועט אויסוואַקסען אַמאָל אַזאַ שטאַרקע, אַזאַ מעכטיגע ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע מיט אַזאַ וואונדערליכער אינסטיטוציע ווי אונזער איצטיגער צענטער און מושב זקנים?

ירחמיאל ליפשיץ ע״ה

יוסף ליפניק ע״ה

אַלטער קושעס ע״ה

באַוואונדער איך די ענערגישקייט פון די 3 גרינדער וועלכע זיינען נאָך איצט אַקטיוו אין אונזער אינסטיטוציע, און איך קוועל אָן קוקענדיג אויף זיי, וואָס זיי האָבען דערלעבט צו זעהן די שעהנע פרוכט פון זייער יאָהרען לאַנגער אַרבייט.

* * *

זיצען די 3 גרינדערס און דערצעהלען מיר אַ סך אינטערעסאַנטע איינצעלהייטען פון יענע ערשטע טעג פון ביקור חולים, זאָכען וואָס וועלען אין די פֿראָקאָל ביכער ניט פֿאַרשריבען, אָבער וואָס איז פול מיט זיי די רייכע געשיכטע פון ביקור חולים.

מר. ירחמיאל ליפשיץ האָט אַ גוטען זכרון, ער געדענקט אַ מאַסע פּרטים, און ער וואַרפט אָן פֿאַר מיר שטיקלאַך און ברעקלאָך פּאַסירונגען, וואָס, אַז מען שטעלט זיי צוזאַמען, קומט אַרויס אַ מערקווירדיג בילד פונ׳ם אימיגראַנטישען לעבען אין אַמעריקע אין יענע אַכציגער יאָהרען פון זייער אָנקומען דאָ אין לאַנד.

און מר. יוסף ליפניק, וואָס איז געווען יאָהרען לאַנג דער אָנפיהרער פון ביקור חולים, דערמאָנט זיך נעמען פון לאַנדסלייט וואָס זיינען געווען אַקטיוו די ערשטע יאָהרען און געהאָלפען דעם ביקור חולים, און נעמען פון לאַנדסלייט וואָס זיינען געווען אויף צרות און געקראָגען הילף פון ביקור חולים און האָבען שפּעטער וועז זיי זיינען געוואָרען ״גוט אָפּ״, אין גאַנצען פאַרגעסען דעם ביקור חולים.

און דער שטילער, באַשיידענער מר. אלטער קושעס, דער־צעהלט פון זיינע פאַרשיידענע איבערלעבונגען אין דער ביקור חולים אַרבייט, ווי ער פלעגט געהן צו ביאַליסטאָקער שמחות מיט אַ טעלער, און קריכען אויף די שטיגען צו קאָלעקטען פון פּושקעס, און וויפיל מאָל ער האָט געהאַט צער וואָס אין ביקור חולים איז קיין געלט ניט געווען און ער פלעגט אַלס טרעזשורער מוזען אַרומלויפען זוכען קליינע הלוואות ביי באַקאַנטע אום צו האָבען מיט וואָס צו העלפען די אָרימע קראַנקע לאַנדסלייט.

אַן אומגליקספאַל מיט אַ לאַנדסמאַן

און אָט איז אין קורצען די געשיכטע ווי אַזוי מען איז געקומען צו דעם געדאַנק צו גרינדען דעם ביאַליסטאָקער ביקור חולים.

ווי באַוואוסט, האָט זיך מיט 51 יאָהר צוריק (1886) גע־גרינדעט דער ביאַליסטאָקער פאַראיין סומך נופלים. צום אַנהויב האָט דער פאַראיין זיך געשטעלט פאַר אַ ציל צו העלפען ביאַליס־טאָקער אַרבעטער־מענטשען אימיגראַנטען, זיי אויסלערנען א מלאכה, העלפען מיט עטליכע דאָלאָר און דאָס גלייכען. ביסלעכ־ווייז האָט דער פאַראיין געמוזט נעמען מעהר זאָרגען פאַר זיינע אייגענע מיטגלידער, און ער האָט שוין ווייניגער געקענט טאָן פאַר די אַלגעמיינע אָרימע לאַנדסלייט.

אָבער אַז עס פלעגט זיך מאַכען עפּעס אַ צרה ביי די לאַנדס־לייט פלעגט מען נאָך אַלץ קומען צום ״סומך נופלים״ אַז ער זאָל העלפען. איז איינגעפאַלען ליפשיץ׳ן אַ געדאַנק צו איינפיהרען א ״צדקה פושקע״ ביים פאַראיין און פון דער פושקע זאָל מען העל־פען אָרימע אָדער קראַנקע לאַנדסלייט.

מאַכט זיך אַ טראַגישער פאַל אין דער ביאַליסטאָקער קאָלא־ניע אויף דער איסט סייד וואָס האָט אַלעמען אויפגעטרייסלט: א געוויסער לאַנדסמאַן זלמן קאָהן איז פאַראומגליקט געוואָרען ביי זיין אַרבייט אַלס קאַרפענטער. אַראָפּפאַלענדיג פונ׳ם צווייטען שטאָק האָט ער צעבראָכען ביידע פיס. דער אומגליקליכער לאַנדס־מאַן האָט דאָ קיינעם ניט געהאַט, און זיין פאַמיליע, אַ פרוי מיט 4 קליינע קינדער, זיינען, צום אומגליק, געווען אויפן וועג קיין אַמעריקע און זיי האָבען דאָ געדאַרפט אָנקומען יעדען טאָג.

מען האָט דעם פאַרקריפּעלטען לאַנדסמאַן צוגענומען אין א שטאָטישען האָספּיטאַל, וואו ער האָט געשוועבט צווישען לעבען און טויט. איניגע באַקאַנטע לאַנדסלייט האָבען זיך דערוואוסט וועגען דעם אומגליק און זיי זיינען געקומען צו דעם מיטינג פון דעם ביאַליסטאָקער פאַראיין ״סומך נופלים״, אַז דער פאַראיין זאָל עפּעס טאָן סאַי פאַר דעם אומגליכלעכען, וואָס ליגט אין א ״גוי־אישען״ האָספּיטאַל, און באַזונדערס פאַר זיין פאַמיליע, וועלכע דאַרף אָנקומען פון איראָפּע.

דער פאַל האָט דעמאָלט אָפּגעקאָסט דעם פאַראיין עטליכע הונדערט דאָלאַר, און אַזוי ווי קיין סך געלט האָט דער ״סומך נופלים״ ניט פאַרמאָגט, האָבען די טוער פון פאַראיין — ירחמיאל ליפשיץ, יוסף ליפניק, און נאָך עטליכע גענומען טראַכטען וועגען א מיטעל צו שאַפען א באַזונדערע אָרגאַניזאַציע צו העלפען די אָרימע און קראַנקע לאַנדסלייט אין צייט פון נויט, ווייל מיט דער ״צדקה פושקע״ האָבען זיי געזעהן וועלען זיי גאָרניט קענען אויפ־טאָן.

איז זיך צוזאַמענגעקומען א גרופּע לאַנדסלייט אין דער דזשו־לערי סטאָרקע פון ירחמיאל ליפשיץ, אויף 209 ברום סטריט, און מען האָט באַשלאָסען צו גרינדען א פילאַנטראָפּישע חברה, מיט׳ן נאָמען ״ביקור חולים אנשי ביאַליסטאָק״, וועמעס אויפגאָבען עס זאָלען זיין צו העלפען מיט דאָקטוירים און מעדיצינען אָרימע קראַנקע, און אויך מיט עטליכע דאָלאַר.

לייבל קאהן ע"ה

סעם נאוויק ע"ה

דזשוליוס גאלד ע"ה

די גרינדונג פון ביקור חולים, די ערשטע טוער

דער ערשטער צוזאמענקונפט ביי ליפשיצ'ן אין סטאר איז פארגעקומען דאנערשטאג, דעם 11טן נאוועמבער 1897, אין דאס איז דער היסטארישער טאג ווען עס איז געגרינדעט געווארן אונזער „ביקור חולים" אנשי ביאליסטאק" (אזוי איז דער אפיציעלער נאמען פון דער אינסטיטוציע גענוצט ביז'ן יאהר 1921, ווען דער „ביקור חולים" האט זיך פאראייניגט מיטן „ביאליסטאקער צענטער" און געענדערט זיין נאמען אויף „ביאליסטאקער צענטער און ביקור חולים").

אין דער גרינדונג פון דעם ביקור חולים האבען זיך אין יענער צייט באטייליגט די פאלגענדע לאנדסלייט: ירחמיאל ליפשיץ, יוסף ליפניק, אלטער קושעס, לעאן פישער, דזשייקאב וויזעל דזשוליוס גאלד (דער ליטעראטישער אייזמאן), דזשייקאב גאלדבערג, קאפעל וועגדעל, פיליפ בערנשטיין און דזשא בלומבערג. מען האט אנגעהויבען מיטען יעדען דאנערשטאג און יעדען מאל פלעגען צוקומען נייע מענשען. עס זיינען באלד צוגעשטאנען צו דער ארבייט די לאנדסלייט בענדזשאמין כאראסט, יצחק זאק־היים, הרב ר' חיים שרגא בראדסקי, שלמה סאלאמאן (שלמה דער שווארצער), אשיאס ראזענטאל, פישעל קאסעל (דער פא־טער פון אונזער איצטיגען טוער סעם קאסעל), זשייק ברענער, יעקב סאפירשטיין (גרינדער פון „מארגען זשונאל"), מר. ביאליס־טאצקי, י. יאקאבס (א „דייטשמערישער" לאנדסמאן) און סעם נאוויק. ליידער זיינען די אלע אויסגערעכענטע ערשטע טוער פון ביקור חולים, מיט דער גליקליכער אויסנאמע פון סעם נאוויק, קיינער פון זיי מעהר ניטא מיט אונז.

ווענען מר. סעם נאוויק מוז מען זאגען אז ער האט שטענדיג געהאט אן אינטערעס פאר אלץ וואס האט געהאט צו טאן מיט ביאליסטאקער ענינים. איך האב דעם מענשען געפונען ארבייטעדיג פאר אלץ וואס האט געהאט א שייכות מיט אונזער לאנדס־מאנשאפט. ער איז געווען פון די גרינדער פון ביאליסטאקער רעליף, פון ביאליסטאקער צענטער און פון ביאליסטאקער מושב זקנים, ווען ער האט געעבען געלט און ארבייט. דאס איז א פיינער עהרליכער טיפ פון א אידישען כלל־טער. אפילו איצט, ווען ער איז אין זיינע עלטערע יאהרען, און שוואך אין געזונט, נעמט ער נאך אויף א גרויסען אינטערעס אין אלץ וואס געהט אן אין אונ־זער אינסטיטוציע. דערביי איז אויך וויכטיג צו באמערקען אז זיין זוהן, לאיער פיליפ נאוויק, איז פונקט ווי דער פאטער, פאר־אינטערעסירט אין אונזער אינסטיטוציע, און א געטרייער פריינד פון אונזער לאנדסמאנשאפט. ער איז עהרען־טשערמאן פון דער באארד אף דירעקטארען פון ביאליסטאקער צענטער.

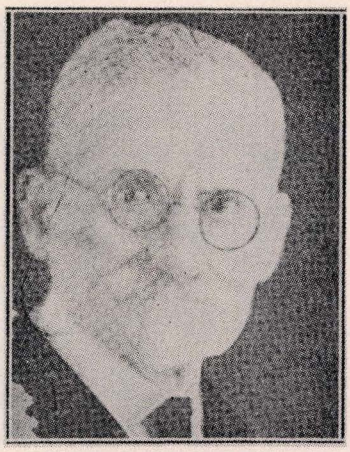
צרות מיט אן אפים

די ביאליסטאקער לאנדסלייט אין יענער צייט האבען מער־סטענס געוואוינט אויף דער איסט סיידּ, האט דער ביקור חולים באשלאסען צו קריגען ערגעץ אין יענעם געגענט א פלאץ וואו די ארימע קראנקע לאנדסלייט זאלען קענען אהן וועלכע עס איז אנ־שטרענגונגען קריגען זייער הילף. מען האט אנגעשטעלט א דאק־טאר און אויך אפגעמאכט מיט אן אפטייקער צו באזארגען די מעדיצינען. מען האט באשלאסען ארויסגעבען צו ארימע חולאים פרייע צעטלען צום דאקטאר און אויך פאר די מעדיצינען, און א געווייסער לאנדסמאן וואס האט געהאט א וואורשט סטאר אויף עסעקס סטריט, האט געגעבען פריי זיין סטאר וואו די קראנקע זאלען קומען נאך די צעטלען. ער אליין, דער באלעבאס פון סטאר האט זיך אונטערגענומען ארויסצוגעבען די צעטלען. לאזט זיך אויס, אז דער סטארקיפער פלעגט גאר ארויסגעבען די פרייע צעטלען אלס א „פרעמיע" צו זיינע קאסטאמערס וואס פלעגען ביי איהם קויפען א וואורשט . . . האט מען באשלאסען צו דינגען א פלאץ ערגעץ אנדערש, האט מען געקראגען א בוטשער סטאר ביי אונזער לאנדסמאן פיליפ טאשמאן, איז אבער דארט געווען זעהר ניט באקוועם צוליב געוויסע אורזאכען, האט מען זיך ווידער אריבערגעצויגען צו אן אנדערען, דאס מאל צו פישער'ן אין פרינטינג־שאפ אויף קלינטאן סטריט. האט אבער פישער אנגע־הויבען בעטען יעדען חודש פרישע הוספות, האט דער ביקור חולים איינמאל פאר אלע מאל באשלאסען צו דינגען א שטענדיגען אפיס פאר זיך אליין וואס זאל אויך קענען דינען פאר א קלוב פאר די טוהער, וואו עס זאל שטענדיג זיך געפינען א באצאלטער סעק־רעטאר און זיך אפגעבען מיט די אלע קייסעס פון ביקור חולים.

צוגעקומענע טוער, אונטערנעמונגען און באקסעס

ענדליך האט זיך דער ביקור חולים איינגעארדענט מיט אן אייגענעם אפיס און מיט אן אלטען דעסק אין א קעלער אויף 232 איסט בראדווי, טאקע די 2טע הויז פון אונזער איצטיגען ביאליסטאקער צענטער און מושב זקנים. דארט האט מען שוין אויך איינגעארדענט א מנין צום דאוונען, און דארטען פלעגען די טוהער קומען כמעט אלע טאג, הערען נייס פון דער אלטער היים, און שפילען א דאמינא.

די ארבייט פון ביקור חולים האט זיך פארצווייגט, עס זיי־נען צוגעקומען פרישע לאנדסלייט און די צאל פון די טוהער האט זיך פארגרעסערט. מען האט גענומען איינארדענען אונטער־נעמונגען, טעאטער בענעפיטס, בעלער און פיקניקס. אין יענער צייט זיינען געווארן טעטיג די לאנדסלייט יוסף ליז, אברהם לעווין, י. סארקין, יוסף אייבראמסאן, יואל ראזענבלום, משה שאפירא,

דוד־לייב רובינשטיין ע״ה

דזשיק ווײַנשטיין ע״ה

חיים־בער סאבעל ע״ה

אברהם ווילסאָן, משה גאָלדבערג, סאָל ראשקין, דזשיק ווײַנשטיין, לייבעל קאָהן, לואי גאָלדמאָן, חיים בער סאָבעל, מאָריס קאָסאָוויץ, ירחמיאל גאָלדפאָרב, דזשייקאָב לעווינסקי, און דר. לואיס בערנשטיין.

מען מוז זאָגען, אַז די טוהער פון ביקור חולים האָבען געַרבייט מיט גרויס ליבשאַפט, עס איז פאַר זיי קיין זאַך ניט געווען צו שווער. זיי פלעגען נאָך אַ טאָג שווערע אַרבייט אין שאַפּ אָדער אין אַ סטאָר, קומען אין ביקור חולים אויסגעפינען, אפשר איז פאַראַן ערגעץ וואו אַ קראַנקער וועלכער דאַרף הילף, אָדער אפשר דאַרף מען ערגעץ געהן קאָלעקטען פון אַ באַקס אָדער פון אַ ביאַליסטאָקער שמחה. עס איז דעמאָלט איינגעפירט געווארען באַקסעס אין די מערסטע ביאַליסטאָקער היימען, פלעגט מען דאַרפען געהן פון צייט צו צייט אַרויסנעמען די אָנגעקליבענע געלט פון די באַקסעס, אָדער אָנשלאָגען נייע באַקסעס, פלעגט מען קריכען אויף די טרעפּען און קומען צוריק אויסגעמאַטערט און ערשעפּטע.

מיט טעלערס אויף שמחות, אינצידענטען

דער ביקור חולים האָט אויך איינגעפירט צו שיקען קאָמיטעס מיט אַ טעלער צו ביאַליסטאָקער שמחות, ווי חתונות, ברית׳ן און דאָס גלייכען. פלעגען די קאָמיטעס אָפטמאָל האָבען גרויסע צרות פון מאָנכע מחותנים אָדער געסט וועלכע פלעגען זיי פּשוט אַרויסטרייבען פון האָל. אַזוי האָט געטראָפען אַמאָל מיט׳ן פאַרשטרייבען טוהער יואל ראָזענבלום, וועלכער איז געקומען מיט אַ טעלער פון ביקור חולים צו אַ ביאַליסטאָקער חתונה, זיינען אים באָפאַלען עטליכע חברהלייט פון חתן׳ס צד (וואַרשעווער לאָנדסלייט), און אים געגומען שלאָגען, אַ נס איז געשעהן וואָס איז אָנגעקומען דער אַנדערער קאָמיטע־מאַן, דזשיק ווײַנשטיין, האָט ער ראָזענבלומ׳ען אַרויסגעראַטעוועט פון די שלעגער.

בייַ אַ צווייטען פאַל בייַ אַ חתונה איז שיער אָפּגעגאַנגען דער שידוך. דער מחותן פון כלה׳ס צד, אַ גאַליציאַנער איד, האָט ניט געוואָלט אַרײַנלאָזען די קאָמיטע. דער חתן איז געווען אַ ביאַליסטאָקער בחור האָט עס אים שטאַרק פאַרדראָסען, האָט ער געגעבען אַן אולטימאַטום צום מחותן אָדער ער לאָזט אַריין די קאָמיטע פון ביקור חולים, אָדער ס׳איז אויס חתונה, און דער שטרײַנגער מחותן האָט זיך געמוזט בויגען. עס פלעגען אָבער איך טרעפּען גאַנץ אַנדערע פאַלען, וואו מען האָט די קאָמיטע אויפּגענעמען מיט אמת׳ער פריינדשאַפט און מען פלעגט געבען שעהנע נדבות אין טעלער.

עס איז געווען אַ שטרײַנגער באַשלוס אין ביקור חולים. אַז די קאָמיטעס וואָס געהען צו שמחות טאָרען דאָרט קיין זאַך ניט פאַרזוכען. האָט זיך אַמאָל געמאַכט אַ שמחה וואו ס׳איז געשיקט געוואָרען חיים בער סאָבעל, מיט נאָך אימיצען, האָט איינער פון די מחותנים ניט געלאָזען זיי שטעלען דעם טעלער, סיידען זיי וועלען זיך אַוועקזעצען ביים טיש און עסען מיט אַלע געסט. עס איז שיער אַרויסגעקומען אַ סקאַנדאַל, ווייל דער מחותן האָט עס געהאַלטען פאַר אַ באַליידיגונג וואָס די קאָמיטע וויל זיך ניט משמח זיין בייַ זיין קינד׳ס חתונה. נו, האָט שוין די קאָמיטע ניט געהאט קיין אַנדער ברירה און געמוזט בערעכען דעם שטרײַנגען באַשלוס פון ביקור חולים . . .

איינמאָל האָט אַזאַ קאָמיטע פון ביקור חולים געהאָט גאָר אַ פאַרשטערטע חתונה. זיי זיינען געקומען אין פישער׳ס האַל אויף איסט בראָדוויי, געוואָרט און געוואָרט ביז פאַרטאָג און די חופּה איז ניט פאָרגעקומען. דער חתן, אַ ביאַליסטאָקער יונגערמאַן, האָט חרטה געקראָגען די לעצטע מינוט און ער איז ניט געקומען צו דער חתונה. די כלה האָט געוויינט, די געסט זיינען זיך צעגאַנגען טרויעריגע, און דעם גאַנצען חתונה מאָלצייט האָט מען אויף מאָרגען אַוועקגעגעבען צו דעם הכנסת אורחים וואָס האָט זיך דעמאָלט געפונען אויף איסט בראָדוויי.

די טעטיגקייט פאַרשטאַרקט זיך

קיין שטענדיגע בעאַמטע זיינען אין ביקור חולים ניט געווען. חוץ אַ טרעזשורער וואָס דאָס איז געווען אַ כבוד־אַמט, און אַ סעקרעטאַר, וואָס מען האָט געמוזט האָבען צו דער ארביט. אַ טשערמאַן פלעגט מען אויסקלייבען צו יעדען מיטינג, קיין שטענדיגער טשערמאַן איז ניט געווען. אָבער אין די מערסטע פאַלען פלעגט מר. ליפּניק פיהרען דעם טשער. די נעמען פון די מקבלים פלעגט מען עפענטליך בייַם מיטינג ניט דערמאָנען, מ׳פלעגט נאָר אָנגעבען דעם אָדרעס. קיין דיוס־צאָלענדע מיטגלידער זיינען אין ביקור חולים ניט געווען, אָבער יעדער ביאַליסטאָקער לאָנדסמאַן וואָס האָט געהאַט בייַ זיך אין הויז אַ באַקס אָדער וועט עס איז געגעבען אַ נדבה איז געווען פאַררעכענט ווי אַ מעמבער.

די סעקרעטאָרען פון ביקור חולים דורך די אלע יאָרען זיינען געווען לויט׳ן סדר: סעם קאַסעל, אשיאס ראָזענטאָל, סעם מילער, אַלטער יאַנאָווסקי, מ. קאַפּלאַן, יוסף לין און דוד לייב רובינשטיין. דער לעצטער איז געווען אַרום 15 יאָר סעקרעטאַר.

די טרעזשורערס זיינען געווען: פישעל קאסעל, י. סאַרקין, משה שאַפּירא, יוסף אייבראָמסאָן און אַלטער קושעס.

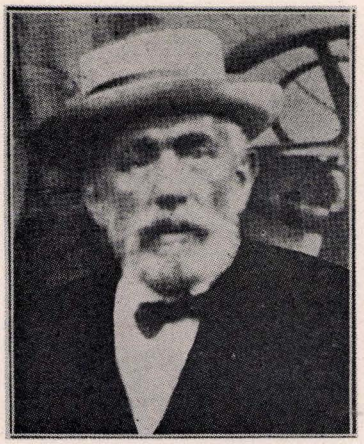
קיין סך געלט איז אין ביקור חולים קיינמאָל ניט געווען. וויפיל מען פלעגט אַרײַנקריגען פלעגט עס ווערען צעטיילט צו די אָרימע חולאים און צו נויטלייַדענדע לאַנדסלייט. מיט דער צייט האָט דער ביקור חולים אָנגעהויבען שפּילען אַ גרויסע ראָלע

ר׳ שלמה סאלאָמאָן ע״ה

ר׳ ליטמאַן קאַהן ע״ה

ר׳ קאַפּעל וועגדעל ע״ה

אין דעם לעבען פון די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט. עס האָבען זיך געגומען פאַראינטערעסירען מיט איהם אַלע ביאַליסטאָקער סאָסייעטיס וועלכע האָבען איהם געשטיצט און געהאָלפען אין זייער אַרבייט. האָט זיך וואו געמאַכט אַ צרה מיט אַ לאַנדסמאַן איז מען באַלד געלאָפען צום ביקור חולים נאָך הילף. איז אימיצער געווען אין אַ נויט, אַרבייטסלאָז און געדאַרפט הילף, האָט איהם דער ביקור חולים געהאָלפען.

דער ביקור חולים האָט זיך אויך פאַרבונדען מיט׳ן לבנון און מיט׳ן בית ישראל האָספיטאַל, וואו ער פלעגט פון צייט צו צייט אַריינגעבען קראַנקע לאַנדסלייט. ער פלעגט צו שווערע קראַנקע שיקען אפילו פראָפעסאָרען. די ערשטע יאָהרען פלעגט דער ביקור חולים אויך שיקען זיינע מענשען אויף „לינות״, צו וואַכען איבער די קראַנקע דורך די נעכט כדי די הויז־מענשען זאָלען זיך קענען אַביסעל אויסרוהען.

דער ביקור חולים פלעגט אויך אַרויסגעבען מזומענע געלט פאַר דער פאַמיליע פונ׳ם קראַנקען און אויך באַזאָרגען מיט פלעגע צו די וואָס האָבען זיך געדאַרפט ערהאָלען. די גאָר נויטיגע קייסעס פלעגען געשיקט ווערען אין קאָנטרי אָדער אין סאַניטאָריומס.

אין די שפּעטערדיגע יאָהרען האָט דער ביקור חולים נאָך מעהר אויסגעברייטערט זיין טעטיגקייט. ער האָט געגומען שטיצען יעדען נויטליידענדען, ניט נאָר קראַנקע. ער פלעגט אַרויסגעבען וועכענטליכע שטיצעס צו אַרימע פאַמיליעס און צעטיילען גרויסע סומען געלט אויף די אידישע יום טובים צו אַלע אַרימע און געדריקטע לאַנדסלייט. די דאָזיגע טראַדיציע ווערט נאָך ביז היינטיגען טאָג דורכגעפירט פון „צענטער און ביקור חולים״.

די ערשטע דאָקטוירים

די ערשטע דאָקטוירים וואָס האָבען געאַרבייט פאַר׳ן ביקור חולים זיינען געווען די באַוואוסטע אין יענע יאָהרען דר. בלושטיין, דר. קאַספע, דר. בראָדסקי און דר. סלאָנימסקי (דער לעצטער איז געווען אַן איידעם פון באַוואוסטען ביאַליסטאָקער באַנקיר א. ל. קעס). שפּעטער זיינען צוגעקומען דר. לואיס בערנשטיין, דר. דזש. זלינקאָף און דר. נאָגורני. דר. לואיס בערנשטיין איז געווען פאַקטיש מעהר ווי אַ דאָקטאָר וואָס דאַרף אַטענדען צו חולאים. ער איז געווען אַן אַקטיוור מיטאַרבייטער און געבראַכט די גרעסטע נוצען אין מאַדערניזירען די אַרבייט פון ביקור חולים. אַלס אַ לאַנדסמאַן, איז ער געווען זעהר איבערגעבען און געטרייַ, און אַ דאַנק איהם איז עס מיט יאָהרען שפּעטער געקויפט געווא־רען די אייגענע הויז אויף 228 איסט בראָדווויי, וועלכע איז שפּעטער איבערגעבויט געוואָרען פאַר׳ן צענטער און ביקור חולים.

דר. בערנשטיין פאַרדינט אַ באַזונדער לויב פאַר זיינע פרייַ מעדיצינישע הילף וואָס ער האָט געגעבען יאָרען לאַנג צו אָרימע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, און אַ סך פון זיי האָבען איהם צו פאַר־דאַנקען פאַר זייער לעבען.

אינטערעסאַנטע טיפּען וואָס זיינען שוין ליידער מער ניטאָ

איך האָב שוין פריהער דערמאָנט אַ רייע נעמען פון די ערשטע טוהער, איניגע פון זיי פאַרדינען אַ ברייטערע אָפשאַצונג פון זייער אַרבייט. ליידער, ערלויבט מיר ניט דאָס פלאַץ פאַר דעם. כ׳מוז אָבער אונטערשטרייכען, אַז אַזעלכע געטרייַע אַרבייטער ווי שלמה סאָלאָמאָן, חנא ראָזען, ליטמאַן קאהן, אָדער דזשולים גאָלד, זיינען ביי היינטיגען טאָג אַ גרויסע זעלטענהייט צו געפינען אין געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס.

וועגען שלמה סאָלאָמאָן ע״ה, אָדער ווי די לאַנדסלייט פלעגען איהם רופען, „ר׳ שלמה דער שוואַרצער״, דערצעהלען די עלטערע טוהער אַ סך אינטערעסאַנטע זאַכען. דאָס איז געווען אַ זעלטענער מענש מיט אַ וואַרימע האַרץ צו די אַרימע און נויט־לייַדענדע. אַליין איז ער געווען אַ איד אַן אַרימאָן, אָבער אַז אימי־צער פלעגט פאַר איהם מאַכען אַ קרומע מינע פלעגט ר׳ שלמה פון אונטער דער ערד שאַפען פאַר יענעם הילף. ער איז געווען אַ גרויסער מאָדים צו קריגען אַן הלואה וועט אימיצער האָט גע־דאַרפט און שטענדיג פון די ערשטע צו לויפען טאָן פאַר אימיצען אַ טובה.

* * *

וועגען ליטמאַן קאָהן ע״ה, דערצעהלט מען, אַז וועט עס פלעגט קומען בעפאָר אַ טעאַטער בענעפיט פלעגט דער איד שוין ניט רוהען. ער פלעגט אַליין אַרומלויפען פאַרקויפען די טיקעטס און דערגאַהן אַלעמען די יאָהרען פאַר וואָס „מען שלאָפט״ און מען טוט גאָרניט, כאָטש אין דער אמת׳ן איז נאָך געווען עטליכע חדשים בעפאָר דער אונטערנעמונג.. אַזוי איז ער איינמאָל אַריין־געלאָפען אין ביקור חולים און דאָרט געטראָפען חברה ביקור חולימ׳ניקעס שפּילען אין דאָמינאָ. האָט ער געמאַכט אַ גוואַלד: „אוי, וויי איז מיר, גזלנים, איהר זיצט גאָר און שפּילט. ס׳איז דאָך שוין 2 מאָנאַטען צום טעאַטער־בענעפיט, און זעה נאָר, עס אַרט זיי גאָרנישט״. און ער האָט מיט כעס צעווארפען די ביינד־לאָך.

ליטמאַן קאָהנ׳ס קינדער זיינען איצט אַקטיוויע מיטגלידער אין אונזער אינסטיטוציע. זיין טאָכטער מרס. יעטא ליוואי, איז אַ וויים־פרעזידענטין און פון די גרינדערינס פון אונזער אוקזילערי.

נאָך אַ אינטערעסאַנטער טיפּ איז געווען ר׳ קאַפּעל וועגדעל ע״ה, אַ איד אַ למדן און אַ גרויסער וויצלינג, וואָס האָט ליב

לואיס גאָלדמאַן ע״ה

אברהם ווילסאָן ע״ה

געהאַט אָפּצוטאָן „שטוקעס״. איהם האָבען אָלע ליב געהאַט פֿאַר זיין פֿרעהליכקייט און מונטערקייט. ער איז געווען זעהר אַ נוצלי־כער מענש, פֿלעגט ניט זיין פויל, כאָטש ער איז שוין ניט געווען קיין יונגערמאַן, צו קריכען אויף די שטיגען צו באַזוכען אַ קראַנ־קען, אַוועקטראָגען עטליכע דאָלאָר אָדער געהן צו אַ חתונה און זיך שלעפּען שפּעט פֿאַרטאָג אַ היים אַ גליקליכער וואָס ער האָט געמאַכט עטליכע דאָלאָר פֿאַר׳ן ביקור חולים.

ר׳ קאָפּעל איז געווען אַ גרויסער „הוליאָקע״, און ביי די יערליכע סעודה׳לאַך וואָס דער ביקור חולים פלעגט מאַכען, פלעגט ער זיין דער הויפּט „אַטרעקשאָן״ מיט זיין זינגען און טאַנצען.

* * *

אַן אַנדער אינטערעסאַנטער טיפּ פון די אַמאָליגע טוהער איז געווען חנא ראָזען ע״ה. אַ קליינער אויסגעדאַרטער אידעלע, אַן אָרימער שוסטער, וואָס פלעגט קענען אַוועקווואַרפען איז מיטען טאָג זיין אַרבייט און לויפען אַוועקטראָגען אַ פּאָר דאָלאָר צו אַן אָרימען קראַנקען לאַנדסמאַן. ער איז געווען שטענדיג פון די ערשטע צו אָננעמען אין אַ קאָמיטע, אין שנייען און זאַווערוכעס צו געהן אויף אַ לינה צו אַ קראַנקען, אָדער קאָלעקטען פון אַ באַקס און נאָך אַזעלכע אומדאַנקבאַרע אַרבייטען. און טאָמער האָט ער אָמאָל פאַרשפּעטיגט צו אַ מיטינג און אימיצער אַנדערש האָט שוין פון איהם אַרויסגעכאַפּט די מצווה פון ביקור חולים, האָט ער געהאַט דערפון גרויס צער.

אַ וויכטיגער טוהער אין ביקור חולים פון אַלע יאָהרען איז געווען אונזער באַרימטער דזשולים גאָלד, ע״ה, אָדער ווי מען פלעגט אים רופען אויף דער איסט סייד, דער „ליטערַאַרישער אייזמאַן״, צוליב זיין נאָענטער פאַרבינדונג מיט אידישע שרייבער און קינסטלער. ער איז געווען א אמת׳ע אינסטיטוציע פאַר זיך אַליין.

מר. גאָלד איז געווען אַ הויכער, שטאַרקער איד מיט אַ צערטליכער נשמה.

ער איז געווען די גוטסקייט אַליין. איינער פון די ערשטע זיך אָפּצורופען מיט אָ דאָלאָר פאַר יעדען גוטען צוועק, באַזונ־דערס געווען גרייט צו געהן אין פייער און אין וואַסער פאַר אַ גוטען פריינד.

ער איז געווען איינער פון די גרינדער און פון די ערשטע וואָס האָבען געהאָלפען בויען אונזערע אַלע שפּעטערדיגע אינ־סטיטוציעס, האָט ער זייער ליב געהאַט געזעלשאַפט און געהאַט אַ שטיקעל שוואַכקייט צו פּובליסיטי. ער האָט שטענדיג פאַרנו־מען די ערשטע פלעצער אין אונזער אַרבייט.

מר. גאָלד איז געווען אַ פאַרברענטער ביקור חולימ׳ניק און אַוועקגעגעבען אַ סך געזונט און געלט פאַר דער אינסטיטוציע. מען האָט איהם ליב געהאַט פאַר זיינע שאַרפע ווערטלעך און קיבעצעריין אויף וואָס ער איז געווען אַ גרויסער קינסטלער. וועגען גאָלד׳ן קען מען אָנשרייבען אַ גאַנצען בוך, ווייל ער איז געווען אַ מערקווירדיג אינטערעסאַנטער טיפּ, וואָס האָט ניט מעהר ביי אונז זיין גלייכען.

נאָך איינער פון די טיפּען, וואָס לאָזען זיך ניט פאַרגעסען איז געווען אברהם ווילסאָן ע״ה, דאָס איז געווען אַ סמאגלער מענשעל מיט אַ שוואַכקייט צו דער בינע. ער האָט אין זיינע אינגערע יאָרען געהאַט אַ שענע שטימע, פלעגט ער געהן צו ביאַליסטאָקער שמחות זינגען, און בריינגען די פּאָר דאָלאָר וואָס דער עולם פלעגט אים געבען, צום ביקור חולים. מיט דער צייט איז ער געוואָרען זעהר פּאָפּולער און וואו ער פלעגט נאָר קומען אין אַ געזעלשאַפט פלעגט מען פון איהם פאָדערען ער זאָל עפּעס זינגען. ער פלעגט אָבער נאָר דעמאָלט זינגען, וועז ער האָט געוואוסט אַז ער קען עפּעס קריגען פאַר דעם ביקור חולים.

אברהם ווילסאָן איז געווען אַ קלאָוק אָפּעראַטאָר. די לעצטע יאָרען האָט ער שטאַרק געליטען אויף אַסטמאַ. דאָך, פלעגט ער קראַנקערהייט אַרומלויפען צו לאַנדסלייט פאַרקויפען טיקעסט, אָדער קאָלעקטען אַ חוב. ער איז געווען אינער פון די גרעטרייסטע מענשען אין ביקור חולים.

* * *

אַ נייע בלאַט געשיכטע

מיט 18 יאָר צוריק האָט זיך דער ביקור חולים פאַרנומען אויף אַ גאַר בריטען וועג פון גרויסער נאַציאָנאלער טעטיגקייט, און ער האָט גענומען שרייבען אַ נייַ בלאַט געשיכטע אין דעם לעבען פון אונזער לאַנדסמאַנשאַפט. אין דעם זומער פון יענעם יאָר, 1919, איז אין לאָקאַל פון ביקור חולים געגרינדעט געוואָרען דער באַרימטער „ביאַליסטאָקער רעליף״, וואָס האָט איבערגע־שיקט מיליאָנען דאָלאָרען אין דער אַלטער היים און געראַטעוועט די שטאָט פון אונטערגאַנג.

איך געדענק יענעם זונטאָג, וועז איך בין צום ערשטען מאָל געקומען אין ביקור חולים, מיט דער אויפגאָבעז אַז די היגע לאַנדסלייט זאָלען עפּעס טאָן פאַר דער חרוב׳ער ביאַליסטאָק. כ׳האָב דעמאָלט געטראָפען די טוער פון ביקור חולים ליפּניק, ליפּשיץ, קושעס, נאָוויק, גאָלד, קאַסעל, לעווינסקי און ווינשטיין, וועלכע האָבען זיך שטאַרק פאַראינטערעסירט מיט מיין פּלאָן וועג־גען גרינדען אַ רעליף קאָמיטעט. דער ביקור חולים האָט באָלד, דעם זעלבען אָוונט, אַרויסגעשיקט בריף צו אַ רייַע טוהער פון

אַ גרופּע „ביקור-חולים-ניקעס" פאָטאָגראַפירט מיט 60 יאָר צוריק

ערשטע רייע פון רעכטס צו לינקס: טשאַרלס בלום, חייקעל ליטווין, לייב קאַפּלאַן, קאַפּעל וועגדעל. — צווייטע רייע: מ. בירנבוים, יוסף ליפניק, שלום טשאַרנעס, סעם נאָוויק, אַלטער קושעס. — דריטע רייע: סאל ראשקין, לייבל קאַהן, משה שאָשקעס, רעוו. לואיס גראָסמאַן.

די סאָסייעטיס, אייגלאַדענדיג זיי צו אַ קאָנפערענץ, און מיט אַ וואָך שפּעטער איז די קאָנפערענץ אָפּגעהאַלטען געווארען טאַקע אין ביקור חולים, וואו עס איז געגרינדעט געווארען דער רעליף. עס איז איבעריג איצט צו דערציילען וואָס פאַר אַ וויכטיגע ראָל דער ביקור חולים האָט געשפּילט אין דער קאָלאָסאַלער הילפס-אַרבייט פאַר ביאַליסטאָק. דאָס איז שוין איצט געשיכטע פון דער לאַנגער פאַרגאַנגענהייט, וואָס איז צו אַלע אונזערע לאַנדסלייט גוט באַקאַנט.

עס איז אָבער מיט אַ פאַר יאָר שפּעטער באַשערט געווען אַז דער ביקור חולים זאָל ווערען די אמת'ע נאַציאָנאַלע קערפּער-שאַפט פון אַלע אונזערע סאָסייעטיס און לאַנדסלייט אין אַמעריקע דורך זיין פאַראייניגונג מיט'ן יונגען נאָר וואָס געגרינדעטען „ביאַליסטאָקער צענטער". דאָס איז געווען אין יאָר 1921, ווען ביי אַן אַלגעמיינעם מיטינג פון די טוער פון „צענטער" און פון „ביקור חולים" איז אויף מיין עצה באַשלאָסען געווארען צו פאַרבינדען ביידע אָרגאַניזאַציעס אונטער איין נאָמען: „ביאַליסטאָקער צענטער און ביקור חולים", מיט'ן צווועק צו פאַראייניגען אַלע כוחות פון דער לאַנדסמאַנשאַפט פאַר געזעלשאַפטלעכע, פילאַנטראָפּישע און קולטורעלע אַרבייט.

עס האָט זיך גראָד געמאַכט צו קויפען די אַלטע הויז פון 228 איסט בראָדווי, און מען האָט איינגעצאָלט 800 דאָלאָר, וואָס דאָס איז געווען דער גאַנצער פאַרמעגען פון ביקור חולים צו יענער צייט.

אַ דאַנק אונזערע ביאַליסטאָקער בריקלייערס האָט מען די אַלטע הויז אַרונטערגעווארפען און אויפגעבויט אַ נייע 5 שטאָקיגע עבעיידע. אין פעברואַר 1923 איז געפֿראָווען געווארען דער חנוכת-הבית פון דער נייער הויז, דעמאָלט, אין יענער פייערליכער וואָך פונ'ם חנוכת הבית, איז געבאָרען געווארען אונזער שעהנע געראָטענע „ליידיס אוקזילערי".

די פרויען ביי דער אַרבייט פון ביקור חולים

די ניי-געגרינדעטע ליידיס אוקזילערי איז געווארען אַ גרויסע הילף צו דער אַרבייט פון ביקור חולים. די פרויען האָבען אַריינגעבראַכט פרישען לעבען און אַ סך נשמה'דיגקייט אין דער פילאַנטראָפּישער טעטיקייט. אין פאַרלויף פון עטליכע יאָר צייט איז די אוקזילערי אויסגעוואַקסען צו אַ גרויסע מעכטיגע אָרגאַניזאַציע, אַ דאַנק די ערשטע און טהעטיגסטע שוועסטער מרס. איידע אייראק, מרס. ראָזע ליפמאַן, מרס. סאָפּיע קאהן, מרס. סערע סיימאָן, מרס. יעטע ליוואַי, מרס. בעסי גאָלדבערג, מרס. מאַלי וואָלף, מרס. בלומע שייפער, מרס. דזשוליע פאַרבער און אַנדערע. שפּעטער זיינען צוגעקומען נאָך אַ סך וויכטיגע טוהערינס, ווי מרס. איווע טענד, מרס. ראָזע לוטענבערג, מרס. פּאָלי סיגעל, מרס. לינאַ דובאָווסקי, מרס. מינע פּאטאלסקי, מרס. אסתר ווינער, מרס. הילדע סלאָיער, מרס. בעקי אָרניץ, מרס. עני עדעלשטיין, מרס. בעקי פיין, מרס. גאָלדע פרידענבערג און פילע אַנדערע.

דער יעהרליכער בודזשעט פון דער ליידיס אוקזילערי פאַר צדקה אַרבייט האָט דערגרייכט די גרויסע סומע פון 10 טויזענט דאָלאַר אַ יאָהר, און דער צענטער און ביקור חולים האָבען דערפילט אַז זיי האָבען מיט זיך אַ וואונדערליכע שטאַרקע אָרגאַניזאַציע אויף וועלכער מען קען זיך פולשטענדיג פאַרלאָזען בנוגע דער הילפס-אַרבייט פאַר די קראַנקע און נויטליידענדע פון אונזער לאַנדסמאַנשאַפט, און אַז די אוקזילערי איז איצט דער וויכטיגסטער עלעמענט אין דער שווערער אַרבייט פון אונזער מושב זקנים.

די לעצטע 10 יאָהר פון קאָלאָסאַלע דערגרייכונגען

אַ נייעם קאַפּיטעל, אַ וואונדערליכען קאַפּיטעל געשיכטע פון אמת'ער העלדישער אַרבייט, האָט דער צענטער און ביקור חולים אָנגעהויבען שרייבען אין 1927, ווען ער האָט אָנגעפאַנגען די באַוועגונג פאַר אַ אייגענער היים פאַר אַלטע לאַנדסלייט. די דאָזיגע געשיכטע האָט שוין אַ סך פאַרשריבענע זייטען פון גרויסע

דער קאַרגער גביר

פון משה יהודה מייזעל

אין אַ שטעטל האָט געלעבט אַ באַוואוסטער איד, אַן עושר, אָבער אַ גרויסער קמצן, און אַ חזיר אַ גרויסער;
אָנשטאָט אַ דאָלאָר פאַר צדקה — געגעבען בלויז אַ גראָשען, און אפילו דאָס האָט אים מיט פיל שוויים באַגאָסען.
פאַר אַ ישיבה, פאַר אַ בית־יתומים — בלויז עטליכע סענט, און אויך דערבי האָבען זיך אים געטרייסעלט די הענט;
אַן אָרימאַן האָט ער קיינמאָל ניט אַרויפגעלאָזט איפֿן שוועל, ער פלעגט נאָך אונטערבורטשען „יו שעל גאָו טו העל".
און אַזוי האָט ער זיך געיאָגט, געלאָפען און געטריבען, ביז ער האָט הורבעס געלט אָנגעשאָרט, אָנגעקליבען;
איז ער איינמאָל, ווי געווינליך, אין וואַלד אַרויס שפּאַצירען, האָט אים דער וואַלד ווי מיט אַ כישוף געזומען פאַרפירען,
אָבער פֿלוצים ווערט דער הימעל פאַרוואָלקענט שוואַרץ, און באַלד גיט אַ טיאָנקע זיין פאַרשטיינערט האַרץ.
אַ ווילדער שטורעם, אַ מבול, פֿלוצים אויסגעבראָכען, די בוימער צעבראָכען, די סטעזשקעס — צעקראָכען,
עס קראָכען די דונערען, און עס בלענדען די בליצען, פאַרלאָרען זיין האָפענונג, פאַרלאָרען זיין בטחון.
פֿלוצים דורך די בליצען עט ווייט ווי אין געהיים דערזעט ער אַ געשטאַלט ווי אַן אויסגעהוילטער בוים:
אָט דאָ מאַך איך מיין דערווייליגע היים.
ער פילט ווי דאָס וואַסער אין בוים צעשפּאַרט אים זיין גוף, ער נעמט שרייען אויפֿן קול — קיינער הערט ניט זיין רוף.
ער פילט, דער עושר, ווי דער בוים טוט אים שטיקען, זיין שטיינערנעס האָרץ נעמט אים קלאָפען און „טיקען".
הויבט ער אָן זיין לעבען געוויי איבערטראַכטען:
חרפּה׳דיג און שעמעוודיג טוהט ער זיך אַליין פאַראַכטען:
אָט ערשט בין איך געווען אַזוי מעכטיג און גרויס, ניט געוואוסט פון אָנגסט, ניט געוואוסט פון בייז,
געוואוינט אין פּאַלאָצען מיט פערסישע דיוואָנען, אַלץ מיט פולער האַנט, פון אַלץ איז פאַראַנען.
דאָס עשירות געוואַקסען, ניט געוואוסט פון וואַנען, אַלץ האָב איך געוואוסט, אַלץ האָב איך פאַרשטאַנען,
אָהן מיר קיינער זיך ניט געירט ביז דאַנען, מענשען האָבען פון מיר געהאַלטען אַ וועלט,
ווייל זיי האָבען געהאָפט צו קריגען פון מיר געלט, געשאָטען מיט כבוד וואו איך האָב זיך נאָר געוועגדט —
פאַר יעדער חכמה׳לע האָט מען געפאָטשט מיט די הענט, אין שוהל בייַם לייענען שטענדיג געקראָגען שישי
וואָס דען? אַ איד ווי איך וועט קריגען גאָר חמישי!
איך בין דער טשערמאַן פון באָארד אָוו עדיוקיישאָן.
מען פרעגט בייַ מיר עצות ווי אַמאָל בייַ דעם „חושן",
מען פרעגט שוין בייַ מיר ווי די היינטיגע מאָדע,
ווי צו לערנען מיט קינדער, מיט וועלכער מעטאָדע,
כאָטש איך ווייס אַזוי פיל — ווי דער תם אין דער הגדה.
מען לאָדט מיך איין צו אַ סכסוך פאַר אַ בורר,
כאָטש אַלע ווייסען איך האָב אַ האַרץ פון אַ צורר;
פרייטאָג אין באָד קריג איך דאָס ערשטע שעפּעל,
בייַ אַ באַנקעט קריג איך דעם ערשטען לעפּעל,
אין שוהל איז מיין פּלאַץ האָרט נעבען דעם רב
כאָטש איך ווייס ניט דעם חילוק פון „חית" ביז „כף".
מען לאָדט מיך איין צו אַ סכסוך פאַר אַ בורר,
און איך, דער עושר, מאַך זיך כלומרשט ניט גערן יום כפּור קריג איך פּתיחה צו נעילה,
ווייס וואָס דאָס מיינט ווי ויזתא אין דער מגילה.
שמחת תורה קריג איך „אתה הראית לדעת",
אָבער זינגען אַליין דעם פּסוק — דאָס חלילה וחס;
צו הקפות באַקום איך געוויס די ערשטע הקפה,
ווייל מען דענקט צו קריגען פון מיר אַ הוספה.
און אייצט אָה, זעהט ווי קליין איך בין
רייכקייט, כבוד האָבען שוין בייַ מיר קיין זין.
אָט באַלד קומט אַן דער פורכטיגער יום הדין,
דער ספר הזכרונות וועט זיך געבען אַן עפּען,
אַלע מיינע מעשים טובים וועט איר דאָרט טרעפען,
דעם האָב איך אָפּגעזאָגט צו לייען אַפילו אַ דאָלאָר
און דעם האָב איך פּשוט אַרויסגעווארפען פאַר׳ן קאָלנער.
צוגעזאָגט אַמאָל פאַר׳ן „אָפּיל" — און ניט געסיליקט,
און פאַר אַ מושב זקנים אַ גראָשען ניט באַוויליגט.
אַך, ווי קליין איך בין, איך האָב גרויס חרטה,
אָה, הימעל, פיר מיך אַרויס פון דער בלאָטע.
איך זעה שוין איצט וואָס ס׳גייט פון מיר ווערען,
פונ׳ם גרויסען העלד, פון דעם גרויסען שטערען;
אַן אויסגעדאָרטער בוים, אַ שטיק פּוסט האָלץ צעברעכט מיר מיין רוהם, מיין גרויסען שטאָלץ
אַ צעפּוילטער ווועזען — אַ צעטריקענטער דאָרען שטיקט מיך, פאַרקירצט מיר מיינע יאָרען.
און פֿלוצים — אַ קול דממה דקה ממעמקי היער זועקה
אַ בת קול פון וואַלד׳ס שטילקייט שאָלט אַרויס:
ניין ברודערעל! ביסט קיינמאָל ניט געווען גרויס,
דאָס האָט זיך דיר אַלץ אַזוי געדוכט,
ווייל דו האָסט בלויז כבוד און רוהם געזוכט.
אַ מויז וואָס ליגט שטענדיג אויף רענדלאַך
געשאָרט, געקליבען אין קניפלאַך און בענדלאַך;
געלט אָהן גוטע מעשים מאַכען ניט אַ מענשען גרויס,
עגאָאיזם, אהבת עצמו, מאַכט דעם כביכול זעהר בייז.
איצט זעסטו ווי קליין און מאַכטלאָז דו ביסט
ווען דער בוים שטיקט דיך און — דער מבול גיסט.
דו קענסט נאָך איצט אָנהויבען אַ ניי לעבען,
פאַרגעס ניט דעם אָרימאַן כאָטש אַביסעלע צו געבען:
ווייל דאָס וואָס ביסעל וואָס דו גיסט, איז אויך ניט דיינס
און דאָס וואָס דו פאַרמאָגסט — איז דאָך אויך אַלץ זיינס.

מענשליכע טהאָטען, פון גרויסע, כמעט אומגלויבליכע דערגרייכונגען.

ס׳איז ניט נויטיג דאָ צו דערציילען וואָס די אינסטיטוציע איז דורכגעגאַנגען די לעצטע 30 יאָר (זינט 1937) ביז היינט־צו־טאָג, וועו מיר האָבען שוין באַלד זיבען יאָהר צייט אָפּען אונזער פֿראַכט־פולע האָוּם מיט אַרום 250 זקנים און זקנות. דאָס זיינען צו גוט באַוואוסטע פאַקטען פאַר אַלע אונזערע לאַנדסלייט, און מיר וועלען זיך דעריבער וועגען דעם ניט פאַרליינגערען. איצט זעהען שוין אייַן אפילו די גרעסטע צווייפֿלער בייַ אונז, אַז די פאַראייניגונג פון יונגען „צענטער" מיט׳ן אַלטען „ביקור חולים" מיט 16 יאָר צוריק (אין 1921), איז געווען אַ מזל־ברכה פאַר אונזער גאַנצער לאַנדסמאַנשאַפט, און אַז מיט פאַראייניגטע כוחות קען מען אויפטאָן אַ סך גוטע און נוצליכע זאַכען.

ביאַליסטאָק: זוניגע בילדער פון מיין יוגענט...

(דריטער טייל)

ליטעראַטור, טעאַטער, קונסט און ראַמאַנטיק אין ביאַליסטאָק

פון **יעקב יערוזאַלימסקי**

מאי, 1919. נאָך דעם אַנעקסירען ביאַליסטאָק צו פוילען — ביים אונטערשרייבען דעם 11־טען נאָוועמבער 1918 דעם ווער־סאַלער טראַקטאַט אין פראַנקרייך — האָט ביאַליסטאָק זיך שנעל פאַלאָניזירט.

ניקאָליעווסקי גאַס (וואַשילקאָווער) איז געענדערט געוואָרען אויף סענקעוויטשאַ. די דייטשע גאַס וואו עס האָבען זיך געפונען די רעדאַקציע פון „דאָס נייע לעבען" און דער „ארבייטער היים" פון דער ס־ס־פּאַרטיי (זייער פראַגראַם איז באַשטאַנען פון סאָ־ציאַליזם און קאַמף פאַר אידיש־נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע) איז געענדערט געוואָרען אויף קילינסקי גאַס. דער גרויסער מאַרק־פּלאַץ מיט די קרעמלאַך, האָט באַקומען דעם נאָמען פון „רינעק קאַסציושקאָ" אויפֿן נאָמען פון באַרימטען פוילישען געניראַל וואָס האָט אויך געקעמפט אין אַמעריקע אונטער גענעראַל וואַ־שינגטאָן, צו פאַרטרייבען די ענגלענדער פון אַמעריקע. דער באַ־רימטער „גאָראָדסקאָי סאָד" איז געענדערט געוואָרען אין פּוילי־שער איבערזעצונג „אָגרוד מיעיסקי". די סוחר׳ישע נייַ־וועלט גאַס האָט אויף פּויליש געהייסען „נאָווי שוויאָט". דאָרט האָט גובינסקי געהאַט זיין גרויסע דעקאָן־פאַבריק פון זשאַקאַרד און מאַנסאַניאַרד דעקאָן. די „נייַ וועלט" איז אויך געווען די גאַס פון דעם גרויסען „נייַ־וועלט בית־מדרש" וואו עס האָבען געדאַוונט די פאַבריקאַנטען: שמואל ציטרין און זיינע זין סעמיאָן און חיים, וויַ אויך זייער מוטער די אשת־חיל חוה׳לע (איך האָב זי גוט גע־קענט, וויַיל פיר יאָר האָבען מיר געוואוינט אין פראַנט הייזעל אויף זייער הויף, מיט די פענסטער צו גומיענער גאַס), שמואל ציטרין האָט געהאַט זיין גרויסע פאַבריק פון טעקסטיל מיט שפּינעריי, רייסעריי און וועבעריי אין סופראַסלע און די דאָרטיגע קריסטען האָבען גערופן שמואל ציטרין „נאַש קרול" (אונזער קעניג). אויך דער פאַבריקאַנט חנא זילבערבלאַט מיט זיינע זין אפרים, משה און אַלעקס האָבען געדאַוונט אין דעם „נייַ־וועלט" בית מדרש. משה און אַלעקס זילבערבלאַט זיינען געווען טרייַע נאָנטע חברים פון מיין שוואָגער דעם שיינעם, שטענדיג־זינגענדיגען נאָטאַן קאָגאַן, מיט וועלכען זיי האָבען צוזאַמען געלערנט אין דער „אַלעקסאַנ־דראָוו׳ס גימנאַזיע. אויך מיין שוועסטער — דער קלוגער איד, דער תלמיד חכם צבי הירש כהן — דער פייַיגער בוכהאַלטער פון די גרויסע וואַלד־סוחרים וו. ראָזענטאַל, מאיר און טעווול קרוגמאַן, איז געווען דער שטענדיגער דאָוונער פון דעם „נייַ־וועלט" בית־מדרש. פון צייַט־צו־צייַט האָט דעם „נייַ־וועלט" בית מדרש אויך באַזוכט דער פילזוייטיגער טאַלאַנטפולער רעדאַקטאָר פסח קאָפּ־לאַן, וועלכער האָט געוואוינט אין אַ הילצערנע הייזעל נאָענט צו דעם „נייַ־וועלט" בית מדרש.

די פּאָליאַניזאַציע פון ביאַליסטאָק איז געגאַנגען מיט אַ שנע־לען טעמפּאָ און די יוגענט האָט זיך צוגעכאַפּט צו די ראָמאַנען פון הענריק סענקעוויטש, ספּעציעל „קוואָ־וואַדיס", וואו עס ווערט געשילדערט דער אויפשטייג פון קריסטענטום און אַנהויב פון צוזאַמענברוך פון דער „צעפוילטער, אַמאָל־מעכטיגער רוימישער אימפּעריע". פּשיבישעווסקי׳ס ראָמאַנען, ספּעציעל „האָמאָ סאַ־פּיענס", אַ שארפּע קריטיק אויף דעם שכל׳דיגען מענטש... די ראָמאַנען פון אונזער שכנ׳טע, די גראָדנער שרייבערין, עליזאַ אַרזשעשקאָוואַ, מיט איר סימפּאַטישען ראָמאַן פון אידישען לע־בען „מאיר יוזעפאָוויטש". איך האָב זיך צוגעכאַפּט צו דער פוי־לישער שפּראַך און געשלונגען די ווערק ווי „פּאַן טאַדעאוש", „דזשיאדי" און אַנדערע.

ביאַליסטאָק, יולי, 1919. די יוגנט זינגט און בליט. אַלץ נעמט זי אויף לייכט . . . פאַרבייגעלאָפען די דייטשע אָקופּאַציע־יאָרען, אַריבערגעשפּרונגען צו דער נייער פּוילישער אַרדענונג. דאָס יונג לעבען איז דאָך שיין, און וועט זיין נאָך שענער . . . ווי קען דאָס אַנדערש זיין? פאַנטאַסטישע אילוזיעס וועגען דער צוקונפט . . . עס ווילט זיך זינגען דאָס באַרימט ליד: „אוי מאַמע בין איך פאַר־ליבט . . . איך וואָלט די גאַנצע וועלט אַרומגענומען, צוגעדריקט צו זיך . . . " אַזוי פאַרליבט בין איך אין לעבען און אין אַלע מענטשען אַרום מיר . . . מיין לעבען איז פול מיט ליטעראַטור, קונסט, טעאַטער, פּאָליטיק, און דער עיקר, זיסע ראָמאַנטיק . . .

איך קום אין דער „אַרבייטער־היים" אויף קילינסקי גאַס, און הער זיך איין צו די רעפּעראַטען פון דער ס־ס־גרופּע וועגען די אידייען פון קאַרל מאַרקס, פערדינאַנד לאַסאַל, פרידריך ענגעלס. די הויפּט־רעדנער: ישראל גייסט, דער געבילדעטער אינטעלי־גענט מיט זיין שיינעם ריידען, מיט׳ן האַרטען רוסישען „ריי״ר", יעקב פאָט, דער שרייבער־רעדנער און פּעדאַגאָג, וואָס רעדט מיט אַ זיכערען טאָן וועגען דער קומענדער גליקליכער צייט, וואו עס וועט אויך אַרבעטער־מאַסען און פּעלקער בכלל. אָט בין איך אין ציוניסטישען לאָקאַל „בית עם ציון" אויף מאַרק גאַס, געגענאיבער סענקעוויטשאַ גאַס און הער זיך צו דעם בלאַסען יונגעמאַן מיט די גליהענדע ענטוזיאַסטישע אויגען, כייקעל אַלדאָק, וואָס דערציילט וועגען די העלדישע חלוצים, וועגען די הערואישע שומרים, וואָס רייטען אויף די פערד אין פאַלעסטינע, צו היטען די אידישע קיבוצים און קאָלאָניעס און טרוימען פון אַן אייגען לאַנד; און פון דער ביל״ו באַוועגונג (בית יעקב לכו ונלכו). אויך הער איך זיך צו די אַנאַליטיש־לאָגישע רייד פון רויט־האָריגען כמיעלניק, דעם פירער פון פּועלי־ציון וואָס רעדט וועגען זייער טעאָרעטיקער בער באָראָכאָוו און באַגרינדעט די צוקונפט סינטעזע פון ציוניזם און סאָציאַליזם — וואָס זיינען די צוויי באַשטאַנד־טיילען פון פּועלי־ציוניזם. איך באַזוך אויך די אונטערנעמונגען פון ציוניסטישען יוגענט־פאַראיין „השחר", וואו מיין פריינט פאָמעראַנץ איז דער הויפּט־טוער. פאָמעראַנץ, דער זון פון אַ בעקער אויף פאָטשטאָווע גאַס (יוראָווצער גאַס) איז שטאַרק באַלעזען, אַ וואַרימער איד און אַ הייסער ציוניסט, און גלויבט אַז עס איז נישט וויַיט די צייַט ווען די אידען וועלען האָבען אַן אייגען לאַנד.

אָבער אויך קונסט, מאלערי אינטערעסירט מיר, פון די יאָ־רען פאַרבראַכטע אין „רעמעסלענאיע" בייַם לערנען קונסט, מא־לעריי אונטער דער אויפזיכט פון לערער אָבוכאָוו; אַ דיקליכער בלאָנדער מיט פיינע מאַניערען; וואו עס האָבען אויך געלערנט די צוויי טאַלאַנטפולע שילער: אוטקעס, אַ זון פון אַן אָרימען גלעזער, וואָס האָט געהאַט אַן עלטערען ברודער אַ קונסט־מאלער, וואָס האָט שטודירט אין פאַלעסטינע אין דער קונסט־שולע „חב־

צלת", און ווייטשטיין, אַ סימפאָטישער, לעבעדיגער און שטיפע־רישער בחור'ל. איך פלעג אָפט טרעפען אין גאַס דעם שוין־דע־מאָלט באַרימטען קונסט־מאלער ראזאנעצקי — אַ זון פון אַן אַרי־מען מלמד, וואָס איז געווען אַ טאַלאַנטפולער מאלער פון „שטיל לעבען", ווי אויך רעאַליסטישע קונסט און אַ פעאיגער פּאָר־טרעטיסט.

מיינער אַ נאָנטער חבר, מיט וועלכען עס פאַרבינדט מיר די ליבע צו קונסט־מאלעריי, איז אברהמ'ל בערק, אַ זון פון אַ גע־בילדעטען לערער אויף מאַזור'ס גאַס (דער פּאָטער בערק האָט געלעבט פון פּריוואַטע לעקציעס און אויך שפּעטער מיטגעאָר־בייט אין „דאָס נייע לעבען"). איך קום אָפט צו מיין פּריינט בערק און בין צוגעבונדען צו אים און זיין שטוב, אינטעליגענטע טאָטע־מאַמע מיט פיינע מאַניערען. אַ מין פאַרטראָטע רוהיגקייט לעבט אין דער שטוב און מיין חבר בערק איז אַ פּראָדוקט פון דער דערציהונג. אונזער הויפּט־שמועס איז די וועלט פון קונסט־מא־לעריי אין וועלכער ער איז פאַראינטערעסירט און האָט אַ טיפע פאַרשטענדעניש פאַר קונסט. ספּעציעל זיינען מיר באַצויבערט פון די מיטעלאַלטערליכע איטאַליענישע, האָלענדישע, בעלגישע און פראַנצויזישע קונסט־מאלער, אָנהויבענדיג פון פערצענטען יאָרהונדערט ביז'ן אַכצענטען יאָרהונטדערט; די יאָרען פון גרעסטען אויפבליה פון דער רעאַליסטישער קונסט־מאלעריי; מערסטענס געווידמעט רעליגיעזע קריסטליכע מאָטיוון — אָבער אויך אַ באַדייטענדע פּאָרטרעטען גאַלעריי פון דאַמאָלסדיגע נאָ־בעלע אַריסטאָקראַטען אָדער פרויען נאַקעטקייט, פאַרבונדען מיט גריכישער מיטאָלאָגיע, אין אַ וואונדערבארער קינסטלערישער פאָרם פון נאַטירליכער קערפּערליכע לעבעדיגקייט, וואָס אָטעמט מיט רעאַלען לעבען; אַז עס דוכט זיך דו קענסט אָנטאָפּען די וואַרעמע קערפּערס, צאָפּלענדיגע ראָז־הויטיגע. די גרעסטע קונסט־מאלער פון יענער עפּאָכע זיינען געווען: לעאָנאַרדאָ דאַ ווינטשי — אַ פיל־זייטיגער טאַלאַנט וואָס האָט געשאַפען אויסער מאלעריי און סקולפּטורען, אויך דעם ערשטען פּלאַן (בליי־פּרינט) פון אַ צוקונפטיגען עראָפּלאַן; ווי אויך די באַרימטסטע פון יענער עפּאָכע מאָלער ווי: ראַפאַעל, טיציאַן, מיקעל אַנדזשעלאָ, רעמבראַנד, וואַן דאַיק, וואַן גאָג, סעזאַן און אַנדערע, וואָס האָ־בען געמאָלען די וועלט־באַרימטע בילדער, וואָס געפינען זיך אין די גרעסטע וועלט מוזעאומס, ווי די בילדער: „מאָנא ליזאַ" (דזשיאָקאָנדאַ), „דער לעצטער נאַכטמאָל", „טיטוס" — פּאָר־טרעט פון רעמבראַנד'ס יונגען אינגעלע (פאַרקויפט אין יאָר 1966 אין לאָנדאָן פאַר דער סומע פון 2 מיליאָן און פיר הונדערט טוי־זענט דאָלאָר און אָפּגעקויפט פון דעם באַרימטען מיליאָנער, קונסט זאַמלער, „נאַרטאָן סיימאָן"). „די ווירדזשין מיט'ן קינד", „אמור און וועגוס" און אַנדערע קונסט מאָלעריין און סקולפּטורען.

איך מיט בערק'ן האָבען געפאַנטאַזירט צו באַזוכען דעם פאַריזער „מוזיי דע לואוור"; דער מוזיי פון „מאָדאָם טיסאָ" מיט די סקולפּטור־געשטאַלטען פון באַרימטע מענער און פרויען אי־בער דער וועלט, צווישען וועלכע עס האָט זיך געפונען די סקולפּ־טורען פון גרעסטע פאַרברעכער ווי פון „דזשעק דער בויכ־שניידער — דער מאָסען־מערדער פון לאָנדאָן" וואָס האָט דער־מאָרדעט פיל גאַסען־פרויען. אָט די אַלע סקולפּטורען געפינען זיך אין מוזיי פון „מאָדאָם טיסאָ" אין לאָנדאָן.

מיין געיעג נאָך שיינקייט, פאָעזיע, חלומות פון יוגענט, וואָס דער לעבען האָט צעטרייסעלט, באַגלייט מיט אַ מעפיסטאָפעלישען געלעכטער פון ביטערען אויסלאַכען די יוגענט־פאַנטאַזיעס. צייי־טענוויי דאָכט זיך מיר, איך בין אַזוי אַלט ווי אונזער פלאַנעטע „ערד" בערך אַ דריי־פיר בילי־אָן יאָר; און צייטענוויי בין איך פול מיט זיסער צערטליכקייט און דורשט נאָך ליבע, ווי אין אָנהויב פון מיין יוגענט; און עס דערמאָנען זיך מיר די ווערטער

פּעלקער — שטייט אויף צו סליחות...

(אַ ציטליכע טעמע)

פון יעקב פּעללער

פּעלקער פון דער גאָרער וועלט,
גרויס און קליין — אָן יחוס:
איר האָט פאַרפּעסטעט די וועלט מיט זינד —
שטייט אויף און גייט צו סליחות!

מ'האָט אייך אָנגעטרויט אַ שיינע וועלט
מיט געזעצליכער, פרידלעכער שליחות.
געמאַכט האָט איר פון וועלט אַ תל —
שטייט אויף, גייט זאָגן סליחות!

געלאָזט האָט איר דעם תליון היטלער
דורכפירן אומשולדיק־בלוטיגע שחיטות;
זעקס מיליאָן אידען פאַרגאַזט, פאַרטיליגט —
שטייט אויף, גייט בעטען סליחות!

גרויס איז אייער זינד, איר פעלקער,
פאַר אייער שווייגן אין צייט פון צריכות;
פאַר לאָזן פריי דעם גזלן מאָרדען —
שטייט אויף, וויינט און קלאָגט צו סליחות!

איר האָט קיין לעקציע נאָך נישט געלערנט,
דעם מערדער־פאָלק גייט איר געבען סמיכות.
געדענקט וואָס עמלק האָט געטאָן צו אידן —
אייער זינד וואַשט אָפּ, גייט צו סליחות!

באַדענקט זיך גוט וואָס איר טוט,
באַהאַנדעלט די פראָגע פאַרזיכטיג, באריכות.
ווייל ס'וועט דערנאָך שוין צו שפּעט —
ניט העלפען שוין וועלען אייערע סליחות.

פון אונזער גרויסען קאָמפּאָזיטאָר און פאָלקס־זינגער מרדכי גע־בירטיג: „קוקט נישט אויף מיינע גרויע האָר, אין האַרצען בין איך יונג, אין האַרצען בין איך יונג . . . ווייל פון זומער ביז צום ווינטער איז אַ קאַצען־שפרונג . . . "

אַ באַזוך ביים נותל המערבי*)

פון יעקב בעלער (מאַנטרעאל)

(אַ פּאָר טעג פאַרן אויסברוך פון דער באַפרייאונגס־מלחמה אין יאָר 1948, וועו די צוזאַמענשטויסען צווישען אַראַבער און דער הגנה, זיינען שוין געווען אין פולען ברען, איז מיר געלונגען צו באַזוכען דעם כותל המערבי).

דער אָמניבוס פון „אגד" האָט זיך געגליטשט איבער די ענגע געפלעך פון שטאָט, וווייטער צו דער אַלטער שטאָט. אונזער באַגלייטער ניסים, אַ תימנ׳ער אינגעל, מיט אַ בלאָס אָליוון־פּנים, באַצירט מיט פּעך־שוואַרצע פּיאות, האָט מיט זיין קינדיש קוויטשיק קול׳עכל אַ געשריי געטאָן: „הנה התחנה", און מיר זיינען אויסגעשטיגען. דער וועג האָט זיך איצט אָנגעהויבען איבער ענג־צעווארפענע גאַסען מיט מאָדנע הייזער, איינגעבויט אין דיקע אַלטע טויערן, באַרג־אַראָפּ, באַרג־אַרויף, לאַנגע מאַסיווע טראָפּ, וואָס אָמאָל נידעריגער, דורך לאַנגע האַלב־טונקעלע פּאַרמויערטע דורכגאַנגען, האַלב־חרוב׳ע הייזער, צעבראָכענע בנינים, ביז מיר זיינען געקומען צו אַ שמאָלער עפענונג, ביי וועלכער עס איז געשטאַנען אַן ענגלישער סאָלדאָט מיט געווער, און אַ קליין טישעל ביי דעם שמאָלען אַרייַנגאַנג.

— הנה הכותל! — האָט ניסים, אין זיין וווייכען תימנ׳ער עברית אַ זאָג געטאָן, און דאָס האַרץ איז מיר מיטאָמאָל אַזוי שווער געוואָרען. איך בין אַ וויילע שטיין געבליבען, שטום געקוקט, ווי זיך געוואָלט דערמאָנען אַזויפיל בילדער, זכרונות. איך שטיי איצט פאַרן „כותל המערבי", די וואַנט פון אַזויפיל אידישע טרערן, פון אַזויפיל בלוט און צער. לאַנגע שורות אידען זיינען געשטאַנען, געהאַלטען אַרומגענומען די וואַנט, זיך געטו־ליעט צו איר, געקושט די שטיינער און אויפן קול געזאָגט תפי־לות. אידען פון אַלע עקען וועלט, יעדער אין אַנדערע קלייַדער. אַ פּליט, אין זיינע אַרימע פרומע לאַנגע קליידער איז אָנגעקומען, זיך געוואָרפען צו דער ערד, געקושט די ערד און אויפן קול געווויינט. אַ בוכאַרער איד אין זיין פאַרביקער פעסקע האָט גע־זאָגט אַ תפילה מיט אַ ניגון. תימנים, חלוצים, אַלע שטייען איצט מיט אין הייליקן ציטער, מיט אין געפיל.

דער ספרדי, וואָס שטייט גלייך ביי דעם אַרייַנגאַנג מיט אויל־קנייטלעך, האָט אויף אַ וויייל איבערגעריסען מיינע געדאַנקען. „שנים? " — האָט ער מיך אַ פרעג געטאָן. איין קנייטל פאַר מיר און איין קנייטל פאַר מיין פרוי.

פון די שפּאַלטן אַרום די גרויסע, מאַסיווע שטיינער וואַקסען אַרויס לאַנגע גראָזען, אין אַ טייל פון די שפּאַלטען זעט איר וווייסע קוויטלעך, וואָס באַזוכער האָבען דאָ אַריינגעשטעקט, יע־דער מיט אַ בקשה. אויף די שטיינער זיינען אויסגעקריצט הונ־דערטער נעמען אין אַלע וועלט־שפּראַכן; אַ טייל שטעט און לענדער פון וואַנען זיי קומען. איר קענט דאָ זען די נעמען פון ניו יאָרק, בוענאָס איירעס, יאָהאַנעסבורג, ריאָ דע זשאַנעיראָ, מעקסיקאָ, לאַ פּאַז, פּאַריז, ווין. אַ טייל זיינען שוין האַלב אָפּ־געמעקט. אַנדערע ערשט נאָר־וואָס אויסגעקריצט.

גלייך אין פראָנט פון מיר שטייט אַ פרום־גאַקליידעטע פרוי און ווייזט אויפן קול. ניסים, מיין באַגלייטער, קומט צו הילף און דערציילט מיר, אַז די פרוי, הרבנית ניטערמאַן, געפינט זיך דאָ גאַנצע טעג. מינוטן לאַנג קוק איך, פאַרטיפט אין געדאַנקען, אויף דער מאַסיווער, אַלטער וואַנט, וואָס שטייט דאָ דורך דורות און יאָרן, אַן עדות פון אונזער גרויסען עבר, פון אונזערע בלוטיגע קאַמפּען, פון אַ פאָלק מיט שטאָלץ, מיט גלויבען, מיט זעלבסט־ווירדע. עס לויפען פאַרביי ווי לעבעדיג די בילדער — די „שמחת בית השואבה"; די פּראַכטפולע צערעמאָניעס פון קרבן־פּסח, דער בית־המקדש, דער קדשי־הקדשים; די פּרייד פון שלוש־רגלים, וועו טויזענטער אידען האָבען עולה־רגל געווען אַהער פון גאַנצען לאַנד. ווידער בייט זיך דאָס בילד — די באַלאַגערונג פון ירושלים; די מלחמה געגען אידען; די צווייטע באַלאַגערונג. אָט דאָ גלייך געפינען זיך נאָך די דיקע מאַסיווע טויערן, וואָס האָבען אַרומגערינגעלט דעם הר־הבית; אָט אַ פּאָר שריט פון דאָנען, האָבען אידען אַזוי העלדיש געקעמפט.

די אויל־קנייטלעך האָבען איצט געוואָרפען אַ מאַטען שיין. אַ לייכט ווינטעל האָט געבלאָזען די פייערלעך. פון דעם האַראָס־עס שעריף מאַשעע האָט זיך דערהערט דאָס קלינגען פון גלאָק, וואָס האָט אַזוי טעמפּ און שנייַדיק אָפּגעקלונגען אַרום, ווי ער וואָלט וועלען שטערען דאָס שטילע, הייליקע פּליסטערן פון די אידישע מתפּללים. עמיצער רופט אויס, אַז מען וועט דאַוונען מנחה. דער ספרדי, וואָס פאַרקויפט די אויל־קנייטלעך, פּאַר־טיילט סידורים צו די וואָס האָבען נישט מיט זיך. אַ בעל־תפילה הויבט אָן אויפן קול „אשרי". אַלע באַזוכער דאַוונען מיט. איצט זאָגט מען די שמונה־עשרה, יעדער פאַר זיך, בלחש, אָבער פון יעדענ׳ס האַרץ רייסט זיך אַרויס דער זעלבער קרעכץ „ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים". איך קוק אויף דער עדה אידען, וואָס שטייט איצט שמונה־עשרה ביים „כותל המערבי", און מיינע געדאַנקען שפּינען מיר בילדער פון אַמאָל, אַמאָל. דער איד, דאָרט אין סאָמע־עק ביים אויבען־אָן, איינגעהילט אין טלית, דאָס איז דער כהן־גדול. ער פראַוועט איצט די עבודה, דער פאַרגעלטער טלית זיינער, זיינען די בגדי־שרד. די שוואַרצע פּאַסן, דער חושן און איפוד. אָט הער איך דייטליך זיין תפילה זכה. כהנים זיינען מקריב דעם קרבן. די לויים זינגען איצט שירה, מזמור שיר ליום...

— נקדישך ונעריצך! — האָבען צענדליגער קולות איבער־געריסען מיינע געדאַנקען.

איצט איז נאָך מנחה. די צאָל באַזוכער פאַרגרעסערט זיך כסדר. מען דאַוונט שוין מנחה צום דריטען מאָל, נישטאָ קיין שטיקעל פּלאַץ מער. דער סאָלדאָט, וואָס האַלט וואַך, לאָזט שוין מער קיינעם נישט אַריין דורך דעם שמאָלען צוגאַנג צו דעם כותל המערבי.

— אידן! — דערהערט זיך פּלוצים אַ קול — זייט מתפּלל! דאָס אידישע פאָלק דאַרף רחמים! אונזער גורל ווערט פאַר־האַנדעלט ביים טיש פון די פאַראייניקטע פעלקער.

אויף אַ וויייל ווערט שטיל. נאָכדעם דערהערט זיך אַ צווייטע שטימע: — איר וועט איצט אַלע נאָכזאָגען די תפילה, וואָס איז פאַרפאַסט געוואָרען פון רבי׳ן!

און באַלד האָט זיך דערהערט אַ שטאַרקע, קרעפטיגע שטי־מע: „רבונו של עולם, אָבינו שבשמים — רחם עלינו והושיעה לנו, כי היינו ללעג וקלס בין העמים!" און אַזוי איז געקומען איין פסוק נאָכן אַנדערן, וועלכע האָבען צוזאַמענגעשטעלט די גאַנצע תפילה. וואָרט ביי וואָרט האָבען אַלע נאָכגעזאָגט די תפילה. די פאַרשטיקטע שטימע האָט זיך דערהערט, נאָכדעם שלוכצען אין אַ צווייטען וויינקעל, און באַלד האָט יונג און אַלט אויסגעבראָכען אין אַ געוויין. פאַרענדיקט די תפילה, איז מען אַריבער צו תהילים.

אַ פאַר׳כישופ׳טער ארץ־ישראל־פאַרנאַכט האָט זיך גע־

*) די טעמע איז אונז איצט באַזונדערס צום האַרצען, וויייל דער פאַר־טאַסטישער נצחון פון מדינת ישראל אין די היסטאָרישע זעקס טעג אין יוני דעם זומער האָט צוריק־געשטעלט די „אייבּיגע וואַנט" אין אידישען באַזיץ, נאָכדעם ווי יאָרען לאַנג האָט אַ אידישער פוס ניט געהאַט קיין צוטריט צום הייליגען פּלאַץ. דער שרייבער איז באַקאַנט צו אונזער לעזער־עולם פון זיינע פריערדיגע אַרטיקלען אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע".

רעדאַקציע

נומען אויסשפרייטען איבערן כותל המערבי און איבער די מת־פּללים. וועַן איך בין אַוועק פון דאָרט, האָבען מיר צוריק געזומען קלעטערען באַרג־אַרויף, איבער די מאַסיוועס טרעפֿ, וואָס שלענג־לען זיך אין אַ זיג־זאַג, אַנהויבענדיג פון אַרויסגאַנג פון כותל המערבי. פון ווייטען האָבען זיך נאָך דייטליך געהערט די תפילות אויסגעמישט מיט אַ געווויין. אָפּגייענדיג אַ פּאָר געסלעך, זיינען מיר שטיין געבליבען ביי אַ מאַסיוועס, דיקען טויער, פון וואָנען מיר האָבען איצט געקענט זען ווי די גאַנצע אַלטע שטאָט איז איינגעהילט אין טויזענטער פייערלעך.

— דאָרט — ווייזט מיר ניסים — איז דער פֿאַלאַץ פון נציב העליון, און דאָ — ווייזט ער מיר ווידער — אַביסעל נענ־טער אַהערצו, זיינען די „קברי מלכי בית דוד". און אָט דאָ, ביי די טויערן, זיינען געפירט געוואָרען די גרויסע מלחמות. אָט דאָ — זאָגט מיר ניסים אין זיין געשמאַקען עברית — האָבען זיך די אידען באַפעסטיגט, געוואָרפען אַזעלכע גרויסע שטיינער אויף די רוימער. פון די גרויסע לעכער האָט מען אויף דעם שונא וואָס באַלאַגערט געשאָסען, און טויזענטער רוימער — לויכטען זיינע פייער־שוואַרצע אויגען — זיינען דאָ ביי די מויערן באַגראָבען געוואָרען. „ככה — זאָגט ער מיר — נעשה לאנגלים ולערבים".

ניסים איז איצט מיטאַמאָל געוואָרען אַ מלחמה־סטראַטעגיקער. „הנה כאן" — זאָגט ער מיר — האָבען זיך די אידען באַהאַלטען, און די טרעפֿ אינעווייניג פון אונזער זייט זיינען דערפאַר אַזוי באַרג־אַרויף און באַרג־אַראָפּ, כדי די פיילען, וואָס זיינען געצילט געוואָרען פון שונא, זאָלען נישט קענען טרע־פען. אָט דאָ — ווייזט ער מיר גרויסע לעכער אונטער די טרעפֿ — האָבען דורך זיי די אידען אַריינגע'גנב'עט שפּייז אין דער צייט פון דער באַלאַגערונג.

מיר קלעטערן וואָס אַמאָל וועלט באַרג־אַרויף. די טרעפֿ צייען זיך די גאַנצע לענג פון דער מויער.

נאָכדעם ווי די מויער האָט זיך פֿאַרענדיקט, האָבען זיך אַנגעהויבען אייגער נאָכן אַנדערן חורבות, וואָס שטייען דאָ זייט דעם חורבן בית־המקדש, אַזוי פּעסט געבויט איינער נעבן אַנדערן. זיי זיינען געווען, וועלט אויס די צווייטע ליניע פון דער פאַר־טיידיגונג. איר קענט דאָ דייטליך זען די שפּורן פון שורות הייזער־בנינים, וואָס זיינען אַוועקגעשטעלט געוואָרען ביי די מויערן אין אַזאַ סטראַטעגישער פאָזיציע, אַז זיי האָבען לייכטע פאַרבינדונגען פון אַלע זייטען, פון איינעם צום אַנדערן. אַפילו דאָן, וועַן דעם שונא איז געלונגען צו דערראָבערן איניגע הייזער, זיינען די איינוואוינער, וועלט אויס, דורך רי באַהאַלטענע דורכ־גאַנגען און פאַרבינדונגען, פאַרשוואונדען און זיך פאַראייניגט מיט די אַנדערע פאַרטיידיגער.

לידער צו ישראל

פון ראָזאַ נעוואָדאָווסקאַ

די וואָס זיינען אין לאַנד זאָגען:

לאָמיר וועלען רינגעלעך אין קייט פון רינגען
און מיט אַלע דורות זיך באַנייען.
און ס'זאָל זיך אונזער כוח ווייט צעקלינגען
און דערגרייכען אַל די הייכען פון ירושלים.

לאָמיר אַלע, אַלע ציונ'ס זין און טעכטער —
די אַליין געקומענע און די געבראַכטע
וועלען אין דעם לאַנד די בויער און די וועכטער
און מיט אַלץ, וואָס האָט געדרעמלט, זיין דערוואַכטע.

לאָמיר וועלט זיין זען די גאולה און די נסים
פון ישראל און פון ירושלים הבנויה.
אַז מיר זאָלען נאָך די גלות'דיגע ריסען
זוכה זיין צו דער מקום געוואָרענער נבואה.

דאָס לאַנד

דאָ טריפען די הימלען אויף דער ערד מיט סוד
און ס'זיינען דאָ די בערג צעשטראַלט, צעהימעלט.
דאָס פאָטערלעכע, וואַכע איג פון ג־ט
שלאָפט קיינמאָל ניט, איז קיינמאָל ניט פאַרדרימלט.

דאָ מיניעט באַרג און טאָל אין גאָלד און בלוי
און שירה זינגען פייגעל, ביימער, מענטשען.
גאָטס וואָרט איז דאָ געפאַלן פּריש, ווי טוי
און אַלץ, וואָס וועט נאָך זיין, איז דאָ געוועזן שוין.

זינג ישראל

פון יעקב כהן

אָ, זינג, מיין פֿאָלק ישראל, זינג,
ברעך־אויס אין פרייד, געלעכטער,
פרייט זיך, ישראל'ס טעכטער,
זינגט אַ געזאַנג פון געזאַנגען,
לוייבט די העלדען פון ישראל,
אונזערע הערצער האָבען זיי געפאַנגען.

ס'האָט ישראל'ס איבערבלייב
צעמעכטיקט, זיך צעשטאָלט,
שיינט פון פֿאַרצערנדיגען פלאָם
מיט גבורה זיך צעשפּריצט,
און אַז געהויבען כ'האָב זיין אָרעם,
האָט ער אים, דעם פיינט,
ווי שטויב צעריינט, צעמאָלט.

עס האָבען מצרים, ירדן, סיריע
זיך געגרייט, געגרייט אין לויער,
אַ בונד געשלאָסען אין באַהאַלט,
טאַנקען, מיסילס, ביי ישראל'ס טויער,
ציון־פֿאָלק געוואָלט פאַרניכטען,
אָפּמעקען פון פעלקער זיין געשטאַלט.

האָבען ישראל'ס מחנות זיך צעשטורעמט,
לייב פון יהודה זיך צעברומט,
און האָנט־אין־האָנט געאָרעמט,
זיי האָבען שונא'ס רייען צעקרומט.
אָ, זינג, מיין פֿאָלק ישראל, זינג,
ברעך־אויס אין פרייד, געלעכטער,

פרייט זיך, ישראל'ס טעכטער.
אין געציילטע טעג, געציילטע,
האָט פיינט זיין קראָפט פאַרלוירען,
אין די זאַמדען פון סיני־מדבר,
מחנות זיינע, נאַסער האָט אָנגעוואוירען.

אָ זינג, מיין פֿאָלק ישראל, זינג,
די גבורי ישראל האָבען זיך דערהויבען,
און געשלאָגען זיי האָבען דעם פיינט,
מיט פול גבורה און מיט גלויבן.

מיין פעטער מאָטיע

(דערינערונגען)

פון מ. באַביטש

אונזער אומגעקומענע שטאָט ביאַליסטאָק איז פאַררעכענט געווארן פאַר אַ ישוב פון פראָדוקציע און מסחר — די צווייטע נאָך דער שטאָט לאָדזש. עס זיינען אין ביאַליסטאָק געווען אַ צאָל פאַבריקען, דאָס רוב אידישע בעלי־בתים, וואו מ׳האָט אויסגע־ארבעט פאַרשיידענע טעקסטיל. טויזענטער ארבעטער, דאָס רוב קריסטליכע, זיינען געווען באַשעפטיקט. מ׳האָט טראַנספּאָרטירט די פאַרטיקע סחורה אין טיפען רוסלאַנד. אין ביאַליסטאָק האָט מען אויך אויסגעארבעט לעדער; מ׳האָט פראָדוצירט מענער־העטס און אַפילו געבויט מאַשינען אין אַ פאָר זאָוואָדען. עס זיי־נען אָפט צוגעקומען נייע פרנסות.

עס איז אין ביאַליסטאָק געווען נאָך אַן אינדוסטריע, וועלכע איז געגרינדעט און אָנגעפירט געווארן פון מיין משפּחה, פון מיין מוטערס צד — די אינדוסטריע פון פאַרטיגע מלבושים. איך האָב געהאָט דריי פעטערס: חיים־איטשע וואַראַט, לייזער וואַראַט און ירחמיאל וואַראַט. זיי זיינען דאָס געווען די פּיאָנערן פון עטאַבלירען געשעפטען פון פאַרטיגע מענער־קליידער אין ביא־ליסטאָק, לויטן אַמעריקאַנער סיסטעם. זיי האָבען צוגעציגען צו דער פרנסה דעם שוואָגער מאַטי נאָוויזוואַרסקי, מיינער אַ פעטער; אויך איינעם זאַיאנץ, אַ שוואָגער פון פעטער לייזער. בייד־דע האָבען געעפענט געשעפטען פון פאַרטיגע מענער־קליידער. שפּעטער האָבען עטליכע פון זייערע קינדער אויך געעפענט גע־שעפטען פון פאַרטיגע קליידער. עס זיינען געווען נאָך אַ פאָר מענער־קליידער געשעפטען פון קלענערען מאָסשטאַב, עטאַבלירט פון געצייליטע, פרעמדע וואָס זיינען צוגעקומען אין די שפּעטערע יאָרען. די בגדים זיינען געמאַכט געווארן פון ביליגען שטאָף און טאַנדעטנע ארבעט — האָט מען טאָקע די פעטערס געהרופען — די טאַנדעטניקעס.

מיינע דריי פעטערס זיינען געווען אין אַמעריקע ביים סוף פון די אַכציקער יאָרען פון פאָריגען יאָרהונדערט. זיי האָבען אין גאָלדענעם לאַנד שווער געהאָרעווועט אין די אַמאָליגע פינס־טערע סוועט־שעפּער. זיי איז דאָן ניט געפעלען געווארן די גאָלדענע מדינה. האָבען זיי אָפגעשפּאָרט, יעדער איינער, אַ סומע געלט, צוריקגעקומען קיין ביאַליסטאָק און פאַרלייגט געשעפטען פון פאַרטיגע מענער־קליידער. זיי האָבען אין אַמעריקע געלע־רענט די סיסטעם פון מאַסען־פראָדוקציע, געכאַפּט דעם שניט פון צושניידען בגדים; זיי האָבן אפילו געבראַכט פעטראַנס און די סיסטעם פון אויסארבעטען. די בגדים זיינען געמאַכט געווא־רען פון קאָנטראַקטאָרס, וועלכע האָבען געמאַכט די ארבעט ביי זיך אין הויז מיט בעלי־מלאכות, לערנען־אינגלעך און גאָנץ אָפט האָט די גאַנצע משפּחה געארבעט. דאָס זיינען געווען אמתע די סוועט־שעפער אין די אָרימע קוואַרטאַלען. אַ סך פון זיי האָבען שפּעטער עמיגרירט קיין אַמעריקע, וואו זיי זיינען ווידער אַריין אין די דעמאָלדיגע פינסטערע סוועט־שעפער.

דער פעטער לייזער האָט געעפענט איין געשעפט אונטער די סלופּעס, אין מוראַוואיוווס מויער, אַנהויב וואַשליקאָוער גאַס. ער האָט זיך אַרויפגעארבעט, רייך געווארן און אויסגעבויט אַ גרוי־סען מויער אויף דער מארק־גאַס, נעבען דעם שטאָט־זייגער. ער האָט פאַרדונגען אין דעם מויער אַ קראָם צו מיין פעטער מאטיע, וועלכער האָט, ווי געזאָגט, געכאַפּט דעם שניט פון דער קליידע־פרנסה פון די פעטערס.

דער פעטער חיים־איטשע האָט פאַרלייגט זיין געשעפט פון פאַרטיגע קליידער אויפן מארק, נעבען ווילבושעוויטשעס אַפּ־טייק. ער איז געווארן פאַרמעגליך. ער האָט אויסגעבויט פאַרן געשעפט אַ נייע געביידע און אויך אַ הויף מיט הייזער אויף גר־מיענער גאַס, נעבען דער בודקע פון וואַסער. שפּעטער האָט ער דעם געשעפט איבערגעגעבען זיינעם אַ זון, וואָס איז אויך גע־ווען אין אַמעריקע, צוריקגעקומען אויך געווארן אַ טאַנדעטניק.

דער פעטער ירחמיאל האָט געהאַט זיין קראָם אין מויער אויפן מארק, וואו ס׳האָט זיך געפונען דער ווייץ־געשעפט פון גרודסקי. ער איז ניט געווארן, ווי די צוויי אַנדערע ברידער, ער האָט קיין הייזער ניט אויסגעבויט.

דער פעטער מאטיע, וואָס האָט פריער געהאַט זיין געשעפט פון קליידער אויף טיקאָצקי גאַס, נאָכדעם אין מיין פעטער לייי־זער׳ס מויער, איז געווען דער אָרימער פון דער מ׳שפּחה טאַנדעט־ניקעס. די דריי פעטערס וואַראַט אויסגעארבעט בגדים פאַר רוסלאַנד און טיילווייז ריטייל. דער פעטער מאטיע האָט פאַרקויפט בלויז צו איינצעלנע קונדען, וואָס זיינען געווען פּוי־לישע אַרבעטער און פויערים. דער דורכשניטליכער ביאַליס־טאָקער איד האָט וויניג געהאַלטען פון טאַנדעטנע בגדים, געמאַכט לויטן אַמעריקאַנער סיסטעם פון מאַסען־פראָדוקציע. אידען — נישט נאָר פאַרמעגליכע, נאָר אפילו פון מיטעלען קלאַס — האָ־בען באַשטעלט זייערע בגדים ביי קאָסטאָם־שניידערס. עס איז געווען אַ קליידער־געשעפט אויף וואַשליקאָוער גאַס, וואָס האָט באַלאַנגט צו דער משפּחה וויינשטיין, האָבען אויסער פאַרטיקע מענער־בגדים, אויך געמאַכט אָנצוגען און פאַלטאָען פאַר יחי־דים, לויט קאָסטאָם־באַשטעלונגען.

אין ביאַליסטאָק פלעגט פאַרקויפט ווערן גוטער ענגלישער שטאָף פאַר די פאַרמעגליכע. די טאַנדעטניקעס האָבען פאַר זיי־ערע בגדים גענוצט דאָס רוב לאַדזשער טוך, ווי אויך ביאַליס־טאָקער אויסארבעטונגען פון דייטשען פאַבריקאַנט מאַעס און אַנ־דערע.

מיינע פעטערס, אויסער פעטער מאטיע, פלעגען אַליין צור־שניידען די בגדים און פלעגען די באַנדלעך געשניטענע ארבעט אָפשיקען צו די אַרטיגע קאָנטראַקטאָרס.

איך פלעג אַריינקומען אין די געשעפטען פון מיינע פעטערס. אָבער אָפטער פלעג איך באַזוכען דעם פעטער מאטיעס קראָם. איך פלעג באַטראַכטען די בגדים, אַלע פון טונקעלען קאָליר און זעלטען פון בעסערען מוסטער. עס האָט זיך געהערט אַ מאָדנער ריח פון דעם פאַרב און עס האָט אויסגעזען טאַנדעט. מיין פעטער מאטיע איז געווען אַ גוטמוטיגער מענטש. ער האָט שטענדיג געהאַט אַ שמייכעל אויפן פנים. ער האָט פאַרמאָגט אַ גרויסע ליסענע, כמעט איבערן גאַנצען קאָפּ. דערפאַר האָט די שיטערע און גרויליכע בארד אים צוגעגעבען פיל חן, בפרט אַז ער האָט כמעט שטענדיג געהויכערט אַ סיגאָר — אַ פראָדוקט פון ביא־ליסטאָקער סיגאָר־אינדוסטריע. מיין פעטער מאטיע וואָס איז געווען אַ „באַס" און פראָדוצירט פאַרטיגע בגדים, האָט געמאַכט אַ קאַרגען לעבען. אַ פאַקט איז אַז ער האָט פון זיינע זיבען קינ־דער איבערגעשיקט איינציקווייז זעקס קינדער קיין אַמעריקע, וואו זיי האָבען געארבעט אין סוועט־שעפער. דער פעטער מאטיע האָט געהאַט אַ לייוועטנענעם טייסטער, וואָס האָט אויסגעזען ווי אַ טאָרב. אין טייסטער פלעגט ער אַריינטאָן דאָס געלייזט געלט פון די פאַרקויפטע בגדים; פון טייסטער פלעגט ער צאָלען פאַר טוך, צוד־אַטען, פאַר אויפנייען די בגדים; פון טייסטער פלעגט ער געבען דער מומען צום לעבען; פון טייסטער פלעגט ער ציען געלט כדי אַוועקצושיקען זיינע קינדער קיין אַמעריקע.

אין קראָם פלעגען אים אַרויסהעלפען די אינגערע קינדער.

עס איז ניט אַזוי לייכט געווען אַריינצוקריגען אַ קונה אין קראָם. ערשט אין געשעפט האָט זיך אָנגעהויבען די שווערע אַרבעט פון מאַכען אַ סייל! מ׳האָט געדאַרפט אָנטאָן דעם בגד אַזוי, אַז עס זאָל אויסזען לייטיש; מ׳האָט גענומזט ציען וואו ס׳איז געווען קורץ אָדער שמאָל; מ׳האָט מיט די הענט געדאַרפט איינענעמען וואו ס׳איז געווען צו־ברייט. עס איז פֿאָרט געווען טאָנדעט־אַר־בעט, אָבער דערפאַר ביליג.

אַז כ׳פלעג אַריינקומען אין פעטער מאטיע׳ס געשעפט און קיין קונים זיינען ניט געווען, האָט ער אויסגעזען פאַרבענקט. ער פלעגט מיר געבען לייענען די בריוו פון זיינע קינדער אין אַמע־ריקע, וואָס אַרבעטען אין שפּעטער, שיקען אַ פאָטאָגראַפיע און באַ־שטעטיגען אַז זיי „מאַכען אַ לעבען״...

עס זיינען אָנגעקומען די אומרואיגע יאָרען פון 1905־1904. די אידישע אַרבעטער, צוזאַמען מיט די קריסטליכע אַרבעטער, האָבען זיך געבונטעוועט געגען דער צאַרישער מאַכט, ווי אויך געגען די קאַפּיטאַליסטען און זייערע ברויט־גבער. עס פלעגען אָפט פֿאָרקומען דעמאָנסטראַציעס. עס האָבען זיך אָנטוויקעלט סטרייקס געגען די פֿאַבריקאַנטען און בעלי־בתים. די אומרואי־קייט פון סטרייקס האָט זיך אויך צעטראָגען צו די טאָנדעטניקעס אין ביאַליסטאָק.

די קאָנטראַקטאָרס און אַרבעטער פון די טאָנדעטנע מענער־קליידער האָבען פֿאַרלאָנגט העכערע שכירות און בעסערע באַ־דינגונגען. אין יענע יאָרען האָבען באָסעס — גרויסע און קליי־נע — ניט פֿאַרשטאָנען אַז בעסערע לעבענס־באַדינגונגען פֿאַר זייערע אַרבעטער מיינט אַ העכערער סטאָנדאַרט ניט נאָר פֿאַר די אַרבעטער נאָר אויך פֿאַר די אַרבעטער פון בעלי־בתים. וואָס עס מיינט „פֿראָספּעריטי״.

איך בין צו־יונג געווען צו פֿאַרשטיין דעם שטרייט פון די אַרבעטער געגען זייערע ברויט־גבער. אין יענער צייט האָט פֿאַ־סירט, אַז מ׳האָט געשאָסען דעם פֿאַבריקאַנט מאַריין. אין שטאָט האָט געהערשט אַ פֿאַניק. מ׳האָט ניט געוואוסט געניו וואָס עס האָט פֿאַסירט. איין זאַך איז געווען קלאָר פֿאַר דער אידישער באָפעלקערונג: אַז אַלע אידישע פֿאַרטייען זיינען געווען געגען טעראָר און האָבען פֿאַרדאָמט די טראַגישע פֿאַסירונג. עס איז געווען דער איינדרוק, אַז אַן אומפֿאַראַנטוואָרטליכער פּערזאָן האָט אויסגעפירט דעם אַטענטאַט. עס איז געוואָרען אַ פֿאַניק צווישען די בעלי־בתים בכלל און די טאָנדעטניקעס בפרט, וואו ס׳איז פֿאַרגעקומען אַ סטרייק שוין עטליכע וואָכען, אָן אויסזיכטען צו סעטלען.

איינמאָל, אין אַ וואָכעדיגען טאָג, קום איך אַהיים פון שולע. איך האָב באַמערקט, אַז אין לעצטען שלאָף־צימער זיצט פאַר־שפֿאַרט מיין פעטער מאטיע. ער האָט אויסגעזען נידערגעשלאָגן און פאַרזאָרגט. ער איז געזעסען ביים טיש און געזופט הייסען טיי פון אַ גרויסען, זודיגען סאַמאָוואַר.

— פעטער, וואָס האָט פֿאַסירט מיט אייך? — האָב איך אים געפרעגט שטאַרק איבערראַשט.

ער האָט ניט געענטפערט און זיך וויייטער פֿאַרטיפט אין זיין געדריקטער שטימונג. ער האָט געווישט זיין פייכטען פּליד און געקעמט אומרואיג מיט די פינגער זיין באָרד.

פון מיין טאָטען האָב איך זיך דערוואוסט וואָס עס האָט פֿא־סירט מיט מיין פעטער מאטיע. די סטרייקערס האָבען פֿארהאַנ־דעלט מיטן פעטער פֿאַר בעסערע באַדינגונגען. די איבעריגע דריי פעטערס האָבען געשווויגען מיט סעטלען דעם סטרייק. מיין פעטער מאטיע, וועלכער איז געווען אַ „ספּילטשיוורער״, האָט זיך אַרויסגעכאַפּט מיט אַ סאַרקאַסטישער באַמערקונג:

— נעמט מיין קראָם, נאָט אייך מיין טייסטער און איר פירט דעם געשעפט.

עמיצער האָט געסטראָשעט דעם פעטער: אויב איר וועט ניט סעטלען דעם סטרייק, וועט מען שיסן...

דער פעטער מאטיע האָט זיך שטאַרק דערשראָקען און גע־לאָפען זיך באַהאַלטען אין אונזער הויז, וואָס איז געווען וויייט פון צענטער שטאָט.

עס איז ניט געווען קלאָר, וואָס די סטרייקערס האָבען גע־מיינט מיטן וואָרט „שיסן״. לויט דער דערקלערונג פון אידען לומדים, זיינען געווען עטליכע אויסטייטשונגען: עס האָט גע־קענט מיינען סטראָשען מיט אַ ליידיגען רעוואָלווער... עס האָט געקענט מיינען מ׳וועט שיסען אין דער לופטען... עס האָט אפילו געקענט מיינען, אַז מ׳וועט שיסען מיט פולווער, אָן אַ קויל, ווי אין אידישען טעאָטער...

מיר, אַלס קליינער אינגעל, איז אויסגעקומען מאַדנע. סטרא־שען מיין ליבען פעטער, וואָס האָט זעקס קינדער אין די אַמע־ריקאַנער סוועט־שעפּער... דעם גביר, וואָס קלייבט זיין „קא־פּיטאַל״ אין אַ לייוועטנעם טייסטער... לויט מיין קינדערישען שכל האָט דער פעטער געדאַרפט רופען די סטרייקערס צום רב און ער זאָל סעטלען דעם סטרייק...

— פעטער מאטיע, זאָרגט אייך ניט — האָט מיין משפּחה אים געטרייסט וועג ער איז צו־מאָרגענס אַהיימגעגאַנגען.

אַלע טאָנדעטניקעס האָבען געסעטעלט דעם סטרייק. די קאָנטראַקטאָרס האָבען ווידער געשלאָפּט די באַנדלעך צו זייערע אָרימע היימען. אַרבעטער און לערנערס, ווי אויך גאַנצע משפּחות האָבען ווייטער געגייט די ביליגע בגדים.

די אַרבעטער האָבען ביי די מאַשינען גע׳חלומ׳ט פון דער ווייטער אַמעריקע. פילע פון זיי האָבען עמיגרירט אין דעם גאָל־דעם לאַנד און האָבען שווער געאַרבעט אין די אַמאָליגע סוועט־שפּעפער. ענדליך, דורך גרויסע סטרייקס איז זיי געלונגען צו אָרגאַניזירען מעכטיגע יוניאָנס. וואָס ווייטער איז דאָס לעבען געוואָרען בעסער. איינצעלנע פון זיי זיינען געוואָרען קאָנטראַק־טאָרס און אפילו מאַנופֿעקטשורערס. מאַנכע פון די עמיגראַנ־טען זיינען געוואָרען טעטיג אין די יוניאָנס, אָרגאַניזירט שפּעפער און געהאָלפּען דער אַרבעטער־באַוועגונג, און מיט דער צייט גע־וואָרען לידערס.

די לידערס האָבען אָנגעהויבען רויכערען סיגאַרען. יעדע פֿאַר יאָר האָבען זיי געסטראָשעט מיט סטרייקס די בעלי־בתים. ביי רונדע טישען, אין די גרויסע האָטעלען, האָט מען זיך גע־דונגען וועגען פריזיז. מ׳איז דורכגעקומען און זיך געדריקט די הענט. די אַרבעטער האָבען באַקומען אַ „פּעקעדזש״... די בעלי־בתים פון זייערע קעשענעס ניט געצאָלט... דער קונה האָט אַלץ געדעקט.

די טאָנדעטניקעס אין ביאַליסטאָק וואָלטען אפשר געווּאָרען שטאַרק רייך, וועג ניט די ערשטע וועלט־מלחמה. עס האָבען די פֿאַליאָקען אָקופּירט די שטאָט ביאַליסטאָק. עס איז פֿאַרלאָרען געגאַנגען דער רוסישער מאַרק פון טעקסטייל און טאָנדעטנע בגדים. עס איז געוואָרען אַ קליינער מאַרק, און דאָן זיינען אונ־טערגעקומען די באַלשעוויקעס און אויסגעליידיגט די געשעפטען. די פּעטערס האָבען זיך צוריקגעצויגען פון די קראָמען און אי־בערגעגעבען די קינדער די פֿרנסה. דער פעטער מאטיע איז פֿאַרבליבען אַן אמתער אַרימאַן.

איין זאַך האָבען די פעטערס, די טאָנדעטניקעס, אָפּגעשפּאָרט. זיי האָבען באַוואונדערט אַמעריקע און טיף אין האַרצען געגליכען דאָס לאַנד פון מעגליכקייטען. די פֿאַרמעגליכע פעטערס האָבען, דאָס רוב פון זייערע קינדער, דערמוטיגט פֿאַרען קיין אַמעריקע

דער ספּעקטאָר־סאַנדלער־רעקאָרד איז אַ צירונג און אַ שטאָלץ

פון ישראל גיטלסאָן * (אויסטראַליע)

דער רעקאָרד פון חזן מרדכי ספּעקטאָר און זיין פרוי, די זינגערין, מרים סאַנדלער, איז ביי מיר זייער ליב און טייער. דער רעקאָרד אַנטהאַלט 12 נומערן, אין אידיש און העברעאיש, אייגענעשלאָסען 2 ליטורגישע תפילות: „שיבנה בית המקדש" און „יהי רצון" פון ראש־חודש בענטשען. אַן עוולה, וואָס מען זעט ניט אויפן דעקעל קיין אידיש אות פאַר די אויגען.

דער נומער „מאי קא משמע לן" פון אברהם רייזען איז אַ געוויע אינטערפּרעטאַציע פון דעם ישיבה־בחור'ס האָפענונגס־לאָזען חלום נאָך אַ פּאָר גאַנצע שטיוועל און אַ ווארעמער קאָפּאָטע. חזן ספּעקטאָר זינגט אויס דעם ניגון פון אַמאָליגען דלות פון דעם וואויל־לערנער אין דעם קליינשטעטעלדיגען בית־מדרש, וועלכער ליידט דחקות און איז זיך מקריב פאַר תורה. דער צוהערער פילט ווי אויסצוטאָן זיינע ווינטער־שיך און בגדים און אַוועקגעבען דעם קלויזניק. מיט אַזאַ ווירקונג דערהויבט זיך חזן ספּעקטאָר צו דער מדרגה פון אַ קינסטלער.

איך צווייפּל אָבער, צי די לעצטע צוויי שורות:

„אָלץ וואָס עס זאָגט די גמרא איז דאָך אַזוי שיין,
אָלץ וואָס עס זאָגט די גמרא איז דאָך מלא חן"

זיינען רייזענ'ס ווערטער. עס איז ניט זיין סטיל. עס לייגען זיך אויך ניט אויפן שכל אין „מאי קא משמע לן" די שורות, אַז „אויב ער האָט געגעסען פאַר דריי — מאַכט רש"י — זאָל אים וואויל באַקומען". עס פּאַסט זיך ניט אַריין אין דער מעלאַנכאָלישער שטימונג פון ליד.

דאָס ליד „האָפענונג", געזונגען פון מרים סאנדלער, איז אויך געלונגען. מרים סאַנדלער איז געבענטשט מיט אַ האָניג־זיסער סאָפּראַנאָ־שטימע.

דאָס זעלבע, ווען זי זינגט דאָס ליד „זשאַמע", ווילט זיך הערען אָן אויפהער. זי גלעט און וואַרעמט דאָס געמיט מיט ליבשאַפט.

*) ישראל גיטלסאָן איז אַן אָנגעזעענער אידישער שריפטשטעלער, וועלכער וואוינט אין גאַרדענוויל, אויסטראַליע, לייענט און דרוקט זיך אין אונזער זשורנאַל פון צייט צו צייט, און טוליעט זיך צו אונזערע ביאַליסטאָקער מיט אַ הארציגער נאָענטקייט פון אַזוי ווייט.

„שיבנה בית המקדש", געזונגען פון חזן ספּעקטאָר, איז די „ראָזשינקע" פון חזן קוסעוויצקי'ס ע"ה חזנישען רעפּערטואַר. אָבער מרדכי ספּעקטאָר בלייבט ניט הינטערשטעליג, אפשר נאָך מיט אַ „שמיציקעל" אַריבער.

חזן ספּעקטאָר צייכענט זיך אויך אויס אין שלום סעקונדא'ס „יהי רצון" פון ראש־חודש בענטשען. די פּיאַניסימאָ־טענער דרינגען טיף אַריין אין האַרצען און וועקען דיך אויף פון דיין לעטאַרגישען שלאָף.

אין אַלגעמיין איז דער רעקאָרד אַ שטאָלץ און אַ צירונג פאַר יעדער אידישער הויז און די ביידע קינסטלער, מרדכי ספּעקטאָר און מרים סאַנדלער, פאַרדינען אַ יישר־כח און בעסטע וואונטשען פאַר דערפאָלג. אַ געבענטשט קינסטלער־פאָרעל פאַר דעם אי־דישען פאָלקס־אוצר.

אַ חסידיש ווערטעל זאָגט:

„נגינה קען עפענען פאַרשלאָסענע טויערן.
הלוואי, פריינט ספּעקטאָר־סאַנדלער!

גוסס'ט דאָס פּלעמעל

פון אליעזר ניודאָוו־נעוואַדאָווסקי

כ"ח תמוז תשכ"ז, יאָרצייט פון
מיין מאַמען חיה נעכע ז"ל.

צעלייגען זיך זילבערנע שטרייפּען אויף רוקענס
פון טונקעלע בערג אין ליכטיגער נאַכט;
געלאָדענע זאַנגען, ווי ים־יגע כוואַליעס
וויגען זיך שטיל אין שטומען פאַרטראַכט.

אין טיף־בלויעם הימעל די שטערן צעשאָטען
זיך מיניען און פינקלען אין אומענדליכע ווייטען
און קוקען זיך איבער מיט פאַרפּוירענע בליקען,
ווי נשמות פאַרגליווערט פון אַל־אַלע צייטען.

פון צאַנקענדען ליכט, אין אַנגסטיגען פלאַטער,
גוסס'ט דאָס פלעמעל אונטער אַ פינסטערן דאַך...
אַ בלייכע לבנה, מיט פּנים פאַרשטאַרטען,
ווי אַ דערטרונקענער מת שווימט אויף הימלישען פלאַך!

און אין דער גרויסער וועלט. זיי, די קינדער, זיינען געפאָרען צו־זאַמען מיט די זעלבע אַרבעטער, וואָס האָבען געגייט די טאַנדעט־אַרבעט פאַר זייערע עלטערען.

פאַרן אָפּפאָרען קיין אַמעריקע האָב איך זיך געזעגענט מיט דער משפּחה. מיין פעטער מאטיע האָט מיר אָנגעקוקט אַ פאַר־בענקטער. איך האָב אַ לעצטען קוק געטאָן אויף זיין קראָם, וואָס איז געווען זייער שיטער באַהאָנגען מיט מענער־בגדים. דער פעטער האָט אויסגעקוקט פאַרעלטערט. ער האָט מער ניט גע־רויכערט קיין סיגאַרען. דער פעטער האָט זיך פאַרקוקט אויפן שטאָט־זייגער און געפּרואווט מיט זיינע שטאַרק־קורצזיכטיגע אויגען אויסצוגעפינען די צייט.

כ'האָב אים באַמערקט: פעטער, איר ווייסט דאָך אַז די פיר זייגערס שטימען קיינמאָל ניט... אָט דער זייגער אַנטקעגען שפּע־טיגט זיך שטאַרק... דאָגעגען דער זייגער פון דער צייט באַווגט זיך גאָר שנעל...

ווי האָלט עס מיטן שנעלסטען זייגער? — האָט דער פעטער מיר געפרעגט — איך וועל פריער צומאַכען דעם געשעפט, נישט איינס געזאָגט. אפשר לוינט מער עפענען...

— זייט געזונט, פעטער! — האָב איך אים געדריקט און געטוליעט צו זיך.

— פאָר געזונט, ליבער פלימעניק, — זיינען געווען זיינע לעצטע רייד — אַמעריקע איז א טייער לאַנד... אַ דאַנק גאָט וואָס כ'האָב דאָרטן מיינע קינדער... פאָר געזונט!...

שרייבער און ביכער, ליטעראַטור און קונסט

דער קינסטלער בען

פון לייזער ראַן *)

ווילנער אידען אין פּאַריז באַהרען אים מיט אַ שיינעם אַלבאָם פון זיינע בילדער. — האָט געהאַט אַן אויסשטעלונג אין ווילנע מיט 40 יאָר צוריק.

מיט פּערציג יאָר צוריק האָט אַ ביאַליסטאָקער בחור, בן־ציון ראַבינאָוויטש, אויסגעשטעלט זיינע מאָלעריייען אויף אַ אי־דישער קונסט־אויסשטעלונג אין ווילנע, און זיינע בילדער האָ־בען שטאַרק אויסגענומען ביי די קריטיקער און קונסט־ליבהא־בער. היינט־צו־טאָג איז דער דאָזיגער קינסטלער באַקאַנט אי־בער דער וועלט אַלס דער פּאַריזער מאָלער „בען", וועמענס בילדער עס געפינען זיך אין די סאַמע גרעסטע מוזייען און קונסט־קאָלעקציעס. פּאַר דער וועלט איז ער אַ פּראָנצויזישער מאָלער, פּונקט ווי אַלע אידישע קינסטלער, וועלכע פּאַרנקרייך האָט „אַדאָפּטירט" פּאַר אירע זין, פון וואָס פּאַר אַ לאַנד זיי זאָלען ניט האָבען געקומען. אָבער פּאַר ביאַליסטאָקער, פּאַר וויילנער און אַנדערע אידען איז בען — ווי עס זיינען די אַנדערע אידישע קינסטלער — זייערע קינסטלער און זיי זיינען שטאָלץ מיט אים און מיט זיינע שעפּערישע דערגרייכונגען.

בן־ציון ראַבינאָוויטש „בען"

אַזוי ווי בען איז באַקאַנט געוואָרען אין דער קינסטלערישער וועלט אַדאַנק זיין אַנטייל אין דער וויילנער קונסט־אויסשטעלונג אין 1927, האָט דער פּאַרבאַנד פון וויילנער אין פּראַנקרייך די טעג געפּייערט יענע געשעענישן מיט אַרויסגעבען אַ שיינעם אַל־באָם פון בענ׳ס קונסט־בילדער. דער אַלבאָם האָט אַן אַריינפיר פון דעם פּראַנצויזישען קונסט־קריטיקער סטעפּאַן רעי (איבער־געזעצט אויף אידיש פון מ. ליטווין).

בען איז געקומען קיין פּאַריז אין 1930, אויף אַ סטיפּענדיע פון דעם ביאַליסטאָקער שטאָט־ראַט, זיך צו פּאַרפולקאָמען אין דער מאָלער־קונסט, און אין 1939 האָט אַזאַ חשוב׳ער פּראַנצוי־זישער קונסט־קריטיקער ווי זשאַן קאַסו, געשריבען, אַז: „איך בין טיף איבערצייגט, אַז דער עמאַציאָנעלער און אייגנארטיקער אַרטיסט, בען, וועט פּאַרשאַפען דעם גרעסטען כבוד דער פּראַנ־צויזישער קונסט".

מיט צוויי יאָר שפּעטער, איז דער קונסט־קריטיקער, לאָו דוקאָ, געגאַנגען נאָך וויטער אין זיין רעזומע (צו בענ׳ס אַ ביל־דער־אַלבאָם אין פּראַנצויזיש, וואָס איז אין 1948 אויך דערשי־נען אין אידיש): „בענ׳ס אָרט אין דער אייראָפּאישער מאָלעריי איז, דוכט מיר, שוין באַשטימט. ער איז וויניגער פּאַנטאַסטיש וויי אַ דע־טשיריקאָ; מער אויפריכטיג וויי אַ פּיקאַסאָ; אָפּגע־שיידט פון מיטעללענדישען קלאַסיציזם פון א טאַצי; באַשיידע־נער וויי מאַטיס אָדער דיפי; פעסטער וויי דערען, און אַרומנעמענ־דיגער וויי מאַרק. בען קאָן גערעכענט וווערען וויי איינער פון די פּינף (לאָמיר פון שלום וועגען זאָגען זיבען) מייסטערס, וואָס צייכענען אַן דעם סילועט פון דער אייראָפּאישער קונסט — די קונסט פון אָט דער אַלטער, געמיינער, יונגער און שטאָלצער איי־ראָפּע וואָס שטאַרבט ניט אָפּ".

אָבער דער שעפּערישער יסוד פון גרויסען אייראָפּאישען קינסטלער בען איז געווען און געבליבען די אידישע ביאַליסטאָק און די אידישע וויילנע און — איבער אַלץ — דער אידישער ספר־הספרים — תנ״ך.

אָנגעשטעקט פון טאַטען, דעם ביאַליסטאָקער קהילה־פּרנס פון מזרחי, אַרכיטעקט און קונסט־ליבהאָבער, מיט די גרויסע עטישע וואָרטען און מיט דער ליבשאַפט צו דער וועלט פון קונסט און קאַליגרען — האָט זיך דער קינסטלער פרי אָנטפּלעקט אין פּאַר׳חלומ׳טען בחור׳ל. פון זיין בר־מצוה האָט ער זיך גע־נומען די גרויסע מצוה פון אויסטייטשען און באַווייזען די וועלט אין קאַליגרען.

איינער פון זיינע כאַראַקטעריסטישע שטריכען איז פּאַר־בליבען, וואָס ער האָרמאָניזירט אָזוי געלונגען זיינע קינסטלע־רישע זאָאונגען ניט בלויז מיט דער פּאליטרע פון פּאַרבען, נאָר פּונקט אָזוי מיט זיין טיפען אידישען וועלט־באָגעם. זיינע גרויסע קונסט־שאַפונגען זיינען גלייכצייטיג קאָמענטאַרען מיטן מאָלער־פּענזעל צום תנ״ך, צום תהלים, צו דער אידישער עטיק און צו דער אידישער אגדה.

וועו דער ביאַליסטאָקער אידישער ליטעראַטען־פּאַראיין האָט אין 1927 אייניגעאָרדענט זיין ערשטע אויסשטעלונג, האָט דער 22־יאָריגער קינסטלער אויסגעשטעלט 170 ווערק: אַקוואַרעלען, אייל־בילדער, גראַוויורען און בלייער־צייכענונגען.

דער ערשטער „חסידישער" אָפּרוף איז געקומען פון דער מתנגדישער וויילנע, וואו ער איז איינגעלאָדען געוואָרען אָנטיייל־

*) לייזער ראַן איז אַ יונגווילנער, היסטאָריקער און ליטעראַטור־פּאָר־שער, לאָנג־יאָריגער מיטאַרבעטער פון „ייוואָ" אין וויילנע, פּאַרוואַלטער פון וויילנער אַרכיוו אין „ייוואָ", ניו־יאָרק; מיטאַרבעטער פון לעקסיקאָן, גרויסען ווערטערבוך און אידישע ענציקלאָפּעדיע; מחבר פון „אש פון ירושלים ד׳ליטע" און נאָך אַ צענדליג ביכער, זאַמלביכער און בראָשורן; פון די אַקטיוויסטע און אָנגעזעענסטע טוער אין די וויילנער לאָנדסמאַנשאַפטען אין אייראָפּע, לאַטיין־אַמעריקע און פּאַראיניגטע שטאַטען.

צונעמען אין אַ קאָלעקטיווער אויסשטעלונג פון ווילנער אידישע קינסטלער „פון שול־הויף ביז גלעזער גאַס" (אקטאבער, 1927). אין ווילנע האָבען זיינע אויסגעשטעלטע 7 בילדער באַקומען די וואַרימסטע אָפשאַצונגען פון די שטרענגע קריטיקער; דעם ערשטען קונה אויף זיינס אַ בילד (די זאַבלודאָווער שוהל); און — די טרייע חבר'שאפט פון דער אינגסטער גרופּע שרייבער און מאָלער, וואָס האָבען אים אַריינגענומען אין זייער קינסטלער־רישער „יונג־ווילנע" חברותא און מיטגעהאָלפען פאַרוועזען זיין קונסט־אויסשולונג אין אַ ווילנער צייכען־שול.

זינט יענער וואַרימער אויפנאַמע און פאַרברידערונג מיט ווילנע איז בען געבליבען אַ „צעשפּאָלטענער" איד: חצי ביאַליס־טאָק און חצי ווילנע.

אַצינד, צום 40־יאָריגען געדענק־טאָג פון יענעם באַגעגען, האָבען זיך ווידער די „קאָלטע ליטוואָקעס" צעווואַרימט און בנוסח ווילנע אונטערגעטראָגען דעם קינסטלער אַ שיינע מתנה — חצי ווילנע און חצי פאַריז — אַ פרעכטיגען אַלבאָם מיט פאַרביגע קינסטלערישע רעפּראָדוקציעס פון זיינע לייוונטען, אייל און אַקווארעל, וואָס געפינען זיך אין פאַריזער מוזיי פאַר מאָדערנער קונסט און אין פאַריזער שטאָט־ראַט אָדער באַצירען פריוואַטע קונסט־קאָלעקציעס אין פאַריז, שטראַסבורג, שווייץ און קאַנאַדע.

אין אַלבאָם געפינען זיך מוסטערן פון בענ'ס אַריגינעלע פייזאַשען, וואָס זיינען ווי פאַרהוילט אין וואוּאַלען פון אַ קינסטלערישען חלום און באַהויכט מיטן רוח־הקודש פון אַ קאָליר־טער לעגענדע.

פאַרטרעטען און פּנימ'ער (אַנגעהויבען פון זיינע אויטאָפאָר־טרעטען), אין וועלכע מען קען „לייענען" בענ'ס אייגענאַרטיגע פענזעל־עסייען וועגען אַזוי פיל באַרימטע פערזענליכקייטען און אומבאַקאַנטע פּנימ'ער וואָס דער קינסטלער האָט מיט זיינע פאַרבען און שטריכען אונז באַווייזען אין זיין אייגענאַרטיגער אינ־טערפרעטאַציע פון אַ פרצ'יאנישען פראָבלעם־און קאָנטראַסטען־סטיל. „איך מאָל ניט די מענטשען ווי מען זעט זיי, נאָר ווי זיי וואָלטען געווען, ווען זיי דאַרפען זיך ניט פאַרשטעלען".

דעם ערשטען אַפּריל, 1956, האָט דער „פאַרווערטס" פאָר־געשטעלט דעם פאַריזער אידישען קינסטלער בען פאָר אַמעריקאַנער אידען און געבראַכט אין דער קונסט־ביילאָגע אַ ספּעציע־לע זייט מיט 16 פאַרטרעטען פון באַוואוסטע אידישע שרייבער, כלל־טוער און פערזענלעכקייטען: פון פאַריזער רב־הכולל יעקב קאַפּלאַן און — אַדאָלף העלד; דער היינטיגער ישראל־פרעזי־דענט זלמן שזר און דער געווען. כנסת־פאַרזיצער יוסף שפּרינצאַק; דער פאַרזיצער פון פראַנצויזישען העכסטען געריכט לעאָן מייס און — יעקב פּאָט; די אידישע שרייבער ה. לייוויק, באַשעוויס־זינגער, דוד סאָהן און אַנדערע.

בען האָט אילוסטרירט כמעט אַ האַלבען הונדערט אידישע ביכער. אָבער וואָס עס טיילט זיך באַזונדערס אויס צווישען זיינע אומצאָליגע און פאַרשיידענאַרטיגע קונסט־שאַפונגען, זיינען זיי־נע אַלבאָמען אויף אידישע טעמעס. אָנגעהויבען פון זיין „חד־גדיא"־אַלבאָם (פאַריז, 1956) ביז צו דער מאָנומענטאַלער אויס־גאָבע פון זיינע 62 קינסטלערישע קאָמענטאַרען אויף ביבלישע טעמעס (פאַריז, 1962).

פאַרטראַכט אין אַ קעלער־באַהעלטעניש אין דער נאַצי־אָקופירטער פאַריז האָט בען געשאַפען הונדערטער ביבעל־צייכענונגען, וואו די תהלים־געזאַנגען פון דוד המלך מיט די חזיונות פון די נביאים האָבען באַקומען אַ נייעם תיקון דורך דער קינסטלערישער וויזיע פון דעם מאָלער — אַ פאַרמעסט פון טיפען גלויבען, פאַנטאַזיע און אַריגינאַליטעט.

ווילען מיר באַגריסען דעם גרויסען קינסטלער בען לכבוד זיינע 40 שעפּערישע יאָר און רעקאָמענדירען די ווילנער שיינע מתנה צו די אַלע, וואָס ווילען אַריינברענגען און באַשיינען זייער היים מיט אַ קינסטלערישען ניצוץ פון די גרויסע קינסטלערישע דערגרייכונגען און אויפטוען פון אידישען קינסטלער בען.

דער ספר זכרון נאָך די קדושי גובורובה

אַרויסגעגעבען דורך די גאָוואַראָווער לאַנדסמאַנשאַפטען אין ישראל, אַמעריקע און קאַנאַדע, תל־אביב, 1966

דער גאָוואַראָווער יזכור־בוך איז, ווי עס האָבען זיך פאַרגע־נומען זיינע אַרויסגעבערס, סיי אַ מצבה פאַר די טייערע קדושים, ווי אויך אַ קוואַל פאַר צוקונפטיגע פאָרשערס, וועלכע וועלען גיין באַשרייבען די שוידערליכע תקופה.

דאָס בוך פאַרמאָגט אַ שלל פון בילדער. איר זעט די טיפּישע אידען פונם אידישען שטעטל, אירע רעליגיעזע און פאָליטישע פירער, די ציוניסטישע און חלוצישע פאַרטרעטער, דעם אַלטען ווי דעם נייעם דור. באַזונדערס אינטערעסאַנט זיינען די אויפגע־היטע בילדער פון די אינטימע אידישע געסעלעך, וועלכע לעבען אויף אין אונזער זכרון דעם פאַרשניטענעם אַזוי נאָענטען אידישען עבר אין דער אַלטער היים.

15־טער יאָרצייט פון אונזער מיטאַרבעטער, שמואל לייב ראַבינאָוויטש ע"ה

דעם 24־טען אָקטאָבער, 1967 פאַלט אויס דער 15־טער יאָרצייט פון אונזער חשובען לאַנדסמאַן און באַגאָבטען מיט־אַרבעטער, שמואל לייב ראַבינאָוויטש ע"ה, וועלכער איז געשטאָרבען אין לאָנדאָן דעם זעלבען טאָג אין יאָר 1952.

ראַבינאָוויטש איז געווען אַן אומפאַר־גלייכליכער מעמואַריסט, אַ „לעבעדיגע ענציקלאָפּעדיע" פון דער אידישער ביא־ליסטאָק. באַזיצענדיג אַ פענאָמענאַלען זכרון און אַ זעלטענעם דערציילעריש־טאַלאַנט, האָט ער יאָרנלאַנג געדרוקט אין אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע" פּי־קאַנטע זכרונות פון אונזער אַמאָליגער היימשטאָט און אויף אַ מייסטערהאַפּטען אופן געשילדערט פאַרצייטיגע ביאַליס־טאָקער טיפּען און עפּיזאָדען.

אַ דאַנק זיין אייגענאַרטיגען סטיל, פול מיט פאָלקסטימליכער פיקחות, רעדענס־אַרט און הומאָר, האָט זיך ראַבצינאָוויטש דערדינט צו דעם נאָמען „דער ביאַליס־טאָקער שלום עליכם".

ראַבינאָוויטש האָט אויך באַזוכט אַמע־ריקע און איז געווען דער גאָסט פון אונ־זער אינסטיטוציע.

דורך ראַבינאָוויטשס פליסיגער פּען זיינען פאַראייביגט געוואָרען אַ סך ביא־ליסטאָקער געשטאַלטען און פיגורען פון כלל־טוער און פאָלקס־מענטשען. אַ דאַנק אים איז פאַרפיקסירט געוואָרען דער אמא־ליגער ביאַליסטאָקער לעבענס־שטייגער לדור־דורות.

צו זיין 15־טען יאָרצייט דערמאָנען מיר זיין נאָמען מיט עהרע און עהרפורכט.

כבוד זיין אָנדענק!

„ישׂראל" — נייער בוך פון אהרן חיט אַריין אין דרוק

עס איז די טעג שוין אַריין אין דרוק און אינגיכען וועט דערשיינען אַ נייער בוך פון אונזער חשובען מיטאַרבעטער, דירעק־טאָר אָוו פֿאָבליק ריליישׂאָנס פון אונזער אינסטיטוציע און טאַלאַנטפולען שרייבער און מחבר, אהרן חיט.

אהרן חיט

דאָס בוך, רייך־אילוסטרירט מיט אינ־טערעסאַנטע און אויטענטישע בילדער, הייסט: „ישׂראל, דאָס פֿאָלק און לאַנד פון לעגענדאַרען אמת", און גיט אַן איבער־בליק פון זיין באַזוך און איינדרוקען אין דער אידישער מדינה. אין אַ רירענדער שפּראַך און קורצער מיניאַטורען־פֿאָרם נעמט ער דעם לעזער אויף אַ שפּאַציר איבער דעם אידישען היימלאַנד, פירט אים צוזאַמען מיט פּראָמינענטע פערזענלי־קייטען, ווי אויך מיט דעם פֿאָלק־מענטש פון ישׂראל און ברענגט אַריין אַן אַטמאָספערע פון ליבע און באַגייסטערונג פֿאַר דעם פֿאָלק און לאַנד. עס שפּיגעלט זיך דאָרט אָפּ די היסטאָרישע 6־טאָגיגע מלחמה און דער פֿאַנטאַסטישער נצחון פון דער אידי־שער אַרמיי, ווי אויך די באַשרייבונג פון די צוריקגעוואונענע הייליגע פלעצער.

אַ צאָל קאַפּיטלען אין בוך זיינען אויך געווידמעט צו זיינע באַגעגענישען מיט ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, טוער און פי־רער אין ישׂראל, און עס ווערען דערמאָנט פיל באַקאַנטע נעמען.

דאָס בוך, וועלכעס איז שוין דאָס פערטע ווערק פון זעלבען מחבר, לייענט זיך לייכט, אַנציענד און מיט אַ פֿאַרכאַפּטען אָטעם.

אָנגעקומען אין רעדאַקציע

„בראשית הבימה"

„בראשית הבימה", נחום צמח בחזון ומעש, רעדאַגירט פון יצחק נאָרמאַן, אַרויס־געגעבן פון צענטראַלן דרוק פֿאַרלאַג, ירושלים 1966.

דאָס בוך, אַ וואונדערשיין אילוסטרירט העברעאיש מייסטערווערק, איז אַן אייבי־גער דענקמאָל צו דעם פּיאָנער פון הע־ברעאישען טעאַטער „הבימה", אונזער אום־פֿאַרגעסליכען לאַנדסמאַן, דעם גרויסען קינסטלער, וויזיאָנער און פֿאַרווירקליכער פון אַ הערליכען חלום פון אַ העברעאי־שער בינע, נחום צמח ע"ה. דאָס ווערק איז דערשינען צו דעם 25־סטען יאָרצייט פון דעם גרויסען קינסטלער. די אויסגאַ־בע איז דערמעגליכט געוואָרען אין אַ גאָר גרויסער מאָס דורך דער אידישער אָגענ־טור אין מדינת ישׂראל. גרויס קרעדיט קומט אָבער אויך דעם ברודער און שוועי־גערין פון קינסטלער, בנימין און שפּרה צמח.

אין בוך זיינען אייגעשלאָסען אָפּהאַנד־לונגען פון די גרעסטע אידיש־העברעאי־שע שרייבער און דיכטער, אַ געניי־יער פּען־פֿאָרטרעט פון נחום צמח, ווי אויך אַר־טיקלען און בילדער פון די געשפּילטע פּיעסעס און זייערע העלדען אין די הויפּט־ראָלען.

דאָס בוך איז אַן אוצר פון אינפֿאָרמאַ־ציע וועגען נחום צמח און דעם העברע־אישען טעאַטער „הבימה" אין גלות און אין ארץ־ישׂראל.

צפת'ער ליטעראַרישע העפטען

צפת'ער ליטעראַרישע העפטען, פֿער־טעל־יאָריגער זשורנאַל פֿאַר ליטעראַטור, קונסט, פֿאָעזיע און קריטיק, צוואַנציג־יאָריגער יובילעאום־נומער, יאָנואַר־דע־צעמבער 1965, דערשיינט אין מדינת יש־ראל, רעדאַגירט פון ב. זיימאַנטשטיין.

דער זשורנאַל איז אַ פֿראַכטפולע ליטע־ראַרישע אויסגאַבע, וועלכע בערענגט צו־זאַמען אַרטיקלען און לידער פון די גרעס־טע אידישע שרייבער און דיכטער פון איבעראַל, וויי אויך עסייען איבער באַרימ־טע ענגליש־אַמעריקאַנער פֿאָעטען, צווי־שען צוויי טאָוולען, אונטער אין דאָך.

דאָס בוך „ישׂראל" קען מען באַשטעלען דורך אַריינשיקען פון פֿאַראויס אַ באַטרעף פון 5 דאָלאַר אויף דעם נאָמען און אַדרעס פון פֿאַרפֿאַסער.

AARON CHAIT
1662 Carroll Street, Brooklyn, N. Y.

דאָס נייע ישׂראל

דאָס נייע ישׂראל, פון מרדכי גינזבורג ע"ה, מאָנטרעאָל, קאַנאַדע, אַרויסגעגעבען פון דעם „פֿרדס" ביכער־פֿאַרלאַג, ניו־יאָרק 1966.

דאָס בוך איז אַ געלונגענע אָפּשפּיגלונג פון דער מאָדערנער אידישער מדינה און באַהאַנדלט דאָס פֿאָליטישע קולטורעלע און געזעלשאַפטליכע לעבען אין לאַנד. רייך אילוסטרירט, איז דאָס ווערק אַ גע־לונגענער רעזולטאַט פון דעם מחבר'ס באַ־זוך אין ישׂראל, וועלכער האָט אויפגע־כאַפּט מיט זיין שאַרף אויג און פענאָמענא־לען זכרון און איבערגעגעבען מיט זיין פּליסיגער פעדער אין אַ לייכטער שפּראַך אַלע פאַזען פון נייַ ישׂראל. ליידער האָט דער מחבר ניט דערלעבט צו זען דאָס בוך פון דרוק און זיין געטרייַע לעבענס־באַגליטערין דר. רבקה שטערמאַן־גינז־בורג האָט געבראַכט דאָס בוך צום ליכט פון טאָג.

אונזער היים

אונזער היים, 1966 יאָרבוך פון דער אַרבעטער רינג היים אין די בראָנקס, רע־דאַגירט פון לואיס סילווער.

דאָס בוך איז אַן ענציקלאָפּעדיע פון דער אַרבעטער רינג היים וויי אויך פון די אַרבעטער רינג ברענטשעס, וועלכע זיי־נען אין איר טעטיג. אין אַ גרויס ווערק אין וואָרט און בילד, נעמט אייך דער רע־דאַקטאָר און זיינע מיטאַרבעטער אויף אַ שפּאַציר איבער דער פֿראַכטפולער היים און אירע אייניריכטונגען וויי אויך איבער דעם בריטען שילדאָך פון אַרבעטער רינג. פּריינט סילווער און זיינע מיטאַרבעטער קומט אַ גרויסער יישר־כח.

„וואָקעביולערי אָף דזשואיש לאַיף"

„וואָקעביולערי אָף דזשואיש לאַיף", אַן ענגליש בוך פון ראַבאַי איבערהעם מ. העלער, גייסטיגער פירער פון „פלאטבוש דזשואיש צענטער" אין ברוקלין און מחבר פון אַ צאָל אַנדערע וויכטיגע ווערק, אַרויס־געגעבען פון „היברו פּאָבל. קאָ.", 1942 און 1967.

דאָס בוך איז אַ מין וועגווייזער צום אידישען לעבען, דינים, מנהגים און טראַ־דיציע, און ברענגט אַריין דעם אידישען גייסט אין די אַמעריקאַנער הייזער. באַ־זונדערס איז עס אַ וויכטיגער מעסעדזש צו אונזער ענגליש־רייַדענדיגער יוגענט. דער מחבר פֿאַרדינט אַ גרויסען דאַנק פֿאַר פּאָפּולאַריזירען אידישקייט צווישען די ברייטע מאַסען פון אונזער אידיש־אַמע־ריקאַנעם עולם.

נויט אונזערע ביאַליסטאָקער איבער דער וועלט

ישראל

(קאָרעספּאָנדענץ)

פון אברהם שייקעוויטש

גאָרטען אויפן נאָמען פון קדושי ביאַליסטאָק ביים תיכון ד׳

דער תיכון ד׳ וואָס האָט אַדאָפּטירט די שטאָט ביאַליסטאָק, האָט אין זיין גרויסען גאָרטען, וואָס איז לעצטענס באַנייט געוואָרן, פֿאַראייביגט די „קדושי ביאליס־טאָק" און ביימער זיינען גיפלאַנצט געוואָרן דורך די פירער פון אונזער לאַנדס־מאַנשאַפֿט, וועלכע האָבען אָנטיילגענומען אין דער פייערליכער צערעמאָניע אין מאַי.

די שילער פון תיכון ד׳ וועלען נוצען דעם פיינעם גאָרטען פֿאַר שפּיל און פֿאַר־וויילונג און וועלען זען דעם טאָוועל וואָס הענגט דאָרט און וואָס דערציילט אין וועמענס אַנדענק דער גאָרטען איז געפלאַנצט געוואָרן.

די צערעמאָניע איז אָנגעפירט געוואָרן דורך אונזער יושב־ראש, זלמן ירושלמי. מיט רעדעס זיינען אַרויסגעטראָטן פּסח בורשטיין, מרדכי קרוגליאַק, דער געוועזענער לערער פון דער העברעאישער גימנאַזיע אין ביאַליסטאָק, בר־אור, און דער מנהל פון תיכון ד׳ ד״ר בן־יוסף. יעדער האָט געריידט וועגען חורבן ביאַליסטאָק, די שטאָט פון תורה און מאָדערנם וויסען.

ביים סוף זיינען די פירער אייניגעלאַדען געוואָרן צו פלאַנצען ביימער לזכר די קדושי־ביאַליסטאָק, און זייער אָנדענק צווישען די ביאַליסטאָקער אין ישראל וועלכע געהאַלטען און פֿאַרשפֿרייט צווישען די שילער ביים תיכון ד׳, וועלכע האָבען אָנטיילגענומען מיט זייער כאָר ביי דער צערעמאָניע.

זעקס טעג אין ביאַליסטאָק — 1943 און זעקס טעג אין ישראל — 1967

די זעקס־טאָגיגע מלחמה געגען די אַראַבישע אַרמייען — פון 5־טען ביזן 11־טען יוני, 1947 — וועט אַריין אין דער געשיכטע מיט דער דערגרייכונג פון גרעסטען נצחון אויפן שלאַכטפעלד, ווי די „מאָדער־נע מאַקאַבייער" פון דעם יאָרהונדערט. דאָס גאַנצע פֿאָלק אין ישראל איז געווען מאָביליזירט צו פֿאַרטיידיגען דאָס אייגענע לעבען און עקזיסטענץ. עס קומט אויפן געדאַנק וועג כמעט אין זעלבען אָפּשניט פון צייט — מיט 24 יאָר צוריק אין ביאַליסטאָק — זיינען די פֿאַרבליבענע רעשטלעך פון אונזערע בריידער אַרויס אין אַן אויפשטאַנד געגען דער באַוואָפֿענטער נאַצישער אַרמיי, וואָס האָט אונטערדריקט די שוואַך־באַוואָפֿענטע אויפשטענדלער, און אויך די נאַציס האָט געזומען זעקס טעג צו אויסמאָרדן און אונטערדריקן דעם אויפ־שטאַנד — פון 16־טען ביזן 23־טען אויגוסט, 1943.

ביאַליסטאָקער העלדען, קרבנות פון ישראל׳ס זעקס־טאָגיגער מלחמה

דער לאָרבער־קראַנץ פון ישראל׳ס פאַ־טאָסטישען נצחון אין דער זעקס־טאָגיגער מלחמה איז דערגרייכט געוואָרן פֿאַר דעם פּריזיי פון גרויסע קרבנות צווישען דעם אידישען מיליטער. ביאַליסטאָק האָט אויך צוגעטראָגען איר חלק צו דער ליסטע פון קרבנות, פונקט ווי מיר האָבען אַלע מאָל געזומען אָנטייל אין אויפבוי, אַנטוויקלונג און שוץ פון לאַנד און פֿאָלק.

עס לייכטען צו אונז אַרויס מיט דער שיין פון אידישער אייביקייט די פינקעל־דיגע נעמען:

יוסף פּילעצקי ע״ה, איינער פון די „דרוסקעניקער" קינדער, וועלכע זיינען דורך זייער מלאך הגואל, דעם לע־גענדארען לערער יעקב טאָביאש, גערעטע־וועט געווארען פון איראָפּעאישען גיהנום אונטער היטלער׳ן און געבראכט געווארען קיין ארץ־ישראל. ער איז געפאַלען אויף דעם סיריישען פראָנט.

ער איז געווען א חבר פון קיבוץ „אשדות יעקב". זיינע עלטערען האָבען געהייסען גרשון און חוה פילעצקי. ער האָט פאַר־יתומ׳ט א פרוי מיט 3 קינדער.

יוסף פילעצקי, איינער פון יעקב טאָבי־אש׳ס „ליבלינג־קינדער", איז געווען א ליבער, האַרציגער יונגערמאַן, ליב געהאַט דאָס לעבען, געזאַנג, בלומען, דערפילט מיט שמחה אַלע פונקציעס; געווען א „בוך־ווארם", שטענדיג געלערנט, געפּאַרשט און זיך געבילדעט. א שיינער, יונגער בוים; פאַרשניטען אין סאַמע בלי.

שמאי קאַפּלאַן, ע״ה

ש מ א י ק א פ ל א ן ע״ה, א זון פון שלום קאַפּלאַנסקי, רמת־גן. געפאַלען אין סיני, אַלס קאָמענדאַנט פון א בריגאַדע, וועלן ער איז געגאַנגען פאַרויס מיט זיין גרופּע געגען די מצריים. ער איז אומגעקו־מען אין דער געגנט צווישען „ביר גפ־גפה" און „איסמאַיליא". איידער ער איז געפאַלען האָט ער פאַרניכטעט 10 מצרי־שע טאַנקען.

די טראַגעדיע איז נאָך גרעסער, ווייל גראָד א וואָך נאָך זיין אומקום האָט זיין פרוי געבאָרען א טאָכטער. שמאי, א מילי־טערישער עקספערט און ספּעציאַליסט צווישען די ישראל־טאַנקיסטען, האָט אי־בערגעלעבט נאָך א שווערע פּאַסירונג אין לעבען: זיין פאָטער, אויך א מיליטערמאַן, איז א סך יאָרן געזעסען אין די טורמעס פון לאָטרון, ערי־טרעא א. א. פאַר זיין קאַמף פאַר א פרייער אידישער מדינה אונטער דעם ענגלישען מאַנדאָט. ער האָט פאַר־לאָזען זיין זון, שמאי, וועלן דאָס קינד איז אַלט געווען אָנדערטהאַלבען יאָר און איז צוריקגעקומען אַהיים, וועלן שמאי איז שוין געווען א אינגעל פון 9 יאָר. שמאי האָט זיך א סך יאָרען אויפגעצויגען ווי א „לע־בעדיקער יתום". ביידע, טאַטע און זון, האָבען געדינט פֿאָלק און לאַנד אין ישׂ־ראל׳ס פאַרטיידיגונגס־קרעפטען.

דוב בערנאַרדאָ אַרטנער ע״ה, זון פון בערטאָ זאָקהיים פון ביאָליסטאָק, געקומען אין לאָנד פון בוענאָס אייַרעס, אַרגענטינע, געוואוינט אין חולון.

עהרע זייער אָנדענק, וועלכער וועט בלייבען אייגעקריצט אין אונזערע הערצער.

עס זיינען פאַרוואונדעט געוואָרען די פאָלגענדע:

חיים בראור פון דימונה.

כוואָלעס לייבערמאַן פון תל־אביב.

אַן איידעם פון בן ציון לוריע פון מחלקת החינוך אין ירושלים.

מיר וויינטשען זיי אַ דערהאָלונג פון זיערע וואונדען און זיי זאָלען קענען אָנגיין מיט אַ נאָרמאַלען לעבען אין רו און פרידען.

דר. חאַזאַנאָוויי׳ס ביבליאָטעק צוריק אין אידישע הענט

ווי באַוואוסט, איז אונזער וואונדערבאַרער ביאָליסטאָקער פאָלקס־דאָקטאָר, באַקאַנט איבעראַל אַלס דער „טשודאק״, געווען אַ זעלטענער ספרים־זאַמלער. ער איז דערצו אויך געווען אַ הייסער ציוניסט, און מיט די געזאַמעלע ספרים און ביכער האָט ער געגרינדעט דעם „בית נאמן וגנזי יוסף״ — אַ רייכע ביבליאָטעק אין ירושלים אויף דעם הר הצופים. די ביבליאָטעק האָט פאַרמאָגט 36 טויזנט בענדער, און איז געווען אַ טייל פון דער ביבליאָטעק ביי דעם העברעאישן אוניווערזיטעט.

ווען אַלט־ירושלים און די טעריטאָריע פון דעם העברעאישען אוניווערזיטעט איז מיט 19 יאָר צוריק אַרײַנגעפאַלען אין די הענט פון ירדן, איז חאַזאַנאָוויי׳ס ביבליאָטעק אויך פאַרפרעמדט געוואָרען. מען האָט אַהין ניט צוגעלאָזט און דער אידישער געבריך פון דעם גרויסען אוצר איז געווען פאַרבאָטען.

דער פאַנטאַסטישער נצחון פון אונזער אַרמיי אין די לעגענדאַרע „זעקס טעג אין יוני, 1967״ האָט צוריקגעבראַכט אַלט־ירושלים, דעם הר הצופים און חאַזאַנאָוויי׳ס גרויסע און ווערטפולע ירושה אין אידישען באַזיץ. דער אַלטער אוניווערזיטעט אויפן הר־הצופים איז פאַראייניגט געוואָרען מיט דעם אוניווערזיטעט־קעמפוס אין ניי־ירושלים און איצט וועלען די סטודענטן ווידער קענען געניסען פון דר. חאַזאַנאָוויי׳ס לעבענסלענגליכער זאַמלונג און גרויסער מתנה צום אידישען פאָלק און לאַנד.

מיר, ביאָליסטאָקער, האָבען געבראַכט קרבנות, אָבער מיר האָבען אַ חלק אין דעם אַלגעמיינעם נצחון. אויסער דער איצטיגער גרויס־ישראל, פון דן ביז עזה, פון די בערג פון גולן ביז דעם סועץ־קאַנאַל, האָבען מיר אויך צו פאַרצייכענען אונזער זיג, די צוריקשטעלונג פון דר. חאַזאַנאָוויי׳ס „בית נאמן וגנזי יוסף״ אין אידישען רשות.

הזכרה צום 24־טען יאָרצייט פון חורבן ביאָליסטאָק

דעם 22־טען אויגוסט, 1967 איז פאַרגעקומען די יערליכע הזכרה צום 25־טען יאָרצייט פון אויפשטאַנד אין דער ביאָליסטאָקער געטאָ. דאָס יאָר איז עס געווען אונטערן צייכען פון נצחון פון דער ישׂראל־אַרמיי, אויבער אירע שונאים, וועלכע האָבען געוואָלט אויסמאָרדען דאָס אידישע פאָלק און פאַרניכטען מדינת ישראל.

מיט רעדעס זיינען אויפגעטראָטען: פּסח בור׳שטיין, הרב טורטשין, אַדוו. צבי קלעמענטינאָווסקי, וויצע־מעיאָר פון תל־אביב, מרדכי קרוגליאַק, אביגדור זאַלצמאַן, אברהם ליס און א. שייקעוויטש. יעדער אויף זיין אופן האָט דערמאָנט זכרונות און זיי פאַרבונדען מיטן גרויסען נס פון נצחון. 1500 לאַנדסלייט האָבען זיך באַטייליגט.

לאה (ליזה) ישונסקי־לאַצקי ע״ה

אין קיסריה איז געשטאָרבען אונזער לאַנדספרוי, לאה ישונסקי־לאצקי ע״ה, די טאָכטער פון אבא און נעכע לאַצקי פון דער כעמישער וואַשעריי אויף סוראזער גאַס אין ביאַליסטאָק.

די משפּחה ישונסקי, וועלכע זיינען געווען גרויסע ספּעציאַליסטען פון דער טעקסטיל־בראַנזשע, האָבען זיך די לעצטע יאָרען געפונען אין רומעניע, פון וואַנען זיי זיינען געקומען קיין ישראל.

אין טרויער זיינען געבליבען דער זון, סעם, און טאָכטער ריבה פענדריך, אַ שוועסטער מאַשאַ דאסקאל־לאַצקי און אַ צאָל קרובים.

געסט אין ישראל

מיר האָבען אויך באַקומען אַ בריוו פון די פריינט בן־ציון לוריא, פּרעזידענט, און משה גאָלדבערג, סעקרעטאַר פון ארגון יוצאי ביאליסטאָק והסביבה „לאַנדסמאַנשאַפט״ אין קרית ביאַליסטאָק מיט צייטונגס־אויסשניטען וועגען דעם באַזוך פון פריינט לואיס סילווער, איסאַק ריבאַקאָווסקי און י. שמולעוויטש אין ישראל, ווי אויך פון אונזערע פאַריזער לאַנדסלייט און טוער, וואָלף באַביטש און דר. יוכנאָווצקי. זיי האָבען אונז אויך געגעבען געוויסע אינפאָרמאַציע וועגען דעם אומגעקומענעם ביאַליסטאָקער מלחמה־העלד, שמאי קאַפּלאַן ע״ה, צוזאַמען מיט זיין בילד.

די דערמאָנטע אינפאָרמאַציע און דאָס בילד וועלען אויסגענוצט אין דער אויבענגעדרוקטער קאָרעספּאָנדענץ, וועלכע איז אָנגעקומען אַ צייט פריער. וועגען די לאַנדסמאַנשאַפּטליכע באַזוכען איז שוין געמאָלדען געוואָרען ביי פריערדיגע געלעגענהייטען. מיר וועלען זיך ניט איבער׳חזר׳ן.

מיר דאַנקען פריינט לוריע און גאָלדבערג פאַר דער טרחה צו פאַרשאַפען אונז דעם דערמאָנטען מאַטעריאַל.

אדוואָקאַט צבי קלעמענטינאָווסקי פון ישראל דעלעגאַט צום וועלט־קאָנגרעס פון די ליבעראַלע פּאַרטייען

אָנהויב סעפּטעמבער איז אין אָקספאָרד, ענגלאַנד, פאָרגעקומען אַ וועלט־קאָנגרעס פון די ליבעראַלע פּאַרטייען.

מדינת ישראל איז אויך געווען פאַרטראָטען דורך אַ חשובער דעלעגאַציע, אין וועלכער עס האָט זיך באַטייליגט אונזער אָנגעזעענער לאַנדסמאַן, וויצע־מעיאָר פון תל־אביב, אַדוו. צבי קלעמענטינאָווסקי.

אונזער לאַנדסמאַן, אלחנן כרמי פון ישראל, באַגליקט מיט אַ נייעם אייניקעל

מיר גיבען אַפּ אונזער חשובען לאַנדסמאַן, אלחנן כרמי פון ירושלים, אַ דאָפּעלטען מזל־טוב: לכבוד דעם צוריקקער פון זיין זון, בצלאל, פון פראַנט, גאַנץ און גאַנזונט, נאָך ישראל׳ן זעקס־טאָגיגער מלחמה און נצחון, און צו דער געלעגענהייט פון דעם געבורט פון אַ אינגעלע גראָד נאָכדעם, ווי דער טאַטע איז געקומען פון דער מלחמה. די נעמען פון די עלטערן זיינען: בצלאל און יהודית כרמי־וויינבערג; דאָס קינד הייסט: עדי (אַ צירונג — אין העברעאיש). דער ברית איז פאָרגעקומען שבת, ז׳ תמוז, דעם 15־טען יולי, 1967 אין דער אַנוועזענהייט פון משפּחה און אַנגעזעענע פריינט און געסט.

דער טאַטע בצלאל האָט דורכגעמאַכט דעם גאַנצען קאַשמאַר פון דער מלחמה אין סיני און איז דאָרט דורך די נעכט געלעגען אויף אַ זאַק מיט דעם מדבר־זאַמד און שטויב צוקאָפּענס.

דער זיידע, ר׳ אלחנן, אַ משכיל און פיינער רעדנער און שרייבער, פאָרגעמט אַ חשובען פּלאַץ אין די קרייזען פון רעליגיעז־נאַציאָנאַלען לאַגער אין ישראל און טרעט אָפט אויף מיט וויכטיגע לעקציעס אויף דער ירושלימער ראַדיאָ.

מיר וויינטשן דער פאַמיליע אַ סך נחת און גליק.

בייַ אונזערע לאנדסלייט אין ארגענטינע

פון אברהם שבח

מיר האבן דערהאלטן פאלגענדען בריוו פון אונזער חשובען לאנדסמאן און מיטארבעטער, דעם אנגעזעענעם דיכטער, אברהם שבח, ווען ער גיט אונז איבער וועגען די פריידען און ליידען פון אונזערע ביאליסטאקער אין ארגענטינע.

רעד.

ישראל'ס העלדישער קאמף און נצחון

די היסטארישע „זעקס טעג אין יוני, 1967", פון ישראל'ס העלדישער מלחמה און פאנטאסטישען נצחון, האבן אפגעקלונגען מיט א ווארעמען עכא צווישען די ארגענטינער אידען בכלל און באזונדערס צווישען אונזערע לאנדסלייט.

מיין אינגסטער זון, יצחק, 21 יאר אלט, איז גלייך אין יענע גורל'דיגע טעג ארויסגעפלויגען קיין ישראל מיט נאך א גרופע חלוצים פון „השומר הצעיר", ווען ער איז געווען אקטיוו 5 יאר צייט. ער איז פארבליבען אין ישראל אין קיבוץ מגידו.

איך האב די טעג פון אים באקומען באגייסטערטע בריוו, פול מיט גלויבען, אז ישראל וועט עקזיסטירען אייביג. א קליין בחור'ל מיט א גרויס אידיש הארץ.

אונזערע שוועסטער לאנדסמאנשאפטליכע פארלוסטען

מיר האבן אין די לעצטע יארן געליטען שוועסטער פארלוסטען. אונזער ביאליסטאקער וואלד אין ארגענטינע ווערט שיטערער, און דאס הארץ קלעמט פון ווייטאג.

ירחמיאל ציגאנערי ע"ה איז דעם 18־טען יוני, 1965, פלוצלינג געשטארבען פון א הארץ־אטאקע אין עלטער פון 58 יאר.

דער נפטר האט געשטאמט פון ביאליסטאק און איז געווען א בארימטער מוזיקער און קאמפאזיטאר. ער איז אויך געווען אן אויסגעצייכענטער פידלער. זיין מוזיקאלישער יחוס אין ביאליסטאק האט זיך געצויגען פון דורות גאנצע, פון די ציגאנס און די פידלערס. שוין אין ביאליסטאק האט ער פארפאסט מוזיק צו א סך לידער און אפערעטעס און פיל געטאן פאר דעם דארטיגען אידישען טעאטער.

אין ארגענטינע איז ציגאנערי אויך אנגעגאנגען מיט זיין מוזיקאלישער שאפונג, האט געשריבען נאטען פאר פיל ווערק, און די לעצטע יארן איז ער געווען א לערער פון געזאנג אין די היגע אידישען שולעס.

באזונדערס האט זיך ציגאנערי באליבט געמאכט ביי זיינע ביאליסטאקער לאנדסלייט מיט זיין מוזיק צו די לידער פון דעם שרייבער פון די שורות, וועלכע זיינען ארויס אין בוך־פארם. אן אמת'ער שלאגער איז געווען זיין מוזיק צו דעם הימן „ביאליסטאק מיין היים", וואס דער שרייבער פון די שורות האט פארפאסט, דאס ליד ווערט געזונגען אומעטום. מערקווירדיג, אז אין וואר־שע האט מען דאס ליד גראווירט אין צענדליגער טויזענטער פלאטען מיט ציגאנערי'ס מוזיק און א ספעציעלען ארענדזשמענט פאר דעם פילהארמאנישען מלוכה־ארקעסטער. ניט ציגאנערי און ניט דער מחבר פון ליד האבען עפעס געגנאסען פון אט דער בריי־פארשפרייטער מוזיקאלישער פובליקאציע.

דער נפטר האט איבערגעלאזען אין טיפען טרויער זיין פרוי, 3 קינדער און איניקלעך, און א גאנץ־פארצווייגטע משפחה.

מיכל רייזמאן ע"ה, געשטארבען דעם 10־טען יאנואר, 1967, אין עלטער פון 62 יאר.

מיכל רייזמאן, א גרויס־אינדוסטריעלער, פון די ביאליסטא־קער טעקסטיל־פיאנערן און מאגנאטען אין ווישא לינטש, איז געווען א ליבער, ארציגער מענטש, א איד א משכיל, באהאוועט אין די „שוואַרצע פינטעלעך", דערביי אויך פראגרעסיוו, ווי א פארדינסטפולער קולטור־טוער צווישען די ביאליסטאקער אין ארגענטינע.

רייזמאן האט זיך אויך באטייליקט מיט א לענגערער ארבעט, א ביאליסטאקער מאנאגראפיע פון לאנדסלייט, אויף די שפאלטען פון דער „ביאליסטאקער שטימע". ער האט זייער גוט געקענט ביאליסטאק און ביאליסטאקער ביי זיערע נעמען און ביי זייער יחוס־אבות.

רייזמאן לאזט איבער א פרוי, 2 קינדער און איניקלעך.

עהרע זייער אנדענק!

טעטיקייטס־באריכט

פון בן־ציון ברוקער

אלגעמיינע פארזאמלונג פון ביאליסטאקער פארבאנד

עס איז אויסגעווייזלט געווארען א פארווארטלטונג, אין וועלכער עס זיינען ארייַן פיל נייע עסקנים: שלמה פאט (ערזען־פרעזי־דענט); זלמן דוד יעוורעיסקי (פארזיצער); יאנקל בעז (וויצע־פארזיצער); גדליה פיינסאד (סעקרעטאר); אברהם דיין פראט. סעקרעטאר); מנחם שוועץ (קאסירער); מיכאל קראוויעצקי פרא. קאסירער) שמואל גאניאנדסקי, יצחק צעסלער, ראובן אטלאס, איסאק מילעוויטש, בער ביאלאסטאצקי, ישראל סיפיצקי, יצחק מאזור, לעאן ווייניער, הערש פאלאק, אלטער מירסקי און שלמה גראסמאן (מיטגלידער); לייבל בעז און כוליא ליסמאן (רעכע־נונגס־איבערזעער).

אין דער קולטור־קאמיסיע: יצחק גרינצווייג, שמואל צעס־לער, שמואל גאניאנדסקי, אלטער מירסקי, גדליה פיינסאד, בנציון ברוקער, יצחק צעסלער און הערשל ציגאן.

פינאנץ־קאמיסיע: זיידל וואראן, מאניע ליטווין, יהושע גרו־צקי, פישל וואלקאוויסקי און בערנארדא ביאלאסטאצקי.

ווירטשאפטס־קאמיסיע: מיכאל קראוועצקי, הערש פאלאק, שלמה פאט און שלמה גראסמאן.

אין ראט זיינען אויך געווייולט געווארן: יעקב פאלטער, חיים פיילנבויגן, פאבלא סטאניסלאווסקי.

אין דער פרויען־קאמיסיע: סאפיא גרודסקי, סאניע ווייַנער, ראזע קראוויעצקי, אמאליא קירשנער, סאניע יעוורעיסקי, חנה דיין, ראזע גרוצקי, שרה גרויסמאן, רחל בעז, טשינסקי, רחל צעסלער, לואיסא בעז, פיילנבויגן, פאני מאזור און גיטל מאטיס.

צום שלוס ווערט באערט דער אנדענק פון בנימין טאבא־טשינסקי, ווענגען וועלכען עס האט געראדט דער נייַ־אויסגע־ווייַלטער פרא־סעקרעטאר אברהם דיין. אויף זיין פארשלאג איז באשלאסען געווארען איבערצושיקען מיטגעפיל־אויסדרוקען דער טרויערנדיגער פאמיליע און דעם אידישען ארבעטער־קאמיטעט אין ניו יארק. אויך איז באשטימט געווארען, אז אין נייַעם נומען „די ביאליסטאקער וועגען" זאל אן ארבעט זיין געווידמעט דעם פארשטארבענעם, וואס איז געווען פאפולער אין ביאליסטאק און דער גאנצער אידישער וועלט.

דריי לידער

פון אברהם שבח

האָסט ניט געוואָרט

מיין זונעלע יצחק, דעם העלדישן חלוץ, ערב זיין
אָפּפלי צו דער מלחמה אין ישראל — מיט
פּאָטערליכער ליבע — געווידמעט.

האָסט ניט געוואָרט מען זאָל דיך רופּען...
„איך גיי!" — געזאָגט האָסט — און אַוועק:
„מען טאָר קיין רגע ניט פּאַרשלאָפּען —
אין אָט די גורל׳דיגע טעג!

נישטאָ קיין צייט פּאַר רו און רחבות,
לכו ונלכה, קינד און קייט;
ווי אָדלערס לאָמיר פליען, מחנות,
צום קאַמף פּאַר אונזער לאַנד זיין גרייט".

איך זע אין דיר, מיין זון, אַ גיבור,
אַ העלד וואָקסט פלוצלינג פּאַר מיר אויס;
ווי פעלזען פעסט מיט פלאָם און פיבער
און מיט אַ אידיש האַרץ אַ גרויס.

איך בענטשט דיך, זון מיינער, געטרייער,
און בייג פּאַר דיר מיין אַלטן קאָפּ;
דו ביסט פון היינט מיר נאָך מער טייער,
און גלויבען אין דיין מוט איך האָב.

נישט באַגלייט

מיין אומפּאַרגעסליכען חבר י. ציגאַנערי

ווי שטיל ס׳האָט דער קינסטלער געלעבט,
נאָך שטילער געווען איז זיין סוף.
פלוצלינג! אָן טומעל, אָן רעש,
ווי ס׳וואָלט אים באַפאַלען אַ שלאָף;
ווי ס׳וואָלט נאָך דער קינסטלער ביים טיש
געזעסען, געזונט און פריש,
ווי מיט איין רגע צוריק,
און געשריבען אַ בלעטל מוזיק.

אַ בלעטל מוזיק און אַ סך — — —
מוזיק איז געווען זיין שפּראַך.
ניגונים פּאַר קליין און פּאַר גרויס,
אַ ים וועלכער שעפּט זיך ניט אויס.
און זינגער פון אָט גאָר דער וועלט
און שוישפּילער — ביז אין שׂול דאָס קינד,
האָבען זיינע לידער געזונגען.
האָבען זיינע לידער געריפט.

דער קינסטלער האָט צו געלט און רום
נישט געהאַט די מינדסטע אַמביציע,
זיין גייסטיקע פרייד איז געווען —
נאָך און נאָך אַ קאָמפּאָזיציע.
נאָר וועג פלוצלינג געקומען איז דער אכזריות׳דיגער טויט,
האָט קיין דאָנקבאַרקייט אוו אָנערקענונג —
פּאַר זיין מי און שאָפונגס־גייסט —
אים צום קבר נישט באַגלייט...

מיכל רייזמאַן ע״ה

דער גוטער מענטש,
דער פריינטליכער און ליבער,
וואָס איז נאָר־וואָס פון אונז
אין דער אייביקייט אַוועק —
איז ביים סוף פון זיין לעבען
נישט געווען קיין גרויסער גיבור,
אָבער זיין קענטעניש און חכמה
ניט פאַרלאָזען ט׳אים ביז די לעצטע טעג.

דער גוטער מענטש,
האָט געאַרבעט און געלערנט,
געזוכט און גענישטערט,
געטרויעמט פון אַ שענערער וועלט —
די זון זאָל צו יעדערן געהערען,
דער הימעל פּאַר יעדערן גלייך;
נישט איינעם אַ לויטערער, בלויער,
אַ צווייטן — מיט וואָלקנס פּאַרשטעלט.

דער גוטער מענטש,
איז געווען אַ יודע ספּר —
געוויקלט זיך מיט די פּערל פון תלמוד
און מאַרקס איז געווען זיין טרויס.
דער איידעלער קעמפּער, דער רייפער,
האָט געגלויבט אָן שום ספּק —
אַז דורכדעם וועט פּאַרשווינדען
פון מענטשלעכע ליידען דער תהום.

דער גוטער מענטש,
דער האַרציקער און ליבער,
געווען איז כל ימיו
מיין חבר און פריינט.
טאָ ווי זאָל דער מח ניט ברענען פון פיבער
און קראַכען פון אַנגסט דאָס געמיט?
אַז שיטערער וועלט אונזער וואַלד, דער — שוין — שיטער,
און ביימער אַזעלכע — ניט בנימצא שוין היינט — — —

ביי אונזערע לאַנדסלייט איבער אַמעריקע

שיקאַגאָ

אונזער „ביאַליסטאָקער סאָשעל קלוב און ליידיס אָקזיליערי" האָבען פאַרצייכענט אַ לעבהאַפטען סעזאָן.

טעטיקייטען

מיר האָבען אָפּגעהאַלטען אַ צאָל מיטינגען און געשאַפען פאָנדען פאַר דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים אין ניו־יאָרק און פאַר אַנדערע וויכטיגע צוועקען, ווי הילף פאַר לאַנדסלייט אין ישראל און אין אַנדערע טיילען פון דער וועלט.

גראַדואיישאָנס

אונזער ביאַליסטאָקער יונגוואַרג האָבען אונז פאַרשאַפט נחת און כבוד, ווען זיי האָבען גראַדואירט דעם פאַרגאַנגענעם סוף שול־יאָר פון זייערע סקולס, מיט הויכע מאַרקס.

מרס. גאַרבאַר׳ס אייניקעל האָט גראַדואירט פון האַרוואַרד אוניווערזיטעט און באַלד זיך אָנגעשלאָסען אין „פּיעס קאָר"; מר. איזראַעל מינעס׳עס אייניקעל, רינעי פיינשטיין, האָט גראַדואירט פון האַי־סקול; דיוויד קאַליש, אייניקעל פון די קאַלישעס, האָט גראַדואירט פון האַי־סקול; דאָס אייניקעל פון מרס. בערענס האָט געענדיגט היברו סקול. מיינע אייניקלעך, עוועלין, אייליין און מעריליין, האָבען גראַדואירט פון זייערע סקולס; עוועלין — פון קאַלעדזש, אייליין פון האַי־סקול און מעריליין — פון גרעמער־סקול, און דערביי אַלע 3 מיט אויסצייכענונגען.

חתונה אין דער משפּחה צוקערמאַן

דעם 2־טען דזשולי, 1967 האָט מיין אייניקעל עוועלין געהייראַט איר באַשערטען יוסף פערעלשטיין, אַ גראַדואירטען פון אוניווערזיטעט אין אילינאָיס. עס איז געווען אַ שיינע חתונה, און איך דאַנק אַלעמען, וואָס האָבען זיך באַטייליגט. איך האָף צו קענען אָפּדינען יעדען איינעם אויף אַ גוטען אופן ביי זייערע שמחות.

געבורטסטאָג פון מרס. גאַרבאַר

צו דעם 85־טען געבורטסטאָג פון מרס. גאַרבאַר האָבען איר די קינדער געגעבען אַ שיינע פּאַרטי. מיר ווינטשען איר און דער פאַמיליע לאַנגע און געזונטע יאָרען.

די צוקערמאַן סורפּריז־פּאַרטי

צו מיין 75־טען געבורטסטאָג, וואָס איז אויסגעפאַלען דעם זומער, האָט מיר די פאַמיליע אָנגעגעם איבערראַשט מיט אַ שיינער סורפּרייז גאַרדען־פּאַרטי. כ׳דאַנק מיין פאַמיליע און אַלע באַטייליגטע און האָף אַז מיר וועלען נאָך אַלע האָבען אַ סך שמחות.

רפואה שלימה וואונטשן

אַ רפואה שלימה ווינטשען מיר צו מרס. באַרנשטיין און מרס. רעם, ווי אויך צו אַלע שוועסטער און לאַנדסלייט, וועלכע האָבען דורכגעמאַכט קראַנקהייטען. מיר האָפען, אַז זיי וועלען נאָך אַ סך יאָרען זיין מיט אונז צוזאַמען געזונטערהייט און מיט פרייליכע הערצער.

אונזערע פאַרלוסטען

אונזערע שמחות זיינען, ליידער, געמישט געוואָרען מיט טרויער צוליב די שוועסטען, וועלכע מיר האָבען לעצטענס געליטען.

דעם 7־טען מאַי, 1967 איז פון אונז אַוועק אין דער אייביקייט אונזער טיכטיגע שוועסטער, מרס. סילוויע גינזבורג ע״ה, פרוי פון אונזער פאַרשטאַרבענעם טוער, הערי גינזבורג. דאָס פאַר־פאַלק פלעגט זיך לאָזען קאָסטען זייער שיין געפּינען מיט זייער יערליכער ביישטייערונג צו דעם שיקאַגאָ קאַמפּיין דורך אונזער פּרעזידענט, ישראל מינעס, פאַר דער ביאַליסטאָקער האָום אין ניו־יאָרק.

זי לאָזט איבער צוויי זין: דזשוליוס, אין סקאקי, איל. און דר. מאַרשאַל גינזבורג, אין סינסינעטי, אָהייאָ, 4 אייניקלעך און אַ שוועסטער, סערע ריטשמאַן.

איר זון, דזשוליוס, האָט דורך דער פאַר־מיטלונג פון אונזער פּרעזידענט, מר. מינעס, אַריינגעשיקט אַ פיינעם דאָניישאָן צו דער ביאַליסטאָקער האָום און פאַרשאַפט פאַר זיין מוטער אַ מעמאָריאַל־טאַפעל נעבען דעם נאָמען פון זיין פאָטער, הערי.

אין דזשוליי האָבען מיר אויך פאַרלאָרען אַ יונגען לאָנדסמאַן און טוער, היימאַן קוזניצקי ע״ה, דעם ליבען מאַן פון אונזער שוועסטער רמה קוזניצקי.

מיר האָבען אויך פאַרלאָרען אונזער לאָנדסמאַן, פרענק מינעס, וועלכער איז געשטאָרבען דעם 18־טען דזשולי, 1967 אין פלאָרידע און איז געבראַכט געוואָרען צו

מילוואָקי

די „ביאַליסטאָקער בענעוואָלענט סאָסייעטי" אין מילוואָקי איז דורך די פאַרגאַנגענע עטליכע מאָנאַטען, ביז צום שלוס פון סעזאָן, אָנגעגאַנגען טיכטיג מיט איר אַרבעט.

מיטינגען און הילף

מיר האָבען אָפּגעהאַלטען גוט־באַזוכטע מיטינגען, און מיר האָבען אויך געשאַפען פאָנדען פאַר אונזער אַרבעט. מיר האָבען געשיקט „קער"־פאַקעטען צו די לאָנדסלייט אין ישראל, געהאָלפען דער ביאַליס־טאָקער ליי־קאַסע אין תל־אביב, אָבער באַזונדערס האָבען מיר זיך אָפּגערופען מיט אונזער הילף צו דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים אין ניו־יאָרק.

אונטערנעמונגען

אויף דעם זומער האָבען מיר געפּלאַנט אַ פאַמיליע־פּיקניק, אָבער צוליב דעם שלעכטען וועטער און אָפּטע רעגענס האָבען מיר אונזער אונטערנעמונג ניט געקענט דורכפירען. מיר האָבען אָבער באַשלאָסען צו מאַכען אַן אַנדער פונקציע, ביי וועלכער מיר זאָלען קענען שאָפען די נויטיגע פינאַנציעלע מיטלען פאַר אונזערע וויי־טערדיגע טעטיקייטען.

אונזער יערליכער באַנקעט

מיר גרייטען זיך שוין צו אונזער יער־ליכען באַנקעט, און מיר האָפען, אַז די אונטערנעמונג וועט זיין אַ דערפאָלג ווי אין די אַלע ביז־איצטיגע יאָרען.

די שומאַכערס צו באַזוך ביי זייער זון

אונזער ליבער פרעזידענט און זיין פרוי, מאַקס און איידע שומאַכער, זיינען געווען צו־באַזוך ביי זייער זון אין קאַליפאָרניע, וועלכער איז אַן אָנגעזעענע פיגור אין דער אַמעריקאַנער דערציאונגס־וועלט, אַ פּראָ־פעסאָר אין קאַלעדזש פאַר לערער. מיר וויינטשן דער פאַמיליע שומאַכער אַ סך נחת.

זיין אייביגער רו אין שיקאָגאָ דעם 20־טען דזשוליי. ער איז אַלט געווען 65 יאָר.

דער פאַרשטאַרבענער, אַ פיינער, האַר־ציגער מענטש, לאָזט איבער אַ פרוי, אַנאַ, און 2 זין: פיליפּ און ריטשאַרד, מיט זייערע פאַמיליעס.

מיר וויינטשען די שווער־געטראָפענע פאַמיליעס מוט און טריסט.

ראָזע צוקערמאַן

אונזער רעליף־אַרבעט

ביי אונזערע באַנייטע מיטינגען האָבען מיר באַשלאָסען צו שיקען שפּייז־פּעקלאַך צו אונזערע לאַנדסלייט אין מדינת ישׂראל, ווי אויך צו די נויטבאַדערפטיגע אין שוויץ.

אַ שמחה ביי לאַנדסלייט

מזל־טוב צו מר. און מרס. מייקעל שוימאַכער צו זייער חתונה אין שיקאַגאָ אין אַ גוטער שעה.

ליידער איז געווען אַ טראַגישער מאָמענט ביי דער שמחה, ווייל צוליב דעם פריצייטיגען טויט פון זיינע עלטערען, האָבען אים צו דער חופּה געפירט דער זיידע, אונזער חשובער לאַנדסמאַן, אהרן שומאַכער, און אַ שוועסטער. זאָל שוין טאַקע פון איצט אָן דער מזל שיינען צו די שוימאַכערס און זיי זאָלען וויסען בלויז פון שמחות און גליק.

עס דאַרף דערביי באַמערקט ווערן, אַז מייקעל שומאַכער, וועלכער האָט איבערגענומען דעם פאָטער׳ס געשעפט, האָלט אויך אָן די ביאָליסטאָקער צדקה־טראַדיציעס פון דער פאַמיליע. ער העלפט אונזער אָרגאַניזאַציע מיט דאָר־פרייזען און אַלעם מעגליכען און רופט זיך אָפּ מיט אַן אָפּענער האַנט צו אונזערע וועגדונגען נאָך הילף.

אייב סוועט ע״ה

די אידישע מילוואָקי בכלל און ספּעציעל אונזער לאַנדסמאַנשאַפט און די „ביאָליס־טאָקער בענעוואָלענט סאָסייעטי״ יאָן מיל־וואָקי האָבען געליטען אַן אומדערזעצלי־כען פאַרלוסט דורך דעם פריצייטיגען טויט פון אונזער חשובען לאַנדסמאַן, אייב סוועט ע״ה, וועלכער איז פון אונז אַוועקגעריסען געוואָרען דעם 1־טען דזשולי, 1967, אין עלטער פון 58 יאָר.

געבאָרען אין ביאָליסטאָק, דער זון פון מר. און מרס. יאָנאַס סוועט, דערפאָלגרייכע שיך־סוחרים אין דער אַלטער היים, וועלכע האָבען שפּעטער געגרינדעט די באַוואוסטע „דזש. סוועט שוה קאָ.״ אין מילוואָקי, איז אייב נאָך יונגערהייט געווען אַ פּאָציגער און געראָטענער בחור.

קומענדיג קיין אַמעריקע, אַלס קינד פון 3 יאָר, האָט ער אַרויסגעוויזען גרויס געשפּטליכען טאַלאַנט אין די שיך־ביזנעס, אין געשעפט פון זיינע עלטערען, און דער־נאָך אין ריעל עסטייט, און ער האָט זיך זייער פיין אַרויפגעאַרבעט אַלס אַ פאַר־מעגליכער מענטש און אָנגעזעענער בירגער אין שטאָט.

אייב סוועט איז געווען טעטיג אין פּאָליטיק און איז אפילו געלאָפען פאַר דעם אַמט פון גאָווערנאָר. ער איז געווען צווישען די אָנגעזעענע דעמאָקראַטישע פירער אין שטאָט.

כאָטש שוין „אין די הויכע פענסטער״, האָט מר. סוועט קיינמאָל ניט פאַרגעסען זייענע ביאַליסטאָקער און פלעגט שטענדיג געבען פאַר זיינע לאַנדסלייט מיט אַ בריי־טער האַנט, פירענדיג זיך אויף דעם זעל־בען שטייגער, ווי זיין פאָטער; טאָקע אַ טאַטענס אַ קינד.

ער לאָזט איבער אַ פרוי, דזשאַנעט, וועל־כע איז אויך טיכטיק אין די דעמאָקראַ־טישע קרייזען, אַ פאַרהייראָטע טאָכטער און אויך אַ שוועסטער, מרס. דזשוראָם (סוזאַן) גאָלדמאַן פון דעטראָיט.

בען טראָש

פּעטערסאָן, נ. דזש.

די „ביאַליסטאָקער רעליף סאָסייעטי״ אין פּעטערסאָן האָט, ווי שטענדיג, אָנגע־האַלטען אירע לעבהאַפּטע מיטינגען און טעטיקייטען.

אונזער פאַרטרעטערשאַפט ביים דירעקטאָרען־באָארד פון דער ביאָליסטאָקער האָום

מיר זיינען געווען ווירדיג פאַרטראָטען ביי די מיטינגען פון דער באָארד אָוו די־רעקטאָרען פון דעם ביאַליסטאָקער צענ־טער און מושב זקנים. אונזער וואָרט און ראָט זיינען געהערט געוואָרען פון דער פלאָטפאָרם פון דער אינסטיטוציע ביי יע־דער פראָגע, וואָס איז געוואָרען פאַרהאַנ־דעלט.

3 טויזענט דאָלאָר בייגעטראָגען צום שלום־מיטינג פון דער האָום

ביי דעם לעצטען באָארד־מיטינג פון סעזאָן, וואָס די ביאָליסטאָקער האָום האָט אָפּגעהאַלטען אין דזשון, האָבען אונזערע פאָרשטייער, דער שרייבער פון די שורות און אונזער טשערלייִדי, מרס. ראָזע רובין, אויסגעדריקט צופרידענהייט מיט דעם גרויסען פאָרשריט פון דער איבערבוי־אָר־בעט. מיר האָבען באַמערקט, אַז עס איז פאַר אונז, ביאַליסטאָקער אין פּעטערסאָן, וואָס שטייען אַלע יאָרען צוזאַמען מיט די ניו־יאָרקער ביים רודער פון דער אַרבעט, אַ נחת און אַ כבוד צו זען ווי אונזער חלום פון אַן איבערגעבויטער און מאָדערניזיר־טער האָום און שפּיטאָל איז פאַרווירק־ליכט געוואָרען. דער שפּאַציר איבער אַלע פלאָרס האָט אונז אָנגעפילט מיט שטאָלץ.

ביי דער געלעגענהייט האָבען מיר צו־געטראָגען די סומע פון 3,000 דאָלאָר צום בילדינג־פאָנד פון דער האָום. דאָס איז בלויז אַ טייל פון דער גרויסער הילף, וואָס מיר גיבען צו דער האָום דורך די אַלע יאָרען. דאָס געלט איז געשאַפּען געווא־רען פון אַ הייפעל טוער ביי אונזערע מי־טינגען, וועלכע האָבען זיך אָבער אָפּגע־רופען פון דער סאָמע טיפּעניש פון זיי־ערע הערצער און געגעבען איבער זייערע כוחות.

אונזער אַרבעט פאַר דעם „זומער עמוירדזשענסי קאַמפּיין״

דורך דעם זומער זיינען אונזערע מי־טינגען געווען אָפּגעשטעלט, אָבער אויף אונזערע וואַקאַציעס האָבען מיר געשאָפּען הילף פאַר דעם „זומער עמוירדזשענסי־קאַמפּיין״ פון דער האָום.

רפואה שלמה צו פריינט מארגולים

אונזער חשובער טוער און דאָנאָר, מ. מאַרגולים, איז לעצטענס געווען קראַנק און געזונט געוואָרען אין שפּיטאָל פאַר באַהאַנדלונג. מיר ווינטשען אים אַ פול־קאָמע רפואה צו קענען ווייטער זיין אַקטיוו אין אונזערע רייען.

אונזערע איבערגעבענע טוער

אונזערע טייערע טוער, מר. און מרס. דייוויד זאָקים, מר. און מרס. סאל גאָלד, דייוויד פינקוס, דזשייקאָב קעטץ, פּאָול פּארסאָן, חייקע סענדערס, מרס. אסתר אַראַנאָוויץ, מיט אונזער ליבער טשערלייי־די, ראָזע רובין, אין דער שפּיץ, האָבען געטאָן אַ סך גוטע אַרבעט און מיר דריקען זיי אויס אונזער האַרציגסטען דאַנק און ברכה.

מיר זיינען געווען ווירדיג פאַרטראָטען ביי דעם דערעפענונגס־מיטינג פון באָארד אָף דירעקטאָרען פון ביאָליסטאָקער מושב־זקנים און שפּיטאָל, דעם 7־טען סעפּטעמ־בער. אין אונזער דעלעגאַציע האָט זיך אויך באַטייליגט דזשעק רובין, דער זון פון אונ־זערע טשערלייִדי, ראָזע רובין. אגב, האָט מרס. רובין באַגריסט אין נאָמען פון אונ־זער אָרגאַניזאַציע.

* * *

מיר ווינטשען אונזערע באַאמטע, טוער און מיטגלידער אין פּעטערסאָן, די באַ־אמטע, דירעקטאָרען און טוער פון דעם ביאָליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אין ניו־יאָרק, אַלע אונזערע לאַנדסלייט און די אידען איבער דער גאָרער וועלט אַ געזונטען און געבענטשטען נייעם יאָר.

ווילי וויינער

אַ ביאַליסטאָקער נייסטינגער ריז

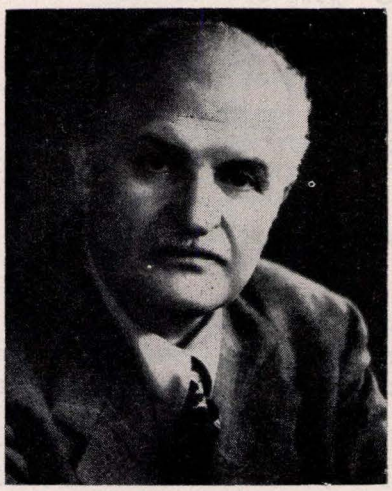
(צו זיין איצטיגען 15-טען יאָרצייט)

פון הירש אבראַמאָוויטש *)

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם איצטיגען 15טען יאָרצייט פון אונזער חשובען לאַנדסמאַן, שרייבער און קולטור־טוער, דר. הערמאַן פּראַנק ע״ה, וועלכער איז געשטאָרבען דעם 10טען אויגוסט 1952 אין ניו־יאָרק, דרוקען מיר דאָ אַ פּען־פּאָרטרעט פון דעם נפטר.

דער אַרטיקעל איז איצט זייער צייטליך און שילדערט „דאָס פּינטעלע ביאַליסטאָק״ אין דר. פּראַנק׳ס וויכטיגער קולטור־קאָריערע, זיין ליבע צו אידיש־ביאַליסטאָק און האַרציגע באַציהונג צו זיינע לאַנדסלייט. — רעד.

דר. פּראַנק איז געווען אַ וואַרימער איד, וועמען עס האָבען געווייטאָגט אידישע פּראָבלעמען (און וועלכע אידישע פּראָבלעמען זיינען ניט וווייטאָגליך אָדער ניט פּינליך?).

ד״ר הערמאַן פּראַנק ע״ה

אָבער ווי אַ מענטש זאָל ניט זיין אַלטרואיסטיש און הומאַניטאַריש צו דער וועלט און מענטשהייט — האָט די נאַטור אַרייַנגעלייגט אין יעדען פון אונז אַ ספּעציעלע ליבע צו די נאַענטסטע משפּחה־גלידער, וואָס קען ניט פאַרטושט ווערען און קען מיט קיין זאַך ניט פאַרביטען ווערען.

דר. פּראַנק׳ן איז ניט באַשערט געווען צו האָבען אייגענע קינדער. און זיין איבערגעגעבענקייט צו דעם אָפּשניט פון מענטשליכען לעבען האָט אַר אַריבערגעטראָגען אויף דער גרויסער משפּחה פון ביאַליסטאָקער ברידער און שוועסטער, אויף קינדער פון דעם עכט אידישען ביאַליסטאָק מיט זיין גאַנצען, אויך אידישען, ראַיאָן. כמעט אַ דריטעל פון זיינע שריפטען זיינען געווידמעט צו דער געשיכטע און פאַרשונג פון דעם גרויסען אידישען צענטער, צו פאַרשיידענע היסטאָרישע און שטייגעריש עפיזאָדען, וואָס האָבען דאָרטען געהאַט אַן אָרט און זיינען ניט אַנטרונען געווארען פון זיין פאַרשערישען בליק, פון זיין איבערפולט האַרץ מיט ליבשאַפט צו זיינע לאַנדסלייט.

דעם גרעסטען טייל פון די אַרבייטען פון און וועגען ביאַליסטאָק האָט ער פאַרעפענטליכט אין פאַרשיידענע ביאַליסטאָקער און ניט־ביאַליסטאָקער אויסגאַבען, און באַזונדערס אין דער נאַענטסטער צו אים „ביאַליסטאָקער שטימע״ אין ניו־יאָרק. איך האָב ניט געזען אין משך פון אַ יאָר 12־13 קיין איין נומער פון „ב. שט.״, אין וועלכען ס׳זאָל ניט זיין זיינער אַן אַרטיקעל, וואָס איז אויף דעם אָדער יענעם אופן ניט זיין פאַרבונדען מיט ביאַליסטאָק.

דר. פּראַנק האָט קיין מאָל ניט דורכגעלאָזען קיין גרויסע אַל־געמיינע פאַרזאַמלונגען און ספּעציעלע קולטור־געזעלשאַפטליכע זיצונגען פון ביאַליסטאָקער צענטער (איסט בראָדווי, 228). די קולטור־מענטשען פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט האָבען זיכער אין דער פולער מאָס אָפּגעשאַצט די באַדייטונג פון האָבען אַזאַ פּערזענליכקייט ווי דר. פּראַנק אין זייערע רייען. מען האָט אים געשעצט און געאַכט. און ניט אומזיסט האָבען צווישען דעם גרויסען עולם ביי זיין לויה דאָמינירט ביאַל. לאַנדסלייט, און, ווי מען האָט מיר געשריבען פון פאַרשיידענע זייטען, האָט די הספּד־רעדע פון דעם איבערגעגעבענסטען זון פון ביאַליסטאָק, דעם רעדאַקטאָר פון „ביאַליסטאָקער שטימע״ אין ניו־יאָרק, דוד סאָהן, געווען אַ האַרציגסטע און רירענדיגסטע איבערז׳ן ארון פון דר. פּראַנק.

ביאַליסטאָק האָט באַווויינט ביאַליסטאָק . . .

* * *

וועג איך בין געבליבען שטעקען אין ניו־יאָרק צוליבען אויסברוך פון דער וועלט־מלחמה אין סעפּטעמבער 1939 — האָט מיר דר. פּראַנק צוגעשיגען צו מיטאַרבייט אין דער „פּרייער אַו־ב. שטימע״, וועלכע ער האָט אָנגעהויבען צו רעדאַגירען סוף זומער 1940. רעכענענדיג זיך מיט דעם, וואָס איך בין אין אַ געוויסער מאָס היימלאָז, האָבען מיר די פּראַנקס אָפּט געבעטען צו זיך אויף ווייקענדס אין איך האָב דאָרטען, אַזוי צו זאָגען, בעיקר געזען די גרויסע פּלייסיגקייט און אויסערגעווינליכע אַרבייטזאַמקייט פון דר. פּראַנק. ביז שפּעט אין דער נאַכט — אָפּט ביז 2 אַזייגער אין שפּעטער — איז ער געזעסען ביי זיין שרייבטיש איבער מאַנוסקריפּטען אייגענע, אָדער פּרעמדע (פּאַר דער פּר. אַרב. שטימע), אָדער געזעסען על התורה ועבודה, שטודירנדיג דאָקומענטען, סטאַטיסטיק, וויסענשאַפּטליכע ווערק אדג״ל.

אין זיינע שיחות חולן, וואָס זיינען געווען אַזוי אינהאַלטסרייך ווי זיינע שריפטען, איז ביאַליסטאָק און ביאַליסטאָקער געווען אמאָפּטסטען די טעמע פון געשפּרעכען. ער האָט מיר געוויזען די ביאַליסטאָקער ליטעראַטור, די צייטשריפטען. דאָרטען האָב איך צום ערשטען מאָל גרינדליך זיך באַקענט מיט די „ביאַליסטאָקער שטימע״. געווען דערשטוינט צו זען אַ רעגיאָנאַלע אויסגאַבע מיט אַזאַ אַלגעמיין אינטערעסאַנטען אינהאַלט.

* * *

ביי אַ געלעגענהייט האָט מיר דר. פּראַנק געזאָגט, אַז איד זאָל אָנשרייבען אויב איך האָב עפּעס וואָס עס איז שייך צו ביאַליסטאָקער און ביאַליסטאָק. ער וועט דאָס איבערגעבען אין דער רעדאַקציע פון „ביאַליסטאָקער שטימע״. לכתחילה האָב איך געמיינט אַז איך האָב גאָרניט אַזעלכע טעמעס. נאָר זעענדיג ווי דר. פּראַנק איז נייגעריג אַרויסצופישען וואָס מער אינפאָרמאַטיוועס מאַטעריאַל וועגען „זיין ביאַליסטאָק״, שטרענג איך אָן מיין זכרון און דערמאָן מיך, אַז איך בין געווען אין ביאַליסטאָק סוף פעברואַר 1922 אויף אַל־פּוילישען צוזאַמענפאָר פון דירעקטאָרען און טוער אויפ׳ן געביט פון פּראָפעסיאָנעלער (האַנדוועּרקערישע) שולען פון „אָרט״, איק״א און געזעלשאַפט פאַר פּראָפעס. בילדונג אין גאַליציע. ביי דער געלעגענהייט האָבען די אַנטיילנעמער

---

*) הירש אבראַמאָוויטש ע״ה איז געווען אַן אַגגזעהענער שרייבער, לי־טעראַטור־קריטיקער און קולטור־טוער. אַ קאָרעקטאָר פון פאַך, האָט ער געהאַט זייער פיל דערפאַרונג אין דעם דרוק־וועזען.

אבראַמאָוויטש איז שוין אויך ניטאָ צווישען די לעבעדיגע, אָבער זיין נאָמען איז נאָך פריש צווישען אונז. זיין טאָכטער דינה אבראַמאָוויטש, אַ פאַרדינסטפולע קולטור־טוערין, איז אויך דעם פערסאָנאַל אין דעם אידישען וויסענשאַפּטליכען אינסטיטוט (איוואָ) אין ניו־יאָרק.

פון צוזאַמענפאָר, וואָס האָט געדויערט כמעט אַ וואָך — באַזוכט איניגע אַנשטאַלטן, צווישען זיי די האַנדווערקער שול, וואָס דער מאָסקווער נדבן און טיי־מאַגנאַט קלמן זאב וויסאָצקי האָט ספּעציעל אויסגעבויט מיט אַ ברייטער האַנט. דירעקטאָר פון דער שול איז געווען אינזשענער שמיגעלסקי, אַן אויסערגעווענלעך ענערגישער פאַכמאַן און אַרגאַניזאַטאָר. די שול מיט אירע אַלע אָפּטיילונגען האָט געאַרבייט פאַבריק־מעסיג, און סיי די שול און סיי איר דירעקטאָר האָבען געמאַכט אויף די באַזוכער אַן איבערהויפּט אויף אַלע דירעקטאָרען פון אַנדערע שולן, אַן אויסגעצייכנטן אײַנדרוק. איך האָב וועגן דעם אָנגעשריבען און דר. פראַנק איז געווען העכסט צופרידן וואָס ער האָט גורם געווען צוצוגעבען עפּעס צו דעֶר ביאָליסטאָקער גלאָריע. דער אַרטיקל איז געווען געדרוקט אין „ביאָליסטאָקער שטימע". ער האָט מיר וועגען דעם מיטגעטיילט מיט אַ בריוו, אין וועלכען ער האָט צווישען אַנדערע געשריבען „זאָלען די ביאָליסטאָקער אויך הנאה האָבען פון זייער ביאָליסטאָקער מוסטער אינסטיטוציע". דער־ביי בעט ער מיר דערמאָנען זיך וועגען נאָך אַנדערע ביאָליסטאָקער טעמעס.

און איך האָב זיך דערמאָנט אַז אין ווילנע וואוינט אַ ביאָליסטאָקער מאָדערנער אידישער אינטעליגענט, דוד קאַפּלאַן־קאַפּלאָנסקי. ער איז געווען אַן איידעם פון אַ ווילנער גביר. קאַפּלאָנסקיס רחבות'דיגע הויז איז געווען אַ מין בית ועד לחכמים. ביי אים אין הויז זיינען עטליכע מאָל פאָרגעקומען פאַרזאַמלונגען פון פּוילישע און אידישע פאָרשטייער מיט „התקרבות" צילען. קאַפּלאָנסקי, אַ טאַלאַנטפּולער רעדנער, קאָמערץ־קאָנדידאַט פון פּעטערבורגער פּאָליטעכניקום, קהילה־ראַטמאַן וכו' איז געווען אַ גרויסער פריינט פון אידיש און אידישע שולען, געקויפט אידישע ביכער, געריידט אין הויז מיט ווייב און קינד נאָר אידיש. די ווייב זיינע האָט כמעט ניט געקענט ריידן אידיש — אָבער אונטער זיין השפּעה איז זי געוואָרען אַ אידישיסטקע און גערעדט אידיש (מיט אַ האַרטען אַקצענט) ווי „אַ וואַסער". דער זון זיינער (אַן אייניציגער) האָט געלערנט אין אידישער רעאַל־גימנאַזיע ביים צענטראַלען בילדונגס־קאָמיטעט.

קאַפּלאָנסקי איז בנוגע אידיש — אידישע קולטור געשטאַנען אויף אײַן פּלאַטפאָרמע מיט דר' שאַבאַד זלמן רייזען א. א. אָנגעזעענע ווילנער. קאַפּלאָנסקי איז געווען ניט נאָר אַ נאָה דורש, נאָר אויך אַ נאָה מקים. ד'ר פראַנק האָט צו מיין ארטיקעל וועגען דאָזיגען קאַפּלאָנסקי צוגעגעבען „הגהות" וועגען דער אָפּשטאָמונג פון דער גאַנצער משפּחה. דר. פראַנק איז געווען ניט נאָר אַ היסטאָריקער, נאָר אויך אַן אויסגעצייכנטער געזעלשאַפטלעכער פון באַוואוסטע משפּחות [1]). פראַנק'ס הגהות האָבען מיר דערמאָנט די אַלט־אידישע תוספות. ער איז טאַקע געווען דער באַרופענער, דער „תוספות יום־טוב", וואָס באַצירט די אַרטיקלען מיט זיין גרויסען וויסען, ווי די אַמאָליגע תלמידי חכמים אויף זייערע רעליגיעזע געביטען. מיין ארטיקעל איז דערשינען אין „ביאָליסטאָקער שטימע". דאָס זיך מיר, אַז פראַנק'ס הגהות זיינען געווען ניט וויניגער און אפשר מער וויכטיג ווי דאָס וואָס איך האָב געשריבען וועגען דעם מערקווירדיגען (זעלטענעם) טיפּ פון אַ אידישען גביר, וועלכען מען וואָלט געקענט באַצייכענען אַלס „פאָלקס־גביר", אויב אַזאַ באַגריף עקזיסטירט [2]).

* * *

איך וואָלט געקענט אילוסטרירען דר. פראַנק'ס פּיעטעט פאַר אַלץ און אַלעמען וואָס אין ביאָליסטאָק איז געווען גייסטיקס שערס, בעסערס. אָבער איך האָב שוין ניט קיין פּלאַץ פאַר דעם. איך וועל נאָר דערמאָנען זיין רירענדע באַציהונג צום ליטעראַרישען עזבון פון נאָך אַ באַדייטענדען ביאָליסטאָקער יעקב קרעפּליאַק, דעם שרייבער, דעם געווען סעקרעטאַר פון „צוקונפט" און פיינעם דערציילער פון קינדער־מעשיות. דער קרעפּליאַק־קאָמיטעט [3]) האָט באָאויפּטראָגט דר. פראַנק'ן צו רעדאַגירען און צוגרייטען צום דרוק אַ באַנד קרעפּליאַק'ס דערציילונגען פאַר יוגענטליכע פון פאַרשטאָרבענעם קרעפּליאַק'ן. דר. פראַנק האָט מיך צוגעצויגען צו העלפען אים אין דער אַרבייט.

דר. פראַנק האָט בפועל ממש איבערגעלעבט דעם ציטער פון פאַראַנטוואָרטליכקייט פאַר אַן אַוועקגעגאַנגענעם קאָלעגע, פריינד און בן־עיר. פיל מאָל האָט זיך אים געדאַכט אַז מיר אַליין האָבען געמאַכט אַ פעלער, און מען האָט דעם טעקסט געדאַרפט איבערזעצען נאָך אַ מאָל, וואָס ס'האָט אַרויסגערופען די שטאַרקע אומצופרידנקייט פון דרוקער. פראַנק איז גרייט געווען אויסצושטיין פאַרוואורפען אַבי אָפּהיטען דעם פּיעטעט צו קרעפּליאַק'ן.

אויפ'ן אָוועגט לכבוד דעם דערשיינען פון בוך און 2טען יאָרצייט פון קרעפּליאַק'ן, איז דורך דער פאַרזאַמלונג אויסגעדריקט געוואָרען דאָנקבאַרקייט צו דר. פראַנק'ן פאַר דער אָפּגעטאָענער אַרבייט און ס'איז באַשלאָסן געווארען באַאויפּטראָגען דר. פראַנק'ן צוגרייטען דעם 2טען באַנד שריפטען פון קרעפּליאַק'ן. דער פאָרזיצער פון אָוועגט, ד. סאָהן, האָט מיר געגעבען אַ וואַרט אַלס קאָרעקטאָר צו רייַדען וועגען דעם איינדרוק וואָס האָט אויף מיר געמאַכט דאָס פילמאָליגע לייענען פון די קאָרעקטורען. איך האָב נאָר געקענט זאָגען אַז מיר איז ניט דערעסטן געווארען צו לייענען די דערציילונגען. וויפיל מאָל איך האָב זיי ניט געליינט און אויב דער בוך איז אַרויס שיין האָבען מיר צו פאַרדאַנקען די גרויסע אַרבייט וואָס דר. פראַנק האָט אין דעם אַריינגעלייגט.

* * *

דר. פראַנק'ס אַרבייט אַרום „פּנקס ביאָליסטאָק" פון א .ש. הערשבערג אַרום דער „געזעלשאַפט פאַר געשיכטע פון ביאָליסטאָק" איז אַ באַזונדער קאַפּיטעל געשיכטע. וועגען דעם וויסען פראָפעסאָר ליפּא סוקענינ, דוד סאָהן, זיידעל כאַצאַצקי, י. ריבקינד און דער טיכטיגער סעקרעטאַר פון אויספיר־ארגאַן דוד קלעמענטינאָווסקי [4]).

* * *

יאָ, אַ גרויסע אבדה האָבען די ביאָליסטאָקער פריינד, דער ביאָליסטאָקער צענטער און אַלץ וואָס איז פאַרבונדען מיט'ן קולטורעלען ביאָליסטאָק, געליטען. אָבער צי נאָר זיי אַליין? דר. הערמאַן פראַנק האָט געהערט צו די נאַציאָנאַלע (אין אַמעריקאַנער זין פון וואַרט) אינטעלעקטואַלן פון גאַנצען אידישען פאָלק.

אויב ס'וועט ווען עס געשאָפען ווערען אַ פאַנטאָן פאַר אַלע די וואָס האָבען צוגעגעבען צו די גייסטיגע אוצרות פון פאָלק — וועט דר. הערמאַן פראַנק אַריינגיין אַהין ניט אַלס דער לעצטער.

---

1) קאַפּלאָנסקי איז אומגעבראַכט געוואָרען דורך די דייטשע הענקער אין ווילנע. ער איז געווען „בריגאַדיר" אין אַ אידישער אַרבעטער גרופּע.

2) שלמה קאַפּלאָנסקי, דער דירעקטאָר פון חיפה'ער טעכניקום, איז געווען אַ נאָענטער קרוב פון דוד קאַפּלאָן־קאַפּלאָנסקי.

3) ז. כאַבאַצקי, דוד סאָהן, יצחק ריווקינד, פראַנק א. א.

4) אגב האָב איך געגויבן וועגען דער אַרבעט פון דער גזעלשאַפט און וועגען איר ערשטער בראָשור „נאַציאָנאַליזם און פּאָליטישע באַוועגונגען בייַ אידען אין ביאָליסטאָק" געשריבען אין פּסח־נומער „ביאָליסטאָקער שט'מע", 1952.

אונזער חוב צו ד״ר זאַמענהאָף

פון דר. ה. פראַנק

היינטיגס יאָר פאַלט אויס דער 50־סטער יאָרצייט פון אונזער וועלט־באַרימטען ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, פאָטער פון „עספּעראַנטאָ״, דר. לאַזאַרוס זאַמענהאָף ע״ה. צו דער געלעגענהייט דרוקען מיר דאָ איבער אַן ארטיקעל פון אונזער אומפאַרגעסליכען לאַנדסמאַן, שריי־בער און קולטור־טוער, דר. הערמאַן פראַנק ע״ה וועגען דר׳ זאַמענהאָף.

גראָד פאַלט אויס דאָס יאָר דר. פראַנק׳ס 15־טער יאָרצייט. אין עס אייגענטליך אַ דאָפּעלטע אָנדענק צו דעם שרייבער פון ארטיקעל, ווי אויך צו דער פּערזאָן, וועלכע ער שילדערט. עס קומט זיי ביידע אַ הייליגען חוב פון גרויס אָנערקענונג און רעספּעקט.

אידיש ביאַליסטאָק איז אַוועק מיט רויך און פלאַם, אָבער דר. זאַמענהאָפּ׳ס נאָמען איז פאַרבליבען אין אונזער היימשטאָט אַלס טרויעריגער אָבער אייביגער סימבאָל פון דעם גרויסען בייטראָג וואָס אַ ביאַליסטאָקער איד האָט געמאַכט צו דער וועלט און מענטשהייט, אַן אויפטוה לדור־דורות. — רעד.

ד״ר לודוויג זאַמענהאָף ע״ה

דר. לודוויג לאַזאַרוס זאַמענהאָף, פאָטער פון דער אַל־וועלטלייכער הילפס־שפּראַך „עספּעראַנטאָ״, איז געבאָרען געווארן אין 1859 אין ביאַליסטאָק, וואו ער האָט פאַרבראַכט די ערשטע 20 יאָר פון זיין לעבען. נאָך דעם האָט ער זיך באַזעצט אין ווארשע, וואו ער האָט אַ לאַנגע צייט פּראַקטיצירט אַלס אויגען־דאָקטאָר און פילאָלאָג. דאָרט איז ער געשטאָרבען, שוין אַלס וועלט־באַרימ־טער פּעדאַגאָג, אין יאָר 1917.

ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס אויך פאַר אים האָבען ניט געפעלט קיין פאַרזוכען איינצופירען אַ קינסטליכע וועלט־שפּראַך, כדי צו פאַרלייכטערען דעם פּראַקער צווישען מענטשען פון אַלע פעלקער און ראַסען, האָט קיין איין איינציגער עקספּערימענט ניט געהאַט אזא ריזיגען ערפאָלג, ווי דער פון אונזער לאַנדסמאַן, זאַמענהאָף. זיין אָריגינעלער ווערק, דאָס הייסט דער ערשטער לער־בוך פון דער נייער שפּראַך, איז ערשינען אין ווארשע אין 1887, אונטער דעם פסעודאָנים (פּעדער־נאָמען) דר. עספּעראַנטאָ, וואָס באַדייט אויף דער קינסטליכער שפּראַך, וועלכע ער האָט באַשאַפען, „האָפענונג״. דאָס איז געווען אַ וואונק אויף דער גרויסער האָפענונג און דעם שטאַרקען גלויבען, וועלכע האָבען געגליהט אין זיין האַרצען, אַז דורך דער געמיינזאַמער שפּראַך וועלען סוף־כל־סוף אַלע מענטשען פאַרבונדען ווערען אין איין ברידערליכער געזעלשאַפט. די עספּעראַנטאָ־באַוועגונג האָט זיך שנעל פאַרשפּרייט און איז געווארן במשך פון די לעצטע 30 יאָר אַ האַלב־פראַקטישע און האַלב־אידעאַליסטישע שטרעבונג צו פאַרווירקליכען אין לעבען דעם חלום פון די גרעסטע דענקער אין אַלע צייטען און צווישען אַלע פעלקער — צו פאַרבינדען אלע מענטשען־קינדער אין איין פאַמיליע, מיט דער הילף פון אַ וועלט־שפּראַך. די שפּראַך פון דר. זאַמענהאָף איז זייער אינפאַך און לייכט צוגענגליך. זי האָט אין זיך וואַרצלען (שרשים) פון אַלע מער אַדער ווייניגער פאַרשפּרייטע שפּראכען, וואָס גיט אַ מאַרַ־לישע באַפרידיגונג כמעט יעדער באַזונדער נאַציע.

די גראַמאַטיק איז פראָסט פשוט, אַרום און אַרום ניט מער ווי 16 כללים ׳רולס׳, און דער וואָרט־אוצר איז ביסלעכווייז גע־ווארען אזוי גרויס, אַז אפילו די שווערסטע וויסענשאַפטליכע ווערק ווערען אין אַ סך לענדער געדרוקט גלייך פון אָנהויב אין עספּעראַנטאָ. דאָך קען מען זיך אויסלערנען די שפּראַך אין אַ גאַנץ קורצער צייט.

די קולטורעלע וויכטיגקייט פון דר. זאַמענהאָפּ׳ס אידייע איז גאָרניט אָפּצושאַצען. אין דעם איצטיגען מאָמענט, ווען די באַצי־הונגען צווישען פעלקער ווערען אַלץ ענגער און פאַרצווייגטער, איז אַ הילפס־שפּראַך אַן אַבסאָלוט נויטיגע זאַך. אין דער אינטער־נאַציאָנאַלער אַרבעטער־באַוועגונג, אַזוי גוט ווי אין האַנדעל, אין דעם דיפּלאָמאַטישען לעבען, אַזוי גוט ווי אין דעם געדאַנקען־אויסטויש פון ווייסנשאַפּטס־לייט, איז אַ שפּראַך וואָס קען פאַר־בינדען אַלע פעלקער און ראַסען ממש אַ לעבענס־נויטוועניגקייט. די עספּעראַנטאָ־באַוועגונג האָט זיך טאַקע דערייבער פאַרשפּרייט אומגעהויער גיך. זי נעמט אַרום בוכשטעבליך די גאַנצע וועלט און ציילט הונדערטער טויזענטער אָרגאַניזירטע מיטגלידער אין אַלע 5 וועלט־טיילען. צענדליגער זשורנאַלען און אַנדערע פּעריאָ־דישע אויסגאַבען און אַ סך הונדערטער ווערט זיינען שוין ערשי־נען אין דער עספּעראַנטאָ־שפּראַך. אין אַ סך לענדער פון אייראָ־פּע ווערט עספּעראַנטאָ גלעזערנט אין די שולען, און לעצטענס האָט מען אויך אין עטליכע אַמעריקאַנער קאַלעדזשעס און אוני־ווערזיטעטען איינגעפירט דעם לימוד פון עספּעראַנטאָ.

ס׳איז קיין ספק ניט, אַז דער פאָרשריט פון דער גרויסער אידייע וועט אין דער נאָהענטער צוקונפט ווערען נאָך קענטיגער און אירע פרוכטען וועלען זיך אַרויסווייזען אין טאָג־טעגלעכן לעבען.

מ׳מוז אָבער גוט פאַרשטיין, אַז עספּעראַנטאָ וויל ניט און קען ניט פאַרשטופּען איינגאַנצען די נאַציאָנאַלע שפּראַכען. דאָס איז אַן אוממעגליכע און זינלאָזע זאַך, ווייל ביי יעדען פאָלק איז זיין אייגענע שפּראַך אַ הייליגער און טייערער אוצר אַלץ וואָס דאַרף געשעהן, איז נאָר איינצופירען וואָס ברייטער, אַז אויסער דער נאַטירליכער, נאַציאָנאַלער שפּראַך, זאָל זיין פאַרשפּרייט אויך אַ הילפס־שפּראַך, אַ טעכנישער מיטעל פון פאַרשטענדיגונג און דערנעענטערונג צווישען די מענטשען פון אַלע 4 ווינקלען פון דער וועלט

די אידייע פון דר. זאַמענהאָף און איר גערעטענע דורכפירונג איז אייגע פון די שענסטע קולטורעלע דערגרייכונגען פאַר דעם לעצטען דור... די אמת׳ע ראַלע, וואָס אונזער לאַנדסמאַן, זאַ־מענהאָף, האָט געשפּילט ביים אויפבויען אַ נייע וועלט וועט ערשט ריכטיג אָפּגעשאַצט ווערען דורך אונזערע קינדער און קינדס־קינדער.

ביאָליסטאָק

(עלעגיע)

פון **געניא בראָדי**

ביאָליסטאָק, געבורט־שטאָט מיינע,
אַזאַ ליכטיגע און פיינע,
אַיעדען טאָג און יעדע נאַכט,
נאָר פון דיר איך טרויים און טראַכט.

ביאָליסטאָק, ווי שיין דיין נאָמען קלינגט,
מיט ליבע און מיט יוגענט־צויבער ס׳זינגט,
אָבער מיין האַרץ עס בלוטיגט, ווינד און וויי,
מיינע ליבסטע, ניטאָ קיין שפור פון זיי.

מיינע טייערסטע געוואָרען דאָרט פאַרברענט,
די דייטשע רוצחים האָבען זיי פאַרלענדט,
אין ברענענדיגע קאָליך־אויוועגס פאַרשפאַרט,
צו לעבענס הייליגע אַ וויסטען סוף געמאַכט.

קיין פאָטער און קיין מוטער ניטאָ מער,
איך ווערג זיך מיט מיין פּיין און מיט מיין טרער;
קיין שוועסטער און קיין ברודער; כ׳בין אַליין,
עלענד און פאַראיינזאַמט, ווי אַ שטיין.

„ליפאָוואַ", „קופּעטשעסקאַיאַ", שיינע גאַסען, יונגע יאָרען,
לעבען אויף פונסניי און מיין זכרון;
דאָרט איז מיין ברודער יוסף׳קע געבאָרען,
אַוועק אַלץ מיטן רויך, אַלץ פאַרלאָרען.

יוסף׳ל, בלוט־יוגענט אַ שיינעם שטאָט געפירט,
צו ניינצען יאָר מיט רבנעשער סמיכה באַצירט,
אַ טייער, גאָלדען האַרץ האָט ער פאַרמאָגט,
איד און קריסט האָבען לויב־ווערטער וועגען אים געזאָגט.

אין מיין נשמה האָט זיך האָפענונג געשפונען,
אפשר ערגעץ אין דער וועלט כ׳וועל זיי געפינען,
אין קאָנסולאַטען כ׳האָב שטאַרק זיך נאָכגעפרעגט,
געווויינט, זיך געבעטען און רחמים געוועקט.

פון איבעראַל דער זעלבער ענטפער גרייכט:
ביי דער עקידה, מיט אַלע אידען, קינד און קייט;
צערונען איז מיין האָפענונג, מיין טרוים,
מיין חרוב היים און הויזגעזינד, עס גלויבט זיך קוים...

דעם גרויסען כבוד צו זיינע לאָנדסלייט פון דעם וועלט־באַרימטען דר. זאַמענהאָף, וועלכער איז פון שטענדיג געווען אַ גוטער און באַוואוסטזיניגער איד, דאַרפען מיר, ביאָליסטאָקער אין אַמעריקע, אָפּצאָלען מיט אַ נאָבעלער און נוצליכער טאַט. איך וויל פאָרשלאָגען אַ פּלאַן, ווי די דאָזיגע אויפגאַבע צו פאַרווירקליכען.

אין דעם גרעסטען אידישען קיבוץ אין דער וועלט, ניו־יאָרק, געפינט זיך אַ ווינקעל, וואו עס לאָזט זיך אויף אַ פּאָסיגען און באַשיידענעם אופן צו פאַראייביגען דעם אָנדענק פון די גרעסטע און אָנגעזעענסטע אידען. דער פּלאַץ איז דער סענטראַל פּאַרק אין ניו־יאָרק. דאָרט געפינען זיך די ביוסטען, וואָס זיינען געשטעלט פון איטאַליענער, דייטשען און אַנדערע נאַציאָנעס, וועלכע זיינען פאַרטראָטען אין גרויסע מאָסען צווישען די בירגער פון ניו־יאָרק. מיט דעם קען מען פאַרצייכענען דעם פאַרגעניגענס־פּלאַץ פון ניו־יאָרקער פּאָלק און צוגלייך אַרויסווייזען דעם דאַנק און אָנערקענונג צו די געווייסע פּערזענליכקייטען, וואָס האָבען זיך פאַרדינט געמאַכט ניט נאָר פאַר זייער אייגענעם פאָלק, נאָר אויך פאַר דער גאַנצער מענטשהייט.

לייַדער איז אין דעם ניו־יאָרקער סענטראַל פּאַרק עד היום נאָך ניטאָ קיין אייַנאייגער אידישער ביוסט, אומגעאַכטעט אויף דעם, וואָס אין ניו־יאָרק לעבען העכער 2 מיליאָן אידען, דאָס הייסט אַ דריטל פון דער גאַנצער שטאָט.

זאָלען די ביאָליסטאָקער אין אַמעריקע נעמען אויף זיך די איניציאַטיוו אָוועקצושטעלען אַ זאַמענהאָף־ביוסט אין סענטראַל פּאַרק, ניו־יאָרק.

מיר וועלען דורכדעם דערגרייכען אַ דאָפּעלטע אויפגאַבע — צו פאַראייביגען דעם אָנדענק פון איינעם פון די נאָבעלסטע מענטשען אין די לעצטע 50־60 יאָר, וואָס איז געווען אונזער לאַנדסמאַן, און צו פאַרצירען דעם פּאָלקס־פּאַרק פון ניו־יאָרק מיט אַ געשטאַלט פון אַ מאַן, וועלכער איז געווען ניט נאָר דורך זיין אָפּשטאַמונג און גלויבען, נאָר אין זיין גאַנצער שטרעבונג און כאַראַקטער־אייגנשאַפט דורך און דורך אידיש, אידיש־נביאיש, אידעאַליסטיש און פאַציפיסטיש אין בעסטען זין פון וואָרט:

דווקא ניו־יאָרק, די שטאָט פון אַזוי פיל נאַציעס און שפראַכען, איז ביז גאָר מסוגל צו דינען פאַר דעם פּלאַץ, וואו ס׳זאָל אָוועקגעשטעלט ווערען אַ דענקמאָל פאַר דעם, וואָס האָט זיין לעבען געווידמעט דער אידייע פון פעלקער־פרידען און אַל־מענטשליכען פראָגרעס דורך אַ הילפס־שפראַך.

דער אידעאַליסטישער כלל־טוער און ביאַליסטאָקער פאַטריאָט

(אַ פּאָרטרעט פון אַ געטרייען חבר)

פון זיידל באַבאָצקי

זונטיק פאַרנאַכט, דעם 6־טען אויגוסט, 1967, איז, נאָך אַ שוועריקייט קראַנקהייט פון איבער פינף חדשים, געשטאָרבן, אין עלטער פון 71 יאָר, אונזער אַלעמענס באַליבטער געזעלשאַפט־ליכער עסקן און קולטור־טוער, ליבער פריינט און געטרייער ביאַליסטאָקער, בנימין טאַבאַטשינסקי ע״ה.

בנימין טאַבאַטשינסקי

בנימין טאַבאַטשינסקי איז געבאָרן געוואָרן אין ביאַליסטאָק דעם 31־טען מערץ, 1896, אין אַ באַלעבאַטישער פאַמיליע. זיין פאָטער, שמואל טאַבאַטשינסקי, איז געווען — אויב מ׳קען זיך אַזוי אויסדריקען — אַ מאָדערנער משכיל. ער איז געווען אַן אָנגעשטעלטער אין אַ געשעפט, אָדער ווי מען האָט דאָס גערופען אין ביאַליסטאָק „אַ מענטש ביי יענעם״. ער איז אויך געווען אַ פּראָפעסיאָנעלער בורר („אַרביטרעיטאָר״ אויף ענגליש). ווי עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, האָט ער פון ביידע פרנסות קיין גליקען ניט געמאַכט. אין שטוב האָט געהערשט — אויב מען קען זיך אַזוי אויסדריקען — אַ ביאַליסטאָקער אָרימקייט...

זיין מוטער איז געווען פון די גראָדאָווסקי׳ס. איר פאָטער, שמואל גראָדאָווסקי, איז געווען גוט באַקאַנט אין די אינדוסטריעלע און פינאַנץ־קרייזען פון ביאַליסטאָק. ער איז געווען וואָס מען רופט דאָ אין אַמעריקע אַ „פיינאַנשעל בראָקער״. זיין באַשעפטיגונג איז באַשטאַנען אין באַקומען הלוואות פאַר די ביאַליסטאָקער פאַבריקאַנטען פון די אָרטיגע פּריוואַטע באַנקירען.

בנימין טאַבאַטשינסקי האָט באַקומען אַ באַלעבאַטיש־אידישע דערציאונג אין די אָרטיגע חדרים. אין יענער צייט איז דער טראָפּ שוין געלייגט געוואָרען אויפן לימוד פון תנ״ך אנשטאָט גמרא. ער האָט אויך באַקומען אַ וועלטליכע בילדונג ווי אַ שילער פון „יאָפעס שול״. דאָס איז געווען אַ אידשע פאָלקס־שול, שטאַרק רוסיפיצירט, אָבער מען איז פון דאָרטען אַרויס מיט אַ גאַנץ היפשען באַגאַזש פון אַקאַדעמישער בילדונג.

זיין „דעביו״, זיין ערשטען אַרויסטריט אַלס רעדנער און געזעלשאַפטליכער טוער, האָט ב. טאַבאַטשניק געמאַכט סוף 1914 אין עלטער פון אַרום 18 יאָר.

ביאַליסטאָק איז שטאַרק געטראָפען געוואָרען פון דער צאַרישער גזירה פון די „בעזשענצעס״ (היימלאָזע), ד. ה. אידען פון די אַרומיגע שטעטלעך, וועלכע האָבען געמוזט אין אייליגניש פאַרלאָזען זייערע וואוינערטער און זוכען אַ דאַך איבערן קאָפּ, פּרנסה און ברויט אין ביאַליסטאָק. עס איז אויך אָנגעשטאַנען אַ פּראָבלעם פאַר זייערע קינדער, וואָס זיינען פאַרבליבען אויף הפקר. מיטן צווינג צו העלפען די עלטערן האָט זיך געשאַפען אַ שטאַטישער רעליף־קאָמיטעט, מען האָט אָבער אויך געדאַרפט העלפען די קינדער.

בנימין טאַבאַטשינסקי האָט זיך דירעקט מיט די קינדער ניט אָפּגעגעבען. ער האָט זיין שטימע געלאָזט הערען אויף די זיצונגען פון דעם רעליף־קאָמיטעט, וואו ער האָט געפאַדערט הילף פאַר די אָנטלאָפענע אויף אַלע געביטען. אין יענער צייט האָט ער לחלוטין קיינעם ניט פאַרטראָטען. ער האָט געוועדט אין זיין פּערזענליכען נאָמען. דעם אמתן תיקון האָט ב. טאַבאַטשינסקי באַקומען ערשט נאָכדעם ווי, אין אויגוסט, 1914, איז ביאַליסטאָק אָקופּירט געוואָרען פון דער דייטשער אַרמיי. אונטער דער דייטשער הערשאַפט האָט די באַפעלקערונג באַקומען אַ גרויסע מאָס פּאָליטישע פרייהייט. ערשטענס, האָבען די עטליכע הונדערט יוגענטליכע זיך אָרגאַניזירט אונטערן נאָמען „יוגענט־פאַראיין״ און טאַבאַטשינסקי איז געוואָרען זייער וואָרטזאָגער און פירער. צווייטענס, האָבען צוריק אויפגעלעבט — און דאָס מאָל עפענטליך — אַלע אַמאָליגע פּאָליטישע פּאַרטייען, ווי „בונד״, „ס. ס.״, „פּועלי־ציון״ און אַנדערע. טאַבאַטשינסקי האָט זיך אָנגעשלאָסען אין „בונד״ און זיך אַרייגעוואָרפען אין דער אַרבעט מיט דעם גאַנצען ברען פון זיין קערפּער און נשמה.

ב. טאַבאַטשינסקי איז געווען איינער פון די אינגסטע ראַט־מענער פון דער ערשטער אידישער דעמאָקראַטישער קהילה אין ביאַליסטאָק, וואָס איז דערווייַלט געוואָרן אין דעצעמבער, 1918. אַלס מיטגליד פון דער בונדישער פראַקציע איז ער אָפט אַרויס־געטראָטען מיט רעדעס אויף די פּלענאַרע זיצונגען פון דער קהילה. אַמבעסטען אָבער איז ער געווען באַקאַנט אַלס „דער שטייער־קאָמיסאַר״. דעם דאָזיגען אַמט האָט ער אָנגעהאַלטען נאָך אין דעם ועד־הקהל וואָס איז געשאַפען געוואָרען אונטער די דייטשען און ס׳איז איינגעפירט געוואָרען דער „צוואַנג־שטייער״. הגם מען האָט געמעגט קאָנפיסקירען סחורות פאַר ניט צאָלען דעם געמיינדע־שטייער — און ער האָט פאַר דעם צוועק געהאַט צוויי געהילפען („זשאַנדאַרען״, ווי די מאַסען האָבען זיי געפופען) — האָט זיך פאַר דעם געפאָדערט טאָקע, שכל און יושר׳דיגע באַציאונג וואָס ב. טאַבאַטשינסקי האָט פאַרמאָגט אין אַ גרויסער מאָס.

אָנפאָנג צוואַנציגער יאָרען איז ב. טאַבאַטשינסקי געוואָרען כמעט דער גאַנצער אָנפירער פון דער ראַדיקאַלער באַוועגונג אין ביאַליסטאָק. ער איז געווען דער אפיציעלער פאַרטרעטער פון „בונד״ און אַלס אַזעלכער האָט ער פאַרנומען דעם אַמט פון אַ מיטגליד אין דער פאַרוואַלטונג פון דער ביאַליסטאָקער אידישער קהילה. ער איז געווען דער פאַרזיצער פון די „צישא״־שולען אין ביאַליסטאָק. ער האָט פאַרטרעטען די ביאַליסטאָקער אַרבעטערשאַפט און אַלע אַנדערע געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס.

ציעס, ווי „אָרט", „אָזע" און אַנדערע. דער חוש פאַר הומאָר, וועלכען ער האָט געיִרש׳נט פון זיין קלוגען טאַטען, שמואל טאַבאַטשינסקי האָט זיינע רעדעס געמאַכט אינטערעסאַנט און אָנגענעם.

די „צישאָ"־שולען אין פוילען האָבען אים באַרימט געמאַכט אויסער די גרעניצען פון ביאַליסטאָק.

קיין אַמעריקע איז ב. טאַבאַטשינסקי געקומען צום ערשטען מאָל אין 1938 אַלס שליח פון „אָרט". אויף זיין טור איבער די שטעט פון די פאַראייניקטע שטאַטען איז ער געקומען אין קאָנטאַקט מיטן ברייטען עולם פון לאַנד און איז גלייך געוואָרען זייער ליבלינג. אַ קורצע צייט שפּעטער איז געקומען אויף אַ קורצען באַזוך זיין ערשטע פרוי קריינדעל (מיידלשער פאַמיליע־נאָמען: נעווואַדאָווסקא), אַ קוזינע פון די נעווואַדאָווסקי׳ס דאָ אין לאַנד, זיי צו לאַנגע יאָר. נאָענטע פריינט האָבען פרוי בירט ווירקען אויף איר זי זאָל בלייבען דאָ און ניט פאָרען צוריק אין אומזיכערען פוילען. זי האָט דעם פאַרלאַנג ניט אָנגענומען, ווייל זי האָט געהאַלטען אַז גראָד אין אומרואיקע צייטען דאַרפען די פירער זיין מיט די מאַסען. זי און איר זון זיינען אַוועק צוואַמען מיט די קדושים פון ביאַליסטאָק.

צום צווייטען און לעצטען מאָל איז ב. טאַבאַטשינסקי געקומען קיין אַמעריקע סוף 1939 אַלס שליח פון די צישׁ"אָ־שולען. פאַקטיש איז ער געווען איינער פון אַ דעלעגאַציע פון דרייַ טויער פון „בונד" אין פוילען. די אַנדערע צוויי זיינען געווען יעקב פאַט און עמנואל נאָוואָגרודסקי. זייער אויפגאַבע איז געווען צו באַקענען דעם בריייטען אידישען עולם פון אַמעריקע מיט די שווערע ליידען און נויטען פון דעם פּויליישען אידענטום. ליידער איז זייער מיסיע ניט דורכגעפירט געוואָרען. גלייך אין אָנהויב איז אויסגעבראָכען די צווייטע וועלט־מלחמה און פוילען איז געוואָרען אָפּגעשניטען פון דער אַרומיקער וועלט. ווען דער אידישער אַרבעטער־אָקמיטעט האָט דערווייַלט יעקב פאַט׳ן אַלס געאַל־סעקרעטאַר, איז טאַבאַטשינסקי באַשטימט געוואָרען אַלס דער קאַמפּיין־דירעקטאָר. ווען י. פאַט האָט צוליב קראַנקהייט געמוזט אויפגעבען דעם אַמט פון סעקרעטאַר, איז טאַבאַטשינסקי באַשטימט געוואָרען צו פאַרנעמען דעם דאָזיגען וויכטיגען אַמט וואָס ער האָט אָנגעהאַלטען מיט כבוד און חשיבות ביזן לעצטען טאָג פון זיין לעבען.

די אידישע וועלט איז אָרימער געוואָרען מיט אַ פאַרדינסט־פולער פּערזענליכקייט, אָבער מיר, ביאַליסטאָקער, האָבען מיט טאַבאַטשינסקי׳ס טויט גליטען אַ ספּעציעל־שוערען, אומדערזעצליכען פאַרלוסט.

טאַבאַטשינסקי האָט גאָנצע 25 יאָר פון זיין פרוכטבאַרער טעטיקייט — פון 1914 ביז 1939 — אָפּגעגעבען זיין ליבער ביאַליסטאָק. אויך דאָ אין אַמעריקע וואו ער האָט זיך דערוואָר־בען צאַלרייכע נייע פריינט איז זיין גרעסטער פאַרגעניגען געווען צו טרעפען זיך מיט זיינע אַמאַליגע חברים פון ביאַליסטאָק און צוריק ווערען דער אַמאַליגער „ניאָמע".

דעם הספּד וואָס „ניאָמע" טאַבאַטשינסקי האָט געמאַכט אי־בער די זעכציג טויזענט קדושים פון זיין און אונזער ביאַליסטאָק אויף דער יזכור־אַקאַדעמיע, וואָס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין ביאַל. צענטער, אין ניו־יאָרק, אין 1949, אויפן צוזאַמענפאָר וועגען בויען אַ קרית־ביאַליסטאָק אין ישראל אין געווען אַ מייסטער־ווערק. ווען יענער הספּד וואָלט אָפּגעדרוקט געוואָרען, וואָלט עס געווען דער גרעסטער מאַראַלישער דענקמאָל וואָס מיר וואָל־טען געקענט שטעלען נאָך אונזער חרובער ביאַליסטאָק.

* * *

בנימין טאַבאַטשינסקי׳ס לוויה־צערעמאָניע, מיטוואָך, דעם 9־טען אויגוסט, איז געווען סימבאָליש אין אינקלאַנג מיט זיין אַקטיוווען געזעלשאַפטליכען לעבען. דער גרויסער זאָל פון דעם „ריוווערסאַיד טשאַפּעל" איז פול געוואָרען איידער די צערעמאָ־ניע האָט זיך געדאַרפט אָנהויבען. צוויישען די אבלים זיינען גע־וועז פאַרטרעטער פון אַלע שיכטען אידען אין אַמעריקע: בונ־דיסטען, ציוניסטען און סתם־אידען, פריידענקער און אידען אין יאַרמולקעס. צווישען די הספּדים האָט דער אַרגעל געשפּילט אַ צאָל אַרבעטער־לידער, וועלכע „ניאָמע" האָט אַזוי שטאַרק ליב געהאַט. נאָך די רעדעס איז דער אָרון פון נפטר לאַנגזאַם אַרויס־געפירט געוואָרען אונטער די טענער פון דער בונדישער שבועה. גרויס דרך־ארץ פאַר זיין ליכטיגען אָנדענק!

רוף פאַר נייע מיטגלידער

אונזער איבערגעבויטער ביאַליסטאָקער צענטער מושב זקנים און שפּיטאָל איז איצט אַ באַנייטע אינסטיטוציע מיט אַ פּרישען פּנים, אָבער מ׳ט אַ גלאַרריייכער פאַרגאַנגענהייט און איינגע־פונדעוועטען נאָמען און פּרעסטיזש.

עס איז אַ נחת און אַ כבוד צו באַלאַנגען צו אונזער אינ־סטיטוציע, וועלכע צייכענט זיך אויס מיט איר פאָלקסטימליכען כאַראַקטער און אידישער טראַדיציע, און טוט וויכטיגע אידיש־מענטשליכע אַרבעט אויפן געביט פון געזעלשאַפטליכקייט, פי־לאַנטראָפּיע און קולטור.

מיר דינען דעם אידישען זקן און זקנה מיט אַ גוטער היים אויף די עלטערע יאָרען. מיר שאַפען פאַר דעם אידישען יוגענט־ליכען אַ וואַרמע אַטמאָספער פון גייסטיגער אויסלעבונג. מי־טעל־יאָריגע מענטשען געפינען אויך בייַ אונז זייער קרייז און זייער געזעלשאַפט.

אויך דער אידיש־אַמעריקאַנער עלעמענט קען געפינען זיין סביבה בייַ אונז, ווייל מיר דערמעגליכען דעם ענגליש־רייַדענ־דען עולם צו פאַרקערן צווישען מענטשען פון די זעלבע שיכטען און אומגעבונג אין אונזערע רייַען.

מיטגלידערשאַפט פון 5 דאָלער אַ יאָר און העכער גיט אייך דעם געפיל פון שותפות אין אַ וויכטיגער פאָלקס־אינסטיטוציע.

וועגדען מיר זיך דעריבער צו דער ברייטער אידיש־אַמע־ריקאַנער עפענטליכקייט, מאַן און פרוי, יונג און אַלט, זיך אָנ־צושליסן אין אונזערע רייַען.

מיר פאַרהאָפען, אַז דער רוף וועט באַקומען די געהעריגע אויפמערקזאַמקייט און ענטפער, און אידען פון אומעטום וועלען זיך רעגיסטרירען אַלס מיטגלידער פון אונזער אינסטיטוציע.

שיקט אייער ענטפער און איינצאָל אויף אונזער אַדרעס:

BIALYSTOKER HOME FOR THE AGED
AND INFIRMARY
228 East Broadway New York, N. Y.

באַנייאונג פון אונזער בילדינג געפייערט ביי באַארד אָף דירעקטאָרן-מיטינג

אונזער מאָדערניזירטע היים און שפּיטאָל איז געווען דער הויפּט־מחותן און בעל שמחה ביי דעם חנוכת הבית מיטינג און דינער פאַר אונזער באַארד אָף דירעקטאָרס זונטאָג, דעם 18־טען דזשון 1967. אונזער פּרעזידענט, מר. דזשייקאָב קאָהען, איז ספּעציעל געקומען פון מיאַמי ביטש צו דער פייערונג.

עס זיינען אויסגעהערט געוואָרען באַגריסונגען און עס איז אויך דורכגעפירט געוואָרען אַ שיינער קאָנצערט מיט דער באַ־טייליגונג פון אונזערע ביאַליסטאָקער קינסטלער: חזן מרדכי ספּעקטאָר און זיין פרוי, די זינגערין, מרים סאַנדלער; חזן הערי פיינבערג, צו די קלאַנגען פון דעם שיינעם אָרקעסטער, אָנגעפירט פון הערי איידוס מיט זיין פרוי, סאָניע איידוס ביי דער פּיאַנאָ.

פון דער אַמאָלינער ביאַליסטאָק

מיין באָבע שרה פון די הערינג

פון טייבל בערמאַן ע"ה

אונזער חשוב'ע לאַנדספרוי און באַגאַבטע מיטאַרבעטערין, טייבל בערמאַן ע"ה, פון שיקאַגאָ, איז אַוועק אין דער אייביקייט דעם 7-טען יאַנואַר 1967.

מיר דרוקען דאָ אירן אַן אינטערעסאַנטען קאַפּיטעל זכרונות פון אונזער אַמאָליגער אידישער ביאַליסטאָק, אַלס אַ פּאַסיגען מאָטיוו צו איר גוטען נאָמען און ליכטיגען אָנדענק. — רעד.

איך דערצייל מיין עלטסטען זונעלע: זאָלסט וויסען זיין מיין קינד, אַז אין דער שטאָט ביאַליסטאָק, וואָס די דייטשען האָבען חרוב געמאַכט, האָט געלעבט דיין עלטער-באָבע שרה רייגראַדסקי, אָדער „שרה פון די הערינג", ווי מען האָט איר גערופען.

וואָר אויף די ברייטע פּיאַסקעס האָט נישט געקענט „שרה'ן פון די הערינג"? די גרעסטע און שענסטע „בודקע" אויפ'ן „פּיאַסקאָווער מאַרק" איז געווען דער באָבעס. אַ נאָמען האָט די באָבע געהאַט אין גאַס פּאַר אַ גרויסע צדיקת. און אַזאַ איז זי טאַקע געווען. פון איר פרומקייט, ערליכקייט און קלוגשאַפט פלעגען מענטשען רעידען.

אַלע האָבען געוואוסט, אַז שרה טיילט אויס די גרעסטע שטיקלעך הערינג צו די אַרימעלייט, און גיסט נאָך צו אַ ביסל „ליאַק" פּאַר אַ צולייג, זיי זאָלען האָבען צו די קאַרטאָפּעל.

גויים פלעגען צו איר קומען פון די וויטסטע דערפער. פּאַר דער גוי'אישער חגא פלעגען זיי קומען אין גאַנצע כאַפּטעס. אַזעלכע הויכע לאַנגע „זשלאָבעס". מיט'ן קאָפּ פלעגען זיי אָנשפּאַרען דעם „פּאָלאָפּ" פון דער בודקע. די באָבע פלעגט זיי איינפּאַקען צענדליגער פונטען הערינג, און זיי פלעגען דאָס אין די וויטסטע דערפער דערפירען. זיי פלעגען זיך קיינמאָל נישט דינגען מיט איר, און איר שטענדיג באַצאָלען וויפיל זי האָט געהייסען.

וועו עס פלעגט אָבער קומען פרייטאָג פּאַרנאַכט, פלעגט די באָבע ווערען אַן אָנדער מענטש. זי פלעגט פּאַרשליסען די בודקע אויף די צוויי אייזערנע „שטאָבעס", און זיך איילען אַהיים צו גיין. דערנאָך פלעגט זי זיך אָרומוואַשען, אָנטאָן די גרינע נייע „פּאַטשיילע" און גיין אין „אַרגענטינער בית מדרש".

איך פלעג קוקען און איר ממש נישט דערקענען, ווי זי האָט זיך געביטען, האָב איך צו זיך געקלערט: זיך אויסגעטאָן פון דער וואָכעדיגקייט, פּאַרגעסען די פּעסלעך הערינג, און מיט אַ שיינעם דיגען פּנים גייט זי באַגעגענען דעם שבת קודש.

אַהיים פלעגט זי אַריינקומען מיט אַ שטילען „גוט שבת", און פריער קושען די מזוזה, און מיר פלעגען איר ענטפערען „גוט שבת, גוט יאָהר". איר טאָכטער, דבורה וויין, וועלכע געפינט זיך איצטער אין בועאַנאָס אייראָס, האָט שוין דעם טיש געהאַט געגרייט, און די באָבע פלעגט מאַכען קידוש. די שבת'דיגע זופּ האָט עפּעס אַזאַ גוטען טעם געהאַט, דער מערן-צימעס פלעגט אַראָפּשמעקען פון דער „פּליטע" אַראָפּ. די שבת'דיגע ליכט פלעגען אַזוי ברענען און פלעמלען זיך, און גלאַנצען אויפ'ן וויסען טישטוך. די שטוב איז געווען ריין און שטיל, עס האָט געהרוט די שכינה פון שבת.

שבת בייטאָג, נאָכ'ן טשאָלענט, פלעגט די באָבע עפענען איר גרויסען טייטש-חומש. זי פלעגט אים לייענען הויך אויפן קול און אַלע וויילע פלעגט אַ טרער אַראָפּקאַפּען אויף די געלע בלעטער פון ספר. איך פלעג קוקען אויף איר, און מיין האַרץ פלעגט מיר וויי טאָן, פּאַרוואָס מיין גוטע באָבע דאַרף, נעבעך, ווינען. איך פלעג איר אַזוי וועלען פרעגען, פּאַרוואָס זי ווייַנט, אָבער עס האָט מיר קיין מוט קיינמאָל נישט געסטייעט.

אַמאָל פלעגען שבת בייטאָג קומען צו איר מאַמעס מיט זייערע דערוואַקסענע טעכטער, כדי זיך צו זעהן מיט אַ חתן.

די באָבע פלעגט דעמאָלט אָנטאָן די לאַנגע, דינע אויריניגלעך, וואָס פלעגען ציטערען און בלישטשען, און זי פלעגט דעמאָלט אויסזעהן אַזוי אידעל און שיין. זי פלעגט שטעלען כיבוד צום טיש, ווין מיט לעקעך און עפּעל מיט בארנעס. אַמאָל פלעגט מען טרינקען טיי פון דער „בונקע", וואָס מען האָט אויפגעקאָכט פרייטאָג, און מען פלעגט עס האָלטען אין בעט, פּאַרוויקעלט אין דער פּערנע, עס זאָל ניט קאַלט ווערען איבער שבת.

ביי דער באָבע'ן פלעגען אויך אָרימע מאַמעס קלייבען אַ נדן פּאַר זייערע טעכטער. זיי פלעגען איינלייגען די געלט ביי איר און שטיל, געלאַסען, עפּעס ריידען. די באָבע פלעגט זיי פרום אויסהערען און זאָגען „אם ירצה השם; מיט'ן אייבערשטענס הילף, אין אַ גוטער שעה".

איך פלעג אַמאָל זען מענטשען קומען צו דער באָבע'ן זיך סתם אַראָפּרעדען פון האַרצען, אָדער זוכען אַ טרייסט און פרעגען אַן עצה. זיי פלעגען זיצען אַרום גרויסען טיש מיט'ן גריניליכען טישטוך. זיי פלעגען לאַנג רעידען און דערציילען. די באָבע פלעגט זיי אויסהערען געדולדיג, שאָקלען מיט'ן קאָפּ פרום און ערנסט, און זיי עפּעס זאָגען. פּאַר'ן אַוועקגיין פלעגען זיי איר דאַנקען און איר זאָגען אַז אירע טרייסט ווערטער זיינען אַזוי ווי זי וואָלט מחיה נפשות געווען: זאָל עס איר טאַקע פּאַררעכענט ווערען פּאַר אַ מצוה!

ביי דער באָבע שרה'ן פלעגען אויך עסען ישיבה בחורים. איך געדענק זיי גוט, די שטילע, שעמעוודיגע, פרעמדע אינגעלעך. זיי פלעגען „פּאַוואָליגקע" עפענען די טיר און איף מיר אינגאַנצען נישט קוקען. איין אינגעל געדענק איך ספּעציעל גוט, ווייל ער האָט געגעסען לענגער ווי אַלע. ער איז געקומען פון אַ קליין פּויליש שטעטעלע. ער האָט געהאַט לאַנגע געדרייטע שוואַרצע פּאות'לעך. גלאַנציגע שוואַרצע אויגען. אויפ'ן קאָפּ האָט ער געטראָגען אַ קליין, טוכענע היטעלע מיט אַ „קאַזירעק", אַ לאַנגע שוואַרצע קאַפּאָטקעלע און די ציצית האָבען זיך אים שטענדיג נאָכגעאָמבעלט.

די באָבע פלעגט אים זאָגען: „אברהם-איטשעלע, וואָס זיך און גיי עסען!" ער פלעגט שטענדיג עסען מיט דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזען אין טעלער און מיר פלעגט פּאַרדריסען, וואָס ער טוט איינמאָל אָפּילו נישט אַ קוק אויף מיר, בגניבה . . . די באָבע פלעגט אים אַלעמאָל אונטעררוקען נאָך ברויט, ער זאָל עסען און זיין זאָט. פּאַר'ן אַוועקגיין פלעגט זי אים אַריינשטופּען אַן עפּעל אין האָנט. אברהם-איטשע פלעגט זיך נאָך מער פּאַרשעמען, ווערן רויט ווי אַ „צוויק" און ענטפערען אויף זיין פּאַרצויגענעם פּויליש אידיש: „אַ שאַינעם דאַנק ענק, אין האָט'ס אַ גיטען טאָג".

ימים-טובים און שבתים פלעגט די באָבע זיין אַ זאָגערין אין שוהל. איך געדענק, ווי איך פלעג זיך דאַרפען דורכשטופּען דורך אַ רעדעל ווייבער, איידער איך פלעג קעענען צוקומען צו איר. זי פלעגט „זאָגען" מיט אַזאַ זיסען האַרציגען ניגון, אַז עס האָט זיך געצויגען ווי גוטער האָניק די ווייבער פלעגען הערען, זיפצען און שטיל ווייַנען אין די טיכלעך.

אַז די באָבע פלעגט מיך דערזען, פלעגט זי איבעררייסען דעם לייענען און מיר פּאַרשטעלען פּאַר די ווייבער: „דאָס איז מיין זון יעקב'ס מיידעלע. מיין עלטסטע אייניקעל". די ווייבער פלעגען איר ווינטשען זי זאָל זוכה זיין צו רערלעבען מיין חתונה און

דער ביאָליסטאָקער קאָמיטעטניק

פון פּנחס מילער (קענעדע)

מיר דרוקען דאָ אַ אינטערעסאַנטע דערינערונג פון אונזער אַמאָליגער אידישער ביאָליסטאָק, וואָס שילדערט דעם אָנגעוויטאָגטען פּראָבלעם פון די "קאָמיטעטניקעס", לערן־אינגלעך און געזעלען בייַ בעלי־מלאכות, קינדער פון אָרימען אָפּשטאַם, וועמען אונזערע "שטאָטטאָעס" פלעגען פאָרזאָרגען מיט אַ תכלית; די ליידען, וואָס זיי האָבען געהאַט אויסגושטעהן און זייערע שוועכע איבערלעבענישען, ביז זיי האָבען זיך געקענט שטעלען אויף די אייגענע פיס. — רעד.

איך בין געווען אַ קינד פון אָרימע עלטערען, וואו די מאַמע איז געווען די אינציגע שפּייזערין צו באַדינען די גבירים פון שטאָט פאַר 2 גילדען אַ טאָג. קיין טאַטען האָב איך קיין מאָל ניט געקענט. ער איז געווען אַ טיש־זיצער ביים סטאָלענער רבי'ן און פלעגט קומען נאָר אויף אַ יום־טוב צו פאַרגרעסערען די פּאָמיליע . . . קענט איר פאָרשטיין, וואָס פאַר אַ טייערע יוגענד מיר האָבען דורכגעמאַכט. אַ פאָמיליע פון 5 קינדער, וואו איך בין געווען דער עלטסטער, האָט מיר מיין מוטער ע"ה אָפּגענומען פון תלמוד־תורה, איך האָב שוין דאַן געלערנט גמרא, צו ווערען אַ קאָמיטעטניק. דענקט ניט, אַז ס'איז געווען אַזוי גרינג אָנצוקומען, מען האָט געדאַרפט דורכמאַכען אַ קליינעם עקזאָמען. מען האָט געדאַרפט כאָטש קענען לייענען סידור.

אַז עס איז געקומען צו מיין נעקסט, עפּענען זיי דעם סידור און הייסען מיר עפּעס זאָגען, ענטפער איך, גיט מיר אַ גמרא און איך זאָג אָפּ די ערשטע משנה פון דריטען פּרק "בבא מציעא", פון "המפקיד". געוויינלעך, בין איך באַלד צוגענומען געווארען און איך בין אָנגעקומען צו אַ גוטען שניידער מיטען נאָמען דאָנע מיט אַ צונעמעניש . . . ער האָט געוואויזט לעבען דער רוסישער צערקווע אין פערעלמאַנ'ס הייזער, אַ גרויסער לאָנגער הויף.

דער דאָנע איז נאָך געווען אַ יונגער מאַן, אַ גרויסער פאַנאַטיקער. פאַר יעדער קלייניקייט פלעגט ער באַלד געבען פּעטש. דעם ערשטען ווילקאָמען האָט מיר געגעבען זיין ווייב מיט די בלינדע אויגען. זי איז ניט געווען בלינד. נאָר זי פלעגט קיין מאָל ניט אויסווּאַשען אירע פאַרפעטסטע אויגען. דעם ערשטען "ברוך הבא": "נעם, קאָמיטעטניק, און טראָג אַרויס די פאַמיליטווע — ווייז אים אוואו דער שטאָל איז".

קיין אַנדער נאָמען ווי "קאָמיטעטניק" האָב איך ניט געהאָט. אַז איך האָב איר אַמאָל געזאָגט: "באַלעבאָסטע, דענקט איר, אַז איך האָב ניט קיין נאָמען? מיין מאַמע פלעגט מיר רופען פינעלע". האָט זי מיר פאַר דער חוצפּה פאַר'מסר'ט פאַר'ן באָס, האָב איך באַלד געכאַפּט די ערשטע פּעטש.

עסען איז געווען ברויט מיט אַ שטיקעל הערינג. דער ברויט איז אַלע מאָל געווען פאַרשלאָסען. וועג איך שרייב די ווערטער רינען מיר טרערען פון מיינע אויגען, וואָס פאַר אַ יוגענד מיר קינדער האָבען דורכגעמאַכט.

קיין מילך אָדער פּוטער האָב איך קיינמאָל ניט געזעען פאַר מיינע אויגען; שלאָפען פלעג איך אין דער פינסטערער קאַלטער קיך. אַרבעטען האָט מען דאַן געמוזט 12 שעה אַ טאָג. וויינטער אין די קליינע טעג פאַרטאָג, וועג נאָכט פלעגט ווערען 3 אזייגער, האָט מען געמזט קומען שבת צו נאָכט פאַרענדיגען דעם פרייטאָגדיגען טאָג.

די אַרבייטער זיינען דאַן געווען אומווייסענד, פאַרשקלאַפּט; וויפיל דער באַלעבאָס מיט דער באַלעבאָסטע האָבען מיר פאַרפינסטערט מיין יוגענד, פלעגען נאָך די אַרבייטער צולייגען אַ האַנט. צום וואַרשטאָט האָט מען מיר נאָך ניט צוגעלאָזען, נאָר שטעהן און מאַכען די פרעס־אייזענס. פון בלאָזען די אייזענס האָב איך גענומען שפּייען מיט בלוט, בין איך אַוועק אין אידישען שפּיטאָל און דר. פרוישטעטער האָט מיך אַריינגעליגט אויף אַ פּאָר וואָכען. דאָרטען האָב איך דעם ערשטען מאָל באַקומען אַ וויסען זעמעל מיט קאַווע. קיינער איז מיר ניט געקומען באַזוכען, אויסער מיין מוטער.

אַזוי האָב איך דורכגעמאַכט דעם ערשטען יאָהר און צוביסלעך האָב איך, ווי מען זאָגט, "געכאַפּט דעם שניט", זיצענדיג ביז 12 ביינאַכט ביי דער אַרבייט, און צום יאָהר האָב איך שוין געקענט מאַכען אַ פּאָר הויזען און איך האָב דערפאַר געקראָגען אַ "נאָגראָדע", דאָס הייסט, אַן אויסצייכענונג, אַ זילבערנע סטייגעלע אויף מיין היטעלע. דאָס האָט זיך געפרופען אַ "פּייאָטניק".

יעדער אינגעל האָט געמוזט קומען בין מנחה למעריב אין קאָמיטעט זיך לערנען שרייבען אַ שטונדע צייט. נאָכ'ן לערנען האָט מען געדאַרפט לייענען אַ "מאָליטווע" אין רוסיש, פלעגט שוין דער לערער מאַליכאָווסקי אויסרופען "מישאָנזניק, טשיטאַי מאָליטווע".

שבת האָט יעדער אינגעל געמוזט קומען דאָוונען אין שוהל נחת האָבען פון מיר. און מיין האָרץ פלעגט מיר קוועלען בעת מעשה, וואָס איך דאַרף עס דער באָבען ברענגען נחת . . .

די באָבע האָט שטיל ווי אַ טויב אָנגעזונען פאַר ליב אַלץ, אַזוי ווי גאָט האָט געפירט מיט איר. כאָטש זי איז יונג אַן אלמנה געבליבען און אָנגעקומען אויף 8 פרעמדע קינדער צו האָדעווען, האָט זי קיינמאָל צו גאָט קיין טענה נישט געהאַט, נאָר שטיל און פרום געווארען אַ מאַמע צו די אָכט יתומים. דערפאַר אָבער אַז די שטיף־קינדער זיינען אויסגעוואַקסען און איבער דער גאַנצער וועלט זיך צעזייט, פלעגט די באָבע קריגען בריוו פול מיט ליבע און רעספּעקט פון אַלע אירע אָכט שטיף־קינדער.

הער־זשע ווייטער, מיין זונעלע!

דערנאָך זיינען געקומען יאָרען איינע נאָך די אַנדערע, יאָרען שטורעמדיגע; יאָרען ווי כוואַליעס וואַסערען אין ים; יאָרען וואָס האָבען געיאָגט איינע די אַנדערע; יאָרען וואָס האָבען אַלץ פאַרגאָסען און אָפּגעווישט.

מיר זיינען אַלע זיך צעפאָרען פון ביאָליסטאָק. אַלע אירע קינדער און אייניקלעך. איבער אַלע עקען וועלט זיינען מיר זיך צופאָרען. (אַזוי — ווייזט אויס — איז שוין אונזער אידישער גורל) און דער באָבען געלאָזען אַליין. האָט די באָבע שוין מער אין ביאָליסטאָק נישט געקענט זיין אַליין איז זי קיין ישראל אַוועקגעפאָרען צו איר זון, בערל, און איר שטיף־זון חיים. האָט די באָבע געבענקט נאָך אירע קינדער און אייניקלעך, און שטענדיג געבעטען גאָט און תפילה געטאָן פאַר אונז אַלע.

—און איך וועל דיר זאָגען, מיין עלטסטער זון, אַז כאָטש דו האָסט דיין באָבען קיינמאָל נישט געהאַט די זכיה צו זען און זי דיך אויך נישט, טראָגסטו אָבער אין דיין בלוט, אין דיין הארצען איר הייליג געדעכטעניש.

דערפאַר זאָלסטו וויסען זיין, מיין קינד, מיין עלטסטער זונעלע, אַז אין דער שטאָט ביאָליסטאָק, וואָס די דייטשען האָבען חרוב געמאַכט, האָט געלעבט אַ וואונדערבאַרע אידישע טאָכטער, דיין עלטער־באָבע שרה רייגאָדסקי.

פראַגן און ענטפערס וועגן סאָשעל סעקיוריטי

אויף דער וועגדונג פון דער „סאָשעל סעקיוריטי אַדמיניסטריישאַן" און אין די אינטערעסען פון אונזערע לעזער, וועלכע געניסען פון די ריטאַירמענט בענעפיטען, אַדער וועלען אינגיכען זיין באַרעכטיגט דערצו, דרוקען מיר דאָ אַ צאָל פראַגען און ענטפערס וועגען דעם וויכטיגען ענין, ווי אויך וועגען מעדיקער.

ר ע ד .

פראַגע: נעקסטען יאָר וועל איך אַלט ווערען 65 יאָר, אָבער איך וויל אָנהאַלטען מיין אַרבעט אַ פולען טאָג. צי קען איך באַקומען מעדיקער?

ענטפער: יאָ. דער באַטרעף פון אייער פאַרדינסט פון דער אַרבעט האָט ניט קיין ווירקונג אויף מעדיקער.

פראַגע: איז עס אַן אמת, אַז אויב איך וועל זיך ניט פאַרשריבען אויף מעדיקער, ווען איך וועל אַלט ווערען 65 יאָר, וועט מיר אויסקומען צו צאָלען מער?

ענטפער: יאָ. אויב איר וועט זיך ניט רעגיסטרירען אין דעם סאַמע ערשטען טערמין, וועט איר ביי אַ שפעטערדיגער רעגיסטראַציע מעגליך דאַרפען צאָלען אַ העכערען פרעמיום.

פראַגע: לעצטענס האָב איך פאַרקירצט די שטונדען, וואָס איך אַרבעט יעדע וואָך. איך בין שוין באַלד 65 יאָר אַלט און איך וויל אָנגיין מיט מיין אַרבעט. פרעג איך זיך, אויב איך קען באַקומען וועלכע עס איז סאָשעל סעקיוריטי.

ענטפער: שטעלט זיך גלייך אין פאַרבינדונג מיט אייער סאָשעל סעקיוריטי אָפיס. דאָס גיבט אייך אַ גרויסע הילף אין באַשליסן ווי פיל איר קענט פאַרדינען אָן צו פאַרלירן קיין פון אייערע בענעפיטען.

פראַגע: איך בין אַ פרוי אויף 62 יאָר. איך האָב ביז איצט ניט געארבעט קיין פול יאָר. איך האָב אַ קליין ביזנעס אין שטוב. צי קען איך באַקומען סאָשעל סעקיוריטי?

ענטפער: איר קענט באַקומען סאָשעל סעקיוריטי בענעפיטען, אויב איר האָט אַרבעט אין דעקונגס־פעריאָד פון 1½ יאָר אין די לעצטע 3 יאָר. אויב איר האָט ניט אַזוי פיל אַרבעט, קענט איר נאָך באַקומען בענעפיטען, אויב איר האָט אַרבעט אַ מינימום צאָל שעה אין יעדן קוואַליפיצירטן קוואַרטאַל. אין 1967 איז דער מינימום 50 דאָלאַר אין יעדן קוואַרטאַל. אין 1968 וועט עס זיין 50 דאָלאַר פאַר יעדע 100 דאָלאַר פון אַרבעט, אָבער ניט מער ווי 4 קוואַרטאַלן אין יעדן יאָר.

פראַגע: איך בין אַ פרוי אויף 62 יאָר. איך האָב ביז איצט ניט געארבעט קיין פול יאָר. איך האָב אַ קליין ביזנעס אין שטוב. צי קען איך באַקומען סאָשעל סעקיוריטי?

ענטפער: איך באַקום פאַרקלענערטע סאָשעל סעקיוריטי בענעפיטען; צי דאַרף איך אויספילען און אַריינגעבען אַ נייע אַפּליקאַציע, כדי צו ווערען קוואַליפיצירט פאַר מעדיקער־שוץ, ווען איך וועל אַלט ווערען 65 יאָר אין יאַנואַר?

ענטפער: אייער שפּיטאַל־פאַרזיכערונג און שוץ הויבט זיך אָן אויטאָמאַטיש אין יאַנואַר, אָבער איר מוזט זיך פאַרשרייבען פאַר מעדיקאַל פאַרזיכערונג. איר וועט באַקומען אַ מעלדונג אין אָקטאָבער, 5 מאָנאַטען איידער איר וועט אַלט ווערען 65 יאָר.

פראַגע: צי וועל איך זיך נויטיגען אין באַווייזען, איידער איך גיב אַריין אַן אַפּליקאַציע פאַר געזונט פאַרזיכערונג־בענעפיטען?

ענטפער: יאָ, איר וועט מוזען צושטעלען אַ באַווייז פון אייער עלטער. אויב איר האָט ניט קיין געבורט־מעטריקע, וועלען די באַאמטע פון אייער אַרטיגען סאָשעל סעקיוריטי אָפּיס אייך העלפען צו באַקומען אַן אָננעמבאַרען באַווייז.

פראַגע: ווי אַזוי קען אַן אַרבעטנדיגע פערזאָן אָנגעבען אויף מעדיקער?

ענטפער: סאָשעל סעקיוריטי אָפּיסעס זיינען אָפּען פון 9 פרי ביז 5 נאָכמיטאָג. יעדען דאָנערשטאָג אַוועק זיינען די אָפּיסעס אָפּען פון 9 פרי ביז 9 אָוועק. אויב איר קענט ניט קומען אין די אָפּיסעס דורך די שטונדען, דאַן טעלעפאָנירט אַדער שרייבט צו אייער לאָקאַלען דיסטריקט־אָפּיס און לאָזט זיי ווייסן, אַז איר ווילט אָנגעבען אויף מעדיקער.

און וועט עס איז ניט געקומען איז אויף דער גרויסער טאַבעלע ניט אויפגעהאַנגען געוואָרען זיין נומער. ווייל יעדער איינער האָט זיך די וואָך אָנגעפאַנגען פון זונטאָג (ווייל דאָס אויפזעהר ר' נחום מיט די געזונטע ידים און דער אינגעל וואָס האָט ניט געהאַט קיין גוטען תירוץ, האָט באַקומען גוטע פּעטש.

עס געדענקט זיך מיר אַן עפּיזאָדע. מיין באָס שיקט מיר צו פאַרריכטען זיינע שיך. עס זיינען געווען 2 שוסטערס. איינער אַלטער פּעריליס און דער צווייטער מיטען זעלבען נאָמען אַלטער. איינער איז געווען מיין באַלעבאָס' אַ קונד. איך, ניט־וויסענדיג, האָב געבראַכט די שיך צום צווייטען שוסטער און אַז ער שיקט מיך אָפּנעמען, בעט יענער צו באַצאָלען. קום איך צוריק און זאָג, אַז דער שוסטער וויל געלט, פאַרשטייט מען שוין אַז איך האָב אַריינגעטראָגען ניט צו זיין שוסטער, הויבט ער אויף די ידים און דערלאַנגט מיר 2 פּעטש, אַז עס איז מיר פינסטער געוואָרען אין די אויגען, האָב איך זיך אויפגעהויבען און בין אַנטלאָפען. געקומען אין דער היים און דערצייל דער מאַמען די פאַסירונג, אַז ער האָט מיר געשלאָגען, איך וועל מער ניט גיין צו דער ארבייט, האָט מיין מאַמע אָנגעהויבען צו ווייגען: דו מוזסט דאָך אויסשטעהן דעם טערמין, עס איז דאָך שוין האַלב אָווק, דו וועסט איבערקומען, דו וועסט ווערען אַ בעל־מלאכה. גיי, פינעלע, צוריק צו דער אַרבעט.

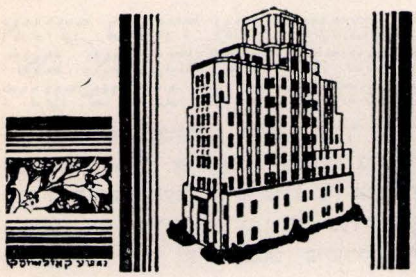
איך בין אָווק צו אברהם פייוועז. ער איז געווען דער הויפּט־גבאי פון שטאָט. איך האָב געווייגט פאַר אים: דער באַלעבאָס שלאָגט מיך, איך קען ניט שטאָהן דאָרט, האָט ער אים גע־שיקט רופען און אים אויסגעמוסר'ט, אַז מען טאָר ניט שלאָגען אַ פרעמד קינד, אפילו ווען דער אינגעל מאַכט א טעות. אַזוי אַרום בין איך צוריק אָווק און אויסגעשטאַנען די צייט.

קיין פאַלנער בעל־מלאכה בין איך פון אים ניט אַרויס, ווייל ער האָט מיר קיין מאָל ניט געלערנט, אויסער וואָס איך האָב אַליין געכאַפּט, אָבער איך האָב זיך דערלערנט ביי אַנדערע שניידער.

ווען איך בין אָנגעקומען צו לייזער „יויכן" אויף וואַשילקאָווער גאַס אין 1900, האָב איך שוין פאַרדינט 6 רובעל אַ וואָך.

איך האָב זיך באַפרייט פון פריזיוו דורך אַ מלאך . . . און חתונה געהאַט מיט דער שענסטער מיידעל פון ביאַליסטאָק, מיט'ן נאָמען צירייל ליוביטש און אויפגעצויגען אַ שיינע פאַמיליע.

אין 1920 פאַרלאָזען מיר ביאַליסטאָק. באַשערט געווען ניט אומצוקומען אין דער פינסטערער געטאָ, וואו אַלע מיינע חברים זיינען אומגעקומען. געקומען קיין קאָנאַדע. די ערשטע צייט געארבעט אין שאַפּ און אין 1930 זיך געזומען צו ביזנעס און אַ דאַנק גאָט געמאַכט אַ פיינעם לעבען.

אונזער אינסטיטוציע

וואָס מען טוט און וואָס מען פלאַנט

אונזער האָם אויפן שוועל פון די ימים הנוראים

ווי אַלע יאָר, וועלען מיר אויך דאָס יאָר אָפּריכטען די פּאַרכטיגע טעג אין אונזער האָם אויף דעם עכט־טראַדיציאָנעלען אידישען שטייגער, ווי אַמאָל אין דער אַלטער היים.

ציכטיג אין ליכטיג, וועט אונזער האָם באַגעגענען דעם גרויסען יום־טוב מיט דער אמת׳ער ערענסטקייט און עהרפורכט.

אונזער שוהל וועט אויך דאָס יאָר זיין דער זאַמעלפונקט פון מתפּללים, אונזערע אייגענע זקנים ווי אויך שכנים פון דער נאַכבאַרשאַפט, וועלכע וועלען דאָ קומען אויסבעטען אַ גוט יאָר.

אָנגעזעענע בעלי־תפילה וועלען פאָר־בעטען אין אַ געניטער בעל־תוקע וועט בלאָזען שופר.

עס וועלען אויך אָנגעצונדען ווערען אַלע עלעקטרישע ליכט ביי די נעמען פון אונזערע פּאַרשטאַרבענע מיטגלידער און פריינט, וועלכע זיינען פּאַראייביגט אויף די בראָנז־טאפעלס אין אונזער שוהל, און זייער אָנדענק וועט געהייליגט ווערען ביי דער תפילה פון „יזכור".

מיר וועלען אויך האָבען אַ נייע, פּרעכ־טיג־דעקאָרירטע סוכה, ווי אויך אַן „אתרוג" הדר, מיט דעם גאַנצען שפּאַן.

אונזערע נייע עס־צימערן וועלען אויס־זען יום־טוב׳דיג און עס וועלען דאָרט סערווירט ווערען געשמאַקע און נאַרהאַפ־טע מאָלצייטען פון אַלעם גוטען. אונזערע איינוואוינער וועלען געניסען פון דער רח־בות און קאָמפאָרט פון דעם נייעם פול־שטענדיג - אויסגעפּאַרטיגטען דייניג־רום און שפּאָגעל־נייער גרויסאַרטיגער קיך. די „סטעינלעס סטיל" איינריכטונגען, די נייע ליכט־פיקטשורס, דער נייער סופיט, די פּריש איבערגעצויגענע וועגט מיט אַ ליכ־טיגען „סאניטאס"־פאָפּיר וועלען פאַרבלענ־דען די אויגען מיט זייער גלאַנץ און פּראַכט.

ביי די תפילות אין שוהל, ווי אויך ביי די געדעקטע טישען אין אונזערע דייניג־רומס און אין די אָפּרו־צימערן וועלען אונ־זערע עלטערע איינוואוינער אויסבעטען אין צואווינטשען אַלע אונזערע וואויל־טעטיגע מיטגלידער און פריינט, וועלכע האָבען גע־האָפּען אַרייַנברענגען דעם יום־טוב אין הויז אַריין, אַ געזונטען, געבענטשטען און מזל׳דיגען נייעם יאָר.

אונזער דערפאָלגרייכער „זומער עמוירדזשענסי דריוו"

מיר פּאַרצייכענען מיט פרייד די גוטע רעזולטאַטען פון אונזער „זומער עמויר־דזשענסי קאַמפּיין", וועלכער האָט אַריין־געבראַכט באַדייטענדע הילף צו אונזער האָם.

אונזערע דירעקטאָרען און טוער, די שוועסטער פון דער „ביאַליסטאָקער ליידיס אוקזילערי" און די „בראָנקס ליג", האָבען פּאַרנומצט זייערע וואַקאַציעס אין שטאָט וויי אויך אין די זומער־רעזאָרטען צו זאַמלען הילף פאַר דער האָם, און אונז פיל געהאָל־לעם פון די זומער־מאָנאַטען. וואַרעמע אָפּרופען זיינען אויך געקומען פון אונזע־רע מיטגלידער איבערן לאַנד און איבער דער גאָרער וועלט.

די באַגרענעצטע ראַמען פון אַ נאָטיץ דערלויבען ניט אויסצורעכענען אַלע נע־מען פון אונזערע וואָלונטיר־קאַמפּיינערס, דאָך דערמאָנען מיר אייניגע, וועלכע האָ־בען זיך ספּעציעל אויסגעצייכענט מיט זייער ענערגישער אַרבעט און געשאַפענע רעזולטאַטען: אייבערהעם בייטאָן, מאָריס עסטאָן, היימאַן אוגוסט, אייבערהעם און יעטע שרייבער, הערי און רעי סיידערמאַן, מרס. הילדע סלאָיער.

יעדען איינעם וועלכער האָט נאָר צוגע־לייגט אַ האַנט צו דעם „קאַמפּיין", דריקען מיר אויס אַ האַרציגען דאַנק און אָנערקע־נונג.

די לשנה טובה באַגריטונגען אין אונזער זשורנאַל

אונזערע לעזער וועלען באַמערקען די ראש־השנה באַגריסונגען אין אונזער היינ־טיגען נומער, וועלכע זיינען שוין ביי אונז געווואָרען אַ יערליכע טראַדיציע.

ווי אַלע יאָר, שיקען מיר אויך דאָס יאָר אַרויס בילס פאַר די לשנה טובה וואונ־טשען, און מיר דערמאָנען די יעניגע, וועלכע האָבען נאָך ניט אַריינגעשיקט זייער באַטרעף, אַז זיי זאָלען עס טאָן אַזוי שנעל, ווי מעגליך, ווייל הילף אין צייט האָט אַ דאָפּעלטע ווירקונג.

אונזער יערליכער טעאַטער־בענעפּיט — אַ מאַטינע צום ערשטען מאָל

פאַר דער באַקוועמליכקייט פון אונזער עולם האָבען מיר צום ערשטען מאָל אין יאָרען איינגעאָרדענט אונזער טעאַטער־בענעפּיט אויף אַ זונטאָג נאָכמיטאָג, וועו אויך עלטערע מענטשען קענען אַרויספאָ־רען און קומען צוריק פון טעאַטער, איידער די נאַכט פאַלט־צו.

אונזער טעאַטער־בענעפּיט וועט דאָס יאָר פאָרקומען זונטאָג נאָכמיטאָג, דעם 29־טען אָקטאָבער, 1967, 2 אַוייגער, אין „ענדערסאָן אידישען טעאַטער", סעקאַנד עוועניו און איסט 4־טע גאַס, ניו־יאָרק.

עס וועט אויפגעפירט ווערען די פּרע־מיער־פּאָרשטעלונג פון סעזאָן: „די כלה האָט פאַרבלאָנדזשעט" מיט דער באַטיי־ליגונג פון סטאַר־אַרטיסטען, געסט־שוי־שפּילער פון ישראל; דזשעני קעסלער און אַדריאַן סטאַר, ווי אויך פון די היגע גרויי־סע טאַלאַנטען: דזשייקאָב דזשייקאָבס, מרים קרעסין, לעאָן ליבגאָלד, הענריעטע דזשייקאָבס, טעלמאַ מינץ, סימאָר רעכט־צייט א. א. וו. מוזיק פון דעם דיען פון אידישען ניגון, שלום סעקונדא.

טיקעטס זיינען אַרויסגעשיקט געוואָרען צו די מיטגלידער פון אונזער אינסטיטו־ציע און צו אַ צאָל אונטערשטיצער און פריינט.

די אַלע, וועלכע האָבען דערהאַלטען די טיקעטס, ווערען געבעטען אַריינצושיקען דעם באַטרעף אַזוי שנעל ווי מעגליך. מיר מאַכען אויך אויפמערקזאַם, אַז מען זאָל די טיקעטס אַוועקלייגען אויף אַ זיכערען פּלאַץ, כדי צו קענען זיי לייכט געפינען.

אונזער באָארד אָף דירעקטאָרן האָט אָפּגעהאַלטען ערשטען דינער-מיטינג פון נייעם סעזאָן

דאָנערשטאָג אָוועגט, דעם 7-טען סעפּטמבער, 1967, איז אָפּגעהאַלטען געווען רען דער דערעפענונגס-מיטינג פון אונזער באָארד אָף דירעקטאָרען, ביי געדעקטע טישען און אין אַ העכסט פייערליכער שטימונג.

עס איז געקומען אַ גרויסער עולם דירעקטאָרען און טוער. מען האָט אויסגעהערט וויכטיגע באַריכטען וועגען אונזער איבערגעבויטער האָוס און ספּעציעל וועגען אונזער שפּיטאָל, וואָס איז אָפּיציעל אָנערקענט געווארען פון די מאַכט-אָרגאַנען און מען האָט אָנגעפייכענט פּלענער פאַר דעם נייעם סעזאָן.

מען האָט אויך פאַרהאַנדעלט וועגען צוגרייטונגען צו דעם פאָלקס-יום-טוב פון אונזער חנוכת-הבית, וואָס איז באַשטימט געווארען אויף זונטאָג פאַרנאַכט, דעם 17-טען סעפּטעמבער.

די ביאַל. ליידים אָוקזילערי דערעפענט דעם נייעם סעזאָן

מאַנטאָג בייטאָג, דעם 11-טען סעפּטעמבער, האָט אונזער ליידיס אָוקזילערי אָפּיציעל דערעפענט דעם נייעם סעזאָן מיט אַ גוט-באַזוכטען מיטינג.

עס זיינען אויסגעהערט געווארען באַריכטען פון דער ארבעט און זאַמלונגען פאַר אונזער „זומער עמוירדזשענסי קאַמפּיין" דורך די וואָקאַציע-מאַנאַטען, און עס זיינען פאַרגעבראַכט געווארען פּלענער פאַר דער צוקונפט.

די שוועסטער האָבען געמיטליך פאַרבראַכט אַרום שיין-געדעקטע טישען.

ביאַליסטאָקער בר. 121 א. ר. פאַרצייכענט זיין 60-טען יובילעאום

אונזער אָנגעשלאָסענע אָרגאַניזאַציע, דער ביאַל. בר. 121 א. ר., האָט לעצטענס פאַרצייכענט זיין 60-יאָריגען יובילעאום.

דער סעקרעטאַר פון דעם ברענטש, פריינט סעם גייסט, האָט באַגריסט די אָרגאַניזאַציע אין נאָמען פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים.

דער ברענטש האָט לכבוד דעם יום-טוב אַריינגעשיקט אַ פיינע ביישטייערונג צו אונזער האָוס.

מיר ווינטשען דעם ביאַל. בר. 121 א. ר. וויטערדיגען דערפאָלג און אַ סך יובילעאומס אין זייער וויכטיגער ארבעט.

„קלוב ביאַליסטאָקער פריינט" דערעפענט פייערליך דעם נייעם סעזאָן

דער „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט", די אינגסטע ביאַליסטאָקער אָרגאַניזאַציע, האָט אויף אַ פייערליכען אופן דערעפענט דעם נייעם סעזאָן מיט אַ דינער-מיטינג קאָנצערט אין טענץ, שבת אָוונט, דעם 23-טען סעפּטעמבער, 1967, אין אונזער באַנייטען, עיר-קאָנדישאַנד אוידיטאָריום.

עס איז געקומען אַ גרויסער עולם מיט גלידער און פריינט. מען האָט געמיטליך פאַרבראַכט און זיך געלאָזען וואויילגיין מיט לוסטיגער מוזיק און טענץ.

עס זיינען אויך אָנגעצייכענט געווארען פּלענער פון ארבעט פאַר דעם נייעם סעזאָן.

די באַזוכער האָבען געמאַכט אַ שפּאַציר איבער דעם איבערגעבויטען בילדינג און אויסגעדריקט באַוואונדערונג איבער די וויכטיגסטע דערגרייכונגען און דעם נייעם פרישען פנים פון דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים און שפּיטאָל.

דער „קלוב", איינער פון אונזערע אָקטיוסטע אָרגאַניזאַציעס, האָט צוגעצויגען אַ סך נייע מיטגלידער און האָט אויסגעברייטערט זיינע ריען מיט טיכטיגע לאַנדסלייט פון ניו-יאָרק און פון דער פּראָווינץ.

חזן הערי פיינבערג ווידער אָנגאָושירט אין פּלעטבוש דזשואיש צענטער

אונזער פאַרדינסטפולער דירעקטאָר, חזן הערי פיינבערג, איז, מיט מזל, ווידער אויפגענומען געווארען פאַר די ימים הנוראים אין „פּלעטבוש דזשואיש צענטער", וואו ער שטייט שוין פאַרן עמוד עטלעכע יאָר מיט גרויס כבוד.

חזן פיינבערג איז אָקטיוו אין אונזער האָוס, וואו ער איז דער טשערמאַן פון אונזער שוהל-קאָמיטע. ער טרעט אויך אויף זייער אָפּט ביי אונזערע אונטערנעמונגען.

אַ דאַנק צו די פירער און טוער פון אונזער שוהל

מיר דאַנקען האַרציג הרב מאיר ווייסשטיין פאַר לערנען משניות אַ גאַנץ יאָר אין געצאָלט; מעקס טאָבייעס, פרעזידענט; דעם בעל-מוסף, ר׳ יצחק פערל; דעם בעל קורא ווי אויך אַלע מתפּללים פון דער האָוס און פון דער נאַכבאַרשאַפט, וועלכע האָבען פאַטראָניזירט אונזער שוהל דורך די ימים הנוראים און מיר ווינטשען אַלע-מען אַ גוט יאָר.

חזן מרדכי ספּעקטאָר באַנייט קאָנטראַקט מיט זיין שוהל

דער „מאונט סיני דזשואיש צענטער" אין ניו-יאָרק, וואו אונזער חשובער לאַנדסמאַן חזן מרדכי ספּעקטאָר, איז אָנגעשטעלט אַלס שליח-צבור, האָט אים פאַרלענגערט דעם קאָנטראַקט מיט אַ פּייער הוספה אין געהאַלט. ער שטייט דאָרט מיט גרויס כבוד.

חזן ספּעקטאָר, וועלכער טרעט אויף אָפּט ביי אונזערע אונטערנעמונגען, איז דער טשערמאַן פון אונזער קולטור-קאָמיטע. מיר האָבען אים צו פאַרדאַנקען די איינשטעלונג פון אונזער ביבליאָטעק און אַרכיוו.

אונזער יונגער לאַנדסמאַן, יעקב זאַבלודאָווסקי פון מעקסיקא, קריגט דאַדיא-טעלעוויזיע פּרייז

דער הייי-יאָריגער פּרייז פון בני-ברית איז דאָ צוגעטיילט געווארען צו יעקב זאַבלודאָווסקי, באַוואוסטער נייעס-קאָמענטאַטאָר אויף דער טעלעוויזיע און ראַדיאָ אין מעקסיקא. זאַבלודאָווסקי שרייבט אויך זיינע קאָלומס אין דער טעגליכער פאָפּולערער צייטונג „נאַוועדאַדעס".

די בני ברית אויסצייכענונג פאַרן יאָר 1967 איז צוגעטיילט געווארען צום יונגען זאַבלודאָווסקי, אַלס אויסדרוק פון אָנערקענונג פאַר זיין מיטווירקונג אין דער ריכטונג פון „גוטען ווילען און פאַרברעדערונג צווישען מענטשען פון וואָרט און שריפט".

יעקב זאַבלודאָווסקי איז דער זון פון אונזער חשובען לאַנדסמאַן און קולטור-טוער, דוד זאַבלודאָווסקי, וועלכער איז געווען צווישען די ערשטע אידישע אימיגראַנטען אין מעקסיקא. דוד זאַבלודאָווסקי איז אַ באַוואוסטער און אָקטיווער עסקן אין פאַרשיידענע צווייגען פון אידישען געזעלשאַפטליכען לעבען אין מעקסיקא. ער איז אויך דער פאַרפאַסער פון דעם באַקאַנטען ביאַליסטאָקער „יזכור"-רעקאָרד, געווידמעט דעם אָנדענק פון אונזער חרוב׳ער היימשטאָט און אירע קדושים.

דערמאָנונג וועגען דיום

ענדע יאָר 1967 וועלען פון אונזער אָפּיס אַרויסגעשיקט ווערען בילס פאַר דיוס צום נייעם יאָר.

מיר בעטען אונזערע חשובע מיטגלידער צו דערליידיגען די בילס, וויל מיטגלידערשאַפט איז די „ביאַליסטאָקער מעטריקע" און איינע פון אונזערע הויפּט-קוועלען פון איינאָמע.

ביאַליסטאָקער ליידיש אָוקזילערי שטאָלץ מיט די דערגרייכונגען

פון מרם. יעטא שרייבער
פרעזידענטין

אונזער „ביאַליסטאָקער ליידיש אָוקזילע־רי", די „מאַמע פון דער אַרגאַניזירטער פרוי אין אַמעריקע", האָט אין די פאַרגאַנ־גענע עטליכע מאָנאַטען געמאַכט גרויס פאָרשריט אין איר אַרבעט און דערגריי־כונגען.

אונזער שלוס־מיטינג דעם 26־טען יוני איז צו דער זעלבער צייט אויך געווען אַ פייערליכער צוזאַמענקונפט לכבוד דעם 40־יאָריגען חתונה־יובילעאום פון אונ־זערע פאָרדינסטפולע טוער, איזידאָר און איידע זאַלעוויץ. שוועסטער זאַלעוויץ איז די רעקאָרדינג־סעקרעטאַרין פון אונזער אַרגאַניזאַציע.

די זאַלעוויצעס זיינען געווען די גאַסט־געבער פון דעם שיינעם לאָנטשאָן, וועל־כער האָט אַריינגעבראַכט אַ היפּש סומע פאַר אונזער האָום. דאָס פאָר־פאַלק האָט באַקומען גרויס אָנערקענונג און דאַנק פון אַלע פאַרזאַמלטע.

דורך דעם זומער האָט אונזער אָוקזילערי טיכטיג געאַרבעט אויפן „זומער עמויר־דזשענסי קאַמפיין" פון אונזער ליבלינג־אינסטיטוציע, דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים, און די שוועסטער האָבען אין שטאָט ווי אויך אין די זומער־רעזאָרטען, אין די בערג און ביים ברעג ים, פאַרשפּרייט די זומער־ביכלאַך און געשאַפען אַ היפּשע סומע דורך די וואַקאַציע־מאָנאַטען.

אַ ביז גאָר וויכטיגע דערגרייכונג איז די גרינדונג פון אַ „ביוטי פאַרלאָר" אין אונ־זער איבערגעבויטען בילדינג אויף אונזער נאַמען און פאַר אונזערע געלטער. דער „ביוטי־פאַרלאָר" וועלכער אויף אונזער חש־בון אויסמעבלירט מיט די נויטיגע איינ־ריכטונגען און אויסשטאַטונגען, וועלכע זיינען שוין איינגעשאַפען געוואָרען פאַר דעם נייעם סעזאָן.

עס פרייט אונז מיטצוטיילען, אַז דער „ביוטי פאַרלאָר" פונקציאָנירט שוין. אַ גענויטע „ביוטישען" קומט אַריין אין אונ־זער האָום און גיט די פּנימ׳ער פון אונ־זערע זקנות אַ אינגערען און פרישערען אויסזען. דאָס מאַכט זיי פילען שטאָלצער און מוטיגער, וואָן עס וועלען צוריק גע־בראַכט די שטריכען פון זייער אַמאָליגער יוגענט און שיינקייט.

עס דאַרף אויך מיט פרייד פאַרצייכענט ווערען, אַז מיר האָבען פינאַנסירט דעם איינקויף פון אַ נייער פּיאַנאָ פאַר אונזער האָום. די פּיאַנאָ וועט טאָקע טראָגען אונ־זער נאָמען, און די טענער, וועלכע וועלען פון איר ארויסגעשפּילט ווערען, וועלען ברענגען מוזיק, אונטערהאַלטונג און פרייד צו אונזערע זקנים און זקנות אין דער האָום, ווי אויך צו אונזערע מיטגלידער, טוער און געסט ביי פאַרשיידענע אונטער־נעמונגען, וואָס די האָום פירט דורך.

די שרייבערין פון די שורות דאַנקט פּערזענליך מרם. אייִדע זאַלעוויץ, רעק. סעקרעטאַרין פון דער ליידיש אָוקזילערי, וועלכע האָט איבערגענומען די פונקציעס אַלס פּרעזידענטין בעת איר קראַנקהייט.

פאַר דער צייט האָט אונזער ענערגישע סאָשעל האָסטעס, מרם. דזשוליאַ פאַרבער, דורכגעמאַכט אַ לענגערע קראַנקהייט. מיר ווינטשען איר אַ רפואה שלמה, פולקאָמען געזונט און פרישע כוחות צום נייעם סעזאָן.

מיר דריקן אויס אַ האַרציגען מזל־טוב צו אונזער ווייס־פּרעזידענטין, אסתר ווי־נער, לכבוד דעם 75־טען געבורטסטאָג פון איר ליבען מאַן, אונזער פאַרדינסטפולען טוער, סאל ווינער, און צום געבורט פון זייער אייניקעל, אַ מיידעלע, ביי זייערע טייערע קינדער, דזשעק און ראַדאַ בירענ־בוים; צו אונזערע ווייס־פּרעזידענטען: הענריעטאַ און סעם רובין, צום געבורט פון זייער נייעם אור־אייניקעל, אַ מיידעלע, ביי זייערע אייניקלעך: דר. און מרס. ראָ־בערט און לאָרעטאַ שוואַרץ, און צו דער געלעגענהייט וואָס דער פאָטער, ראָבערט, האָט גראַדואירט פון „דאַון טאון מעדיקאל צענטער". זאַלען אַלע בעלי־שמחה האָ־בען אַ סך נחת.

מיר האָבען דעם נייעם סעזאָן דערעפענט מיט אַ גוט־באַזוכטען מיטינג מאָנטאָג ביי־טאָג, דעם 11־טען סעפּטעמבער, אין אונ־זער האָום, וואו מיר האָבען זיך האַרציג באַגעגענט נאָך דעם זומער, אויסגעהערט וויכטיגע באַריכטען און אָנגעצייכענט פּלענער פאַר דער צוקונפט.

אונזער פרייד פון אַרבעט איז אָבער אויך געשטערט געוואָרען דורך צער און אויסגעמישט געוואָרען מיט אַ הייסער טרער. מיר האָבען פאַרלאָרען אונזערע ליי־בע שוועסטערס: מרס. פּעני שמוס און מרס. ראָזע ראָשבוים ע״ה, און מיר וויל־טשען טרייסט און מוט צו די שווער־געטראָפענע פאַמיליעס. אין דעם ליכטיגען אָנדענק פון די פאַרשטאָרבענע און אין זייער פאַרגרעזעצטער אַרבעט זאָלען זיי אַ טרייסט געפינען.

אַלע אונזערע שוועסטער מיט די פאַ־מיליעס, די מיטגלידער און טוער פון ביאַ־ליסטאָקער צענטער און מושב זקנים, ביאַ־ליסטאָקער לאָנדסלייט אומעטום און כלל ישראל איבער דער גאָרער וועלט ווינ־טשען מיר אַ יאָר פון געזונט און שעפּע־רישקייט אין נחת און אין פריידען.

שאַרלאָט לין פאַרלאָבט אין נחת און אין פריידען

מיר שיקען איבען אונזער האַרציגען מזל טוב צו אונזערע ליבע לאָנדסלייט און פריינט, גדליהו און מאַשע לין, צו דער פאַרלאָבונג פון זייער געראָטענער טאָכ־טער, שאַרלאָט, צו סטענלי פּאָלאַק.

חתן־כלה זיינען קאָלעדזש־סטודענטען. שאַרלאָט (חיה׳לע) איז אַגב די פּלימעניצע פון אונזערע טיכטיגע דירעקטאָרען, אַר־טשי און פרידאַ לין, וועלכע זיינען אויך צווישען די איבערגעגעבענע טוער פון „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט".

שיינע חנוכה און פּורים אונטערנעמונגען

צוגרייטונגען ווערען געמאַכט פאַר אונ־זערע יערליכע חנוכה און פּורים־אָוונטען. די געניוע דאַטעס וועלען געמאָלדען וווּ־רען אין דער פרעסע און אין בריוו צו די מיטגלידער.

ביי אונזער חנוכה־אָוונט וועלען, ווי אַלע יאָר, דורכגעפירט ווערען וואַלען פאַר אַ נייעם באָארד אָף דירעקטאָרען.

אַ ספּעציעלע נאָמינאַציע־קאָמיטע וועט אויסאַרבעטען אונ צושטעלען אַ ליסטע פון די נייע קאַנדידאַטען, און די פאַרזאַ־מעלטע מיטגלידערשאַפט וועט דורך אַן אָפּיציעלער אָפּשטימונג ביי אָט דעם יער־ליכען מעמבערשיפּ־מיטינג באַשטימען דעם צוזאַמענשטעל פון נייעם באָארד.

אונזער יערליכער באַזאָר

אונזער ליידיש אָוקזילערי זאַמעלט שוין אַרטיקלען און וואַרע פאַר דעם יערליכען באַזאָר, וועלכער וועט זיך אָנהויבען שבת אָוונט דעם 9־טען דעצעמבער און אָנ־האַלטען ביז דעם 12־טען, און דאַן זיך ווידער עפענען שבת אָוונט דעם 16־טען דעצעמבער. טשערמאַן פון באַזאָר איז, ווי שטענדיג, אונזער טיכטיגער טראָסטי מיל־טאָן ווינער וועמען עס העלפט אַרויס אין דער אַרבעט זיין ליבע פרוי רוטה און זייער פאַמיליע.

אונזער לאנדספרוי, עני רחל קאסיצא, א 100-ערין, אן עין הרע

פון לאס־אנדזשעלעס איז אנגעקומען די פריילאכע בשורה, אז אונזער חשובע, לאנדספרוי, עני רחל קאסיצא, ווערט היינטיגס יאר, 12 טעג פאר ראש השנה, 100 יאר אלט, מיט מזל און מיט ברכה.

רחל עני קאזיצא

איז עס טאקע געווייס א גאט־בענטשונג, באזונדערס זוען מרס. קאסיצא איז ניט נאר פריש און מונטער ביים פולען פאר־שטאנד און ביי אלע חושים, נאר אפילו ליטעראריש שעפעריש און טעטיג. בלויז מיט אייניגע יאר צוריק האט זי נאך אנגע־שריבען און ארויסגעגעבען א בוך מעמואר רען „זכרונות פון א ביאליסטאקער פרוי", וועלכע שילדערען אירע אינטערעסאנטע איבערלעבענישען דא אין לאנד, ביז זי האט זיך „אויסגעגרינט" און אייגנארדענט.

מרס. קאסיצא שרייבט אונז בריוו אין איר אייגענער האנטשריפט און עס איז צו באוואונדערען ווי קלוג און ווי לעזבאר די שורות זיינען.

מרס. קאסיצא האט אויך גרויס נחת פון איר טאכטער, גוירטרוד ריד און פאמיליע, וועלכע גיבען אפ דער מאמע גרויס „כיבוד אם" און זיינען שטאלץ מיט איר טיפען עלטער און וויכטיג לעבענס־דערגרייכונג.

ווינטשען מיר מרס. קאסיצא א האַרצי־גען מזל־טוב און אז זי זאל מיט דער רעכ־טער פוס אריבערטרעטען דעם שוועל פון איר הונדערטסטען געבורטסטאג און בליי־בען ווייטער אזוי פריש און יוגענטליך די גרויע האר אויף צו־להכעיס און פאר־שאפען כבוד איר פאמיליע, אירע פריינט און דער ביאליסטאקער לאנדסמאנשאפט, אין גענוגט, אין נחת און אין פריידען.

אגב, דאנקען מיר מרס. קאסיצא און איר פאמיליע פאר דער אינלאדונג צו דער פייערונג פון איר 100־טען געבורטס־טאג.

די קלאטשקאס און די קלוגמאנס פראווען גאלדענע חתונות

מיר גיבען אפ א האַרציגען מזל־טוב צו אונזערע חשובע פריינט און אונטערשטי־צער, סעמועל און בערטא קלאטשקא, ווי אויך צו זייער שוועגער און שוועגערין, מארים און קלארא קלוגמאן, וועלכע האבען גלייכצייטיג געפראווט זיערע גאלדענע חתונות, און מיר ווינטשען זיי נאך א סך יארען פון א גליקליכען צוזאמענלעבען, אין געזונט, נחת און פריידען.

חתונה יובילעאומס ביי אונזערע לאנדסלייט

מיר באגריסען האַרציג אונזערע חשובע דירעקטארען:

אייב און יעטא שרייבער, צו זייער 54־טען חתונה־יובילעאום, וואס זיי האבען פארצייכענט מיט צדקה פאר אונזער האום.

מרס. שרייבער איז די פרעזידענטין פון דער ביאליסטאקער ליידיס אקזילערי.

איזידאר און איידע זאלעוויץ, צו זייער פערציגסטען חתונה־יובילעאום.

דער יובילעאום פון די זאלעוויצ'ס איז אייגענטליך אויסגעפאלען אין חודש מערץ 1967, אבער זיי האבען אים געפייערט ביים שלוס־מיטינג פון דער ביאליסטאקער ליי־דיס אקזילערי דעם 26־טען דזשון, 1967. די בעלי־שמחה האבען געגעבען א שיינעם כיבוד אויף זייער קאסטען, און עס איז אין זייער כבוד געשאפען געווארען פאר אונ־זער האום א סומע פון נאענט צו 400 דא־לאר.

מרס. איידע זאלאוויץ איז די רעקאר־דינג־סעקרעטארין פון דער אקזילערי.

מיר ווינטשען די פאר־פאלקען לאנגע יארען, געזונט און נחת.

סאנדרא שטשופאק פארלאבט מיט מזל און גליק

מיר דריקען אויס א האַרציגען מזל טוב צו אונזערע ליבע דירעקטארען און טוערע, בובי און וועלוועל שטשופאק, צו דער פארלאבונג פון זייער געראטענער טאכ־טער, סאנדרא, צו ראברט היימאוויץ.

ביידע יונגווארג, דער חתן און די כלה, זיינען באגאבטע קאלעדזש־סטודענטן. סאנדרא פארנעמט א פאראנטוואָרטליכען פאסטען אלס סעקרעטארין אין אן אנגע־זעענער פירמע.

די עלטערן, וועלוועל און בובי, זיינען אויך טעטיג אין „קלוב ביאליסטאקער פריינט". בובי צייכענט זיך אויס מיט איר ארבעט און אויפטוען פאר אונזער ביאליס־טאקער האום.

אונזערע חשובע לאנדסלייט, די אייזענשטאדטס פון פאריז, פירן זייער איניקעל צו דער חופה

מיר גיבען אפ א האַרציגען מזל־טוב צו אונזערע ליבע לאנדסלייט, מר. און מרס. משה אייזענשטאדט פון פאריז, צו דער חתונה פון זייער ליבען איניקעל, מרים קלעבאנער, מיט איר אויסדערווייל־טען און באשערטען, אינזשיניער סטיפען זאני, וואס איז פארגעקומען דעם 11טן יוני, 1967.

די חנ'עוודיגע כלה איז די טאכטער פון מר. און מרס. הענרי און אדעלינא קלע־באנער. דער גערעטענער חתן איז דער זון פון די זוסמאנ'ס.

מרים איז דער פערטער דור פון דער פאמיליע אייזענשטאדט, אן אוראיניקל פון אונזער ניט לאנג־פארשטארבענעם לאנדסמאן, משכיל, טעאטראל און קינסט־לער, יוסף־חיים אייזענשטאדט ע"ה.

לעבענס־באגלייטערין פארלאנגט

(הייראטס־געלעגנהייט פאר פאסיגער)

אונזער לאנדסמאן, אלחנן כרמי, אלמן מיט אויסגעגעבענע קינדער, וואס וואוינען פאר זיך, אינטעליגענט, נאציאנאל־רעלי־

גיעז, וואויל־האבענד, רעדנער און ראדיא־לעקטאר, יונג אין אויסזען און גייסט, פארמאגט אן אפארטמענט אין ירושלים און היפשען אפגעשפארטען דאלאר, קען געבען א שיין לעבען — זוכט א היימיש־טראדיציאנעלע פרוי, שיינעם אויסזען און גייסטיגע מעלות, אין די פופציגער, מיט סאשעל סעקיוריטי אינקונפט. צוועק: הייראט. וואוינען אין ישראל. פארפאינטע־רעסירטע ווערען געבעטען צו שרייבען, צושיקען לעבענס־איינצעלהייטען און בילד צו:

אלחנן כרמי

רחוב עובדי' 9, ירושלים, ישראל

איינדרוקספולער חנוכת הבית פון אונזער איבערגעבויטער היים און שפיטאָל

די היסטאָרישע סצענע פון פרעזענטירען דוד סאָהנ׳ס פאָרטרעט. — פון רעכטס צו לינקס: קאָונסעלאָר דייוויד דזש. גאָלדבערג, טשערמאַן פון באָארד; עטעל אינגבערג, אַדמיניסטראַטאָר; רבי אהרן חייט, דיר. פאָבליק ריליישאָנס, און איסאַק ריבאַלאָווסקי, וויס־טשערמאַן פון באָארד, וועלכער האָט פרעזענטירט דעם פאָרטרעט אין נאָמען פון קינסטלער בען פון פאַריז.

Photo by J. B. Esakoff

זונטאָג פאַרנאַכט, דער 17־טער סעפטעמבער 1967, איז אַריין אין דער געשיכטע פון אידיש ביאַליסטאָק אין אַמעריקע, אַלס אַ היסטאָרישע דאַטע, וועו אַ יום־טוב׳דיגער עולם פון מיטגלידער, לאָנדסלייט און פריינט האָט אָנגעפולט אונזער נייעם פראַכטפולען עיר־קאָנדישאָנד אוידיטאָריום צו פייערן בצבור דעם חנוכת הבית פון אונזער איבערגעבויטער, מאָדערניזירטער היים און שפיטאָל.

דער פראָגראַם איז דורכגעפירט געווארן מיט אָרדענונג און טאַקט דורך אונזער חשוב׳ען טשערמאַן פון באָארד אף דירעקטאָרען, קאָונסעלאָר דייוויד דזש. גאָלדבערג. מיט באַגריסונגען זייענען אויפגעטראָטען: אונזער עקטינג פרעזידענט, ריכטער פיליפ נאָוויק; אונזער דירעקטאָר אף פאָבליק ריליישאָנס, רבי אהרן חייט, וועלכער האָט איבערגעגעבען אַ האַרציגען מעסעדזש פון אונזער עקזעקוטיוו דירעקטאָר, פריינט דוד סאָהן, און דער וויס־טשערמאַן פון אונזער באָארד, איסאַק ריבאַלאָווסקי, וועלכער האָט געמאַכט אַן איינדרוקספולען אַפיל פאַר פאָנדען צום בילדינג, מיט דער גרויסער הילף פון אונזער דירעקטאָר, חזן הערי פיינבערג. דער עולם האָט זיך זייער וואַרעם אָפגערופען און עס איז אַריינגעפאַלען אַ היפשע סומע פון אַפיל.

דער הויפּט־פונקט פון דעם פאַלקס־יום־טוב איז געווען די עפענטליכע פרעזענטאַציע פון אַן אויל־פאָרטרעט פון פריינט דוד סאָהן, געצייכענט פון אונזער וועלט־באַרימטען לאַנדסמאַן און קינסטלער, דעם מאָלער בען (בן ציון ראַבינאָוויטש) פון פאַריז, צוזאַמען מיט זיין געצירקעלטען אויטאָגראַף־טאָוועל צו דוד סאָהן. ליידער האָט מר. סאָהן ניט געקענט זיין מיט אונז צוליב זיין שוואַכען געזונט. אין דער אָפּוועזנהייט פון מר. סאָהן איז דער כבוד פון אָננעמען דעם פאָרטרעט פאַר מר. סאָהן צוגעטיילט געווארן זיינע צוויי נאָנטסטע מיטאַרבעטער: רבי אהרן חייט און אונזער אַדמיניסטראַטאָר, מרס. עטעל אינגבערג. די פרעזענטאַציע איז דורכגעפירט געווארן פון פריינט איסאַק ריבאַלאָווסקי. די רירענדע סצענע האָט אַרויסגערופען אַ שטורעמדיגע אָוואַציע לכבוד דוד סאָהן, דעם גרינדער און פירער פון אונזער אינסטיטוציע פאַר די לעצטע 50 יאָר. דאָס בילד איז געבראַכט געווארן פון פאַריז דורך איסאַק ריבאַלאָווסקי און אונזער חשובען טוער, לואיס סילווער, דירעקטאָר פון דער אַרבעטער־רינג היים.

נאָך דער פרעזענטאַציע, איז דער פאָרטרעט, אייגנעפאַסט אין אַ פראַכטפולער ראַם מיט אַן עלעקטרישען ליכט איבער מר. סאָהן׳ס געזיכט, פייערליך אַרויפגעשרויפט געווארן אויף דער וואַנט איבער דעם וואַסערפאַל אין אונזער לאַבי. דער פאָרטרעט באַצירט אונזער בילדינג און איז אַ נחת אין שטאָלץ פאַר אונזער אינסטיטוציע און לאַנדסמאַנשאַפט.

אונזער ליבער סאַל בינדלער אַוועק אין דער אייביקייט

שבת אָוועט, דעם 17טען דזשון 1967, איז אין עלטער פון 74 יאָר געשטאָרבען אונזער ליבער, האַרציגער פריינט, חשובער ווייס־פּרעזידענט און אָנגעזעהענער דאָקטאָר, סאל בינדלער ע״ה.

סאל בינדלער ע״ה

דער נפטר, סאל, אַדער ווי מען האָט אים היימיש גערופען: זיידקע וועלוועל מאיר׳ס פון טרעסטינע, איז געווען אַן אמת׳ער „גוטער ברודער״, אַ מזג טוב, אַ מענטש מיט אַ גאָלדען האַרץ.

אַ דערפאָלגרייכער געשעפטסמאַן, מיטגרינדער און מיטאייגענטימער פון דער באַקאַנטער פירמע „יונייטעד העיר גודס״ אין ניו־יאָרק, וועלכע ער האָט אָנגעפירט צוזאַמען מיט זיין אינגערען ברודער, אונזער חשוב׳ען מיטגליד פון באָארד אַף גאַווערנאָרס און דאָקטאָר, ראובן בינדלער אויף לאַנגע, לעבעדיגע יאָר — האָט סאל ע״ה שטענדיג געפונען צייט און אינטערעס פאַר געזעלשאַפטליכער אַרבייט.

ער איז געווען אַקטיוו ביי די „גאָניאָנדז־טרעסטינער יאָגג פרענדס״, האָט געהאָלפען אין זייער רעליף־אַרבייט פאַר דער אַלטער חרוב׳ער היים, אָבער ער איז אויך געווען טיף אינטערעסירט און האָרציג צוגעבונדען צו אונזער ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים דורך די אַלע יאָרען.

צוזאַמען מיט זיין ברודער ראובקען, האָט סאל ע״ה בייגעטראָגען שטענדיג באַדייטענדע הילף צו אונזער אינסטיטוציע. ביידע ברידער האָבען אויך איינגעשטעלט אַ טראַדיציע צו פאַרוואַנדלען ראוב׳קעס יערליכען שבת הגדול געבורטסטאָג אין אונטערנעמונג פאַר אונזער אינסטיטוציע. ביי דער יערליכער פאַרטי האָבען זיי געשאַפען שווערע טויזענטער פאַר אונזער האָום און שפּיטאָל דורך די אַלע יאָרען.

ווען ביידע ברידער האָבען זיך לעצטענס צוריקגעצויגען פון געשעפט און עס איז בערגעגעבען צו זייערע קינדער, בילן בינדלער און עד ליפּטאָן, האָבען זיי אויך אינגעשפּאַנט די נייע בעלי־בתים אין דער „ביאַליסטאָקער טראַדיציע״ פון הילף פאַר אונזער אינסטיטוציע צו ראוב׳קעס געבורטסטאָג, אַזוי אַז שבת הגדול איז געווארען די „פילאַנטראָפּישע בינדלער דאַטע״ פאַר דער ביאַליסטאָקער האָום, אַ הייליגע מצווה אַ לעבעדיגע צוואה און ירושה, וואָס איז אַריבער פון טאַטעס צו קינדער. דאָס איז אַ מערקווירדיגע איינריכטונג וואָס האָט געשאַפען אַ נייעם סטיל אין ביאַליסטאָקער צדקה, די גאַלדענע קייט פון טאַטעס צו זייער הויזגעזינד.

אין פּריוואַטען לעבען איז סאל געווען אַן אמת׳ער פאָלקסמענטש. ער פלעגט אַנטלויפען פון פּובליסיטי, שטענדיג געווען אין שאָטען, אָבער טאָקע דערפאַר האָט מען אים טיף געאַכטעט און האַרציג ליב געהאַט. אַ מילדער און צוגעלאָזענער, פלעגט ער פאַרברענגען מיט „גוטע בריידער״ ביי די מיטינגען, ביי זיך אין שאַפּ, און אומעטום זיך געשטעלט ווי אַ דזשענטלמאַן און אַ ספּארט, פון דער פולער האַנט.

סאַל לאָזט איבער אַ פרוי, ראָזע, פון דער צווייטער הייראַט; 2 פאַרהייראָטע טעכטער: לאָטי העראָו און דזשאַנעט ליפּטאָן מיט זייערע מענער און 4 אייניקלאַך.

מר. בינדלער האָט געהאַט אַ גרויסע לויה, און אונזער אינסטיטוציע איז געווען פאַרטרעטען דורך אַ חשוב׳ער קאָמיטע, עס זיינען אויך געווען פאַרשטייער פון אנדערע אָרגאַניזאַציעס, וואו דער נפטר האָט באַלאַנגט.

מיט סאל בינדלער איז אַוועק אין דער אייביקייט אַ שייַנער היימישער בעל־הבית און בעל־צדקה, אַ פאַרדינסטפולער גענעראַל־פּאַרטיזאַנער טוער, וועלכער האָט פאַראייניגט אין זיין פערזענליכקייט ביידע וועלטען: זיידקע וועלוועל מאיר׳ס פון טרעסטינע און סאל בינדלער פון ניו־יאָרק, אַלס סינטעז פון אַ געזונט אידיש פאָלקס־לעבען און שטייגער אויף ביידע זייטען ים.

כבוד זיין אָנדענק!

אויפן פרישען קבר פון סאל בינדלער ע״ה

אַ טרער פון אַ גוטען פריינט

פון משה מאָלאָווסקי

דעם 17־טען יוני, 1967, איז צו 74 יאָר געשטאָרבען סאל בינדלער, און מאָנטאָג, דעם 19־טען יוני, איז פאָרגעקומען די לוויה אין די בראָנקס.

גאַרליק׳ס טשאַפּעל איז געווען אָנגעפילט מיט סאל׳ס משפּחה און הונדערטער פריינט. ס׳איז אויך געווען אַ גרויסע פאַרטרעטערשאַפט פון די ביאַליסטאָקער מיט דוד סאָהן בראש, אַ גרויסע צאָל מיטגלידער פון סאל׳ס אָרגאַניזאַציע, די גאַניאָנדזער־טרעסטינער, ווי אויך די פרויען פון אונזערע אָקזילעריס און רעליף־קאָמיטעטען.

אויסער דעם אָפיציעלען רב, סעמועל דירעקטאָר, וועלכער האָט אָנגעפירט מיט דער לוויה־צערעמאָניע, האָבען ביים ארון געהאלטן דער שרייבער פון רי שורות און רבי אהרן חייט, דער גייסטיגער פירער פון דער ביאַליסטאָקער האָום.

איך האָב סאל׳ן געקענט און געאַרבעט מיט אים געזעלשאַפטליך פאַר כמעט 45 יאָר (פאַרשטייט זיך, אַז איך רעד וועגען די גאַניאָנדזער־טרעסטינער; וועגען זיין טעטיקייט ביי די ביאַליסטאָקער וועט דער רעדאַקטאָר דוד סאָהן מסתמא עפּעס האָבען וואָס צו זאָגען).

אויב די באַצייכענונג „פאָלקס־מענטש״

פּאַסט פּאַר עמיצען, איז עס זיכער אויף דעם שטילען, בנעימות׳דיגען סאל בינד־לער. ער האָט קיינמאָל ניט געזוכט נושא־חן זיין ביי עמיצען. זיין וואָרעמקייט און בריייטהאַרציקייט זיינען געקומען פון „אי־נעווייניג", געקומען צו אים בירושה.

א טרעסטינער האָט מיר דערציילט: מען איז אַמאָל געקומען צו זיין טאַטען ערב פּסח נאָך מעות־חטים. זיין פּאָטער וועל־וועל־מאיר בינדלער איז דאָן ניט געווען אין אַ לאַגע צו קענען געבען זיין שיינע ביישטייערונג. איז ער שנעל אַרויס פון הויז און געלייגן 5 רובעל ביי א פּריינט און דאָס געגעבען דעם קאָמיטעט. וועז זיי זיינען אַרויס פון הויז, רופט ער זיך אָפּ צו זיין פרוי: „דו זעסט, ווי מען לאָזט מיר ניט זיין קיין אָרימאַן".

דורך די יאָרען וואָס איך האָב סאל׳ן געקענט, האָט ער געהאַט בעסערע און ער־גערע צייטען. מען האָט אים אָבער קיינ־מאָל ניט געלאָזט זיין אַן אָרימאַן.

עס פלעגט פּאַסירען, אַז אינער האָט זיך געוועגדעט צו אונז נאָך הילף; מיר האָבען אַלע געפילט און אפילו געוואוסט אַז יענער וויל אונז נאָר אויסנוצען, און עס פלעגט האַלטען דערביי אַז מען זאָל דעם פאַרלאַנג אָפּזאָגען, אָבער סאל, זיצענדיג אין א ווינקעל, פלעגט זיך אָפּרופען: נו, א דאגה, זאָל ער אונז אָפּנאָרען, אַז יענער בעט הילף, טאָר מען אים ניט אָפּזאָגען".

אונזערע גאַניאָנדזער און טרעסטינער רעליף־קאָמיטעטען האָבען פון 1945 אָן געשאַפען און אַרויסגעשיקט צו אונזערע פּליטים אין ישראל און אַנדערע לענדער אַרום הונדערט טויזענט דאָלאַר. אין די לעצטיגע אַקציעס האָט סאל געשפּילט א גרויסע ראָלע אויף זיין שטילען און בא־שיידענעם אופן. וועז ס׳פלעגט זיך שאַפען א פּראָבלעם ביי אונזערע אָקזילעריס און רעליף־קאָמיטעטען, האָט מען געוואוסט, אַז מען דאַרף גיין צו סאל בינדלער און ער וועט שוין די לאַגע פאַרלייכטערען.

די „ירושה פון האָרץ", וואָס סאל האָט איבערגענומען פון זיינע עלטערען, האָט ער טראַנספּערירט צו זיינע קינדער, און א ירושה פון האָרץ וועט קיינמאָל ניט פאַר־לאָרען.

שלאָף רואיג, מיין ליבער, האַרציגער פריינט, סאל בינדלער!

● געדענקט אונזער אינסטיטוציע מיט אייער הילף צו „יזכור" היינטיגען יום־כיפּור און שמיני עצרת!

לעאָן רובין ע"ה, געשט. דעם 13 יולי אין עלטער פון 67 יאָר.

לעאָן רובין ע"ה

דער פּאַרשטאָרבענער האָט געשטאַמט פון ביאַליסטאָק און איז געווען דער זון פון די אָנגעזעענע בעלי־בתים און חשובע רעסטאָראַטאָרן מאיר און דבורה ריבא־לאָווסקי, וועלכע האָבען געהאַט א גאַסט־הויז און רעסטאָראַן ביי דער באַן. ער איז אויך געווען דער איניקעל פון דער באַוואוסטער ביאַליסטאָקער אשת־חיל, „שרה פון באַן", וועלכע האָט געגרינ־דעט דעם שיינעם ביאַליסטאָקער הא־טעל. פון זיינע עלטערן האָט ער אויך גע׳ירשנ׳ט די פיינע מידה פון צדקה, וועלכע ער האָט אויך אָנגעהאַלטען דאָ אין לאַנד.

אין ניו יאָרק איז לעאָן געווען אקטיוו געזעלשאַפטלעך, געפונען ציייט און כוחות פאַר לאַנדסמאַנשאַפטליכע טעטיגקייטען; געווען פאַרבונדען אַלע יאָרען מיט דער „ביאַליסטאָקער יאָנג מענס אסס׳ן", וואו ער האָט געהאַלטען דעם בכבודיגען אמט פון טראָסטי. ער איז אויך געווען טעטיג אין דער ליבעראַלער פּאַרטיי אויפן בארד־וואָק אין דער בריטאָן ביטש געגענט אין ברוקלין, וואו ער האָט געוואוינט מיט זיין פאַמיליע.

אין פריוואטען און אין פאַמיליען־לע־בען, איז ער געווען א האַרציגער, צוגע־לאָזטער, ליבליכער מענטש. ער האָט אויסגעהאַדעוועט זיין אייניקעל, דעם בא־רימטען פּיאַניסט־ווירטואָז, מייקעל רו־בין, און אים געהאַלפען און דערמוטיגט אין דערגרייכען זיין קאַריערע.

פאַרלירענדיג אין חורבן ביאַליסטאָק 3 ברידער און 3 שוועסטער, האָט זיך לעאָן געהאַלטען זייער נאָענט מיט זיין איינציג־פאַרבליבענעם ברודער אין אַמע־ריקע, אונזער פאַרדינסטפולען טוער און חשובען וויים־טשערמאַן פון באָארד אף דירעקטאָרען, איסאק ריבאלאָווסקי, וועל־כער איז, אגב, אויך זייער אקטיוו אין „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט".

צו דער לוויה פון לעאָן רובין איז גע־קומען א גרויסער עולם פון משפּחה, לאַנדסלייט, מיטגלידער פון „קלוב ביא־ליסטאָקער פריינט", „יאָנג מענס אסס׳ן" און פאַרטרעטער פון דער „ליבעראַלער פּאַרטיי". אונזער אינסטיטוציע איז גע־וען ווירדיג פאַרטראָטען. אונזער רבי אהרן חייט האָט מספּיד געווען דעם נפטר און חזן הערי פיינבערג האָט געמאַכט די הזכרה.

לעאָן רובין לאָזט איבער אין טיפען טרויער זיין פרוי, ראָזע; זון, דזשאָו, און אייניקעל, מייקעל רובין.

די פאַמיליע און פריינט האָבען אריין־געשיקט צדקה צו אונזער האָום אין אָנ־דענק פון נפטר.

פרענק מינעס ע"ה, געשטאָרבען דעם 18־טען דזשולאַי, 1967, אין פלאָרידא, אין עלטער פון 65 יאָר, באַערדיגט אין שיקאַגא, וואו ער האָט געוואוינט אַלע יאָרען.

פרענק מינעס ע"ה

דער פּאַרשטאָרבענער, א וואויִלער, האַרציגער מענטש מיט פיינע מידות, לאָזט איבער א פרוי, אַנגא; 2 זין: פיליפּ און ריטשאַרד, און אַן אייניציגען ברודער, אונזער חשובען טראָסטי און אָנגעזעענעם דאָקטאָר, סעם מינעס, אין די בראָנקס.

דער געטרייער ברודער, סעם, האָט פאַר־אייביגט פרענק׳ס נאָמען אויף דעם מע־מאָריאַלטאַפּעל אין דער שוהל פון אונזער האָום נעבען די נעמען פון די פּאַרשטאָר־בענע מיטגלידער פון דער פאַמיליע מי־נעם.

דער נאָמען פון נפטר איז, אגב, לעצ־טענס באַהרט געוואָרען ביי דעם דער־עפענונגס־מיטינג פון אונזער באָארד אף דירעקטאָרען.

מאקס ראזענטאל ע"ה, געשט. דעם 22-טען יוני, 1967.

מאקס ראזענטאל ע"ה

דער נפטר, אן אינטעליגענטער און נאציאנאל-געזאנענער איד, איז אלע יאר געווען פארבונדען מיט וועלט-רייזעס, אלס גרינדער און אנפירער פון דער „מאקס ראזענטאל טרעווע ביורא", און צווישען זיינע פאסאזשירען זיינען געווען פיל ביאליסטאקער. ער האט זיך באזונדערס באשעפטיגט מיט טורס קיין ישראל און געגעבען א סך אידען א געלעגענהייט צו זעהן אונזער הייליג לאנד.

מר. ראזענטאל לאזט איבער א פרוי, א משכלת און אמת'ע אשת חיל, אונזער לאנדספרוי, רבקה, וועלכע האט מיט אים צוזאמען געפירט די רייזע-אגענטור, ווי אויך א זון, יוסף, א דאקטאר, און 3 שוועסטער: רבקה, גאלדע און לאה'טשע.

מר. ראזענטאל האט זיין צווואה אי-בערגעלאזט א פיינע סומע פאר אונזער האום.

די רייזע-אגענטור ווערט ווייטער פאר-געזעצט דורך דער גערעטענער מרס. רבקה ראזענטאל און ווערט פאטראניזירט פון אונזערע ביאליסטאקער לאנדסלייט. אייר-צעלהייטען וועלען אונזערע לעזער געפי-נען אין דעם אנאנס צווישען אונזערע לשנה-טובה באגריסונגען אין היינטיגער אויסגאבע.

סידני (שמעון) קעי ע"ה, געשט. דעם 26-טען דזשון, 1367, אין עלטער פון 46 יאר.

סידני קעי ע"ה

דער נפטר, א בעקער פון פאך, האט דורכגעלעבט דעם נאציי-גהינום, געווען אין די לאגערן און זיך דערשלאגען צו די ברעגעס פון אמעריקא. א שטילער, האר-ציקער פאלקס-מענטש, איז ער געווען א מיטגליד פון „קלוב ביאליסטאקער פריינט", ווו אויך פון אונזער האום.

ער לאזט איבער אין טיפען טרויער זיין פרוי, בעלא, א טאכטער פון די ציבולסקיס אין ביאליסטאק, 2 יונגע טעכטער: נעטי און סוזאן, און א שוויגער, מרם. ציבולסקי.

א גרופע טוער פון „קלוב ביאליסטאקער פריינט" האבען אראנזשירט צו פאר-אייביגען דעם נפטר'ס נאמען אויף א מע-מאריאל טאפעל אין דער שוהל פון אונזער האום.

הערי גודמאן ע"ה, געשט. דעם 10-טען מאי, 1967.

דער נפטר, א פיינער, האַרציגער איד, איז געווען טעטיג ביי די „גאניאנדז-טרעסטיער יאנג פרענדס", און האט זיך אויך געלאזט פיין געפינען פאר אונזער אינסטיטוציע.

ער לאזט איבער א פרוי, איירין גוד-מאן, און א שוועסטער, אונזער חשוב'ע מיגלידערין, אננא גאלדשטיין.

משה קעטץ ע"ה, געשט. דעם 3-טען מאי, 1967 אין עלטער פון 64 יאר.

דער נפטר, א למדן און משכיל, ווארע-מער נאציאנאלער איד און אמת'ער אינ-טעליגענט, איז אויך געווען א באגאבטער מוזיקער און פידעל-שפילער. ער פלעגט אפט העלפען פיל אינסטיטוציעס מיט זיינע אויפטריטען, וועלכע ער האט געגע-בען אלס מתנה. פיל אידען האבען הנאה געהאט פון זיין שפילען און טאלאנט.

משה קעטץ איז אויך געווען א גע-טרייער מיטגליד פון אונזער אינסטיטוציע און האט אונז משמח געווען מיט זיין שפילען ביי א צאל אונטערנעמונגען. ער פלעגט זיך אויך לאזען געפינען מיט פי-נאנציעלער הילף פאר אונזער האום.

דער נפטר לאזט איבער א פרוי, פייגא; 2 זין: אויהווינג, וועלכער איז א פראפע-סאר אין דעם אוניווערזיטעט פון אינ-דיאנא; מארי, אן אנגעזעהענער אקונ-טענט און אייניקלאך.

זישע שטערנליעב ע"ה, געשט. מיט-וואך פריה, דעם 12טען דזשולאי, 1967, אין עלטער פון 67 יאהר.

באקאנט צו אונז אלס „יאסל", א נא-מען וואס מיר האבען אים דא געגעבען אין אונזער האום, איז מר. שטערנליעב געווען באשעפטיגט אין אונזער אינסטי-טוציע א סך יארען. ער האט ערפילט די פונקציעס פון א וועיטאר און די לעצטע צייט, נאך זיין „ריטאירמענט" האט ער געטריבען אונזער עלעווייטאר עטלאכע שטונדען א טאג.

„יאסל" האט זיך באליבט געמאכט ביי אלעמען מיט זיין איינפאכקייט, גע-האַרזאמקייט, געוויסענהאפטיגקיט און טרייהייט. ער פלעגט פינקטליך אויספי-רען אלע פראדרעדנונגען און איז געווען זייער ערליך און פארלעסליך.

א גראטוועטער פון היטלער'ס נהינום איז יאסל געווען א טראגישע פערזאן מיט שווערע פאמיליען-פארלוסטען. אונטער היטלער'ס רעזשים. די לעצטע יארען האט ער געלעבט אליין און איז אויך געשטאר-בען איינזאם, אבער אונזער אינסטיטוציע איז געווען זיין איינציגער אנהאלט אין לעבען און מיר אלע זיינען געווען זיינע פריינט.

„יאסל" האט איבערגעלאזען א צאל ווייטע קרובים אין ניו-יארק.

רחל קעם ע"ה צו איר ערשטען יארצייט

אין כסלו, תשכ"ז, דעם 22-טען דעצעמ-בער, 1965, איז אין לאס אנדזשעלעס גע-שטארבען אונזער חשובע פריינדין, מרס. רחל (רוטה) קעס ע"ה.

מרס. קעס, א נאבעלע פרוי, האט אי-בערגעלאזן א שיינעם דור קינדער און קינדס-קינדער: 2 טעכטער, 2 זין און אי-ניקלעך. די טאכטער, מרס. אילעין סאלא-ווייץ, פון איסט אייסליפ, נ. י., האט — אויף דער איניציאטיוו פון אונזער חשובער טוערין און פריינדין פון דער נפטרת, מרס. אסתר יערוזאלימסקי — פארשאפט אין אונזער שוהל א מעמאריאל-טאפעל פאר מרס. קעס.

צו איר ערשטען יארצייט, דעם ווינטער, דערמאנען מיר מרס. רחל קעס מיט כבוד און ווירדע. עהרע איר אנדענק!

מרדכי גינזבורג, באַרימטער שרייבער, געשטאָרבן אין קאַנאַדע

דעם 24־טען פעברואַר, 1967, אויף צו־ריקווענדן פון זיין וואַקאַציע אין פלאָרידא, איז אין עלטער פון 72 יאָר געשטאָרבן דער באַאַבטער שרייבער, מרדכי גינזבורג ע״ה פון מאָנטרעאָל, קאַנאַדע.

געבאָרן אין סלאָנים, גראָדנער גובער־ניע, דעם 15־טען אָקטאָבער, 1894, אַ תל־מיד פון דער דאָרטיגער ישיבה און אַ גרא־דואירטער פון דער שטאָטישער רעגירונג־שולע, האָט מרדכי גינזבורג אויך שטודירט אין ווילנער אידישען לערער־סעמינאַר אוּן שפּעטער אונטערריכטעט אין שאָלי׳ם פּראָ־גימנאַזיע אין לאָדזש.

שוין יונגערהייט האָט ער אַרויסגעווי־זען אַ שרייבערישען טאַלאַנט. ער האָט זיך געדרוקט אין אידיש אוּן אין רוסיש אין די דעמאָלטדיגע צייטונגען, אוּן אין יאָר 1919 האָט ער אַרויסגעגעבן אַ קליי־נע זאַמלונג לידער: „אין דער שטיל״.

אין לאָדזש האָט ער געהייראָט די ציין־דאָקטאָרין, רבקה שטערמאַן, וועלכע האָט אים אַ גאַנץ לעבן געהאָלפּען אין זיין לי־טעראַרישער אַרבעט. אין יאָר 1924 האָט ער פאַרלאָזען לאָדזש אוּן אריבער אין בריסק דליטע, וואו ער האָט געשאַפּען אַ אידיש וואָכענבלאַט. ער האָט אויך אַרויס־געגעבען די „פּאָליעסער וואָכענבלאַט״, די „קאָאַבריינער שטימע״ אוּן אייניגע אַנדערע פּראָווינצער בלעטער.

אין יאָר 1930 האָט ער עמיגרירט קיין קאַנאַדע, וואו ער איז באַלד געוואָרען אַ מיטאַרבעטער אין „קאַנאַדער אָדלער״ אוּן איז געווען אַ מיטגליד פון רעדאַקציע־סטאָף ביז ניט לאַנג צוריק, וועו די ציי־טונג האָט זיך ליקווידירט.

ער האָט זיך אויך באַטייליגט אין אַ צאָל ליטעראַרישע אויסגאָבען אוּן צייטונגען אין אידיש אוּן העברעאיש, אין לאַנד אוּן אין אויסלאַנד, איינשליסנדיג דעם „הצופה״, „הדואר״, „פּאָלק אוּן לאַנד״, „צוקונפט״, „אידישע צייטונג״ אין בועאַנאָס אייראָס, „היינט״ אין מאָנטעווידעאָ״, „אילוסטריר־טע בלעטער״, ווי אויך אין אויסגאָבען פון חורבן־ליטעראַטור, ווי די יזכור־ביכער פון בריסק, נאוואַרידאָק, סלאָנים, קאָבערין, א. א. וו. זיינע פּסעוודאָנימען זיינען געווען: „ר׳ מרדכי׳לע״, „קאַרלינער חסיד״, „אַ סלאָנימער״, א. א. וו. ער האָט זיך אויך געדרוקט יאָרענלאַנג אין „טאָג־מאָרגען זשורנאַל״ אוּן אין „אַמעריקאַנער״.

דער נפטר האָט עטליכע יאָר פאַר זיין טויט באַזוכט מדינת ישראל. ער האָט 3 יאָר געאַרבעט אויף אַ בוך „דאָס נייע ישׂראל״, אָבער ניט זוכה געווען צו זען זיין ווערק פאַרטיק פון דרוק. דאָס בוך איז אַרויסגעגעבן געוואָרן דורך זיין אלמנה אוּן באַקומען זייער אַ ווּאַרימען אָפּרוף אין דער פּרעסע אוּן אין דער אידישער וועלט בכלל.

מרדכי גינזבורג לאָזט איבער זיין פרוי, רבקה גינזבורג, אַ דענטיסטין; אַ זון, יצחק, אַ שנור מיט זייערע 3 קינדער, אוּן אַ טאָכטער, שרה מיט איר מאַן אוּן 3 קינ־דער.

ר׳ יוסף איצקאָוויטש ע״ה, ביא־ליסטאָקער זקן העיר אין מעקסיקאָ, אַוועק אין דער אייביגקייט

פרייטאָג, דעם 1טען סעפּטעמבער 1967, איז אין עלטער פון 91 יאָר געשטאָרבן אין מעקסיקאָ דער עלטסטער ביאַליסטאָ־קער לאַנדסמאַן, ר׳ יוסף איצקאָוויטש ע״ה.

דער נפטר, אַ ירא שמים, שומר תורה ומצוות, גרויסער פּיקח, געזעלשאַפּטליכער עסקן אוּן בעל צדקה, באַקאַנט אין דער אַלטער היים אַלס דער „לונער בעקער״, איז געבאָרן געוואָרן אין קליינשטעטל

ר׳ יוסף איצקאָוויטש ע״ה

וואַלפּי, גראָדנער גובערניע. ער האָט גע־לעבט אין ביאַליסטאָק אין די יאָרן 1921 — 1937 אוּן דאָן עמיגרירט קיין מעקסיקאָ, וואו ער איז פאַרבליבן ביז זיין לעצטען אָטעמצוג.

ווי אַן אמת׳ע ברכה פון זיין ליבען נאָ־מען, איז ר׳ יוסף ביז דעם לעצטען מאָ־מענט פון זיין לעבען געווען פריש און מונטער, ביים שאַרפען שכל, גוטען זכרון אוּן ביי אַלע חושים. ער איז געווען באַ־שאָנקען מיט אַ געזונטען הומאָר אוּן שטענדיג געהאַט גרייט אויפן אָרט אַ בליציגען וויץ אוּן אַ פּאָסיגען גלייכווער־טעל. דער „אַלטער״ איז געווען באַליבט ניט נאָר ביי זיין אייגענער פאַמיליע, נאָר אין דעם גאַנצען ישוב.

דער נפטר לאָזט איבער אַ שיינעם, אי־דיש־טראַדיציאָנעלען דור קינדער אוּן קינדס־קינדער, אין וועלכע ער האָט אייג־געפלאַנצט זיינע אייגענע מעלות אוּן מי־דות טובות: אין מעקסיקאָ — 3 זין, אַב־רהם, חיים אוּן וועלוועל אוּן אַ טאָכטער, בערטאַ; אין אַמעריקע — אַ זון, אונזער ליבען אוּן געשעצטען דירעקטאָר אוּן פיי־נעם בעל צדקה, חשוב׳ן טוער אין „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט״, אלי איצקאָוויטש אין ניו הייוון, קאָנ. מיט זייערע פאַמי־ליע. ר׳ יוסף האָט דערלעבט נחת פון 18 אייניקלעך אוּן 15 אור־אייניקלעך.

דער נפטר האָט אויך איבערגעלאָזען צוויי שוועסטער: חוה קאָהען מיט איר פאַמיליע אין לאָנג איילענד, נ. י., אוּן מאַשקע אייבראמס מיט איר פאַמיליע אין פילאַדעלפיע, פּא.

ר׳ יוסף׳ס נאָמען איז דורך זיין זון אלי איצקאָוויטש פאַראייביגט געוואָרן אויף דעם מעמאָריאַל טאפעל אין דער שוהל פון אונזער האָום.

מיט ר׳ יוסף איצקאָוויטש ע״ה איז אַוועק אין דער אייביגקייט אַ זעלטענער טיפּ פון דעם אַמאָליגען היימישען שיינעם בעל הבית, וועלכער איז געווען אַ צירונג פאַר גאָט און פאַר לייט.

נחמן זעווקאָ ע״ה, געשטאָרבן דעם 5־טען סעפּטעמבער 1967, אין מעלבורן, אויסטראַליע.

דער נפטר, אַ גאָטספּאָרכטיגער איד און פיינער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, איז אַ קורצע צייט פאַר זיין טויט געווען ביי אונז צו באַזוך מיט זיין פרוי.

ער לאָזט איבער זיין פרוי, געניא, אין אויסטראַליע, אַ טאָכטער, אסתר, אוּן אַ ברודער אוּן שוועגערין, מר. אוּן מרס. אייב ווייַנבערג אין ניו־יאָרק.

אין הויליקן אָנדענק

פון מיינע פאַרשטאָרבענע עלטערן:

הערשל אוּן לאה

נאסינאָפסקי

ע״ה

פון ביאַליסטאָק

אוּן ברודער

אברהם (אייבי)

נאסינאָפסקי

ע״ה

געשטאָרבן דעם 8־טען אָקטאָבער, 1966

מיכלע נאסינאָפסקי

קאַרלין

דאָרטשעסטער, מאַסס.

יוסף־חיים אייזענשטאדט ע״ה, דער זקן העיר פון די ביאַליסטאָקער אין אַמעריקע, געשטאָרבען צו 94 יאָר

אין טיפען עלטער פון 94 יאָר איז דעם 4־טען יולי, 1967, געשטאָרבען אין שוועריע ליידען נאָך אַן ערענסטער אָפּעראַציע אונזער חשוב׳ער לאַנדסמאַן, דער באַגאַטער אינטעליגענט און קינסטלער יוסף חיים אייזענשטאַדט ע״ה.

יוסף־חיים אייזענשטאדט ע״ה

זיין זון, משה אייזענשטאַדט, אַן אָנגעזעענער משכיל און חשוב׳ער ביאַליסטאָקער טוער אין פּאַריז, איז ספּעציעל געקומען און געווען ביי זיין פּאָטערס קראַנקען בעט אין זיינע גסיסה־וויייען. די לוויה איז בייגעוואוינט געוואָרען פון זיין ניי־יאָרקער משפּחה און אַ צאָל פריינט אין לאַנדסלייט.

דער נפטר האָט זיך אין זיינע יונגע יאָרען אויסגעצייכנט מיט אַלזייטיגע פּעריקייטען. גלייכצייטיג מיט זיין פּראָפּעסיאָנעלער באַשעפטיגונג, אַלס בוכהאַלטער־אַדמיניסטראַטאָר פון פּאַרשיידענע גרויסע פאַבריקען אין שטאָט, האָט ער אויך אָנגעפירט אַ ברייטע פּאָליטיש־קולטורעלע טעטיקייט, צוערשט אַלס מיטגליד פון „בונד״, דאַן אַלס גרינדער פון דער געזעלשאַפט „אידישע קונסט״ מיט דראַמאַטישע און מוזיקאַלישע סעקציעס. די אינטטיטוציע האָט ער געגרינדעט צוזאַמען מיט דעם באַוואוסטען קולטור־טוער אברהם קאַטיק. צו דער דערעפענונג פון דער געזעלשאַפט איז ער געפאָרען פאַר דער ערשטער וועלט־מלחמה קיין וואַרשע, ספּעציעל אַראָפּצוברענגען דעם גלאַנץ פון דער דעמאָלטיגער אידישער ליטעראַטור: י. ל. פּרץ, דינעזאָן, יאצקאָן א. א. וו.

אין די יאָרען פון דער דייטשער אָקופּאַציע אין דער ערשטער וועלט־מלחמה האָט י. ח. אייזענשטאַדט געגרינדעט דעם גלאַנץ פון דער ביאַליסטאָקער קולטור־טוער: י. ח. קוילעסזאָהן (אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע״ האָט באַהאַנדעלט אָט די פּאַזע פון זיין טעטיקייט אין אַר־טיקעל געווידמעט צו זיין 50־יאָריגען גע־בורטסטאָג).

נאָך דער דייטשער אָקופּאַציע, ענדע ערשטען וועלט־קריג, אין יאָר 1920, איז ער אָנגעקומען אין ניו־יאָרק. אויך דאָ האָט ער גלייכצייטיג מיט זיין אַרבעט אַלס פאַרוואַלטער פון אַ גרויסען האַלסעיל־געשעפט, פאַרגעזעצט זיין שריפטשטעלעריש עראַרבעט. ער האָט געשריבען אַרטיקלען און לידער אין דעם „אַמעריקאַנער פרויען־זשורנאַל״, אַ ביילאָגע צום ניו־יאָרקער „מאָרגען־זשורנאַל״, און אין די פאַריזער צייטונגען.

אויף זיין רייזע אין פּאַריז, אין 1934, איז ער דאָרט געבליבען עטליכע יאָר, און אין 1939 איז ער דאָרט שוין געבליבען געשטראַנדעט צוליב דער לעצטער וועלט־מלחמה. טראָץ זיין אַמעריקאַנער בירגערשאַפט, איז ער אין פּאַריז אַרעסטירט געוואָרען פון די דייטשען, געווען אַ צייט אין דעם טרויעריג־באַרימטען „דראַנסי״־לאַגער און ענדליך פאַרשיקט געוואָרען אין אַ קעמפּ פאַר אַמעריקאַנער.

אין יאָר 1946 איז ער צוזאַמען מיט זיין פרוי צוריקגעקומען קיין אַמעריקע אין עלטער פון 73 יאָר, געליטען דאָ פון שוועריקייטען, און טראָץ דעם אַלעם האָט ער אַנטוויקלעט אַ נייעם פריש־אַנטפלעקטען טאַלאַנט: מאָלעריי. ער האָט אין זיינע זיבעציגער יאָרען פלייסיג געאַרבעט מיט פּאַרב און פּענזעל, און האָט אפילו באַקומען אַ זילבערנעם מעדאַל פאַר זיינע קונסט־מאָלעריין פון אַלטע לייט אויף אַ טעלעוויזיע־אויסשטעלונג. ער האָט אויך געמאָלען מילדער פון סצענישע לאַנדשאַפטען.

יוסף חיים אייזענשטאדט איז ביז די לעצטע טעג געווען ביי אַלע חושים — שאַרף, פּעאיג, פּריש און שעפּעריש. ער האָט מיט זיין זון, משה אייזענשטאדט, וועלכער האָט אונז צוגעשטעלט די ביאַגראַפישע אינפּעלהייטען, קאָרעספּאָנדירט יעדע וואָך. אין זיין בריוו צום זון דעם 18־טען מאַי, 1967, האָט ער פאַרענדיגט מיט די ווערטער: „פּיניטע לאַ קאָמעדיאַ״ (געענדיגט דאָס חוזק־שפּיל) און אַזוי איז טאַקע געווען. אַנדערטהאַלבען מאָנאַטען וועלכען ער איז געווען דער אַדמיניסטראַטאָר און גלייכצייטיג אויך דער רעזישאָר אונטער דעם סצענישען פּסעוודאָנים: י. ח. קוילעסזאָהן (אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע״ האָט באַהאַנדעלט אָט די פּאַזע פון זיין טעטיקייט אין אַר־טיקעל געווידמעט צו זיין 50־יאָריגען גע־בורטסטאָג).

נאָך דער דייטשער אָקופּאַציע, ענדע ערשטען וועלט־קריג, אין יאָר 1920, איז ער אָנגעקומען אין ניו־יאָרק. אויך דאָ האָט ער גלייכצייטיג מיט זיין אַרבעט אַלס פאַרוואַלטער פון אַ גרויסען האַלסעיל־געשעפט, פאַרגעזעצט זיין שריפטשטעלעריש עראַרבעט. ער האָט געשריבען אַרטיקלען און לידער אין דעם „אַמעריקאַנער פרויען־זשורנאַל״, אַ ביילאָגע צום ניו־יאָרקער „מאָרגען־זשורנאַל״, און אין די פאַריזער צייטונגען.

אויף זיין רייזע אין פּאַריז, אין 1934, איז ער דאָרט געבליבען עטליכע יאָר, און אין 1939 איז ער דאָרט שוין געבליבען געשטראַנדעט צוליב דער לעצטער וועלט־מלחמה. טראָץ זיין אַמעריקאַנער בירגערשאַפט, איז ער אין פּאַריז אַרעסטירט געוואָרען פון די דייטשען, געווען אַ צייט אין דעם טרויעריג־באַרימטען „דראַנסי״־לאַגער און ענדליך פאַרשיקט געוואָרען אין אַ קעמפּ פאַר אַמעריקאַנער.

אין יאָר 1946 איז ער צוזאַמען מיט זיין פרוי צוריקגעקומען קיין אַמעריקע אין עלטער פון 73 יאָר, געליטען דאָ פון שוועריקייטען, און טראָץ דעם אַלעם האָט ער אַנטוויקלעט אַ נייעם פריש־אַנטפלעקטען טאַלאַנט: מאָלעריי. ער האָט אין זיינע זיבעציגער יאָרען פלייסיג געאַרבעט מיט פּאַרב און פּענזעל, און האָט אפילו באַקומען אַ זילבערנעם מעדאַל פאַר זיינע קונסט־מאָלעריין פון אַלטע לייט אויף אַ טעלעוויזיע־אויסשטעלונג. ער האָט אויך געמאָלען מילדער פון סצענישע לאַנדשאַפטען.

יוסף חיים אייזענשטאדט איז ביז די לעצטע טעג געווען ביי אַלע חושים — שאַרף, פּעאיג, פּריש און שעפּעריש. ער האָט מיט זיין זון, משה אייזענשטאדט, וועלכער האָט אונז צוגעשטעלט די ביאַגראַפישע אינפּעלהייטען, קאָרעספּאָנדירט יעדע וואָך. אין זיין בריוו צום זון דעם 18־טען מאַי, 1967, האָט ער פאַרענדיגט מיט די ווערטער: „פּיניטע לאַ קאָמעדיאַ״ (געענדיגט דאָס חוזק־שפּיל) און אַזוי איז טאַקע געווען. אַנדערטהאַלבען מאָנאַטען נאָכדעם האָט ער אויסגעהויכט זיין נשמה.

מר. אייזענשטאַדט לאָזט איבער אַ שיינעם דור פון קינדער און קינדס־קינדער: 2 זין: אהרן אייזענשטאַדט מיט זיין פרוי סאַניע אין ניו־יאָרק און זייערע קינדער: משה אייזענשטאַדט און זיין פרוי אַננאַ, אין פּאַריז, און זייערע צוויי קינדער: הענרי און אַדעלינע קלעבאַנער און 2 אייניקלעך, וועלכע האָבען אים אָפּגעגעבען גרויס „כיבוד אב״.

מיט יוסף חיים אייזענשטאַדט איז אַוועק אין דער אייביקייט אינער פון די לעצטע פיינסטע מאָהיקאַנער פון ביאַליסטאָקער אידישער קולטור און קונסט אויף ביידע זייטען ים.

ער איז געבראַכט געוואָרען צו קבורה אויף אונזער ביאַליסטאָקער קרקע אויף בית דוד סעמעטערי, לעבען קבר פון זיין פרוי, פרידע ע״ה, וועלכע איז געשטאָרבען אין אָקטאָבער, 1956.

אונזער חשובער לאַנדסמאַן, בצלאל סיראָטא, געשטאָרבן אין פראַנקרייך

דעם זומער איז אין עלטער פון 59 יאָר געשטאָרבען אין פראַנקרייך אונזער לאַנדסמאַן, בצלאל סיראָטא ע״ה.

אַלס יונגער יתום, האָט זיך בצלאל געהאַדעוועט ביי אַ פּעטער אין אַ קליין שטעטל, און שפּעטער האָט אים אַ שוועסטער אַראָפּגעבראַכט קיין פראַנקרייך. ער האָט עטליכע יאָר געלערנט אין דאָרטיגען ראַבינער־סעמינאַר, און דער דירעקטאָר פון סעמינאַר, זיין נאָענטער פריינט, ראַבינער שילי, האָט אים מספּיד געווען.

דער נפטר האָט זיך דערוואָרבען אַן אָנגעזענע פּאָזיציע אַלס אינדוסטריעלער, און האָט פאַרטראָטן זיין זעליגען שוואָגער, אַלס הויפּט פון דער „אָסקאָם״־געזעלשאַפט אין פראַנקרייך. ער האָט זיך אויסגעצייכנט מיט מעלות און מידות טוגנדות: עהרליכקייט, באַשיידענקייט און מענטשן־ליבע.

בצלאל סיראָטא לאָזט איבער אין טיפען טרויער זיין אלמנה, און 2 זין, פון וועלכע דער עלטערער האָט געענדיגט דעם פּאָליטעכניקום, אַלס אינזשיניער, און דער אינגערער איז אַ מעדיצינישער סטודענט און זיין פרוי איז אַ פּאַרמאַצעווטין. בצלאל האָט נאָך זוכה געווען צו פירן זיין אינגערן זון צו דער חופּה און דערלעבן פון אים אַן איניקעל.

אויסער זיין אייגענע פאַמיליע, לאָזט אים בער בצלאל סיראָטא אַ שוועסטער, ווי אויך אַן עלטערן ברודער, אונזער חשובען מיטאַרבעטער, מ. סיראָטא.

הרבנית פריידע העלער ע״ה

דעם 14־טען מאַי, 1967, איז אין עלטער פון 83 יאָר, געשטאָרבען די רביצין פריידע העלער ע״ה.

הרבנית פריידע העלער ע״ה

די נפטרת, אַ יחסנ׳טע, מלומדת, און די טאָכטער פון אַ באַוואוסטען לאָדזשער סוחר און תלמיד־חכם, דער גרינדער פון די בתי דיסקין און אַנדער צדקה־אַנשטאַלטען אין ישראל און אין פוילען, און אייניגער פון דער גרעסטער פילאַנטראָפען אין זיין צייט, איז געווען די אלמנה פון וועלט־באַרימטען לאַנדסמאַן, גרויסען למדן און זעלטענעם עקספערט אין תנ״ך, הגאון ר׳ חיים העלער זצ״ל. הרב העלער איז געווארען פאָפולער איבעראַל מיט זיינע פאַרטיידיגונגס־ווערק געגען די ביבעל־קריטיקער.

ר׳ סנדר דיסקין, דער פאָטער פון דער פאַרשטאַרבענער, איז געווען אַ שם־דבר ניט בלויז אין לאָדזש, זיין היים־שטאָט, נאָר אין גאַנץ פוילען און וויט איבער אירע גרענעצען. אַ איד אַ תלמיד־חכם, האָט ר׳ סנדר נישט געוואָלט מאַכען פון זיין תורה אַ ״קרדום לחפור בה״ און איז אַריין אין דער וועלט פון מסחר, וואו ער האָט מצליח געווען אויף אַ גרויסען פאַרנעם. ער האָט אָבער זיין גרויס עשירות ניט פאַרשלאָסען הינטער זיין פריוואָטער שטוב, נאָר האָט געטיילט צדקה מיט גאָר אַ ברייטער האַנט. ספעציעל האָט ער געשטיצט ישיבות און געהאָלפען פאַרשפרייטען תורה צווישען די אידישע מאַסען. ער האָט אויך אַליין געגרינדעט אַ ישיבה ״תורת חסד״ אין זיין היימשטאָט לאָדזש און, פאַרשטייט זיך, אַז ער האָט איר אַליין אינגאַנצען אויסגעהאַלטען אויף זיין חשבון.

פריידע, די פאַרשטאַרבענע רביצין הערלער, איז געווען אייניג פון די פינף טעכטער ר׳ סנדר׳ס, און נישט האָבענדיג אַליין קיין זין, וועמען איבערצוגעבען זיין תורה, האָט ר׳ סנדר דערפאַר אויסגעזוכט די שענסטע תלמידי חכמים פאַר איידעמס. דער גרעסטער און באַרימטסטער פון אַלע פינף איידעמס איז געווען דער ״וואַרשע־ווער עילוי״, ר׳ חיים העלער פון ביאַליס־טאָק, דער זון פון ר׳ ישראל פינסקער. אויף אָט־דעם ר׳ ישראל׳ן האָט מען דערציילט, אַז ער האָט אין זיין לעבען גאַנצע זיבעציג מאָל מסיים געווען ש״ס! דער יונגער עילוי, ר׳ חיים, האָט זיך דערצויגען אין דער שטוב פון זיין פעטער, ר׳ יעקב ברוידע, פון די אַנגעזעענסטע באַלעבאַטים אין שטאָט, אַ פירענדיגער מיטגליד פון דער חברה ״מנוחה ונחלה״, וואָס האָט געהאָלפען אידען באַזעצען זיך אין ארץ־ישראל, און אייניגער פון די גרינדער פון דער קאָלאָניע רחובות, וואו עס געפינט זיך איצט דער ווייצמאַן־אינסטיטוט. שוין דאַן האָט ר׳ סנדר געוואוסט אַפּצושאַצען דעם יונגען עילוי, און ער האָט עס אויך געזאָגט צו זיין גערמאַנער טאָכטער:

— זאָלסט וויסען, אַז דו ביסט די גליק־ליכסטע פון אַלע מיינע טעכטער, ווייל דו האָסט זוכה געווען צו אַזא מאַן, וועלכער איז אַן אומשאַצבאַרער אוצר. דו וועסט מיט אים שטאָלץ זיין.

אַז זי האָט טאַקע אַליין אויך פאַרשטאַנען וועמען זי האָט פאָר אַ מאַן, האָט רביצין העלער באַוויזען אין משך פון איר גאַנצען לעבען מיט ר׳ חיימ׳ען. זי האָט אים שטענדיג באַגלייט מיט אויסערגעווייניכער אידערעבענקייט און ליבשאַפט, פאַרעהרונג און דרך־ארץ, און געטאָן אַלץ וואָס זי האָט געקענט אים צו שיצען פון דעם טאָג־טעגליכען הו־האַ מיט זיינע זאָרגען, כדי ער זאָל זיך קענען אינגאַנצען וויידמען צו תורה און צו זיינע גרויסע וויכטיגע שאַפונגען צו פאַרטיידיגען די קדושה פון דער תורה מיט וויסענשאַפטליכע מיטאָדען.

באַזונדערס זיינען אירע מעשים טובים און מידות טובות געקומען צום אויסדרוק ווען ר׳ חיים ז״ל האָט זיך איבערגעצויגען פון פוילען קיין בערלין, וואו ער האָט געגרינדעט זיין „בית מדרש עליון לתורה ולחכמה״. אָט־די אייגענאַרטיגע ישיבה האָט צוגעצויגען צו זיך אַ צאָל פון די סאַמע גרעסטע יונגע תלמידי־חכמים פון פוילען און אַנדערע איראָפּעאישע לענדער. דאָ האָט זיך ר׳ חיים אַנטפלעקט אַלס גאון אין תורה און אין חכמה, און זיין שטוב איז געוואָרען אַן אמתער בית ועד לחכמים. עס איז געווען אַן אָפען הויז נישט נאָר אינטעלעקטועל, נאָר אויך מאָטעריעל. די רביצין העלער האָט אַלע אורחים מקבל פנים געווען מיט פריינטליכקייט און מאַמעשער ווארימקייט און אַלע־מען געמאַכט פילען זיך היימיש. דער טיש איז שטענדיג געווען גרייט און צענדליגער ישיבה־בחורים, ראשי־ישיבה און רבנים פלעגען זיין אירע געסט ביי יעדען מאָל־צייט. די נגיד׳ישע טאָכטער האָט עס באַטראַכט ווי אַ נאַטירליכע זאַך, און דערפאַר האָט טאָקע יעדער אורח זיך געפילט ווי ביי זיך אין דער היים.

און איר אויפגאַבע איז בשום אופן נישט געווען קיין לייכטע. די מאַטעריעלע גביר׳שאַפט, אין וועלכער זי איז אויפגעוואַקסען, איז אין ר׳ חיימ׳ס הויז געווען ניט מער ווי אַ דעראינערונג. עס זיינען געווען שווערע צייטען פון וואַנדערונג פון איין לאַנד צו אַן אַנדערן — פון איראָפּע קיין ישראל און פון ישראל קיין אַמעריקע. אָבער שטענדיג האָט די רביצין געטראָגען דעם יאָך מיט שטאָלץ, מיט מוט און אויך מיט גוטען הומאָר. אין איר פּערזענליכקייט האָבן זיך הארמאָניש צוזאַמענגעגאַסען די נגיד׳ישקייט פון איר טאַטענס הויז מיט דער הויכער אינטעלעקטועלער אַטמאָספערע פון דעם גאון ר׳ חיים העלער ז״ל. זי איז געווען אַ מענטשליכער עקזעמפלאַר, וואָס איז שוין איצט באַלד נישט צו באַגעגענען אין היינטצייטיגען לעבענס־שטייגער.

רביצין העלער האָט איבערגעלאָזט דריי טעכטער: רביצין העלער־רעגענסבערג, די פרוי פון הרב דוד רעגענסבערג פון בית מדרש לתורה אין שיקאַגאָ; רביצין רבקה זינגער, פרוי פון הרב זינגער, פון „מאַנהעטען ביעטש דזשואיש צענטער״ אין ברוקלין, און פריילין מרים העלער, אַ באַגאַבטע שרייבערין און דיכטערין, וועמענס לידער־בוך „אויגן״ האָט אַרויסגערופען גרויס אַנערקענונג אין די ליטעראַרישע קרייזען, און וועמענס ליד „אויגען רעדען״ איז געווען געדרוקט אין אונזער „ביאַליס־טאָקער שטימע״.

רעבעקאַ וויסאָטשעק ע״ה, געשטאָרבען דעם 15־טען דזשולאַי, 1957, אין עלטער פון 50 יאָר.

אַן אמעריקאַנער־געבאָרענע, אָבער מיט אַ ביאַליסטאָקער הארץ, האָט זי געמאַכט אַ ווארימע היים פאַר איר מאַן, אונזער חשובען לאַנדסמאַן, יעקב וויסאָטשעק, און פאַר זייער פאַמיליע. זי איז געווען אַ ליבע, הארצינע פרוי, איבעראַל געאַכטעט און אָנגעזען.

אויסער איר מאַן, יעקב וויסאָטשעק, אַ באַגאַבטען חזן, וועלכער פאַרנעמט גרויסע שטעלעס, און אקטיוון מיטגליד פון „קלוב ביאַליסטאָקער פרוינט״ און פון אונזער אינסטיטוציע, לאָזט איבער די פאַרשטאַרבענע דריי קינדער אין עלטער פון 9, 12 און 17 יאָר.

פּאָולין סיגעל, אומדערמידליכע טוערין, געשטאָרבען אין אונזער היים

אין טיפען עלטער פון 86 יאָר איז דעם 12טען יוני 1967 געשטאָרבען אין אונזער האָום אונזער חשוב'ע לאַנדספרוי און אומדערמידליכע טוערין, איינע פון די טיכטיגסטע שוועסטער אין דער ביאַליסטאָקער ליידיש אָוקזילערי און מיטגליד פון אונזער באָורד אַף דירעקטאָרען, מרס. פּאָולין סיגעל ע"ה.

פּאָולין סיגעל ע"ה

פּאָולין אָדער „פּעשקע", האָט געשטאַמט פון אַ פּאַרטוויגטער ביאַליסטאָקער משפּחה. זי איז דאָ געקומען אַלס יונגע מיידעל, חתונה געהאַט מיט לואיס סיגעל, אָבער אין אירע מיטעלע יאָרען פּאַרבליבען אַן אלמנה און זי האָט מיט אירע אייגענע 10 פינגער און אויף אירע אייגענע אָקסלען אויסגעטראָגען דעם יאָך פון אַ היפּשער פּאַמיליע. זי האָט אויך דורכגעלעבט דעם אומגליק פון דעם פּריהצייטיגען טויט פון איר עלטסטען זון ,סאל ע"ה.

אַ כוואַטסקע פּרוי, אַ חכמנית און אַ בריה, מיט אַ געזונטען חוש און מאַנסבילשען קאָפּ אויף די פּליציעס, האָט זיך מרס. סיגעל דערדינט צו דעם נאָמען פון אַ „ביאַליסטאָקער אשת חיל".

טראָץ דעם, וואָס זי האָט געהאַט אַ שווערע מערכה, איז מרס. סיגעל ניט אַוועקגעשטאַנען פון אירע לאַנדסלייט, נאָר פּאַרקערט, איר גאַנץ לעבען אָפּגעגעבען צו אונזער אינסטיטוציע. זי איז געווען צווישען אונזערע פּיאָנערינס און וועטעראַנען, די סאַמע ערשטע צו עפענען אונזער קיטשען און אָפּקאָכען פּאַר אונזערע זקנים דעם ערשטען מאָלצייט. געטאָן האָט זי עס אַלס וואָלונטיר, מיטן גאַנצען האַרצען.

גאָר באַזונדערס האָט זיך מרס. סיגעל אויסגעצייכענט מיט איר מצווה צו פּאַרשאַפען שאָפּען פיש פּאַר אונזערע זקנים און זקנות לכבוד שבת און יום־טוב. זי פלעגט אויפּשטעהן באַגינען און גיהן אין די מאַרקעטס צו באַקומען פרישע פיש פּאַר דער האום. מען פלעגט זי רופען: „די מאַמע פון דער ביאַליסטאָקער האָום".

מרס. סיגעל פלעגט זיך אויך באַטיליגען אין אונזערע אונטערנעמונגען, בעלער, פּיקניקס, באָוטראַידס, באַזאַרס. אין די אַלע פאַלען פלעגט זי באַדינען דעם עולם מיט רעפרעשמענטס ביי אונזערע בופּעטען.

די לעצטע יאָרען האָט מרס. סיגעל דערצויגען אין אונזער האָום, וואו זי איז געוואָרן אין געאַכטעט און געליבט. זי האָט נאָך דערלעבט צו זהען און גענייסען פון אונזער איבערגעבויטען בילדינג.

פּאָולין סיגעל האָט אַריינגעצויגען איר גאַנצע פאַמיליע, קינדער און אייניקלעך, אַלס מעמבערס פון אונזער אינסטיטוציע. איר אייניקעל האַרווי, הייַנט שוין אַליין אַ יונגערמאַן און טאָטע פון קינדער, פלעגט אינגעלווייז פרעגען די קשיות ביי די סדרים אין אונזער האָום.

דורך די אַלע טעטיגקייטען און מעלות איז מרס. סיגעל געוואָרען ביי אונז אַ מין סאָרט „ביאַליסטאָקער אינסטיטוציע". מיר האָבען איר צוגעטיילט אָנערקענונג דורך פייערן איר 85־טען געבורטסטאָג, באַעהרען זי מיט אַ טעסטימאָניאַל־טאָפּעל ווי אויך מיט איר אייגענעם אויל־פּאָרטרעט.

כאָטש קראַנק אַ לענגערע צייט איז מרס. סיגעל געבליבען פריש און יונג אין איר האַלטונג און געזונטען הומאָר. זי איז פון דער וועלט אַוועק אַלט אין יאָרען, אָבער יונג אין גייסט.

מרס. סיגעל לאָזט איבער אַ שיינעם דור קינדער און קינדס־קינדער: 2 פּאַרהיראַטע טעכטער: שוירלי פיינשטיין מיט איר מאַן, אין ניו־יאָרק, און רעי טישלער מיט איר מאַן אין מיאַמי ביעטש און זייערע פּאַמיליעס, אייניקלאַך און אור־אייניקלאַך; אַ שנור, אסתר סיגעל; איר אייניקעל, האַרווי מיט זיין פרוי און פּאַמיליע, און אַ זון אין קאַליפאָרניע, מיט זיין פּאַמיליע.

מיט מרס. סיגעל איז אַוועק אין דער אייביקקייט איינע פון די מערקווירדיגסטע ביאַליסטאָקער פרויען־געשטאַלטען, דער טיפּ פון אַ היימישער אשת חיל, וועלכע זיינען שוין לייַדער זייער וויניג פאַרבליבען אין אונזער לאַנדסמאַנשאַפט.

חנה עפּסטעראָוויץ, ע"ה, געשט. דעם 2־טען דזשון, 1967, אין עלטער פון 81 יאָר.

די פאַרשטאַרבענע, אַ חשוב'ע פרוי און טוערין, איז געווען די שוועגערין פון אונזער פאַרדינסטפולען וויים־פּרעזידענט, מאָרים עפּסטאָן.

זי לאָזט איבער 3 זין: דזשאָרדזש מאָרים און סידני, אייניקלאַך און אור־אייניקלאַך, ווי אויך אַ שוועסטער, ראָזע ליפּשיץ.

סערע ראָזין ע"ה, געשט. דעם 15־טען מאי, 1967, אין עלטער פון 82 יאָר.

די פאַרשטאַרבענע איז געווען די פרוי פון אונזער חשוב'ען מיטגליד, מאָרים ראָזין. מרס. ראָזין איז אַ סך יאָרען געווען אַקטיוו אין אונזער ביאַליסטאָקער לייַדיס אָוקזילערי. דאָס פּאָר־פּאָלק, וועלכע זיינען געווען אייגענטימער פון אַ כשר'ן דעליקאַטעסען סטאָר, האָבען אונז אויך פיל אַרויסגעהאָלפען מיט פּראָדוקטען צו אונזערע אונטערנעמונגען.

רחל (סאָהן) בייַדען ע"ה, געשט. דעם 23־טען דזשון, 1967, אין עלטער פון 83 יאָר.

די פאַרשטאַרבענע, אַ שטילע, האַרציגע פרוי, איז געווען די מוטער פון אונזער חשוב'ער טוערין, פרידא בראַמסאָן.

די פאַרשטאַרבענע איז געווען די אלמנה פון שלום סאָהן (ברודער פון דוד סאָהן) און מוטער פון רבקה מילער.

איטקע צירל באַראָקין ע"ה

מיט טיפען וויטאָג און פאַרוואונדעט האַרץ, מיט יראת הכבוד און בענקשאַפט אָהן סוף דערמאָן איך דיר, טייערע מאַמע מיינע, היינט און יעדן טאָג פון יאָר, צו דעם 24טען יאַרצייט זינט די נאַצי־מערדער האָבען דיין איידעלע נשמה און דיין שטיל עלנט לעבען אומרחמנותדיג איבערגעריסן אין דער ביאַליסטאָקער גטא, אין 1943. כבוד דיין הייליגען אָנדענק.

חיה־פּייגל באַראָקין־מעלאַמדאָוויטש
און פאַמיליע

שיקאָגאָ 1967

ליבע גראָכאָווסקי ע"ה, געשטאָרבען אין אונזער האָוּם דעם 19-טען נאָוועמבער, 1966, אין עלטער פון 91 יאָר.

ליבע-רחל גראָכאָווסקי ע"ה

די פאַרשטאָרבענע, אַן אמתע אשת-חיל, איז זי געווען אַ ליבע, האַרציגע פרוי און אמתע חכמנית. געבאָרען אין ביאַליסטאָק, איז זי געווען די טאָכטער פון דעם שיינעם, בכבוד'יגען בעל-הבית און גאָטספאָרכטיגען אידען, ר' יאָסעל דער שערער, באַקאַנט מיט זיין הדרת-פּנימ'דיגער באָרד און באַליבט פאַר זייגע מעשים טובים.

מרם. גראָכאָווסקי'ס מאַן, לוּאיס, אַ בריקלייער פון פאַך, האָט אונז פיל געהאָלפען ביים בויען אונזער צענטער, וועגן פלעגט אָפּגעבען זייגע פרייַע זונטאָגען פאַר וואָלונטיר-אַרבעט ביים ליי-גען ציגעל אין אונזער געבוידע. ער איז אָבער לידער אַוועק פון דער וועלט אין די מיטעלע יאָרען.

מרם. גראָכאָווסקי, אַן אלמנה נאָך אין אירע מיטעלע יאָרען, האָט באַווייזען אויפ-צוברענגען אַ שיינעם דור קינדער.

איר עלטערער זון, אייב, האָט געאַרבעט אין אַ גרויסען פיש-געשעפט אין ניו-יאָרק און פלעגט פאַרזאָרגען אונזער האָוּם מיט אַ וויכטיגער מתנה — פרישע, צאָפּגעלדיגע פיש שבתים און ימים-טובים. די טראָדיציע האָט ער אָנגעהאַלטען אַ סך יאָרען, אָבער ער איז לידער יונג געשטאָרבען און נאָך מער פאַרשאָפט מרם. גראָכאָווסקי'ס וואונד, וועלכע האָט פאַרלאָרען אַ מאַן און אַ זון.

אירע לעצטע יאָרען האָט מרם. גראָכאָווסקי דערצויגען אין אונזער האָוּם, וואו זי איז געווען געאַכטעט און באַליבט.

מרם. גראָכאָווסקי לאָזט איבער אַ זון, מאַקס, אין ברוקלין; אַן איניקעל, לעאָן, אין סאַן פראַנציסקא, קאַליפ., און אַ פלי-מעניק, אונזער חשובען וויים-פרעזידענט און פאַרדינסטפולען וועטעראַן-טוער, ווי-ליאָם וויינער, עהרן-טשערמאַן פון דער „ביאַליסטאָקער רעליף סאָסייעטי" אין פּעטערסאָן.

פייגעל שמוס ע"ה, געשט. דעם 27טען דזשולי, אין עלטער פון 76 יאָר.

פעני שמוס ע"ה

די פאַרשטאָרבענע, אַ נאָבעלע, האַרציגע פרוי מיט שיינע מידות, איז אַלע יאָרען געווען פאַרבונדען מיט אונזער האָוּם און מיט דער ביאַליסטאָקער ליידים אָוקזיליערי. צוזאַמען מיט איר געטרייען מאַן, סעם, אים צו לאָנגע, לעבעדיגע יאָר, פלעגט זי קומען צו אונזערע מיטינגען און אונטערנעמונגען. זיי זיינען אויך אַ צאָל יאָרען געווען מיטגלידער פון אונזער באָארד אַף דירעקטאָרען.

מרם. שמוס האָט זיך שטענדיג געלאָזט פיין געפינען מיט איר צדקה פאַר אונזער אינסטיטוציע. נאָך ביים לעבען האָט זי זיך פאַרזאָרגט מיט אַ רעזערווירטען מעמאָריאַל-טאָפּעל אין אונזער שוהל, ווי עס טוט יעדער קלוגער און פאַרזיכטיגער מענטש מיט אַ וויטן קוק.

די נפטרת לאָזט איבער אין טיפען טוריער איר מאַן, אברהם-שמחה (סעם), 3 זין: הערצקע, גימפּעל און לוי; אַ טאָכטער, אַיידאַ סילווער, 8 אייניקלעך און 4 אור-אייניקלעך.

איר נאָמען איז פאַראייביגט געוואָרען אין אונזער שוהל, וואו עס ווערט אויך געזאָגט קדיש און עס וועט אָפּגעהיט ווערן דער יאָרצייט.

24-סטער יאָרצייט פון חורבן ביאַליסטאָק אָפּגעריכט אויף אַ באַשיידענעם אופן אין אונזער שוהל

אין דער וואָך פון דעם 16-טען ביז דעם 23-טען אויגוסט, 1943, וואָס איז זיך דאָן צוזאַמענגעפאַלען מיט די אידישע דאַטעס פון ט"ו ביז כ"א מנחם-אב, איז פאַרגעקומען די עפענטליכע ליקווידאַציע פון דער ביאַליסטאָקער געטאָ דורך די נאַצישע רוצחים, וועלן עס זיינען אומגעבראַכט געוואָרען די לעצטע 60 טויזענט קדושים און אידיש ביאַליסטאָק איז אַוועק מיט פלאַם און רויך.

אָט די וואָך פון קאָלעקטיוועד אבלות, צום 24-טען יאָרצייט פון חורבן ביאַליסטאָק, איז אָפּגעהיט געוואָרען אין אונזער שוהל אויף אַ באַשיידענעם אָבער עהרנדיגען אופן מיט הזכרות, תפילות, קדיש, יאָרצייט-ליכט, אין עכטען גייסט און טראַדיציע פון אונזער אַלטער היים.

איבערן לאַנד און איבער דער גאַנצער וועלט איז אָפּגעריכט געוואָרען דער 24-טער יאָרצייט מיט אָרגאַניזאַציאָנעלע עפענטליכע טרויער-אַקאַדעמיעס און מיט סימנים פון אבלות אין ביאַליסטאָקער פריוואַטע היימען און פאַמיליעס.

ביים שיין פון די יאָרצייט-ליכט האָבען ביאַליסטאָקער אומעטום געשווואָרען צו בלייבען טרייַ צו דעם גייסט פון זייער היימשטאָט און צו דער טראַדיציע און אידעאַלען פון זייערע קדושים, און זיך אונטערגענומען וווייטער צו שמידען די אי-בערגעריסענע גאָלדענע קייט פון אידיש ביאַליסטאָק מיט נייע און פרישע רינגען איבער דער גאַנצער וועלט.

יזכור-תפילות אין אונזער שוהל

אין אונזער אָפּגעפרישטער שוהל וועלען, ווי יעדען יאָר, געזאָגט ווערען בציבור די תפילות פון „יזכור" אום יום-כפור און שמיני עצרת.

עס וועלען אָנגעצונדען ווערען יאָרצייט-לאָמפּען בייַ אַלע נעמען אויף אונזערע טאַפּלס.

האָט אונז אין זינען מיט אייערע דאָנייאָנס בייַ „יזכור"!

● וועלט אַ מיטגליד פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל!

● לייענט און פאַרשפּרייט די „ביאַליסטאָקער שטימע"!

אונזערע חשוב׳ע פריינד

מר. דזשייקאָב קאָהען

און פאַמיליע

פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע לאַנדסלייט און צו

כלל ישראל פאַר געזונט, פרייד און אמת׳ן גליק

צום נייעם יאָהר.

פאַמיליע דיוווים

קינדער און קינדס-קינדער פון אונזער גאָטזעליגען

טרעזשורער

לואים דיוווים ע״ה

און מערי דיוווים ע״ה

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע לאַנדלייט

און דעם גאַנצען כלל ישראל

אַ שנת חיים ושלום ברכה והצלחה

אונזערע וויים-פרעזידענטען

מר. און מרם. וויליאַם קאָהן

און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען א גוטען, געבענשטען נייעם יאָהר צו אַלע

זייערע פריינד און כלל ישראל.

אונזער חשובער לאַנדסמאַן

מר. ל. שאַברי

ווינשט אַלע פריינט און אַלע אידען געזונט

און פרייד צום נייעם יאָהר.

מרם. עטעל דאָלידסקי

ווינטשט אַלע פריינט און דעם כלל ישראל

א געזונטען און גליקליכען נייעם יאָר

און א כתיבה וחתימה טובה.

ביאַליסטאָקער ליידים אָוקזיליערי שיקאַגאָ

פיל גליק, געזונט און פרייד ווינשען מיר צו אונזערע שוועסטער, פרײַנד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר

ביאַליסטאָקער סאָשעל קלאָב שיקאַגאָ

מיר שיקען אונזערע האַרציגע באַגריסונגען צו אַלע מיטגלידער און אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר

לשנה טובה וואונטשען צו דער ביאַליסטאָקער שארית הפליטה, קאָצעטלער איבער דער וועלט און אומעטום

פון

פסח און מרים בורשטיין

תל־אביב, ישראל

האַרציגע ניי־יאָר וואונטשען צו אונזער פאַמיליע אין ישראל, משפחה אין קענעדע, אורוגוואַי, לאַנדסלייט און פרײַנט אומעטום, פון

אברהם און צפורה שיקעוויטש

און קינדער

תל־אביב—יפו, ישראל

דער ביאַליסטאָקער צענטער
נושב זקנים און שפיטאָל

228 איסט בראָדוועי, נ. י.

ווינטשט זיינע באַאמטע, דירעקטאָרען, מיטגלידער, טוער, שטיצער
און פריינט, שוועסטערס פון דער ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי,
פון דער „בראָנקס ליג", דעם „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט", אַלע
אָנגעשלאָסענע אָרגאַניזאַציעס, ווי אויך ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט
און כלל ישראל איבער דער גאָרער וועלט

אַ שנת חיים ושלום

אַ יאָר פון מאַטעריעלען וואוילזיין און גייסטיגע אויפריכטונג, הצלחה
און פראָגרעס, שלום אין מדינת ישראל און פרידען איבערן גאַנצען
ערד-קוגעל.

ELI'S BAKERY, Inc.

1168 WHALLEY AVENUE, NEW HAVEN, CONN.

מר. און מרס. עלי איצקאָוויץ
און טאָכטער

ניו-היוועז, קאָנ.

◈

A Happy New Year

to All Our Friends and Customers

ווינשען אַלע זיערע קרובים, פריינד און

לאַנדסלייט אַ סך גליק און געזונט

צום נייעם יאָהר.

מר. און מרס. פאָול שאַכעט
און פאַמיליע

◈

ווינשען זיערע צאָהלרייכע פריינד, לאַנדסלייט
און אַלע אידען אויף דער גאָרער וועלט געזונט,
גליק און פרייד צום נייעם יאָהר.

מר. און מרס. סעם גארניצקי
און טאָכטערל

לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפאָרניע

ווינשן זייער פאַמיליע אין ישראל און אַלע פריינד,
לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום
א פרייליכען נייעם יאָר.

די לאָמזשער יאָנג מענס בעג. אסס'ן

ווינטשט די לאָמזשער און ביאליסטאָקער לאַנדסלייט
און כלל ישראל איבער דער וועלט
אַ שנת חיים ושלום.

אונזער וויים-פרעזידענט

מר. און מרס. וויליאַם וויינער
און פאַמיליע

פּעטערסאָן, נ. דזש.

וויינטשען אַלע פרייַנד און אידען אַ גוטען
געזונטען נייעם יאָר.

מר. און מרס. סאָל גאָלד
און משפּחה

פּעירלאָן, נ. דזש.

באַגריסען אַלע קרובים, פרייַנד און אַלע אידען
צום נייעם יאָר און ווינשען זיי
אַ כתיבה וחתימה טובה.

דר. און פרוי מ. יוכנאָוועצקי
פּאַריז, פראַנקרייך

ווינשען דער ביאַליסטאָקער אידישער קאָלאָניע אין לאַנד
און אַלע ביאַליסטאָקער אידען איבער דער גאַרער וועלט
אַ גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. וויליאַם סמיטה
און פאַמיליע פון שיקאַגאָ
(איצט אין מיאַמי, פלאָרידע)

וויינטשען אַלע פרייַנד און דעם גאַנצען כלל ישראל
אַ שנת חיים ושלום, געזונט און גליק.

מר. און מרס. בענעט אַראָנאָווסקי
און פאַמיליע

באַגריסען אַלע מיטגלידער און זייערע פאַמיליעס,
אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען
צום נייעם יאָהר.

מר. און מרס. פיליפּ דיימאַנד
און פאַמיליע

פּעטערסאָן, נ. דזש.

אונזערע בעסטע וואונשען צום נייעם יאָהר צו אונזערע
אַלע פרייַנד און צו אַלע אידען אומעטום.

מר. מייער דושאַקאָבי
און פאַמיליע

ווינשען צום נייעם יאָר זייערע פרייַנד, לאַנדסלייט
און אַלע אידען אַ שנת ברכה והצלחה.

מר. און מרס. הערי פּאָול
און פאַמיליע

ברוקלין

באַגריסען צום נייעם יאָר אַלע זייערע קרובים, פרייַנד און
דעם כלל ישראל און ווינשען אַלעמען אַ יאָר פון כל טוב.

מר. און מרס. הערבערט סמיט
און קינדער

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע לאַנדסלייט און פרייַנד
אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. ראובן פישער
און פאַמיליע

ווינשען זייערע קרובים, די מיטגלידער פון קאטערס קלוב
און דעם גאַנצען כלל ישראל אַ געזונטען
פרייליכען נייעם יאָר.

מרס. אידיט מאַראַנץ
און פאַמיליע

ווינשען צום נייעם יאָר זייערע אַלע פרייַנד און לאַנדסלייט
אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. הערשל געלבעל
און פאַמיליע

2943 WEST 5th STREET, BROOKLYN, N. Y. 11224

ווינטשען אַלע פרייַנט, קאָלעגן-קונסטלער און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט גענוגט, גליק און אַלדאָם גוטס צום נייעם יאָר.

מרס. לינאַ אַלפערט
און פאַמיליע

שיקען זייערע האַרציגע באַגריסונגען און בעסטע וואונשען צו זייערע פרייַנד, צו די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. סאָל סלייוועז
און משפּחה

שיקען זייערע ברכות צו אַלע פרייַנד און צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. לואים נייבעל
שיקאַגאָ, אילל.

ווינטשען אַלע זייערע לאַנדסלייט, פרייַנט און כלל ישראל אומעטום אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. לואים נערבער
און פאַמיליע

(שיקאַגאָ)

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פרייַנד און צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. בערנאַרד טויב
ברוקלין, נ. י.

ווינטשען זייערע קרובים, לאַנדסלייט, פרייַנט און אַלע אידען אַ יאָר פון פרידען און גליק.

מר. און מרס. סימאָור נאַלדשטיין

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צום נייעם יאָר צו אַלע פרייַנד און צום כלל ישראל.

מר. מיכאל פיט
און פאַמיליע

פֿרעז. פון „ביאַליסטאָקער צענטער" אין
מעלבורן, אויסטראַליע

באַגריסען אַלע פרייַנט און אַלע אידען צום נייעם יאָר און וויינשען אַלעמען אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. דייוויד שומאַן
שיקאַגאָ, אילל.

ווינטשען אַ גליקליכען געזונטען נייעם יאָר צו אַלע פרייַנט, לאַנדסלייט און כל ישראל

מר. זעליג נײדאָרף
און פאַמיליע

וואַלי סטרים, לאָנג אײלאַנד

ווינשען זייערע קרובים, פרײנד און לאַנדסלייט פון נאָענט
און ווײט געזונט און פרייד צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. סעם נײדאָרף
און פאַמיליע
בעווערלי הילס, קאַליפ.

ווינשען זייערע קרובים און לאַנדסלייט אומעטום
א שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. מייער און פּאָולין מאַס
און פאַמיליע
ברוקלין, נ. י.

ווינשען זייער משפּחה און אַלע אידען איבער דער
גאָרער וועלט א כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. מאָרים סאַפּערשטיין
און פאַמיליע
ברוקלין, נ. י.

אַלע פרײנד, באַקאַנטע און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט,
ווי אַלע אידען בכלל, ווינשען מיר א געזונט יאָר
מיט פּרנסה בכבוד.

מר. און מרס. אַדאָלף העלער
און פאַמיליע

ווינשען צום נייעם יאָהר זייערע קרובים, אַלע לאַנדסלייט
און אַלע אידן

א שנת חיים ושלום, א כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. ראובן בינדלער
און פאַמיליע

שיקען זייערע האַרציגע ברכות צו אַלע זייערע פרײנט,
לאַנדסלייט און צו אַלע אידען פּאַר
א כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס.

פּאָל ניודאָוו־ניעווואַדאָווסקי
און פאַמיליע
ניו־יאָרק

ווינטשען אַלע פרײנט, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל
א געזונטען און פרייליכען נייעם יאָר

מר. איזידאָר קאַהן
און פאַמיליע
1 יוניאָן סקווער, נ. י.

שיקט זיינע ברכות צום נייעם יאָהר צו אַלע פרײנט,
לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מר. און מרס. דיוויד הײן
און פאַמיליע
וועסט ניו־יאָרק, נ. דזש.

ווינשען אַלע אידען איבער דער גאָרער וועלט
א גוטען, גליקליכען נייעם יאָהר.

מר. דושייקאָב פּאָנער

שיקט זיינע האַרציגע גרוסען און גוטע וואונשען צום
נייעם יאָהר צו אַלע זיינע פרײנט, באַקאַנטע
און צו אַלע לאַנדסלייט.

מר. און מרס. ישראל מינעס

און פאַמיליע

פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער סאָשעל קלוב פון שיקאַגאָ

שיקט זיינע בעסטע וואונשען צום נייעם יאָהר צו
אַלע פרייַנד, לאַנדסלייט און כל ישראל.

מר. און מרס. דייוויד לובין

וויס־פּרעזידענט פון „ביאַליסטאָקער צענטער"

וויל נטשען אַ גוטען געבענטשטען נייעם יאָר אַלע זייערע
פרייַנד, אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מר. און מרס. לעאָן סטאָלער

און פאַמיליע

ניו יאָרק

וויל נשען אַ גוטען, געזונטען און פרייליכען נייעם יאָר, אַלע
פרייַנד, די סאָקאָלקער און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, און
אַלע אידען איבער דער גאַנצער וועלט.

האַרציגע לשנה טובה וואונטשען פון

אברהם זכאַר און פאַמיליע

מעלבורן, אויסטראַליע

צו זייערע קרובים, ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און טוער
אין אויסטראַליע און איבער דער גאַנצער וועלט
און צו כלל ישראל

פאַר אַ יאָר פון געזונט און גליק.

מרס. אסתר סטיין

און פאַמיליע

פלאָשינג, נ. י.

וויל נשען אַלע פרייַנד און אַלע אידען איבער דער וועלט
אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר
אַ כתיבה וחתימה טובה

אונזערע וויס־פּרעזידענטען

מר. און מרס. סעם שאַפּירא

און פאַמיליע

שיקען זייערע ברכות צו אַלע אידען צום נייעם יאָר
פאַר געזונט, פרייד און גליק.

מר. און מרס. ידידיה האַמבורג

און זין

וויל נשען אַלע פרייַנד, לאַנדסלייט און כל ישראל
אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָהר.

מר. און מרס. מאָרים שאַבאַד

(כאַבאַצקי)

וויל נשען זייערע משפּחות און אַלע לאַנדסלייט אַ גוטען,
גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. איזי לעף

און פאַמיליע

ברוקלין, נ. י.

וויל נשען זייער משפּחה, אַלע לאַנדסלייט און כל ישראל,
געזונט, גליק און פרייד צום נייעם יאָר.

גאָלדבאַרג פוד סטאָרס

גראָסערס

152 אָרטשאַרד סטריט, ניויאָרק

GR 3-7470 - 1

וויל נשען זייערע קאָסטאָמערס און אַלע אידען
אַ כתיבה וחתימה טובה

סעם באַראָוויטש - הערי גאָלדמאַן

ביאַליסטאָקער לוידים אָוקוילערי

228 איסט בראָדוויי, ניו־יאָרק

ווינשט אַלע שוועסטער און זייערע פאַמיליעס,
אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען,
געזונטען און גליקליכען נייעם יאָר.

ביאַליסטאָקער ברענטש 88, א. ו.

ניו־יאָרק

מיר באַגריסען אונזערע מיטגלידער און פרייַנד
און אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר.

בראַנקס ליג פון ביאַליסטאָקער האָם

אונזער האַרציגע באַגריסונג צו אַלע אונזערע
שוועסטער און לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר.

ביאַליסטאָקער יאָנג מענס אסס׳ן

ניו־יאָרק

צום נייעם יאָהר ווינשען מיר אונזערע
אַלע מעמבערס און אַלע אידען
אַ כתיבה וחתימה טובה

אינד. ביאַליסטאָקער בראָדערלי לאָוו אַסאָסיאיישאַן

ניו־יאָרק

מיר שיקען אונזער באַגריסונג צו אונזערע
מיטגלידער און צו אַלע אידען
צום נייעם יאָהר.

ביאַליסטאָקער אונטערשטיצונגם פאַראיין „סומך נופלים״

מיר ווינשען אַלע ברידער מיט זייערע
פאַמיליעס און אַלע לאַנדסלייט בכלל
אַ שנת חיים ושלום

ביאַליסטאָקער סאָשעל קלוב

לאָם אַנדזשעלעס, קאַליפ.

שיקט זיינע האַרציגע לשנה טובה וואונטשען צו די
ביאַליסטאָקער אין לאָם אַנדזשעלעס, איבער אַמערי־
קע, אין מדינת ישראל און אין דער גאַנצער וועלט, און
צו כל ישראל אומעטום.

ביאַליסטאָקער בריקלייערס אַסס׳ן און די סיסטערהוד

ניו־יאָרק

צום נייעם יאָהר וואָס קומט, ווינשען מיר אַלע מעמבערס
און דעם גאַנצען כלל ביאַליסטאָקער
אַ כתיבה וחתימה טובה

אינד. אַסטראַלענקער יאָנג מענס בענעוואָלענט אַסאָסיאיישאַן

ניו־יאָרק

מיר באַגריסען אַלע אונזערע מיטגלידער און פרייַנד
און אַלע אידען צום נייעם יאָר און ווינשען זיי געזונט
און גליק.

ביאַליסטאָקער אונט. פאַראיין

ברוקלין

מיר שיקען אונזערע ברכות צו אַלע אונזערע מעמבערס
און צו אַלע אידען צום נייעם יאָהר.

מר. דייוויד ה. מייערסאָן

און פאַמיליע

לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפאָרניע

ווינשען אַלע זייערע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען
געזונט און הצלחה צום נייעם יאָהר.

מר. און מרס. ס. מאַלאַך

און פאַמיליע

פאַלם ספרינג, קאַליפ.

שיקען זייערע גליק-וואונשען צום נייעם יאָהר
צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט
איבער דער גאַנצער וועלט.

מר. און מרס. מאָרים עסטאָן

און פאַמיליע

ניו-יאָרק

וויים-פרעזידענט פון דעם

ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים

ווינשען צום נייעם יאָר זייערע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע
אידען געזונט, פרייד און גליק.

מר. און מרס. דושיק לאַנדסמאַן

און פאַמיליע

בראָנקס, נ. י.

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר
געזונט, גליק און פרייד

מר. און מרס. סיימאָן קאַטשאַלסקי

און פאַמיליע

האַרטפאָרד, קאָנעטיקוט

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פריינד און אַלע אידען
אומעטום א שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. דושאָוף בערמאַן

און פאַמיליע

מאָנטרעאָל, קאַנאַדע

שיקען זייערע ברכות און גוטע וואונשען צום נייעם יאָהר
צו אַלע זייערע פריינד און דעם כלל ישראל.

מר. און מרס. איסאַק און מאַלי ריבאַל

(ריבאַלאָווסקי)

וויצע-פּאָרזיצער פון ביאַליסטאָקער צענטער

ווינטשען זייער פאַמיליע, אַלע פריינט און לאַנדסלייט
א גוטן און געבענטשט יאָהר

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

מר. מ. סיראָטאַ

סט. קלעיר, פראַנקרייך

ווינשט צום נייעם יאָר אַלע לאַנדסלייט און דעם
כלל ישראל געזונט, פרייד און כל טוב.

לשנה טובה וואונטשען פון

מר. און מרס. וואָלף באַביטש

פּאַריז, פראַנקרייך

צו זייער פאַמיליע און קרובים אומעטום און צו
אַלע ביאַליסטאָקער איבער דער וועלט
פּאָר א שנת חיים ושלום.

די ביימאַן פאַמיליע

מר. אברהם ביימאַן
מר. און מרס. סעמ ביימאַן
מר. און מרס. מאָריס ביימאַן

שיקען זייערע האַרציגע באַגריסונגען און גוטע וואונשען
צו אַלע לאָמזשער און ביאַליסטאָקער און צו אַלע אידען.

מר. און מרס. הערי באַם

און זייער זון

פילאַדעלפיע, פּא.

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד פון נאָהענט
און ווייט, און דעם כלל ישראל, א שנת חיים ושלום,

א כתיבה וחתימה טובה.

אונזערע ווייס־פרעזידענטען

מר. און מרס. סאָל ווינער

און פאַמיליע

(איצט אין מיאַמי ביטש, פלאָרידא)

ווינשען אַ גוטען, געבענשטען נייעם יאָר מיט פיל פרייד
צו זייערע אַלע פריינד און אַלע לאַנדסלייט.

דעוו. און מרס. הערי פיינבערג

און פאַמיליע

קיו־גאַרדענס, נ. י.

ווינטשען די באַאמטע און מתפּללים פון דעם פלעטבוש דזשואיש סענטער, אַלע פריינד און לאַנדסלייט, אַ געזונטען און גליקליכען נייעם יאָר, אַ כתיבה וחתימה טובה.

האַרציגסטע וואונטשען צום נייעם יאָר צו ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט איבעראַל און צו כלל ישראל איבערן גאַנצען ערד־קוגעל", „געצייכענט" מיט וואָרט פון האַרץ צו האַרץ,

פון

בען און נערא ראַבינאָוויץ

פּאַריז, פראַנקרייך

מר. און מרס. סידני און פלאָרענס דזשאַבלאָן

ברוקלין, נ. י.

שיקען זייערע ברכות און גוטע וואונטשען צו אַלע פריינט פון נאָענט און פון וויים, צום גאַנצען כלל ישראל פאַר אַ שנת חיים ושלום, אַ יאָר פון געזונט, גליק און פרידען אויף דער וועלט.

די נאַרדאָן פּרעס

ווינשען אַלע פריינד און די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט
אַ שנת חיים ושלום, אַ יאָר פון לעבען,
געזונט און גליק.

מר. און מרס. סעם מיינעס

ווינטשען אַלע פריינד און מיטגלידער פון קלוב מיט זייערע פאַמיליעס און אַלע אידען בכלל, אַ געזונט צופרידען יאָר.

מר. און מרס. גרשון נעריגג

און פאַמיליע

ווינשען די משפּחה און פריינד, אַלע לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל אומעטום, אַ שנת חיים ושלום,

אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. אַרטשי לין

און משפּחה

שיקען זייערע בעסטע וואונטשען פאַר אַ נייעם, גליקליכען יאָר צום גאַנצען כלל ישראל.

מר. לעאָן סוראָזקי

און פאַמיליע

מעקסיקאָ

ווינטשען אַלע פריינט און אַלע לאַנדסלייט, און דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

קלוב „ביאַליסטאָקער פריינט"

באַגריסט אַלע מיטגלידער מיט זייערע משפּחות אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען און ווינשט זיי

אַ כתיבה וחתימה טובה

ביאַליסטאָקער רעליף סאָסייעטי
פּעטערסאָן, נ. דזש.

★

מיר דאַנקען אַלעמען וואָס האָבען געהאָלפען אין אונזער אַרבעט.

מיר וויינשען צום נייעם יאָר אַלע אונזערע טויער מיטגלידער, אַלע פרייַנד און דאָנייטאָרס און אַלע אונזערע לאַנדסלייט פון בויידע זייטען ים

אַ געזונטען און גליקליכען יאָר

BIALYSTOKER-BRISKER AID SOCIETY
of Detroit, Mich.
wishes all their members, friends and landsleit
a very Happy and Healthy New Year

JACK SLIPOWITZ
President

RUBIN GELCHINSKY
Vice-President

New Year Greetings
from
A Good Friend

COUNSELLOR ABRAHAM KAPLAN

1450 BROADWAY NEW YORK

ביאַליסטאָקער בענעוו. סאָסייעטי
אין מילוואָקי

מיר שיקען אונזער באַגריסונג צו אַלע אונזערע מיטגלידער און לאַנדסלייט און צו אַלע אידען צום נייעם יאָהר. **זאָל דער יאָר וואָס קומט איצט אָן, ברענגען ישועות ינחמות צו אונזער גאַנצען כלל ישראל.**

ביאַליסטאָקער סאָשעל קלאָב
ברוקלין, נ. י.

וויינשט אַלע מעמבערס און זייערע פאַמיליעס, אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידן אַ שנת חיים ושלום.

New Year Greetings from . . .

AL. LIDSKY
Stationery Supplies

416 GRAND STREET
New York City
OR 4-3466

גאַניאַנדם־טרעסטינער יאָנג פריענדם

וויינשען אַלע מיטגלידער און זייערע פאַמיליעס וויי אויך אַלע אידען, אַ גוטען, געבענשטען נייעם יאָר פון געזונט און פרייד.

New Year Greetings from . . .

YORKVILLE
COFFEE CO.

401 EAST 90th STREET
New York City
TR 6-0606

ביאַליסטאָקער פּאַראַיין ,אהבת אחים'
ניו־יאָרק

אונזערע האַרציגסטע באַגריסונגען און גוטע וואונשען צו אַלע אונזערע מיטגלידער און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

New Year Greetings from . . .

VOGEL'S
DAIRY PRODUCTS

145 READE STREET
New York City
RE 2-9785

באַגריסונגען פון פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר

(לויט'ן אלף בית)

— א. —

א גוט יאָר
צו אַלע אידען!

מר. וויליאָם אייבראַמסאָן
און פאַמיליע
שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע קרובים, פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. פיליפ אַבראַמאָוויץ
און פאַמיליע
ווינשען אַלע קרובים און פריינד צום נייעם יאָר א כתיבה וחתימה טובה.

מר. מ. ז. אַטענשטיין
און פאַמיליע
ווינשען א גוטען געבענטשטען יאָר צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט ווי אויך צום גאַנצען כלל ישראל.

מר. אוֹן מרס. סעם אָגוש
און פאַמיליע
ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט א גמר חתימה טובה.

מר. און מרס. טשאַרלז אייבראַמסאָן
און פאַמיליע, ברוקלין
מיר ווינטשען אונזערע קרובים, אַלע אונזערע פריינד און לאַנדסלייט א שנת חיים ושלום, ברכה והצלחה.

א כתיבה וחתימה טובה
צום גאַנצען כלל ישראל.

מרס. רעבעקאַ אַפּעלבוים
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינטשען זייערע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען א גוטען, געזונטען און גליקליכען יאָר, א כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. סידני אייזנער
און פאַמיליע
ווינטשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען א כתיבה וחתימה טובה.

מרס. שרה אינדיג
ווינשט אַלע פריינד און אַלע אידען א גוטען, געבענשטען נייעם יאָר פון גענזונט און כל טוב.

מר. און מרס. אהרן אַרקער
און פאַמיליע, ברוקלין
שיקען זייערע האַרציגע ברכות צו אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזשעק אַפּעלבוים
שיקען זייערע גוטע וואונשען צו דער משפחה און צום כלל ישראל.

מר. און מרס. לואיס אייזאַק
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים א יאָר פון געזונט און פרייד.

מרס. עטעל אַדלער
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינד, משפחה און לאַנדסלייט א גוטען געבענטשטען יאָר.

מר. מאָריס אַדלער
און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס
ווינשען אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט א כתיבה וחתימה טובה.

מרס. פעני גאַלדבערג
וואַשינגטאָן, ד. ס.
ווינטשט אירע אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען א גוטען און גליקליכען יאָר.

מר. ראובן אַפּעל
און פאַמיליע, קי וועסט, פלאַ.
ווינשען זייערע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען א גליקליכען נייעם יאָר.

מר. לואיס אַלבערט
און פאַמיליע
ווינשען זייערע קרובים און אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע אידען א כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. הערי אגוש
און פאַמיליע,
ווינטשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען א נייעם, געזונטען און פרייליכען יאָר.

חאַשקע אָסטראָוו
און פאַמיליע
שיקט אירע ברכות צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דעניעל אַלעקסאַנדער
און פאַמיליע, שיקאַגא
שיקען זייערע גליקוואונשען און גרוסען פאָר א נייעם, גוטען געבענטשטען יאָר צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט.

מר. און מרס היימאַן באַביטש
בריי־טאָן ביטש, ברוקלין
ווינשען א כתיבה וחתימה טובה אַלע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

— ב. —

מרס. אַנא בערגער
ענגלישטאַן, נ. דזש.
ווינשען אַלע אידען א גוטען און געבענטשטען יאָר.

ברכה והצלחה צום נייעם יאָר
צו אַלע אידען.

חיים ביטערמאַן
מעקסיקאָ
ווינטשט זיין פאַמיליע און כלל ישראל
אַ גוט יאָר.

הרב משה חיים אלתר וחנה בייקאָפסקי
לינדען, נ. דזש.
ווינשען אַלע אידען אומעטום אַ שנת חיים ושלום, אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. א. ביליג
בראָנקס, נ. י.
ווינטשען אַלע לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל אומעטום אַ געבענטשען נייעם יאָר.

מרס. פרידע בראַמסאָן
ניו־יאָרק
ווינשט אַלע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום אַ געבענטשט און מזל׳דיג יאָר.

די פאַמיליע ברעסלאָו
מאַנטיסעלאָ, נ. י.
ווינשען אַלע זייערע קרובים, פריינט און לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָר.

סעם און סערע בעל
און פאַמיליע
ווינשען אַלדאָס גוטס צו אַלע פריינט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. ס. ה. ביינדער
אָמאַהאַ, נעב.
ווינשט די משפּחה און אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ גליקליכען, פריילעכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. ברוך בערגער
ברוקלין, נ. י.
ווינשען אַלע אידען צום נייעם יאָר אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. לואיס בראָדמאַן
שיקט זיין ניי־יאָר באַגריסונג צו אַלע לאַנדסלייט און צום גאַנצען אידישען פאָלק.

מר. איזידאָר בערמאַן
און פאַמיליע,
סילוועד ספּרינגס, מערילאַנד
ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גליקליכען נייעם יאָר

מר. און מרס. אוירווינג ב. בלאָק
ווינשען פיל גליק און פרייד צו אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מר. טשאַרלז בערגער
און פאַמיליע
ווינשען זייערע פריינד, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. גאָלדע (מען) ברעסנער
מילפאָרד, מאַס.
ווינשט אַלע פריינד און כל ישראל אַ געזונטען און גליקליכען נייעם יאָר.

אַ כתיבה וחתימה טובה
ווינשען מיר אונזער משפּחה אין פּאַריז און ישראל, קרובים, פריינד און באַקאַנטע.

מר. אן מרס. מאַקס באַביטש
בראָנקס

מר. און מרס. מאָריס בענדער
און זייער זון
באַגריסען צום נייעם יאָר אַלע פריינט און אַלע לאַנדסלייט און ווינשען זיי אַ כתיבה וחתימה טובה.

גליק און צופרידענהייט צום נייעם יאָר
ווינטשען
אַ גרופּע לאַנדסלייט

— ג. —

מר. און מרס. דניאל גאָלדבערג
און משפּחה, קאָלטשעסטער, קאַנ.
ווינשען אַ גוטען, געבענשטען נייעם יאָר זייערע קרובים, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל.

מרס. גאַסי גאָרדאָן
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען צום נייעם יאָר זייער משפּחה און אַלע ברידער פון ביאַליסטאָקער בריקלייערס אסס׳ן, און אַלע לאַנדסלייט אַ שנת ברכה והצלחה.

מר. און מרס. בען גאָלוב
און פאַמיליע, בראָנקס, נ. י.
באַגריסען זייערע פריינט, די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. ניטען גאָלדבערג
בראָנקס
שיקען זייערע ברכות און גליקוואונשען אַלע פריינד און צו אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. ב. גאָלד
מיאַמי, פלאָרידא
שיקען צום נייעם יאָר זייערע גוטע וואונשען צו אַלע פריינד און צום כלל ישראל.

מאָריס גינזבורג
און פאַמיליע, ברוקלין
באַגריסען צום נייעם יאָר אַלע פריינד און לאַנדסלייט און ווינשען זיי כל טוב.

מרס. סאָניע גיטמאַן
ווינטשט אירע פריינד און אַלע אידען
אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר פון כל טוב.

מר. מאָריס גאָלדפיין
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינט און דעם כלל ישראל אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. אייק און קיידי גאָרדאָן און פאַמיליע
נואַרק, נ. דזש.
ווינשען זייערע קרובים און אַלע לאַנדסלייט אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. עלי גוראַלסקי
ווינשען אַלע זייערע פריינד און דעם כלל ישראל א כתיבה וחתימה טובה.

מרס. סערע גאָטליב
ווינשט אַלע לאַנדסלייט און די שוועסטער פון אונזער ליידיס אָקזילערי אַ גוט געבענטשט יאָר.

מר. און מרס. ליסאנסקי־געיל
ווינטשען זייערע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. גאָלדמאַן
און משפּחה, ברוקלין
ווינשען אַלע זייערע פריינט, קרובים און לאַנדסלייט אַ גוט און געבענטשט יאָר.

מר. און מרס. דזשעק גאָלדען
און פאַמיליע, בראָנקס
ווינשען צום נייעם יאָר זייערע אַלע פרייַנד אַ סך געזונט און גליק.

מר. און מרס. דזשעק גאָלדבערג
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פרייַנד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. מאַקס גאָלדבערג
ווינטשען אַלע אידען אַ גוט, געבענטשט יאָר.

מר. און מרס. דזשוליוס גאָטליב
און פאַמיליע
באַגריסען זייערע פריינט און אַלע אידען צום נייעם יאָר און ווינשען זיי אַלדאָס גוטס.

מר. און מרס. הערי גראַף
ענגעלוואוד, נ. דזש.
ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פריינד, לאַנדסלייט און דעם גאַנצען פאָלק ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. ווילי‌אַם גלאגאס
און פאַמיליע
לאָס אַנדזשעלעס
ווינשען זייערע פריינד און לאַנדסלייט פיל גליק און צופרידענהייט צום נייעם יאָר.

אַ גוט, געבענטשט יאָר
צו אַלע טוער און מעמבערס פון ביאַליסטאָקער מושב זקנים.

מר. און מרס. הערי גרינשטיין
און פאַמיליע
ווינשען צום נייעם יאָר געזונט און גליק צו אַלע פריינד און דעם כלל ישראל.

מרס. סיליע גאשעוויטש
ווינשט אַ גוטען נייעם יאָר צו אַלע אירע פריינד און כל ישראל.

מר. און מרס. מייקעל גאָלדבערג
מאָנטעווידעאָ, אורוגוואַי
שיקן זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאַקס גאָלדבערג
ווינשען פיל גליק און פרייד צו אַלע פריינד און כל ישראל צום נייעם יאָר.

— ד. —

די זקנים און זקנות
פון דער ביאַליסטאָקער האָם ווינטשען אַלע מיטגלידער, מנדבים און כלל־ישראל אַ שנת חיים ושלום.

מר. נייטען דזשאַנאָוויץ
און פאַמיליע, פאַסעיק, נ. דזש.
באַגריסען אַלע פריינט צום נייעם יאָר און ווינשען זיי געזונט און אַלדאָס גוטס.

מר. מ. דזשאַנאָפסקי
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַלע קרובים, פריינד און אַלע לאַנדסלייט פיל געזונט און גליק צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. ב. דינעס
און פאַמיליע, פאָלסבורג, נ. י.
שיקן זייערע ברכות צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. דזשעק דירעקטאָר
און פאַמיליע, נארוויטש, קאַנ.
ווינשען אַ גליקליכען נייעם יאָר אַלע פריינט, די בעקער ארבעטער, און אַלע אידען בכלל.

מר. און מרס. אַלעקס דאָרען
פון מילוואָקי
ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און משפחה אַ געזונטען און גליקליכען יאָר.

מר. דוד דימענטשטיין
און פאַמיליע
(שאול רייסקים אייניקעל)
ווינשען אַלע קרובים און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. אסתר דזשאַבלאן
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינטשען אַלע זייערע קרובים, פריינט און דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. לואיס דזש. דיאַמאַנד
ניו ראשעל
ווינשט אַ גוטען געבענטשטען נייי־יאָר צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. א. דארעוויטש
און פאַמיליע, שיקאַגאָ
שיקען צום נייעם יאָר די בעסטע וואונשען זייער פאַמיליע, פריינד און צו די משפחות אין מדינת ישראל און אין אויסטראַליע.

מרס. סיליע דזשאַפע
און פאַמיליע
שיקען זייערע ברכות צו אַלע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. רייטשעל דזשאַפע
און פאַמיליע
באַגריסען האַרציג זייערע אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מרס. בלומע דאָבקין און פאַמיליע
פעטערסאָן, נ. דזש.
שיקען זייער גוטען וואונש צו אַלע פריינד צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזש. ה. דענים
און פאַמיליע, בראָנקס, נ. י.
ווינשען די זקנים פון דער ביאַליסטאָקער האָם אַ שנת חיים ושלום.

מרס. רייטשעל דזשעקמאן
און פאַמיליע
ווינשען אַ גוטען, פרייליכען יאָר אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מר. און מרס. דזש. דאברימאַן
און פאַמיליע, עוואנסטאָן, איל.
ווינשען זייער משפחה און אַלע פריינד און דעם כלל ישראל אַ שנת חיים ושלום וברכה והצלחה.

ר. דאווידסאָן
אַנטווערפען, בעלגיע
ווינטשט די ביאַליסטאָקער אידען און כל ישראל אַ געבענטשטען יאָר.

— ה. —

מרס. רעבעקאַ הענקאָוויץ
און פאַמיליע
ווינשען זייערע קרובים און פריינד אַ סך גליק צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. טביה האַנאָווער
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינד און כלל ישראל אַ גוטען ,געבענשען נייעם יאָר.

רבי אברהם מ. העלער
און פאַמיליע, ברוקלין

שיקען זייערע גוטע וואונשען צו אַלע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזשאָרדזש און פערל האַלפערן
ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און דעם גאַנצען כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. סיליע הארן
און פאַמיליע, ברוקלין

באַגריסן אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מרס. סערע העלער
און פאַמיליע, מילוואָקי

ווינשען אַלע אידען אַ גוטען צופרידענעם נעם נייעם יאָר.

— ו. —

מר. און מרס. מייקעל וואַלאַס
און פאַמיליע, ניו־יאָרק

ווינשען זייער פאַמיליע, קרובים, פריינט און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט איבער דער גאָרער וועלט אַ געבענטשטען נייעם יאָר.

מר. און מרס. איזידאָר וועבמאַן
און פאַמיליע

ווינשען אַ גוטען, געבענשטען יאָר אַלע פריינד און אַלע אידען.

חזן יעקב וויסאטשעק
און פאַמיליע

שיקען זייערע באַגריסונגען און גוטע וואונשען צו אַלע זייערע פריינד און ווינשען דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. ס. וויגער
בראָנקס

ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גוטען, געזונטען נייעם יאָר.

מר. ניאָמע וואַלדמאַן
ברוקלין

ווינשט צום נייעם יאָר אַלע פריינד און לאַנדסלייט געזונט, גליק און פיל פרייד.

מר. און מרס. סיימאָן וויינבערג
און משפחה

ווינשען אַ כתיבה וחתימה טובה צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. נחמיה וועריבלוד
און פאַמיליע

באַגריסן צום נייעם יאָר אַלע זייערע קרובים, פריינד און אַלע אידען.

מר. און מרס. פיליפ וויטאָף
ווינשען אַלע פריינד און דעם כלל ישראל אַ נייעם יאָר פון אַלדאָס גוטס.

עוזר וויסגאַרבער (ווייס) כינקע סודאביטשער
בראָנקס, נ. י.

ווינשען פיל גליק צום נייעם יאָר צו אַלע פריינד און אַלע אידען.

מר. און מרס. דזשאָו וויטאף
און פאַמיליע

אַ האַרציגען גליקוואונש צו אַלע אונזערע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. דזשייקאָב ווילסאָן
ניו־יאָרק

ווינשט אַ כתיבה וחתימה טובה אַלע פריינד און כלל ישראל.

מר. און מרס. סעם און נעטי ווייגשטיין
בראָנקס

ווינשען אַ גוטען און געבענשטען נייעם יאָר זייערע פריינד און דעם כלל ישראל.

מר. און מרס. אב. און מערי ווייגבערג
שיקען זייערע האַרציגע וואונשען צו אַלע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאָריס ווייס
און זייער זון בען ווייס
און פאַמיליע, פּעטערסאָן, נ. דזש.

ווינשען אַלע לאָדזשער און ביאַליסטאָקער פריינט, וואו נאָר זיי געפינען זיך, אַ געזונטען און גליקליכען נייס יאָר.

אַ ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן
ווינטשט כלל ישראל

אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. דזשאָזעף וואַריק
און פאַמיליע

באַגריסען זייערע אַלע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. נעטי וואגמאן
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינט און לאַנדסלייט אַ גוטען, געבענטשטען יאָר.

מר. און מרס. אַרטור וואַכטעל
עלפּאַסאָ, טעקסאס

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מרס. יעטע ווהייט
ווינשט אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאָריס ווין
און פאַמיליע, מאָנטרעאל, קאַנאַדע,

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פריינד און כל ישראל אלדאָס גוטס.

מר. סידני ווייסערליט
און פאַמיליע

שיקען זייערע ברכות צו דער גאַנצער משפחה און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

— ז. —

מר. און מרס. דייויד זאַקים
און פאַמיליע
פּעטערסאָן נ. דזש.

ווינשען זייערע קינדער, פריינד און אַלע לאַנדסלייט פיל גליק און פרייד צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מיטשעל זיילאָן
פּעטערסאָן, נ. דזש.

ווינשען אַ גוטען און געזונטען נייעם יאָר צו אַלע זייערע פריינד און צום כלל ישראל.

מר. מאיר זאַקהיים
ניו־יאָרק

באַגריסט אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט און ווינשט זיי אַ געזונטען נייעם יאָר.

מר. און מרס. איזידאָר זאַלעוויץ
בראָנקס, נ. י.

ווינשען אַלע לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ גוט יאָר, אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. דזשוליוס זאַבלודאָווסקי
און פאַמיליע

ווינשען פיל גליק און פרייד צו זייערע אַלע פריינט צום נייעם יאָר.

אהרן ומרת צפורה חייט ובניהם

ווינטשן זייער פאַמיליע, ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ שנת חיים ושלום.

— ט. —

מר. און מרס. איזידאָר טימאָנער
ווינשט אַלע אידען אַ יאָר פון געזונט און פרנסה און שלום אויף דער וועלט.

מר. און מרס. בען טראָש
און משפחה, מילוואָקי, ווייסק.

ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גוטען, נייעם יאָר.

מרס. איווע טענד
און פאַמיליע

ווינשען אַלע נאָענטע און אויך ווייטע פריינד און אַלע לאַנדסלייט בכלל אַ גוטען, געבענשטען יאָר.

דוד טשעסלער
און פאַמיליע, בראָנקס

ווינשען אַלע לאַנדסלייט און פריינד אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

סאל טשעסלער
און פאַמיליע, בראָנקס

ווינשען אַ שנת חיים ושלום צו אַלע פריינד און אַלע אידען.

מר. מאַקס טאַבייעס
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. לעאָנארד טער
און פאַמיליע

ווינשען צום נייעם יאָר זייערע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. פעני טאַלינסקי
און קינדער

ווינשען אַלע זייערע פריינד און לאַנדס־לייט אַ גוטען יאָר.

מר. מאַקס טשייסען
און פאַמיליע, בראָנקס

ווינטשן צום נייעם יאָר אַלע פריינד און לאַנדסלייט פיל געזונט און גליק.

— י. —

מרס. אסתר יערוזאַלימסקי
און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפ.

ווינשען צום נייעם יאָר זייערע קרובים און פריינט פון נאָענט און ווייט, אַלע לאַנדסלייט פון אומעטום און אַלע אידען איבער דער וועלט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. מאָריס יעלין
ברוקלין

ווינשען אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר צו זייערע פריינד און צו אַלע לאַנדסלייט.

מר. יעקב יערוזאַלימסקי
און משפחה, לאָס אַנדזשעלעס

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט און דעם גאַנצען כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. לואיס יאַנאָוויץ
און משפחה, וועסטפיעלד, נ. דזש.

ווינטשען אַלע זייערע פריינט און די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אַ גוטען, געזונטען נייעם יאָר.

מר. און מרס. ווילי‌אַם יאַנאָווסקי
און משפחה

ווינשען זייערע אַלע פריינד און קרובים און אַלע לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

— כ. —

מר. און מרס. פיליפ כאַבאַצקי
בראָנקס

ווינטשען גוטען, געבענטשטען יאָר אַלע זייערע קרובים און כל ישראל.

מר. יעקב כהן
בראָנקס

באַגריסט צום נייעם יאָר אַלע פריינד, חברים, שרייבער און דעם כלל ישראל אומעטום.

מר. און מרס. א. ז. כאַבאַצקי
זייערע קינדער, אייניקלאַך און אור־אייניקלאַך, ווינטשען אַלעמען געזונט, פרנסה און שלום אויף דער גאַנצער וועלט.

— ל. —

מר. הערמאַן לובין און פאַמיליע
ניו־יאָרק

ווינטשען צום נייעם יאָר אַלע פריינט און אַלע אידען אַ גוטען און פרייליכען יאָר.

מר. און מרס. שמואל לאַנדאַן
סאַנטאַ מאָניקאַ, קאַל.

ווינשען צום נייעם יאָר אונזערע קרובים און פריינד און דעם גאַנצען כלל ישראל אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. ראַלף לינסקי
טאַמפּאַ, פלאָרידאַ

ווינשען זייערע אַלע פריינד און לאַנדס־לייט פיל גליק און צופרידענהייט צום נייעם יאָר.

מרס. אסתר ליבערמאַן
אָרלאַנדא, פלאָרידא

ווינשט אירע קינדער, קרובים און אַלע אידען אַ גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. סעם לובעטסקי
זייער טאָכטער, איידעם און איניקלעך
אין דעטראָיט און קוזין גוטשקאָווסקי
אין ישראל

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צום נייעם יאָר צו אַלע פריינד און צו אַלע לאַנדסלייט.

מר. מאָריס ליבערמאַן
מיאַמי ביטש

וויכשט אַ גוטען, געזונטען נייעם יאָר צו אַלע פריינט און לאַנדסלייט.

מרס. וויי‌אַלאַ לין
און פאַמיליע

וויכשען פיל געזונט און גליק צו זייערע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. הערי לאַזאַר
ברוקלין

וויכשען אַלע פריינד און אַלע לאַנסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. לואיס לעווין
ברוקלין, נ. י.

וויכשען אַלע פריינט און לאַנדסלייט אַ געזונטען גליקליכען נייעם יאָר.

מרס. פעני לעווין
בראנקס

וויכשט אַלע אידען אויף דער גאַנצער וועלט אַ כתיבה וחתימה טובה מיט געזונט און פרייד.

מר. און מרס. אייברעהעם לעווין
און פאַמיליע, ראטשעסטער, נ. י.

וויכשען זייערע פריינד און אַלע אידען אַ גליקליכען פרייליכען יאָר.

מר. און מרס. פיליפ לינענבערג
און פאַמיליע, ברוקלין

וויכשען אַ גוטען, געזונטען נייעם יאָר צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט.

מר. און מרס. לואיס ליוואַי
בראָנקס, נ. י.

וויכשען אַ כתיבה וחתימה טובה צו זייערע פריינד, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל.

בערל און שרה לעף
ברוקלין

וויכשען זייער משפחה און אַלע אידען אַ גליקליכען נייעם יאָר.

מר. עלי לידסקי
און פאַמיליע

וויכשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. חיים לאַזניק
און פאַמיליע
פון מאריסטאָן, טענעסי,

וויכשען זייערע פריינד און לאַנדסלייט אַ גוט יאָר.

מר. און מרס. ווילי‌אַם לאַזאַראָף
און פאַמיליע, ווערנאָן, נ. דזש.

וויכשען אַלע אידען אַ גוטען גליקליכען נייעם יאָר.

מרס. דזש. ליימאן
און פאַמיליע, ברוקלין

וויכשען זייערע פריינד און אַלע אידען אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

סעם לעף און פאַמיליע
(גוטוואַך דער מוליער)
ספרינגפילד, מאַס.

וויכשען אַ כתיבה וחתימה טובה אַלע פריינד און אַלע אידען.

— מ. —

מר. און מרס. סעם מעי
היי פאַלס, ניו־יאָרק

שיקען זייערע האַרציגסטע ברכות צו אַלע פריינד, און כלל ישראל, צום נייעם יאָר.

מר. הערי מוסען
ברידזשפּאָרט, קאָנ.

וויכשט אַלע פריינד און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָר.

אסתר און ישראל מעכאַניק
בראָנקס

וויכשען לכבוד דער בר־מצוה פון זייער אייניקעל דזשעפרי אַ געבענשטען נייעם יאָר צו זייער פאַמיליע, לאַנדסלייט און כלל ישראל.

סאל און סערע מינעס
ברוקלין, נ. י.

שיקען זייערע ברכות און גוטע וואונשען צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

די גבאים און מתפללים
פון דער שוהל פון ביאַליסטאָקער מושב זקנים וויכשטען אַלעמען אַ גוטען און געבענטשטען יאָר.

מיר באַגריסען צום נייעם יאָר אונזערע שוועסטער און ברידער, קרובים, פריינד און חברים אין מאָנטרעאָל, קאַנאַדע, ניו־יאָרק און אין ישראל.

סאַניעל און מלכה מירמאַן
מאָנטרעאָל, קאַנאַדע

מר. און מרס. הערי מאַרקוס
און פאַמיליע, פאַסייק, נ. דזש.

וויכשטען אַלע זייערע פריינט און אידען אומעטום אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. אשר מעקלער
און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס

באַגריסען און וויכשען אַלדאָס גוטס צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. היימאַן מען
און פאַמיליע

וויכשען זייערע קרובים און פריינד און אַלע לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. דזשאָו מינעס
און פאַמיליע

וויכשען אַ פרייליכען, געזונטען יאָר צו אַלע זייערע פריינד און כל ישראל.

מר. און מרס. דיינע מאַגיל
וויכשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען און געזונטען נייעם יאָר.

מר. און מרס. אייזיק און דאָרע מייערסאָן
ברוקלין

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פרייַנד און כל ישראל געזונט און גליק.

מר. און מרס. אייבראָם מענדעלסאָן
שיקען זייערע ניי־יאָר גרוסען און גוטע וואונשען צו אַלע אידען.

מר. און מרס. ווילי‌אַם מענדעלסאָן
ווינשען זייערע פרייַנד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

הערמאַן און יאַכע מאַריין
מאָנטרעאָל

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פרייַנד, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר אומעטום.

מר. און מרס. לעאָן מעכאַניק
בראָנקס, נ. י.

ווינשן אַלע אידען אויף דער גאַנצער וועלט אַ שנת חיים ושלום, געזונט, גליק און פרייד.

מרס. בעסי מאַרעל
און פאַמיליע

ווינשען אַלע קרובים, לאַנדסלייט און אַלע אידען פיל גליק און געזונט צום נייעם יאָר.

מר. עקיבא מאנדעל
און פאַמיליע

ווינשען אַ גוטען, געבענשטען יאָר אַלע לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל.

מרס. בעקי מינעס
קינדער, אייניקלאַך און אור־אייניקלאַך

באַגריסען אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָר און ווינשען אַלעמען אַ כתיבה וחתימה טובה.

ביילע מינקאָוויץ
און פאַמיליע

ווינשען אַלע זייערע קרובים, פרייַנד און לאַנדסלייט אַ יאָר פון געזונט און פרייד.

מרס. דיינע מעדוועדיעוו
ווינטשט אַ געזונטען יאָר צו דער פאַמיליע, פרייַנט און לאַנדסלייט.

מרס. פּאָלין מילער
לאָס אַנדזשעלעס

ווינשט צום נייעם יאָר אַלע אידע פרייַנד און אַלע לאַנדסלייט אומעטום געזונט און פרייד.

מאַקס מאַרגוליס
(„מאַרס טעקסטאַילס")

פּעטערסאָן, נ. דזש.

ווינטשט זיינע פּעטערסאָנער לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. בען מאַזור
און פאַמיליע

ווינטשען אַלע סעמיאַטיטשער און ביאַליסטאָקער אידען, חברים פון איד. נאַצ. אַרב. פאַרבאַנד און כל לישראל אומעטום אַ יאָר פון פרידען אין מדינת ישראל און אויף דער גאַנצער וועלט.

— נ. —

מר. און מרס בענדזשאַמין ניומאַן
פּעטערסאָן, נ. דזש.

ווינשט אַ גוטען און געזונטען יאָר אַלע פרייַנד און לאַנדסלייט.

אַ שנת חיים ושלום
צו אַלע אידען ווינטשט

אַ לאַנדסמאַן

מר. און מרס. איזידאָר נאָכלין
און פאַמיליע, בראָנקס

ווינשען אַלע פרייַנט און כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. מאָריס ניומאַן
און פאַמיליע, ברוקלין

שיקען זייערע גליקוואונשען צום נייעם יאָר אַלע פרייַנד און לאַנדסלייט.

— ס. —

מר. און מרס. לואיס סילווער
און זייערע קינדער יהודית און מאַרק

ווינשען אַלע פרייַנד און אַלע אידען אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. סעם סלאָיער
ווינשען זייערע אַלע פרייַנד און אַלע אידען אַ גוטען, גליקליכען יאָר. מיט געזונט און פרייד.

דר. יעקב און שושנה סאָקאָל
און טעכטער, בעווערלי הילס, קאַליפ.

ווינשען אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ גליקליך יאָר.

מר. און מרס. הענרי סאָלין
און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען אַלע קרובים, פרייַנד און אַלע אידען אַ געבענטשטען און גליקליכען נייעם יאָר מיט געזונט און פרייד.

מר. און מרס. געניאַ און מאָריס סאָלאָמאָן
און פאַמיליע

באַגריסען אַלע פרייַנד און כלל־ישראל מיט דעם וואונש פון אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. סאל סאָלאָמאָן
און פאַמיליע, פּאַלם ספּרינגס, קאַל.

אונזערע האַרציגע באַגריסונגען צום נייעם יאָר צו אונזערע אַלע פרייַנד און צו אַלע אידען אויף דער גאַנצער וועלט.

מרס. באַרנעט סאַנדערס
און פאַמיליע, פּעטערסאָן, נ. דזש.

ווינשען אַלע פרייַנד און אַלע אידען אַ סך געזונט און גליק צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאַקס סאקס
און פאַמיליע, פאַסעיק, נ. דזש.

ווינשען אַלע פרייַנד און לאַנדסלייט אַ גוטען, געבענשטען יאָר.

מר. הערמאַן סענדערס
בראָנקס

ווינטשט זיינע פרייַנט און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. עני סאָקאָלאָוו
און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען אַ גוטען, גליקליכען יאָר צו אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מרס. מערי סטיין
און פאַמיליע
ווינשען געזונט און פרייד צו אַלע פריינט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. הערי סאָקאָל
און פאַמיליע, בוירמינגהעם, אַלאַ.
ווינשען אַ גוטען, געבענשטען יאָר צו אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מר. אב סילווער
סיאַטעל, וואַש.
ווינשט אַלע אידען אומעטום אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. נייטען סטיין
און פאַמיליע, פּעטערסאָן, נ. דזש.
שיקען זייערע גוטע ווונשען צו אַלע לאַנדסלייט און פריינד צום נייעם יאָר.

מרס. עלי סינגער
און פאַמיליע, פּעטערסאָן, נ. דזש.
ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען פיל פרייד און גליק צום נייעם יאָר.

מרס. מאַקס סטיין
און פאַמיליע, ניו־יאָרק
ווינשען זייער משפּחה און אַלע אידן אַ גוטען געבענשטען נייעם יאָר.

מרס. איידע סטאלמאן
פּעטערסאָן, נ. דזש.
ווינשט צום נייעם יאָר אַלע אירע פריינד און לאַנדסלייט פיל גליק, געזונט און פרייד.

מרס. אסתר סאַכאַר
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גוטען געזונטען נייעם יאָר.

מר. און מרס. סאָל סאיד
און פאַמיליע
ווינשען זייערע קרובים, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען, געזונטען און פרייליכען נייעם יאָר.

מרס. פּאָלאַ סאוויצקי
האַדסאָן, נ. י.
שיקט אירע האַרציגסטע נייַ־יאָר ברכות צו אַלע אידען איבער דער גאַנצער וועלט.

מרס. מינע סלייטער
און פאַמיליע
האַליוואוד, פלאָרידא
ווינשען זייערע פריינד און אַלע לאַנדסלייט אַ גליקליכען נייעם יאָר פון גענזונט און פרנסה, אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. מאָריס סאַלנעט
און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.
ווינשען אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר צו אַלע זייערע קרובים, פריינד און לאַנדסלייט.

חזן מרדכי ספּעקטאָר און זיין פרוי מרים סאַנדלער
66 אָווערלוק טעראַס, ניו־יאָרק
שיקען זייערע האַרציגע ווונשען צום נייעם יאָר, מיט פיל גליק און געזונט, צו אַלע פריינד, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט.

אַדעל ספּונט
ווינשט אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ גוטען, געזונטען יאָר.

מר. און מרס. סעמועל סאַוואַד
אַטלאַנטיק סיטי, נ. דזש.
ווינשען זייער פאַמיליע, פריינד און באַקאַנטע אַ גליקליכען יאָר און אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. הערי סידער
און פאַמיליע, פילאַדעלפיע
ווינשען אַלע פריינד, דעם כלל ישראל אַ גוטען, געבענשטען נייעם יאָר.

מרס. סערע סייבעל
ווינשט אַלע נאַענטע און ווייטע פריינד, און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. פיליפּ סלאַפאַק
און פאַמיליע, קרעענבורי, נ. דזש.
ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ גוטען, געזונטען און גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאַקס סוטקער
שיקאַגאָ
ווינשט אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר צום גאַנצען כלל ישראל.

מר. און מרס. דזשאָזעף סאַבעל
און פאַמיליע, בראָנקס
ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פריינט און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. דוד סאָהן
און פאַמיליע
שיקען זייערע האַרציגסטע ברכות צו אַלע זייערע פריינד און צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. איזידאָר סאָקאָל
און פאַמיליע
לאָס אַנדזשעלעס
שיקט די האַרציגסטע באַגריסונג און בעסטע וואונשען צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. באַרני סאקס
און פאַמיליע, קליפטאָן, נ. דזש.
ווינשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַלדאָס גוטס צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. ה. סיימאָן
(באַקאַנט אַלס כאַצקעל זאַוואַדער)
לאָס אַנדזשעלעס
ווינשען אַלע לאַנדסלייט, פריינד און משפּחה אַ גוטען, גליקליכען יאָר.

מר. און מרס. דזשייקאָב סייבעל
און פאַמיליע, קאַנקאָרד, קאַליפ.
ווינשען אַ גוטען, געזונטען און פריילי־כען נייעם יאָר צו אַלע פריינד, ביאַליס־טאָקער לאַנדסלייט און צו אַלע אידען איבער דער וועלט.

— ע. —

מר. און מרס. דזש. עלינדזשער
און פאַמיליע, בראָנקס
ווינשט אַלע פריינד און אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום.

מרס. גאַלדע עפשטיין
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. איזידאָר עפראָן
לאַנג איילאַנד
שיקען זייערע באַגריסונגען און נייַ־יאָר וואונשען צו אַלע פריינד און לאַנדס־לייט.

מר. און מרס. דייויד עלבוים
ברוקלין

מיר שיקען אונזערע ברכות צו אַלע פריינד, באַקאַנטע און צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מרס. איירין ענטעלעס
ניו־יאָרק

ווינשען אַלע פריינד און כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

פּראָפ. און מרס. שמואל עברי און זון
באַלטימאָר

ווינשען אַלע לאַנדסלייט אָון אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום.

— פּ. —

פיל גליק
צו אַלע אידען צום נייעם יאָר ווינטשט דער אָפיס־סטעף פונ׳ם ביאַליסטאָקער מושב זקנים.

מר. סעם פּאָלאַק
און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.

ווינטשען צום נייעם יאָר אַלע פריינד און אַלע אידען געזונט און גליק.

מר. פּאָול פּארסאָן
טרעזשורער פון ביאַליסטאָקער רעליף־סאָסייעטי פון פּעטערסאָן, ניו דזשיורזי

ווינשט זיינע פריינט, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט אַ נייעם יאָר, מיט געזונט און פרייד.

מר. דייויד פינקוס
פּעטערסאָן

ווינשט זיינע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. מאָריס פרידענבערג
און פאַמיליע, ברוקלין

ווינטשען זייער מוטער, גאָלדע פרידענבערג, עהרן־פרעזידענטין פון דער ביאַליסטאָקער ליידיס אוקזילערי, דער גאַנצער פאַמיליע, אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום אַ געבענטשטען נייעם יאָר.

מר. און מרס. ר. פיסעצקי
און פאַמיליע

מיר ווינשען אַ גליקליכען און געזונטען יאָר צו אַלע אונזערע פריינד אין לאַנדסלייט.

מר. און מרס. סעם פּאָסט
און פאַמיליע

שיקען זייערע האַרציגע באַגריסונגען און גוטע וואונשען צו אַלע זייערע פריינד פּאָר אַ גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. ס. פערלין
מיאַמי ביטש

ווינשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ נייעם יאָר פון כל טוב.

מר. און מרס. באַרני פינק
און פאַמיליע, פּאַסייק, נ. דזש.

שיקען דעם האַרציגסטע גליקוואונש צו אַלע פריינד און כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מרס. שרה פּאָגאָרעלסקי
און קינדער
סאַנטאַ מאָניקאַ, קאַליפ.

ווינשען אַלע זייערע קרובים, פריינד און לאַנדסלייט און דעם גאַנצן אידישן פּאָלק אַ שנת חיים ושלום.

מר. לואיס פּלאַטאָף
און פאַמיליע

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע אַלע פריינד און אַלע לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

אונזערע חשובע פריינט

מר. מאיר פּערעלמאַן און פרוי
ווינשען אַלע לאַנדסלייט און פריינט אַ נייעם גליקליכען יאָר.

מר. מאַקס פּלאטאָף
און פאַמיליע,

ווינשען צום נייעם יאָר זייערע פריינד און אַלע אידען געזונט און פרייד.

— פּ. —

מר. און מרס. הערי פּעלדמאַן
און פאַמיליע, פּאַסייק, נ. דזש.

שיקען זייערע האַרציגע גליקוואונטשען צו אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און כל ישראל.

מר. און מרס. שעפּארד פּאַרבער
און משפּחה

ווינשען אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. דייויד פּאַקס
און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. יעטע פינקעלשטיין
און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען אַלע זייערע פריינט און לאַנדסלייט און דעם גאַנצען כלל ישראל אַ געזונטען נייעם יאָר.

גאַלדע פרידענבערג
און פאַמיליע

מיר ווינשען אַלע אונזערע נאָענטע און ווייטע פריינד און אַלע לאַנדסלייט אַ געזונטען און גליקליכען יאָר.

מר. און מרס. דייויד פּאַרמאַן
שיקען זייערע גוטע וואונשען צום נייעם יאָר צו אַלע זיינע פריינד און לאַנדסלייט.

מר. און מרס. מאַרטין פינק
פּאַרעסט הילס, נ. י.

ווינשען אַלע פריינד אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מרס. בעסי פוקסמאַן און פאַמיליע
ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד, די שוועסטער פון בראָנקס ליג און אַלע לאַנדסלייט בכלל, אַ גוטען און גליקליכען לעבען מיט געזונט און פרייד.

דאָרע פאַנדע
ווינשט אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ נייעם יאָר פון אַלדאָס גוטס.

מר. און מרס. איזראַעל פעדער
שיקען זייערע האַרציגע ווינטשעווואַניעס צו אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

סעם און דזשוליאַ פאַרבער
און פאַמיליע
ווינשען אַלע לאַנדסלייט און כל ישראל אַ גוטען, געבענטשטען נייעם יאָר.

מרס. דזשעסי פאַרבער
און פאַמיליע, נואַרק, נ. דזש.
שיקען זייערע ניי־יאָר ברכות צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָ־

מרס. מאלי פוקס
ווינשט אַלע אירע פריינד און לאַנדסלייט און כל ישראל אַ גוטען און זיסען יאָר אַלע פריינד און אַלע לאַנדסלייט.

מר. און מרס. דזשייקאָב פיימאַן
ווינשען אַ גוטען און זיסען יאָר אַלע פריינד און אַלע לאַנדסלייט.

מר. און מרס. דייויד פיין
און פאַמיליע, ברוקלין
שיקען זייערע באַגריסונגען צום נייעם יאָר צו אַלע קרובים, פריינד און אַלע לאַנדסלייט.

מר. און מרס, סאָל פיינסאָד
און די קינדער, בראָנקס
באַגריסען אַלע פריינד און אַלע אידען מיט די בעסטע ווינשען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. לעאָן פריד
און פאַמיליע, ברוקלין
פסח דעם מצבה־קריצער'ס זון, ווינשט זיין קוזינע איידע סאָקאָלאָווסקי אין אויסטראַליע און אַלע פריינד און לאַנדסלייט אומעטום אַ נייעם יאָר פון גענצונט און אַלדאָס גוטס און שלום אויף דער וועלט.

— צ —

מרס. ראָזע צוקערמאַן
און פאַמיליע
שיקאַגאָ
(פרעז. פון ביאַל. ליידיס אָוקזילערי)
ווינשט איר פאַמיליע און פריינד און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. לייבקע ציבולסקי
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום, אַ כתיבה וחתימה טובה.

— ק —

בענדזשאַמין קרינסקי
בראָנקס, נ. י.
שיקט זיינע ברכות צום נייעם יאָר צו אַלע אידען אויף גאָר דער וועלט פאַר אַ שנת חיים ושלום, גענצונט און גליק.

מר. און מרס. לואיס קאַמענצקי
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען דעם כלל ישראל און מדינת ישראל אַ שנת חיים ושלום.

דר. און מרס. נחמן קאַצענעלענבאָגען־קאַצען און טאָכטער איוואַ
קליוולאַנד, אָהאַיאָ
ווינשען זייער משפחה אין ישראל און אַלע זיערע פריינד דאָ און אין אויס־לאַנד אַ גוטען, געבענטשטען יאָר, אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. מאָריס קאַלינסקי
און פאַמיליע
מיר ווינשען אַלע אונזערע פריינד אוו לאַנדסלייט און דעם גאַנצן כלל ישראל אַ שנת ברכה והצלחה, לאלתר ולחיים טובים.

מר. בען קראפטשיק
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַ גלייקלעכען, צופרידענעם לע־בען צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מרס. ענאַ קוזניצקי און פאַמיליע
שיקאַגאָ
שיקען זייערע האַרציגע גליקוואונשען און באַגריסונגען צו אַלע לאַנדסלייט, פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזשייקאָב קאטץ
און פאַמיליע, פּעטערסאָן
ווינשען אַלע פריינד און דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. לואיס קאַטאָוויץ
ווינשט אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר צו אַלע פריינט און אַלע אידען.

מר. און מרס. סיימאָן קאטשאַלסקי
וועסט האַרטפאָרד, קאָנג.
ווינטשען אַלע אידן בכלל און פריינט און לאַנדסלייט בפרט, געזונט, גליק און אַ שנת שלום ושלוה.

מר. דייויד קאַס
און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס
שיקען צום נייעם יאָר זיערע בעסטע וואונשען צו זיערע פריינט און צו כל ישראל פאַר אַ לעבען פון פרייד און גליק.

מרס. בעקי קאָרנווייז
און פאַמיליע
ווינטשען אַלעמען אַ געזונט און גליקליך ניי־יאָר.

שמואל און סימע קאַפלאַן
און פאַמיליע, בראָנקס, נ. י.
שיקען זייערע ברכות צום נייעם יאָר צו אַלע פריינד און אַלע אידען איבער דער גאַנצער וועלט.

מר. סעם קאָופמאַן
און פאַמיליע
ווינשען אַ גוטען, געזונטען יאָר צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט.

מרס. רעי קרעמער
און פאַמיליע, בראָנקס
ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ נייעם יאָר פון געזונט, פּרנסה און גליק.

מר. און מרס. משה קאָזאַק
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. הערשעל קאָזאַק
און פאַמיליע, ניו־יאָרק
באַגריסען צום נייעם יאָר אַלע לאַנדס־לייט און פריינד און ווינשען זיי אַלדאָס גוטס.

מר. און מרס. מאָריס קראַפטשיק
און פאַמיליע
ווינשען אַ גוטען און געזונטען יאָר צי אַלע פריינד און לאַנדסלייט.

העלען קלעמענטינאָווסקי
און פאַמיליע

ווינשען זייערע קרובים, פריינד און לאַנדסלייט ווי דעם גאַנצען כלל ישראל אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. מייער קאָאָס
בראָנקס, נ. י.

ווינשען אַלע זייערע פריינד און די שוועסטער פון דער ליידיס אָוקזילערי פון ביאַליסטאָקער צענטער און אַלע לאַנדסלייט אַ גוטען יאָר.

דזשייקאָב קעסטען און פאַמיליע

ווינשט זיינע קרובים, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען, געבענשטען נייַ־יאָר.

מר. אבנר אַדלער קאטשעפסקי
ברוקלין

ווינשט אַ שנת חיים ושלום צו זיינע קרובים, פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. יעטע קאַפלאַן
און פאַמיליע, לייקוואוד

ווינשען זייערע אַלע פריינד און לאַנדס־לייט אַ גוטען, געבענשטען יאָר.

מר. און מרס. דייויד קייזען

ווינשען אַ גוטען, געבענשטען יאָר זייער פאַמיליע און אַלע פריינד.

קרובים

פון אַ ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן ווינ־שען אַלע אידען אַ גוט יאָר.

מר. און מרס. סאָל קרים
און פאַמיליע, גרעיט נעק, נ. י.

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. מ. ד. קאָפעלמאַן
און פאַמיליע, העמדען, קאַנ.

שיקען זייערע גליקווונשען צו אַלע פריינד, לאַנדסלייט און צו אַלע אידען.

מר. און מרס. טשאַרלז קאָאָס
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ געזונטען און גליקליכען יאָר.

די משפחה קאַזיאָל
סאַן כאַזע, קאַסטא ריקא

ווינשען אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָר.

מרס. איידאַ קאַפלאַן
און פאַמיליע, שיקאַגאָ

ווינשען אַלע פריינד און דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

— ר —

די ברידער ראָסקיעס
און זייערע משפחות אין קאַנאַדע

שיקען זייערע ברכות צום נייעם יאָר צו אַלע פריינד, לאַנדסלייט און כלל ישראל.

מר. דייויד ראָזענבלום

באַגריסט זיינע קרובים, פריינד און אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָר און ווינשט זיי געזונט און צופרידענהייט.

מרס. סיליע ריבאַק און פאַמיליע
רעדינג, פּאַ.

ווינשט איר משפחה, פריינד און אַלע אידען אַ געזונטען און פריילעכען נייַ־יאָר.

מר. און מרס. ד. רייפעל
באַלטימאָר, מער.

מר. און מרס. מ. ראָטענבערג
און פאַמיליע

ווינשען אַ געזונטען פריילעכען יאָר אַלע פריינד און אַלע אידען.

מרס. ראָזע רובין
(טשערלייסי פון ביאַליסטאָקער רעליף סאָסייעטי פון פּעטערסאָן)

שיקט איר וואונש פאַר אַ גוטען און גליקליכען נייעם יאָר צו אַלע לאַנדס־לייט און צו אַלע אידען.

מר. נייטען ראָזין
און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען אַלדאָס גוטס צום נייעם יאָר זייערע אַלע פריינט, לאַנדסלייט און כל ישראל מיט אַ כתיבה וחתימה טובה.

די פאַמיליע ראַשבוים
און פאַמיליע

ווינטשט אַלע פריינט און לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום, אַ שנת חיים ושלום, גליק און צופרידענהייט.

מר. דזשעק ראַם
און משפחה, לאָס אַנדזשעלעס, קאליפ.

שיקען זייערע האַרציגע גרוסען און גוטע וואונשען צו אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. אהרן ראָזאַנסקי
און פאַמיליע

ווינשען אַ גוטען גליקליכען נייעם יאָר זייער משפחה, די לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל.

לואיס ב. רובינסאָן און פאַמיליע
(לייבעל אַסטראָווער)

פעטערסאָן, נ. דזש.

ווינשען אַלע פריינד און לאנדסלייט צום נייעם יאָר אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. לואיס (לייזער) ראָזענבערג
און משפחה

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר און אַ כתיבה וחתימה טובה.

עטעל און לואיס רוטענבערג
סקאַרסדעיל, נ. י.

ווינשען אַלע פריינד און דעם גאַנצען כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

די ברידער ריילענדער

שיקען זייערע גוטע וואונשען צו דער גאַנצער פאַמיליע און צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. האנאה ריטשמאַן
ברוקלין, נ. י.

ווינשט צום נייעם יאָר אירע נאַענטע און ווייטע פריינד און אַלע לאַנדסלייט אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. בערנארד ריטש
און פאַמיליע

ווינטשען אַ שנת חיים ושלום, ברכה און הצלחה צו אַלע פריינט און צום כלל ישראל.

מרס. עמאַ ראָטענבערג
אָוקלאנד, קאַל.

שיקט אירע בעסטע וואונטשען צו אַלע פריינד צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. אוירווינג רובין
און פאַמיליע

ווינשען אַ גוטען, געבענשטען נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד און אַלע אידען.

— ש —

מר. סעם שמוס
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינט און אַלע לאַנדסלייט אַ געזונטען און גליקליכען יאָר און אַ כתיבה וחתימה טובה צו אַלע אידען.

מר. און מרס. מאָריס שוואַרץ
און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. אַלעקס און מינע שוואַרץ
וויהאָקען, נ. דזש.

שיקען זייערע באַגריסונגען צום נייעם יאָר צו אַלע זייערע פריינד, לאַנדסלייט און צו כלל ישראל.

מר. לואיס שוואַרץ
און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען אַ פרייליכען, געזונטען יאָר צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט.

מרס. ראָזע שעראָף
מידל ווילעדזש, נ. י.

ווינטשט אַלע פריינט און אַלע אידען אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס: דזשאַרדזש שעווצאָף
און פאַמיליע, בראָנקס

ווינשען אַלע פריינט און לאַנדסלייט אַלדאָס גוטס צום נייעם יאָר.

מר. הירש שפונד און פאַמיליע
דזשוירזי סיטי

ווינשען אַלע פריינד אַ גליקלעכן נייעם יאָר.

מר. אָסקאַר שלייפער
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום.

מרס. ראָזע שניידער
און פאַמיליע

ווינשען זייערע קרובים, לאַנדסלייט און כל ישראל געזונט און פרייד צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. וועלוועל שטשופאַק
און פאַמיליע, ברוקלין

שיקען זייערע ברכות צו אַלע פריינד און צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מ. שניר
און פאַמיליע, בראָנקס

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. ליליען שאַבאַצקי
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינד, פאַטראָניזערס און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

די ברידער שופמאַן

ווינשען אַלדאָס גוטס צו זייערע צאָל־רייכע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. איווע באָריס־שוואַרצבערג
און פאַמיליע

ווינשען אַ כתיבה וחתימה טובה צו דער פאַמיליע און אַלע לאַנדסלייט אין כל ישראל אַ יאָר פון שלום און ברכה.

מר. לעאָן שיפרין
און פאַמיליע (ניו־יאָרק)

שיקען זייערע גוטע וואונשען צו אַלע פריינד און כל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזשייקאָב שאַבאַט
און פאַמיליע, לאָס אַנגעלעס

ווינשען אַלע פריינד און אַלע לאַנדסלייט אַ גוטען און געזונטען יאָר.

מרס. נאַדיאַ שאַשקעס
און פאַמיליע

ווינשען אַ שנת חיים ושלום צו כל ישראל אויף גאָר דער וועלט.

מר. און מרס. סאל שוואַרץ
ניו־יאָרק

ווינטשען זייער פאַמיליע, פריינט און אַלע אידען אַ גוט, געבענטשט יאָר.

א כתיבה וחתימה טובה

ווינטשען

רבקה ראָזענטאַל
(טיקטין)

און סטעף

צו זייערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און צו כל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט.

אַלם ביאַליסטאָקער רייזע־ביורא

וועלכע האָט שוין פיל לאַנדסלייט געפירט קיין ישראל און אַנדערע לענדער, באָטעון מיר אַן אַלע ביאַליסטאָקער אידען: 1) אַ לוסט־רייזע אויף אַ שיף אַדער עראָפלאַן קיין ישראל, איראָפּאַ, און אַנדערע טיילען וועלט; 2) מיר באַזאָרגען רעפרידזשעריישאָרס און עלעקטרישע אַפּלייענסעס, סקריפס און שפּייז־פּאַקעטען קיין ישראל (ספּעציעלער הנחה פריז פאַר ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט); 3) טראַנספּאָרטאַציע און אינשורענס פון פראַכט קיין ישראל, אייזנשליסענדיג די פאַרפאַקונג. קומט אונז זעהן און מאַכט אַרענדזשמענטס, איר וועט זיך פילען היימיש און צופרידען ביי אייער „ביאַליסטאָקער פריינט".

Mrs. Max Rosenthal
Travel Bureau

79 Norfolk St., New York 2, N. Y.
OR 4-3382-3, OR 4-3319
Closed Saturdays, Open Sundays

Tel. LU 3-2261

FALLS POULTRY CORP.

Dressed Poultry

448 EAST 173rd STREET
Bronx, N. Y.

MR. & MRS.

STANLEY KAGAN

West Caldwell, N. J.

Wish All Their Friends
A Happy New Year

MR. & MRS. JACK WOLF

NEW YORK

wish all their friends and associates a Blessed New Year

BIALYSTOKER CUTTERS CLUB

extend to their Membership, to the Bialystoker Home of the Aged and to Israel at large their warmest wishes for a Happy and Prosperous New Year

---

MR. HARRY KARP

c/o KARPS LUMBER YARD

conveys his message of greetings to his friends and to all Israel for

A HAPPY NEW YEAR

Mr. and Mrs.

MILTON BURSTEIN

and FAMILY

Wish all their friends A Prosperous New Year

Mr. and Mrs.

MARTIN A. BURSTEN

AND FAMILY

LAKE SUCCESS, L. I.

Extend their compliments for the New Year

HOROWITZ BROS.

677 VAN SINDEREN AVENUE

Brooklyn, N. Y.

Extend best wishes for a Happy New Year

New Year Greetings from . . .

LEOPOLD TAZREITER

170 WYTHE AVENUE

Brooklyn, N. Y.

Distributors of

Mosha's 100% Pumpernickel

Good Year to All!

MR. & MRS.

JACOB A. LICHTENFIELD

extend to their relatives and friends and all Bialystoker Landsleit best wishes for a Happy and Prosperous New Year

---

MR. CHARLES MINK

AND FAMILY

. Extend their heartfelt New Year Greetings

MRS. BLUME SHAFER and Family

extend to their friends best wishes for a Happy and Prosperous New Year

---

ISAAC KAGAN

168-30 — 127th STREET

Jamaica, N. Y.

extends best wishes to all his Friends for a Happy New Year

Mr. and Mrs.

ROBERT KAMBER

and FAMILY

Asbury Park, N. J.

Give their best wishes for a Happy New Year for all

Mr. and Mrs.

JACK and ETHEL INGBERG

and FAMILY

Extend their best wishes to everyone for a Happy and Prosperous New Year

---

Mr. and Mrs.

MORRIS ACKERMAN

New Paltz, N. Y.

express to all their relatives, neighbors and friends heartiest New Year Wishes

---

MR. & MRS. JACK VERNON

wish all their friends and Jews everywhere a Happy New Year

JACK & ANNE ZELKOWITZ and Daughter BETTY

Wish Their Family and Friends
A Prosperous New Year

MR. & MRS.

WILLIAM KASENETZ

and Family

Vice-President of
Bialystoker Home for the Aged

extend to all their relatives, friends and acquaintances cordial New Year wishes!

OSCAR MACKLER
CELIA KAYE — SADIE KLEID

Children of the late

LENA MACKLER

extend greetings to their Bialpstoker kinfolk and to all Israel for a Happy New Year

---

MR. & MRS. DAVID SIEGEL

AND FAMILY

Milwaukee, Wisc.

extend to their friends, Bialystoker Kinfolk in town and the world over best wishes for a very Happy New Year

---

MRS. A. ALTER

of Alters Bakery

244 Courtland St., N. Terrytown, N. Y.

Wishes all their friends a Happy and Healthy New Year

Mr. and Mrs.

DAVID CHESLER

extend their greetings to all for a Happy and Prosperous New Year

---

SAM SCHWARTZ

Extends his hearty greetings for the New Year

In Fond Memory of our Dearly-Beloved Husband and Father

ABRAHAM SCHNEIDER

Passed to Eternity, November 14, 1961

Forever in our hearts!

MINNIE AND ROSLYN SCHNEIDER

Greetings from . . .

HI FI BEVERAGES, Ltd.

103 3rd STREET

Brooklyn, N. Y.

Greetings and Best Wishes from

MURRAY BARON

for A Happy New Year

Compliments of . . .

CASCADE LAUNDRY

Myrtle & Marcy Avenues
Brooklyn, N. Y.

Happy New Year to All our Friends from the Children and Grandchildren of

MORRIS & ANNIE EDELSTEIN

Compliments of . . .

ISRAEL COHEN & SON

749 WILLIAMS AVENUE
Brooklyn, N. Y.

Greetings from . . .

VALLEY FORGE FLAG CO.

1 ROCKEFELLER PLAZA
New York, N. Y. 10010

Greetings and Best Wishes for A Happy and Prosperous New Year!

MR. & MRS.
LOUIS OGUSH
and Family

MRS. CLARA ASCH
and Family

Wish all their relatives and friends A Happy New Year

MRS. SADIE PERLIN
and FAMILY
Norfolk, Va.

Extend their Greetings for A Happy New Year

Best Wishes for a Happy and Prosperous New Year

SOL SCHWARTZ
and Family

Greetings from . . .

METROPOLITAN HARDWARE CO.

11 ESSEX STREET
New York, N. Y.

Mr. & Mrs.
LOUIS GOLDSTOCK
and Family

1000 Gr. Concourse, Bronx, N. Y.

Wish all Their Friends A Happy and Prosperous New Year

Greetings and Best Wishes from . . .

our Vice President

MRS. ROSE KASS

and FAMILY

MRS. DINA KAGAN
and Family

Wish all their Friends A Happy New Year

COUNSELLOR

PHILIP F. SCHNEIDER
and Daughter

Comptroller of the Bialystoker Center
Extend their New Year Greetings to All Their Friends & Members of the Institution

---

MR. and MRS.
ABE & YETTA SCHREIBER

Extend Their Best Wishes for a Happy, Prosperous New Year to all Their Relatives and Friends

---

Greetings from . . .

HYMAN AUGUST

Sons, Daughter-in-Law & Grandchildren
BRUCE ALAN and DEBRA JOY
and Best Wishes for a Happy New Year
and Son

MRS. MAMIE ISSEKS
SOL H. ISSEKS

Wish all their Relatives and Friends a healthy and a happy New Year

---

Best Wishes for a Happy New Year to All Relatives and Friends

MRS. SAMUEL KASSEL
and Family

A Happy New Year to our many Relatives and Good Friends!

COUNSELLOR & MRS
DAVID GOLDBERG
Chairman, Board of Directors
AND SON GARY

DR. and MRS.
BENJAMIN GISSEN
and Family

Extend their Greetings for a Happy and Prosperous New Year

MR. & MRS.
LOUIS & SHIRLEY
ELPHAND
and Children
Phyllils, Sandy & Philip

Extend their heartiest Greetings to all Friends for A Happy New Year

---

MR. & MRS.
HYMAN PEARLSTEIN

JAMAICA, L. I.

Extend to all Bialystoker Landsleit, Friends and to Jewry everywhere their warmest greetings and best wishes for a Happy and Prosperous New Year!

MRS. SYLVIA KAHN
and Sons

Brooklyn, N. Y.

Offer Best Wishes to All Friends for A Happy New Year

MR. & MRS. GEORGE SANN
and FAMILY
extend warmest greetings to all for A Happy New Year

EDWARD & RUTH WINSTON
and Son Barry
extend to their families, Bialystoker kinfolk and all their friends best wishes for a Happy New Year

---

MR. & MRS. JULIUS ZIPPIN
SLINGERSLAND, N. Y.
A Very Healthy and Happy New Year

Compliments of . . .

MR. & MRS.
HARRY ROSENBERG
and Family

Compliments of . . .

MRS. MINNIE MARKS
and Family

Good Wishes for a Happy New Year
To All Our Friends
NAT SONNE
and Family

Greetings for
A Very Happy New Year
from
ESTELLE GOTTLIEB
Honorary President of the
Young Women's League of the
Bialystoker Home

MR. & MRS.
GEORGE ABRASH
Paterson, N. J.
Wish all their friends a
A Happy and Prosperous New Year

MR. & MRS. J. DEITCH
PATERSON, N. J.
A Happy and Prosperous New Year
to
All our Relatives and Friends

Mr. & Mrs.
H. J. STEIR
extend warmest New Year wishes to their family and to all Israel

---

Hearty Greetings from . . .

Mr. and Mrs.
MICHAEL KRIEGER
and Family
Lawrence, New York

Best Wishes to Kol Yisroel!
WARMEST NEW YEAR GREETINGS to our dear family, relatives and friends;
to our cherished children:
HERBERT & BARBARA SIDERMAN
and to their darling baby-boy
JEFFREY STEVEN
Happy Birthday!
2 years old on September 13, 1967
Bless Him !

MARVIN & MURIEL FLAGG
Congratulations upon their Fifteenth Wedding Anniversary
Many more happy returns in good health. Cheers to Our Grandchildren
the FLAGG bearers
dear boys
HOWARD SETH, 13 years
MICHAEL ELLIS, 10 years
JONATHAN, 6 years
Good Luck and Happy Birthday!
Good Luck and Good Health and may they celebrate many more happy occasions!
HARRY & RAE SIDERMAN

MILTON & RUTH WIENER
and Family
Trustees of the
BIALYSTOKER HOME FOR THE AGED
wish their parents, families, and Bialystoker kinfolk, a Year of Health and Happiness

---

LOTTIE GERBER
and Family
CHICAGO, ILL.
extend their heartiest greetings upon the occasion of the New Year and voice hope that all of Jewry's aspirations will be fulfilled

---

MR. & MRS.
SAMUEL J. MARINE
PHILADELPHIA, PA.
May the Days of the New Year Unfold for our Relatives and Friends Health, Happiness and Prosperity

---

RUBIN and SYLVIA WEISBROD
and FAMILY
Children of our Directors
Abe & Yetta Schreiber
extend to all their relatives, friends and acquaintances, best wishes for a Healthy Happy and Prosperous New Year

---

Mrs. Sylvia Schoenfeld
Hon. President of the
BIALYSTOKER LADIES AUXILIARY
extends to her family and to all directors, auxiliary members and friends, her best wishes for a Happy New Year!

Greetings from . . .
S. F. MELNICK
387 MAIN STREET
East Orange, N. J.

COUNSELLOR
PHILIP NOVICK
Wishes his Friends and Relatives
A Happy and Prosperous New Year
217 Broadway New York City

HARVEY & SHIRLEY SIEGEL
extend to their grandmother, our director
PAULINE SIEGEL
and to all their friends and Bialystoker kinfolk best wishes for a Happy New Year

---

MR. & MRS.
IRVING M. LEVINE
Ellenville, N. Y.
convey New Year greetings to all friends and members of the Bialystoker Center and Home for the Aged and wish them abundant health and happiness

IN EVERLASTING MEMORY

OF OUR

Affectionately-Endeared Parents

HYMAN and SARAH GOLDBERG

MAX and HINDA SIDERMAN

•

Beloved Sisters and their Families

FANNIE and JACOB PALESCHUCK

and Son M. HERMAN

ANNIE and BARNET ROSAN

Son ALEX

and Daughter RAE RANOWITZ

MARY and SAM ROGOFF

and Darling Granddaughter

CARL ANNE FEINBERG

•

Cherished Brothers

ELIAS GOLDBERG

HARRY GOLDBERG

JULIUS GOLDBERG

•

Forever in our hearts!

Their lives will be a stimulating example to follow; their memory — an everlasting sentiment to nurture in our daily pursuits.

Rae & Harry Siderman

IN BLESSED MEMORY

OF OUR

Dearly-Beloved Wife,

Cherished Mother,

Affectionate

Grandmother

and

Great Grandmother,

DORA COHEN

MAY HER CHASTE SOUL

REST

IN HEAVENLY PEACE!

•

JACOB COHEN

and

Family

•

Miami Beach - New York

SAM & RUTH SILVER
of "Silver's Fish Market"
2663 VALENTINE AVENUE BRONX, N. Y.
extend to their friends, customers and neighbors best wishes for a Happy New Year

GRamercy 7-4908 Established 1914
BLEVITZKY BROS.
Monuments
Branch and Factory:
28 THAMES STREET BROOKLYN, N. Y.
210-212 FORSYTH ST. near Houston St. NEW YORK CITY

Greetings from . . .
SYLVIA AND IRVING FOX
EAST ORANGE, N. J.
wish all their friends and the Jewish people everywhere a Happy New Year

New Year Greetings from . . .
GOTHAM EXTERMINATING COMPANY
241 EAST BROADWAY
New York, N. Y. 10002

IN BLESSED MEMORY
of Dear Husband and Beloved Father
SOLOMON WEISS
by KATE, NAT and MORTON WEISS
Forever in our hearts!

IN CHERISHED MEMORY OF A
Dear Mother, Grandmother and Great Grandmother
JENNIE (SHAINKE) ROSENBERG
CHILDREN:
Ida, Dave, Libby, Fred
Sylvia and Henry
Grandchildren and Great Grandchildren

MR. & MRS. JOSEPH SLOANE
their children and grandchildren
TONI M. BROWN of BEVERLY HILLS, CALIF.
MINDY, TRACY and STEVEN SLOANE of CLEVELAND, OHIO
extend their sincere best wishes to all relatives and friends for a Healthy and Happy New Year
JOSEPH SLOANE, Inc.
Printers
151 WEST 25th STREET NEW YORK, N. Y. 10001
CH 3-3756

ZION MEMORIAL CHAPEL
Our Official Undertakers
41 CANAL STREET NEW YORK CITY
Tel. CAnal 6-1617 IRVING SMITH

IN LOVING MEMORY OF
MORRIS EISENSTADT ע"ה
MARY EISENSTADT ע"ה
BERTRAM EISENSTADT ע"ה
JEANETTE EISENSTADT ע"ה
GERALDINE EISENSTADT ע"ה
GEORGE EISENSTADT ע"ה
THE FAMILY

IN MEMORY OF MY DEAR HUSBAND
SAM SOKOLOWITZ
Forever in our hearts!
ROSE SOKOLOWITZ

Greetings from . . .
BROOKLYN BRONZE TABLET CORP.
18 CRESCENT STREET BROOKLYN, N. Y.

IN BLESSED MEMORY OF
ISAAC and MINNIE EPSTEIN
Always in our minds and memory!
ABE and VIOLA SAPERSTEIN

New Year Greetings from . . .

MR. & MRS. SIDNEY SHAPIRO

and Family

760 PLATO STREET FRANKLIN SQUARE, L. I., N. Y.

IN MEMORY

OF

JULIA AND ABRAHAM KASS

HAL KASS

Compliments of . . .

THEODORE WIENER

Wiener Trading Corp.

61 Mill Street Paterson, N. J.

Compliments of . . .

O. K. SANITARY PROD.

1020 RUTLAND ROAD
Brooklyn, N. Y.

Creators of Fine Monuments and Gates

SILVER MONUMENT WORKS

125 Stanton St., New York — SP 7-6691 — GR 3-6664

SAMUEL SILVER
Reputable Skill Since 1924 — After 7 P.M. Call NI 5-2525

CAMP LAKOTA

on MASTEN LAKE

BOYS & GIRLS — 5 TO 16 YEARS

"In Beautiful Mamakating Park"

WURTSBORO NEW YORK

- Only 73 Miles from N. Y. C.
- Elevation 1855 Ft.
- 40th Camp Year
- Drama, Dancing, Music
- Crafts, Nature, Riding
- Friday Night Services
- All Land - Water Sports
- 5 Mile Spring Fed Lake
- Excellent Kosher Cuisine
- Doctor, Reg. Nurses
- Mature, Experienced Staff
- Tuition

Call or Write

MRS. LILLIAN SHABOTSKY

1555 GRAND CONCOURSE BRONX 52, N. Y.

Phone: TRemont 2-2164 or LUdlow 3-6240

Greetings from . . .

GRADINGER & KASS

5111 — 18th AVENUE

Brooklyn, N. Y.

KAZAN'S FLOWER SHOP

34 XAVIER DRIVE

Yonkers, N. Y.

314 YOnkers 3-0215

New Year Greetings from . . .

DR. & MRS. LOUIS LINN

55 EAST 86th STREET NEW YORK, N. Y. 10028

ORchard 4-2616

EMJAY Photographers

Candid Portrait - Movies - Stereo

MORTON RUBINSTEIN • JACK GOLDBERG

201 East Broadway New York 2, N. Y.

Compliments of . . .

MR. & MRS. BEN AND JEAN BRODY

שיקן זייערע האַרציקע באַגריסונגען צו אַלע פריינט,

פון נאָענט און פון ווייט, און ווינטשען זיי אַ גוט יאָר

פון גענוגט, פרייד און שלום אויף דער וועלט.

extend their heartiest greetings to all their friends for

A HAPPY NEW YEAR

314 WEST 74th STREET NEW YORK, N. Y.

Compliments from . . .

PUBLIC FISH MARKET

Monticello, New York

New Year Greetings from . . .

FALLSBURG FISH MARKET

So. Fallsburg, New York

MElrose 5-7733 - 4 - 5

KAZAN FLOOR COVERINGS

Carpets, Rugs, Linoleum, Asphalt and Rubber Tile

ALTER KAZAN, *Proprietor*

3060 THIRD AVENUE, cor. 157th St. BRONX, N. Y. 10451

G & R KOSHER FOODS

Strictly Kosher

בשר כשר

Meat - Poultry - Provisions and Frozen Foods

83 Norfolk Street New York 2, N. Y.

Tel. SPring 7-2560 Established 1932

PINE MANOR

„די ביאַליסטאָקער זומער־היים אין דער פרעמד"

Greetings from . . .

THE PINE MANOR HOTEL

Mrs. Frieda Rothberg, Prop.

P. O. BOX 888 LIBERTY, N. Y.

Ideal Summer Resort. Open also over the High Holidays. Reasonable Rates. Homelike Meals. Good Rest.

Phone: 914 — 292-9503

Mrs. Rothberg wishes all patronizers and Bialystoker kinfolk a Happy New Year

---

סאל סאַיד און פאַמיליע

הייליגען דעם אָנדענק פון זייערע עלטערן

מנחם מענדיל און חנה סלאווע ע"ה

און פון זייערע ברידער

בנימין און שאַיקע (סעם) ע"ה

מיט צדקה פאַר דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים צום נייעם יאָר.

IN MEMORY OF

Our Beloved Husband and Father

SAMUEL WIENER ע"ה

GRamercy 5-5330 Lic. No. L445

SECUNDA LIQUOR STORE, Inc.

Imported and Domestic

WINES AND LIQUORS

8th Avenue Subway at Our Door

167 East Broadway New York 2, N. Y.

Best Wishes for a Happy New Year

J. ZABUSKY

House Furnishings, Crockery. Dinner Sets and Aluminum Ware

59 HESTER ST., cor. Ludlow St. NEW YORK

SP. 7-0732

MRS. LIZA AIZENBERG

and Her Children

Rita and Michael Feitler

AND GRANDCHILD JOEKLIN

Extend Best Wishes to Their Friends Everywhere for A Happy New Year

אונזערע ליבע, חשוב'ע פרײנד

מר. און מרס. א. גרינהויז

פון יאָהאַנעסבורג, ס. אפריקע

ווינשען אַלע זייערע פרײנד און אַלע אידען איבער דער גאַרער וועלט א כתיבה וחתימה טובה, א געבענשטען און מזל'דיגען נייעם יאָר.

מר. און מרס. דוד פּאַדליאַשוק

פּאַריז

שיקען זייערע האַרציגע וואונשען און גרוסען צו אַלע פרײנד, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל צום נייעם יאָר פּאָר א שנת חיים ושלום.

PRIME PAPER CORP.

22 Read Street New York 7, N. Y.

SPring 7-6767

Greetings from . . .

KAPLAN BROTHERS

BLUE FLAME CORPORATION

New and Used Gas Ranges

523 West 125th Street New York, N. Y.

MOnument 2-6990 - 1

DR. & MRS. HERBERT DUBOVSKY

309 W. WAYNE AVENUE EASTON, PA.

Extend Best Wishes to Their Family and Friends for

A HAPPY NEW YEAR

Compliments from . . .

HUB FIREPROOF CO.

2576 PARK AVENUE BRONX, N. Y.

MO 9-0533

Greetings and Best Wishes for . . .

A HAPPY and PROSPEROUS NEW YEAR

MR. & MRS. ABE NOVICK

320 WEST END ROAD SOUTH ORANGE, N. J.

מר. און מרס. אשר און העלען דאָפּעלט

און פאַמיליע

שיקען זייערע ברכות צו אַלע פרײנט, לאַנדסלייט און כל ישראל צום נייעם יאָר.

די גאַרבאַטי בריידער און זייערע משפּחות

97 באָוערי, ניוייאָרק

ווינשען אַלע פרײנט, לאַנדסלייט און אַלע אידען א געזונטען, גליקלעכען נייעם יאָר.

Greetings from . . .

LOUIS GREENBERG, Inc.

Plumbing Supplies

43 SUFFOLK STREET NEW YORK CITY

OR 4-2636

Greetings from . . .

LEVIT PHARMACY

407 GRAND STREET

New York City

ORegon 4-0110 GRamercy 5-9062

Residence: 35 Seacoast Terrace, Brooklyn, N. Y. 11235, DE 2-7623

LOUIS EMPLOYMENT AGENCY

MORRIS RABINOWITZ, *Prop.*

110 EAST 4th STREET NEW YORK CITY

MR. NATHAN SCHWARTZ

and Family

wish all their relatives and friends

A Happy New Year

MR. & MRS. MORRIS LIBERMAN

and Daughter

and MRS. RACHEL LIBERMAN

Miami Beach, Fla.

Extend to their family and friends the best wishes for A Happy New Year

---

HONEY N'SPICE BAKE SHOPS, Inc.

187 CLINTON STREET NEW YORK, N. Y. 10002

Extend to all their friends and customers the best wishes for A Happy New Year

---

Greetings from . . .

EDWARD BOKAR

Wholesale Fruits and Produce

229 WEST STREET NEW YORK, N. Y.

Greetings In Honor of . . .

DAVID SOHN

Good wishes and a Happy New Year from

MR. & MRS. ISIDOR WILSON

Los Angeles, Calif.

לשנה טובה תכתבו ותחתמו

אַ יאָר פון גליק, געזונט און פרידען!

MR. & MRS. ALFRED M. GOULDON

On the occasion of the 5728th *Rosh-Hashanah wish their children, grandchildren, great grandchildren* and *their families, sisters* and *brothers* and *all our relatives* and the Bialystoker Landsleit and to my life long friend *David Sohn The most wonderful Director of the Bialystoker Home and Hospital,* since the Home & Hospital was Established. And to all the residents of the Home and Hospital.

A HEALTHY, HAPPY ROSH HASHONAH!

Greetings from the . . .

DIAMOND FAMILY

Monticello, New York

HYMAN and SHIRLEY FEINSTEIN

and Family

Children and Grandchildren of the late

MRS. PAULINE SIEGEL

extend best wishes to their relatives, friends and Bialystoker kinfolk everywhere for

A VERY HAPPY and PROSPEROUS NEW YEAR!

MR. & MRS. JACK NATKOFF

Bronx, N. Y.

wish their family and friends

A Happy New Year

Ruth and David Kapp

136 EAST 57th STREET

New York City

extend

eir warmest greetings and best wishes to all th

FRIENDS AND ASSOCIATES

for

A HAPPY AND PROSPEROUS NEW YEAR

with

Brotherhood and Peace On Earth

לשנה טובה!

MR. & MRS. SAM AND HENRIETTA RUBIN

and Family, Brooklyn, New York

Vice-Presidents of the Bialystoker Center, Home for the Aged and the Ladies Auxiliary; Co-Chairman, Building Fund Comm.

extend heartiest greetings and best wishes for
A HAPPY AND PROSPEROUS NEW YEAR
to all their kin, neighbors, friends, Bialystoker kinfolk and to all Israel

Best New Year Wishes from

The Rubin Family

MRS. ETHEL BRODY

and Family, Brooklyn, New York

MR. AND MRS. LOUIS RUBIN

and Family, Brooklyn, New York

MR. AND MRS. HYMAN RUBIN

and Family, Montreal, Que. Canada

MR. AND MRS. MAX RUBIN

and Family, Brooklyn, New York

MR. AND MRS. NOAH RUBIN

and Family, Brooklyn, New York

MR. AND MRS. JACK RUBIN

and Family, Brooklyn, New York

DR. AND MRS. GDALI RUBIN

and Family, Brooklyn, New York

Wish their relatives and friends a Happy New Year

NEW YEAR

GREETINGS

from

MR. & MRS.

JOSEPH

and

GWENDOLYN

SANDLER

along with
Best Wishes to all their friends for longevity, good health and good luck.

•

May the Year

5727

be a timespan of freedom, peace, brotherhood and happiness to all!

BIALYSTOKER CENTER AND HOME FOR THE AGED and INFIRMARY

228 EAST BROADWAY, NEW YORK

extends

to all its Officers, Directors and Members, Co-Workers, Patronizers and Friends

and to all affiliated Organizations,

to Bialystoker Kinfolk in America, Israel and the World over, and to the Jewish People everywhere on the face of the globe,

WARMEST NEW YEAR GREETINGS AND BEST WISHES

for Life, Health and Prosperity, Material Welfare and Spiritual Progress in a world of brotherhood and peace.

A Happy
and
Prosperous
NEW YEAR

to our
Landsleit, Friends
and
Family

שנת חיים ושלום

געווידמעט די איבערגעבענע אַרבעטער
פאַר מדינת ישראל

וועלכע טוען שאַפען
סיי ברויט סיי וואָפען

HERMAN L. PAULINE and FRIEDBERG

The River View Residence
New York

פּאָולין
און
הערמאַן
פרידבערג

די ביאַליסטאָקער

and from our Children

Dr. Professor
SIDNEY and AUDREY FRED BORG
Dean of Stevens Institute of Technology,
Hoboken, N. J.

and Children
Nicholas, Andrew, Jill Debora and Kennet

•

ROBERT and ETHEL FRED BORG
Director of American Society Civil Engineers
Graduate Lawyer and Member New York State Bar

•

General Manager
KREISLER BORG CONSTRUCTION CO.
Scarsdale, New York

and Children
Tina, Nan, Lisa, Nathaniel and Jeremia

•

Professor
MATTHEW and MARGOT FRED BORG
Orlando, Florida

and Children
Angela and Allen
Winter Garden, Fla.

דרייפאַכע שמחה ביי די פרידבערגס

◈

דעם 7טען יאַנואַר 1967 האָט די פאַמיליע פרידבערג פאַרצייכענט 3 שמחות און זיי געפייערט צוזאַמען אין דעם אינטימען קרייז פון משפּחה און פריינט:

1) דעם 50-יאָריגען חתונה-יובילעאום פון הערמאַן ל. און פּאָולין פרידבערג;

2) דעם 50סטען געבורטסטאָג פון דר. סידני באָרג, עלטסטער זון פון די פרידבערגס, גרויסען וויסענשאַפטלער, דיען פון „סטיוועגס אינסטיטוט פון טעכנאָלאָגיע" אין האָבאָקען, נ. דזש. און אַמעריקאַנער קולטור-אַמבאַסאַדאָר אין דענמאַרק, אַלס דורכפירער פון קולטורעלער אויסטויש-פּראָגראַם צווישען לענדער;

3) דעם 21סטען געבורטסטאָג פון ניקאָלאַס באָרג, זון פון דר. סידני און אָודרי באָרג, און עלטסטען אייניקעל פון די פרידבערגס.

לכבוד דער פייערונג האָט די פאַמיליע פרידבערג געפלאַנצט זעקס בוימער אין ישראל און געגעבן 50 ביישטייערונגען צו פאַרשיידענע אידישע אינסטיטוציעס אין ישראל און אין אַמעריקע.

די פרידבערגס זיינען אַקטיוו אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים און לאַזען זיך געפינען פאַר דער אינסטיטוציע מיט אַן אָפענער האַנט.

מר. פרידבערג איז אַגב דער פאַרוואַלטונגס-רעדאַקטאָר פון „נאָוואָיע רוסקאָיע סלאָווא", אַ בריט-פאַרצוויגטע רוסישע צייטונג, וועלכע דינט אויך אידישע אינטערעסען בכלל און ביאַליסטאָקער אָנגעלעגענהייטען, וועו נאָר נויטיג און וויכטיג.

L'SHONOH TOVOH!

New Year Greetings

from

the Members of the

BOARD OF GOVERNORS

of the

BIALYSTOKER CENTER and HOME FOR THE AGED

Martin and Abe Ginsburg

and their families

May the New Year sound the clarion of
brotherhood and peace throughout the world.

West New York, New Jersey

לשנה טובה באגריסונג

פון

אלבערט פריילעך

(טראסטי)

ביאליסטאקער צענטער און מושב זקנים

פון טיפן הארצן ווינטש איך א געזונטען און גליקליכען יאר צו אלע מיינע גוטע פריינט, באקאמטע און דירעקטארען פון דער אינסטיטוציע, צו אלע טוער און צו אלע מיטגלידער און אונטערשטיצער פון אונזער מושב זקנים.

איך ווינטש אויך א זיסע עלטער און לאנגע יארען צו אונזערע זקנים און זקנות, וואס וואוינען דא ביי אונז.

גלויבט מיר הייליג, אז איר זייט אין גוטע הענט. וואויל איז אייך, וואס איר קענט אויסלעבען אייערע געשענקטע יארען אין אונזערע וועלט.

מיינע וואס ארעמסטע ברכות זיינען אויך געווענדעט צו די ביאליסטאקער לאנדסלייט און צו כלל ישראל צום נייעם יאר.

צו אלעמען — א שנת חיים ושלום!

אלבערט פריילעך

New Year Greetings

from

ALBERT FROLICH

Trustee

Bialystoker Center and Home for the Aged

From the very bottom of my heart I herewith extend best wishes for a Happy and Prosperous New Year to all my truly-good friends, to the Officers and directors of the Institution, to all co-workers, and to all the members and patronizers of our Home.

I wish longevity and a sweet old age to the residents of our Home; may they enjoy a healthy and happy life!

Believe me truly that you, old folks, are in very good hands, and you ought to consider it a good fortune to spend your years of grace within the confines of our Institution.

My best wishes to Bialystoker kinfolk and to Jewry at large.

To one and all, a year of happiness, brotherhood and peace!

ALBERT FROLICH

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

Morris and Doreen Masin

Vice-Presidents

of the

BIALYSTOKER CENTER AND HOME FOR THE AGED

Chairman of the

BUILDING MODERNIZATION DRIVE

extend the warmest wishes

to their family, friends, officers, directors and members of this Institution, and of all their favorite affiliations

for

A HAPPY AND PROSPEROUS NEW YEAR

in a world of brotherhood and peace

Mr. and Mrs.

Elly Tarlofsky

and Family

TREASURER

of the

BIALYSTOKER CENTER AND HOME FOR THE AGED

extend to their family, friends
and kinfolk everywhere
heartiest wishes

for

A HAPPY AND PROSPEROUS NEW YEAR

האַרציקע וואונטשען צו אונזער פאַמיליע אין אַרגענטינע און צו
אונזערע לאַנדסלייט, און כלל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט
פאַר אַ שנת חיים ושלום.

May the New Year bring happiness to All,
salvation to our people and peace on earth.

DR. MURRAY N. RUBINSTEIN

passed away on June 26, 1967 at the age of 64 years.

The deceased, a successful dentist and noble individual, was the son of our meritorious veterans, Charles and Anna Rubinstein of blessed memory.

He is survived by this wife, Sarah, children Barbara Monves and Ted, grandchildren: Cathy and Julie Segg, brother Herbert and sister, Mrs. Ethel Haskin, who are faithful mmebers of our Home.

MAX COHEN

died on February 3, 1966.

The deceased, a charitable man, possessed of fine qualities, was the widower of our good friend, Mrs. June Cohen, whose name is perpetuated on the memorial tablet in the synagogue of our Home.

In his Last Will and Testament, Mr. Cohen assigned to our Home a legacy of $300 for kaddish prayers and yahrzeit observance in our synagogue. his provision is scrupulously carried out by our Home. We have also erected a memorial plaque in his memory next to the nameplate of his wife, June, in our synagogue.

Mr. Cohen is survived by his 2 sons: Gerald Cohen of New Milford, N. J. and Lawrence Cohen of Guttenberg, N.J. with their famlies.

PHINEAS AND IDA LEAH GORDON

a meritorious couple, were perpetuated on the memorial tablet in the synagogue of our Home by their dear daughter and our kind benefactress, Mrs. Ruth Markel who contributed a sizable amount to the Building Fund of our Home.

We hail Mr. Markel for this thoughtful gesture, combining a fitting tribute to the deceased and a beneficial service to the living.

MAX STEIN

passed away on March 18, 1967, at the age of 62.

Max Stein

The deceased hailed from a fine family in Bialystok. He was engaged in the export-import trade and was a noted figure in the commercial circles here and abroad. He was also a fine, charitable man.

Mr. Stein is survived by his wife Sonia; children, Jack and Sephora, Bianca Lloyd and Henry; 4 grandchildren; brother Alex with his wife, Fay, and sister Tania Wolinetz with her husband, Joseph.

SYLVIA GINSBURG

passed away on May 7, 1967 in Chicago, Ill.

The deceased, widow of our late generous supporter, Harry Ginsburg, a charitable person and lady of valor and merit, was active in the Bialystoker Social Club and Ladies Auxiliary of Chicago.

She is survived by 2 sons: Julius Ginsburg of Skokie, Ill. and Dr. Marshall Ginsburg of Cincinnati, Ohio, 4 grandchildren and sister, Sarah Richman.

The family has perpetuated the name of the deceased on our memorial tablet next to the nameplate of her husband, Harry, in the synagogue of our Home.

PHILIP FRIEDSON

died on November 3, 1966.

The deceased, a perfect gentleman and charitable individual, is survived by his wife, Anna, who is a dedicated member of and generous contributor to our Home; son Harold; 2 daughters: Mona Zwerin and Shirley Hoffman, and 8 grandchildren.

The family has donated charity to our Home in memory of the deceased.

ZAKIM MAX, FRIEDA AND ESTHER

parents and daughter, were perpetuated on the memorial tablet in the synagogue of our Home by their family upon the initiative of our worthy Trustees, Mr. and Mrs. David Zakim of Paterson, N.J.

Max and Frieda Zakim were the brother and sister-in-law of David Zakim, and Esther was his niece.

It was most appropriate to link the names of the late kin with our Home that it is a favorite cause and pet charity of Mr. and Mrs. David Zakim, a couple whom so proudly we hail and so dearly we cherish.

ANNA KASSNER

passed away on July 7, 1967 at the age of 71 years.

Th deceased hailed from Yanova, a small town near Bialystok. She has recorded a lifetime of service to the survivors of her hometown, raising relief funds and dispatching aid to them. She was also greatly helpful in the work of our Bialystoker Home and the Ladies Auxiliary. A forest in Kfar Saba, Israel, to commemorate Yanova, was planted with funds raised by Mrs. Kassner.

Anna Kassner is survived by nephews, nieces and cousins, who arranged for kaddish prayers and yahrzeit observance in our synagogue for the soul of the deceased.

ROSE RASHBAUM

passed away on September 9, 1967 at the age of 87 years.

Rose Rashbaum

Mrs. Rashbaum life-long member of the Board of Directors of our Home and Infirmary and very active member of our Bialystoker Ladies Auxiliary, was considered the Senior Lady in our landsmanshaft.

Modest, reserved yet very alert and youthful, Mrs. Rashbaum was one of our most successful campaigners. She defied ill health and ripe age and went around ringing doorbells and collecting funds for our Home. She also helped us greatly in ou rannual bazaars, particularly with merchandise from "French Fabrics" through her son, Arthur.

Mrs. Rashbaum, the old grand dame with a young spirit is survived by a wonderful family who treated her with royal respect: daughter, Sally Haims, 2 sons: Arthur, Sidney and with their husbands and wives, grandchildren and great grandchildren, all dedicated to our Home.

The name of Rose Rashbaum is being perpetuated on the memorial tablet in the synagogue of our Home next to her husband, Bernard and son Robert Rashby.

THE BARTON AND KARP MEMORIAL MEETING AT OUR HOME

A solemn gathering of the Barton, Karp and Dienstag families in the synagogue of our Home marked the dedication of memorial plaques for their late kin: Samuel and Lena Barton; Jacob and Celia Karp; Robert L., Nathan and Herbert Karp and Rose Dienstag. The plaques were ordered and financed by Mrs. Anna B. Karp, with a substantial contribution to our Home. Memorial services were held by our Rabbi Aaron Chait.

IDA LAPINSKY OF CHICAGO PERPETUATED IN OUR HOME

The name of Mrs. Ida Lapinsky, who died on March 4, 1967, in Chicago, Ill., at the age of 85, was perpetuated in the synagogue of our Home.

This memorial arrangement was made by her children, Mr. and Mrs. Sigmund Rubin of Evanston, Ill., through our mutual friend and esteemed President of the Bialystoker Social Club in Chicago, Mr. Israel Mines. The Rubins have extended a generous donation to our Home to such effect.

Mrs. Ida Lapinsky's memorial plaque was placed in our synagogue alongside the nameplate of her husband, our meritorious coworker, Harry Lapinsky.

- ***Perpetuate the Names of Your Loved and Lost on the Memorial Tablets in the Synagogue of our Home.***

"YISKOR" SERVICES IN OUR SYNAGOGUE

On Yom Kippur, the Day of Atonement, October 14 and on Shmini Atzeres, the 8th Day of Succoth, October 26, "yiskor" services for our deceased members and friends will be offered in the synagogue of our Home.

Wherever you may be, please rest assured that the names of your loved and lost, appearing on our memorial tablets, will be illuminated by brightly lit memorial lamps alongside, and that their memory will be rehearsed in reverence and respect.

We ask you to remember us likewise with generous "yiskor" donations, as a fitting reaction and true memorial to your dearest and nearest, enjoying Heavenly bliss.

LEGACIES AND BEQUESTS FOR OUR HOME AND INFIRMARY

The span of human life is uncertain and people with foresight and vision think ahead, and make proper provisions in the Last Wills and Testaments.

If you are one of this category, please remember our Home and Infirmary with legacies and bequests. By this very act, you render your name and spirit immortal.

May such arrangements remain for many years in word only, until they mature.

Be smart, think ahead and you will be sure that you did the right thing.

In Blessed Memory
Of Dear Mother
SARAH-ANNA GILDEN-CAHAN
Forever In our Hearts!

Ben Cahan

IN MEMORIAM JUDGE JONAH GOLDSTEIN

passed away this summer at a ripe age.

Judge Jonah Goldstein

The late Judge Goldstein, a notable in America's judicial system and one of America Jewry's brilliant leaders, was a very good friend of our Home. As the Chairman of the Grand St. Boys Association he helped us greatly in many projects.

We deplore the grave loss and we pay tribute to Judge Goldstein's cherished memory.

JOSEPH HELLER

passed away on July 27, 1967.

The deceased, a fine charitable individual, was the son of our esteemed directors and benefactors, Mr. and Mrs. Adolph Heller of Brooklyn.

He is also survived by his wife Cecelia; his children Donald and Judith Davidson and his grandson David, as well as by two brothers, our worthy director Jerry Heller and by Howard Heller.

Substantial charity in memory of the deceased was donated to our Home.

MAX GOLDSTEIN

died on July 19, 1967.

The deceased, a man endowed with noble virtues, is survived by his daughter Mrs. Esther B. Goldstein of New York, who arranged for a memorial plaque, kaddish prayers and yahrzeit observance for the deceased in the synagogue of our Home.

CHARLES GOLDMAN

passed away on August 21, 1967 at the age of 77 years.

The deceased, a perfect gentleman and exemplary philanthropist, is survived by his wife Pauline, son Harold Paul, grandsons: Robert and Richard, a brother, brothers and sisters-in-law; including our Hon. Chairman of the Board of Directors and Chairman of the Administration Comm., Judge and Mrs. Philip and Claire Novick.

The Goldmans have been among the grand benefactors of our Home. The name of the deceased has been perpetuated by the family on the memorial tablet in the synagogue of our Home.

ISSI SWEET

died on January 21, 1967.

The deceased, a person endowed with sublime qualities, is survived by our esteemed Vice-President Mrs. Rose Kass of New York and by Mrs. Irving Finkelstein of Forest Hills.

His name was perpetuated on the memorial tablet in the synagogue of our Home along with the names of his parents, Abraham and Tillie Sweet.

MRS. CELIA ACKERMAN

passed away on July 16, 1967.

A charitable lady, once active in our Landsmanshaft, Mrs. Ackerman is survived by her daughter Mrs. Israel Honig of Teaneck, N.J.

Charity in her memory was given to our Home by Mr. and Mrs. Israel Honig for kaddish and yahrzeit prayers.

ABE L. SWED
Bialystok-born Democratic Leader, died in Milwaukee, Wisc.

The population of Milwaukee, Wisc., the local Jewish community and particularly our Bialystoker segment in town, was tossed into deep grief by the untimely demise of our meritorious kinsman Abe L. Swed, who passed away on July 1, 1967, at the age of 58 years.

Born in Bialystok, and the son of the successful shoe merchants Mr. and Mrs. Jonas Swed, later on the founder and president of the J. Swed Shoe Co. in Milwaukee, Abe came to America at the age of three. He exhibited great talent in the shoe business and in real estate, took part in politics, was a reputable democratic leader in his town and even ran for the office of Governor.

Abe Swed helped the Bialystoker Benevolent Society in Milwaukee most generously, carrying on his parental tradition of Bialystoker loyalty. He is survived by his wife, Jeanette, also a democratic leader, a daughter, as well as by a sister, Mrs. Jerome (Susan) Goldman of Detroit.

LENA PERLMUTTER

died July 9, 1967, at the age of 73.

The deceased, a member of our Home and Ladies Auxiliary, was a charitable woman. She was the wife of our kinsman and member, Abraham Perlmutter.

Mr. Perlmutter, who was born in Bialystok and lived on the *Shul Hoif* Street, was the grandson of the noted scholar, Moses Perlmutter, the rabbi of Chorostch.

The departed Lena Perlmutter left us a legacy in her Last Will and Testament with a provision for a memorial plaque in our synagogue, along with kaddish prayers and yahrzeit observance.

Aside from her husband Abraham, Mrs. Perlmutter is survived by a daughter, Mrs. Lillian Liebman; son, Leo Perlmutter; and 3 grandchildren: Lawrence, Rachelle and Mark.

OUR BIALYSTOKER SUPREME COURT JUDGE, DR. GUSTAVE ROSENBERG, RUNNING FOR RE-ELECTION

We are pleased to break the good news that our eminent kinsman, former Chairman of the Board of Higher Education, at present State Supreme Court Judge in New York, Hon. Dr. Gustave Rosenberg, is running for re-election on the fusion ticket of both the Republican and Liberal Parties in the forthcoming November elections.

Dr. Rosenberg, a proud son of Bialystoker descent, a warmhearted traditionally-minded Jew and illustrious American, serves as distinguished Member of our Board of Governors and is closely attached to our Institution.

We wholeheartedly endorse Dr. Rosenberg for the bench on the State Supreme Court, as a true notable and eminent dignitary, courageous spokesman of the people's cause and as a valuable asset for our judicial system, and we ask our members to cast their vote for Dr. Rosenberg in the forthcoming elections and to induce neighbors and friends to follow their example.

SALUTE TO OUR MERITORIOUS PIONEERS AND VETERANS, IDA AIDAK and GOLDIE FREEDENBERG

We bow our heads in recognition and esteem to our grayhaired yet youthful pioneers and veterans, Mrs. Ida Aidak, co-founder, First and Hon. President of our Bialystoker Ladies Auxiliary, and Mrs. Goldie Freedenberg, likewise Hon. President of the Auxiliary, for their life-long service and merits for our Institution.

Both Bialystoker Grand Dames, they have done a marvelous job ove rthe years, and we wish them longevity, good health, good luck and lots of "nachas" from their families.

ANNUAL IDA AIDAK LUNCHEON WEDNESDAY, NOV. 15, 1967

The traditional Annual Ida Aidak Luncheon will take place on Wednesday afternoon, November 15, 1967, at our Home.

This Function, a demonstration of respect for and gratitude to our unparalleled co-worker, Founder, First and Hon. President of the Bialystoker Ladies Auxiliary, Mrs. Ida Aaidak, is also a fund-raising medium for our Home and Infirmary.

Members of the Ladies Auxiliary, friends and guests will receive special invitations to the Luncheon. We ask you to mark this date on your calendar and to set aside this day for us so that you may grace us with your presence at this fine Affair.

MRS. BECKY KORNWEIN AN UNTIRING CO-WORKER

We hail our meritorious director, Mrs. Becky Kornwein, for her dedicated service and successful campaigning and fund-raising for our Home and for the Bialystoker Ladies Auxiliary.

Mrs. Kornwein defies her ripe age and undermined health and canvasses in our behalf. She has also brought into our midst the wonderful couple of our esteemed Vice-Presidents and grand benefactors, Morris and Doreen Masin. We wish Mrs. Kornwein long life, good health and good luck.

OUR ANNUAL BAZAAR DECEMBER 9 and 16, 1967

Our Bialystoker Annual Bazaar will open on Saturday Evening, Dec. 9, 1967, at our Home, and will last through Tuesday, Dec. 12. Then it will reopen on the following Saturday Evening, Dec. 16, and will close on Tuesday, Dec. 19th. Chairman of the Bazaar is, as usual, our dynamic Trustee, Milton Wiener, assisted by his capable wife, Ruth, the Wiener family, and of course, our energetic sisters of the Bialystoker Ladies Auxiliary. We ask one and all to canvass and bring in merchandise for the Bazaar.

JUDGE PHILIP NOVICK NAMED ACTING PRESIDENT

At a meeting of our Board of Directors, held on Dec. 7, 1967, our Hon. Chairman of the Board and meritorious Chairman of the Administration Comm., Judge Philip Novick, was unanimously named the Acting President of our Institution till the forthcoming Elections.

We wish Judge Novick good luck in steering our Bialystoker Center, Home and Infirmary towards brighter horizons.

BUILDING CHAIRMAN WILLIAM KASENETZ LAUDED FOR A SUPERB JOB

With our reconstruction work mostly completed, we hail our efficient Chairman of the Building Comm., Vice-President, Wm. Kasenetz, for a job well done. We also thank his dear spouse, Rose, for her indulgence during the trying period of the strenuous alterations. A fine couple and mighty team, indeed!

COUNSELLOR DAVID J. & MRS. ROSE GOLDBERG WELCOMED UPON THE NEW SEASON

We cordially greet our competent Chairman of the Board of Directors, Counsellor David J. Goldberg, and his dear wife, our Vice-President, Rose, upon their return from the summer vacations.

We hope that Counsellor Goldberg, resuming the gavel of our Board meetings, will continue his fine and tactful course, and that Rose will carry on her good work for our Home and the Ladies Auxiliary, in good health.

HONORABLE MENTION FOR OUR "BIALYSTOKER CUTTERS CLUB"

We commend the Organization for loyalty and support of our Institution over the years.

JACK PYTLUK

upon his engagement to Irma Taub on June 4, 1967.

Jack is the gifted son of our lovely Biaylstoker couple, Henry and Ruth Pytluk, and the grandson of the late David Koleschnik, the Bialystoker Martyr and miraculous survivor of the holocaust who undertook and successfully fulfilled the sacred task of burial and interment of the Bialystoker ghetto victims. Jack's uncle, Zalmon Koleshnikoff of Paris, is a famous Bialystoker artist and performer.

We wish Jack, his fiancee and the family good luck.

MR. and MRS. SHELDON BURSTEIN

upon their marriage on April 1, 1967.

Sheldon who tied the knot of matrimony with Miss Carole Burga, is the cherished son of our esteemed directors, Mr. and Mrs. Martin Burstein of Rego Park, N.Y. grandson of our late director, Mrs. Minnie Burstein of blessed memory and nephew of our worthy members and donors, Mr. and Mrs. Milton Burstein.

Martin, a key-figure in the public relations field, is in a great measure responsible for the re-election of Governor Rockefeller whose campaign he launched successfully twice in a row.

We wish the Bursteins, Seniors and Juniors, lots of "nachas."

MILTON and RUTH WIENER LAUDED FOR GOOD WORK

Mrs. Yetta Schreiber Ex-President of the Bialystoker Ladies Auxiliary, joins our Home in expressing gratitude to our worthy Trustees Ruth and Milton Wiener for wonderful work in the past season.

MAZOL TOV TO OUR REGISTERED NURSE, SYLVIA PLUNG

We offer felicitations to our efficient Registered Nurse, Mrs. Sylvia Plung, upon the marriage of her daughter, Karen to Mr. Miles Schneider on July 9, 1967.

Karen and Miles Schneider

May the newlyweds be a source of nachas to the families concerned and to our people, at large.

SAM AND HENRIETTA RUBIN

our esteemed Vice-Presidents and ardent co-workers, upon the double "simcha" of: the arrival of their new great-grandchild, Rebecca Shoshana, born to their grandchildren, Robert and Loretta Schwartz on June 16, 1967, and upon the graduation of the lucky "papa" from the Medical School at Downstate Medical Center, magna cum laude, on June 8, 1967.

The baby is the grandchild of Milton and Beatrice Schwartz.

We hail the 4th generation of the Rubins, and we wish the great grandparents, the grandparents and the parents, Schwartz Seniors and Juniors, "nachas" from the infant and good luck. We also hope that Dr. Robert Schwartz will make headway in his medical career and be a credit to the profession and to our people, at large.

GERROLD H. KASENETZ JACQUELLINE SUE SCHAPIRO UNITE IN NUPTIALS

The calendar of New York's June marital unions was topped by a most elaborate wedding of class and style, when Gerrold H. Kasenetz tied the knot of matrimony with Miss Jacqueline Sue Schapiro on June 20th, 1967.

Jacqueline Sue and Gerrold Kasenetz

It was a reunion of family and friends from New York and Miami Beach, with Gerrold's proud grandfather, our esteemed President, Mr. Jacob Cohen who flew in from Miami to grace the Event, and our good friend, Rabbi Abraham M. Heller, spiritual leader of the "Flatbush Jewish Center," performing the nuptial ceremony. Our Institution was represented in a dignified manner by Ethel Ingberg, Administrator.

Capable Gerrold is the son of our eminent Vice - Presidents, William and Ros Kasenetz. Prtty Jacquline Sue is the daughter of Mr. and Mrs. Herbert Sehapiro, a reputable couple in Hewlett, N.Y.

The cherished memory of Gerrold's great grandmother, our late First Lady, Mrs. Dora Cohen, was mentioned with reverence and regret that she was not spared to witness her grandson's marital covenant and derive "nachas" from her dear offspring.

The wedding left an indelible imprint in the memory of all participants.

OUR CONTROLLER, ALBERT FROLICH, BLESSED WITH NEW GREAT GRANDCHILD

We heartily congratulate our esteemed Controller and grand benefactor, Albert Frolich, upon the lovely addition to his family, a new darling great granddaughter Lillian Kushner.

Albert Frolich

The baby was born on July 12, 1967, to our friends, Norman and Marcy Kushner, and was so named after her great grandmother, the late Mrs. Lillian Frolich of blessed memory. She is the granddaughter of our friends, Hyman and Frieda Kushner, and we also offer our cordial "mazol tov" to the lucky parents and grandparents.

A gentleman and a sport, a philanthropist of high calibre, Mr. Frolich was brought into our fold by our worthy director, Mrs. Dorothy Kramer, a few years ago, and he has since become closely attached to our cause.

He helped us considerably towards our Building Fund, acquired a room in our reconstructed building in blessed memory of his dear wife, Lillian, and has assisted us with a magnanimous gesture towards the completion of our building alterations.

We proudly make this roll call of the 4 generations of the Frolich family; we mention with reverence the progenitors of this fine lineage in Promp, Ukraine, Albert's parents, Moshe and Henie, and his grandfather, the unparalleled philanthropist, Mordecai Freilich, and we hope that this wonderful clan of charity and public service will continue to adorn our Home with their moral and material support, in good health, for many more years to come.

"SIMCHOS" IN THE SIDERMAN FAMILY

A triple happy event took place in the family of our esteemed directors and co-workers, Harry and Rae Siderman.

Rae and Harry Siderman

Their dear children, Marvin and Musiel Flagg have marked this summer their 15th wedding anniversary.

Their grandson, Howard Seth Flagg, cherished son of Marvin and Muriel, has graduated from Junior High last June.

His Bar Mitzvah will be celebrated on October 22, 1967. Howard is a true "flagg"-bearer of his family's fine name and enviable record.

We wish the Sidermans and the Flaggs lots of "nachas" and good luck.

OUR VICE-PRESIDENT, SOL WIENER, MARKS HIS 75th BIRTHDAY

Saturday Evening, September 2, 1967, became a significant date on the family-calendar of the Wieners, as family and friends have gathered to throw a surprise party for their dear husband, father and grandfather, Sol Wiener, upon his 75th birthday.

Sol Wiener

We join the Wieners and their many friends in offering to Sol our warmest "mazol tov" felicitations and in bidding him many more happy returns in good health.

A pioneer and veteran, assisted by his faithful spouse, Esther, dear Sol is one of the pillars of our Institution. He has been working for us all along, in New York and in Miami Beach. Both, Sol and Esther, respectively hold the high offices of Vice-Presidents in our Institution.

The Wieners have also brought all their children into our fold. Both the Seniors and the Juniors form a harmonious team for our cause.

We wish the Wieners good health and good luck.

- **JOIN OUR MEMBERSHIP RANKS!**
- **READ AND CIRCULATE OUR "BIALYSTOKER STIMME"!**

JACK AND RHODA BIRENBAUM

upon the birth of their daughter, Minda Judith, on June 16, 1967.

The baby is the cherished grand daughter of our eminent Vice-Presidents and dedicated veteran-workers, Sol and Esther Wiener.

We wish the parents and the family lots of "nachas" and cheer.

ROBERT TARLOWE and LAURA WIGGITO TIE KNOT OF MATRIMONY

On Sunday, August 20, 1967, a highclass "simcha" took place, as Robert Tarlowe and Laura Wiggito entered the covenant of marriage in the presence of a choice crowd of family and friends.

The pretty bride is the darling daughter of our good friends, Mr. and Mrs. Al Wiggito, and the cherished granddaughter of our eminent vice-presidents and grand benefactors, Morris and Doreen Masin.

We wish the newlyweds and their families, the Tarlowes, Wiggitos and the Masins, lots of "nachas" and good luck.

SEYMOUR N. and MERYL SUE GOLDEN TIE KNOT OF MATRIMONY

Our young friends, Seymour N. Golden and Meryl Sue Panetz, entered the covenant of marriage on August 27, 1967.

Seymour is the dear son of our esteemed directors, Jack and Miriam Golden, who are also active in the "Club Bialystoker Friends." The Goldens are among our generous donors and supporters.

Meryl Sue is the dear, cherished daughter of Mr. and Mrs. Murray Panetz. We wish the newly-weds and the parents "mazol tov" and good luck.

THE WEINSTEIN GRANDSONS OBSERVE TWIN BAR-MITZVAH

We offer a double "mazel tov' to our esteemed members and donors, Louis and Fannie Weinstein, upon the Bar-Mitzvah celebration of their twin-grandsons, Howard and Roger, that took place March 4th, 1967.

The Bar Mitzvahs Twins, Howard and Roger

We wish the boys, their parents, grandparents and the entire family lots of "nachas" and good luck.

THE WEISS FAMILY EXCELS IN VALUABLE GIFTS to OUR HOME

Mrs. Kate Weiss and her sons, Nathan and Morton, have identified themselves with our Home over the years in a most commendable manner through financial aid and gifts of useful commodities. Honoring the memory of their dear husband and father, the late Solomon Weiss, they have graciously contributed huge supplies of merchandise to our bazaars. Mrs. Weiss has also perpetuated in our synagogue the names of her husband and all of her late kin so that she has almost an entire column on our memorial tablet. The Weiss Bros. have lately contributed a sizable amount to our Building Fund.

Recently, Nathan and Morton have topped their fine record by a most generous gift of office and hospital equipment from the inventory of their firm, the "Institutional Sales Co.," such as desks, wheelchairs, walkers, tables, mattresses, etc.

RABBI ABRAHAM M. HELLER CONGRATULATED ON 70th BIRTHDAY

We hail our good friend Rabbi Abraham M. Heller on his 70th birthday celebrated during the past season.

Rabbi Heller, spiritual leader of the Flatbush Jewish Center and author of many books, has recently published a very important new volume "The Vocabulary of Jewish Life."

THE LILIENFELDS FINANCE PURCHASE OF WHEELCHAIR FOR OUR INFIRMARY

Our good friends, Dr. & Mrs. H. Charles Lilienfeld have extended to our Home a generous donation for the acquisition of a wheelchair for our Infirmary, a gift that is most essential to provide the benefit of mobility for our bed-ridden patients. The wheelchair was donated in memory of their parents Esther and Isak Lilienfeld.

Dr. Lilienfeld, an expert podiatrist, is a Member of our Medical Board. He heads the podiatry clinic in our Infirmary.

DORA BISHKOWITZ-VARICK BLESSED WITH NEW GRANDSON

We extend our heartiest "mazol tov" to our esteemed directors and donors, also active members of the "Club Bialystoker Friends'- Dora Bishkowitz and Joseph Varick upon the arrival of a new grandson.

The tiny tot, Jeffrey, is the son of our good friends, Ben and Phylis Bishkowitz.

HAPPY EVENTS

We cheerfully list a number of happy events in our "Bialystoker Social Family," and we extend heartiest "mazol tov" felicitations to:

Sophie and Sam Shapiro

SAM AND SOPHIE SHAPIRO

our esteemed Vice-Presidents and meritorious co-workers over the years, dedicated volunteer campaigners and generous donors, upon their 55th wedding anniversary on June 8, 1967. The Shapiros have, as usual, marked this happy occasion with charity to our Home, matching dollars with years and one dollar always ahead, as deposit on continued life, health and good luck. They have also generously contributed to our Building Fund Campaign.

The Shapiros are blessed with a noble offspring, children and grandchildren, who join the parents in teamwork and charity to our Home. They are: Sidney and Connie Shapiro, active directors and coworkers, and Jack and Bella Masin, devoted members and supporters. The Masins utilize every opportunity to give and to raise funds for our Home.

Sidney has taken an active part in the reconstruction process of our Home and Infirmary both in material, labor and funds. Co-owner of the "Hub Fireproof Door Corp.," he prevailed upon his partner, a philanthropic individual, Mr. Walter Dzielak, to help us in our Project. Our fire-proof doors in the building were supplied and installed by their firm on reasonable terms, and Sidney gave us also the benefit of his skill, experience and know-how in this particular phase of work.

Sam Shapiro has been recently confined to a hospital, he twice underwent successful surgery and emerged with an improved state of health. Sophie has also been suffering from some ailments. We wish both of them complete recovery and many more happy returns with "nachas" from their dear ones.

ABE AND YETTA SCHREIBER

The Schreibers will observe on December 15, 1967 their 54th wedding anniversary, and we wish them many more happy returns in good health and in good fortune.

Yetta and Abe Schreiber

We also congratulate Mr. Schreiber on his 75th birthday that occurred on May 15, 1967.

ISIDORE AND IDA ZALEWITZ

directors of our Home and active workers in our Bialystoker Ladies Auxiliary, upon their 40th wedding anniversary on March 20, 1967. Mrs. Zalewitz is the newly-elected Recording Secretary of the Bialystoker Ladies Auxiliary.

The Zalewitzes who always come forward with generous donations to our Home and have also substantially contributed to our Building Fund, marked their wedding anniversary with an elaborate spread, as the hosts of our Ladies Auxiliary's closing meeting. They covered the cost of the lavishly-served refreshments, and the proceeds of the meeting in honor of their "simcha" totalled up to a substantial amount for our Home. Of course, they also shared in a sizable manner in the collected funds.

Isidore and Ida Zalewitz

We wish the Zalewitzes many more happy returns in good health.

BRONX LEAGUE ACTIVITIES IN REVIEW

by RAE SIDERMAN, *Financial Secretary*

"Bronx League" proudly records a lively season of activities and accomplishments.

The bi-monthly meetings, every second and fourth Wednesday afternoon at our new meeting locale, the "Seven Star Restaurant," 13 East Burnside Ave., between Jerome and Walton Ave., the Bronx, were well attended.

Our organization was also fondly represented at the Board Meetings of our Bialystoker Center and Home for the Aged. Our directors offered their opinion and counsel, and we have taken an active part in the various drives of the Institution, particularly in the Building Fund Campaign.

The Closing Meeting of our Organization that was held on Thursday afternoon, June 8, 1967, was dedicated to the blessed memory of Mother and Daughter, our unparalleled Founder and First President, *Mrs. Celia Brasch*, and the faithful member and supporter, *Mrs. Dorothy Seitz*. This double memorial was observed at a luncheon in a solemn mood, set to the tune of the sad occasion, and netted a substantial income for our League and for the Home. The *Brasch Sisters*, *Claire Glick* and *Florence Perlman*, and their families, responded most charitably.

We welcomed at this Annual Memorial Meeting *Mrs. Jeanette Cohen* of Brooklyn, daughter of Mrs. Celia Brasch, together with her aunt, *Mrs. Minnie Halpern*, and a friend, *Mrs. Dora Chalofsky*. They, too, contributed generously.

In recording the charitable efforts of our ardent co-workers, we commend our Hon. President, *Mrs. Bessie Fuchsman*, residing in Florida, for her unfailing cooperation. From far away Florida she sends us funds, including her own contributions and those collected from her friends.

We have also enjoyed the support of some other Floridian members of our League. An honorable mention deserve *Mrs. Sylvia C. Dyren*, as well as *Sarah* and *William Lazaroff* for their generous support.

Likewise do we extend our deep thanks to our worthy members, *Mr. and Mrs. Abe Kanter* for their constant assistance. Similar gratitude is expressed to our esteemed members and donors: *Mr. and Mrs. William Bronson; Mr. and Mrs. Louis Nathin; Mrs. Celia A. Perlmutter; Mrs. Reva Pomerantz; Mrs. Jeanette Feldman*, daughter of our late member Mary Weinstein, of blessed memory; *Mr. and Mrs. Mollie Tanenbaum* who attend our meetings and help us with their donations.

A special commendation for loyalty and service is accorded to our Vice-Presidents *Mrs. Ray Kramer and Mrs. Anne Schneer* who served as *Acting Co-Chairladies* during the absence of our worthy President, *Mrs. Lillian Shabotsky*.

To all our members who have celebrated their wedding anniversaries, we extend hearty "mazel tov" wishes for many more happy returns in good health.

We pay tribute to our dedicated Ambassador, *Brother Rubin Fisher*, who delights us with his timely talks on holidays and other occasions.

We have welcomed into our midst, after a prolonged absence, our devoted member *Mrs. Rose Kriegel*, and we hope to see many more members at our meetings. We also commend our faithful sister, *Mrs. Rose Heideman*, who donates raffles at our meetings.

A hearty "mazol tov" is hereby extended to our dear member *Mrs. Fannie Berkowsky*, upon the Bar Mitzvah of her grandson, and we wish the entire family lots of "nachas" and good luck.

Our Financial Secretary, *Mrs. Rae Siderman*, paid respects on behalf of the Organization at the unveiling of a monument for our member, *Mrs. Sarah Roffer*, of blessed memory, and received a contribution from Mr. Julius Roffer and the bereaved family for the "Bronx League."

We convey our warmest message and get-well wishes to our members who are unable to be with us due to ripe old age or ill health, such as: *Mrs. Mary Nathanson*, the Mother of the Year; *Mrs. Fannie Solomon; Mrs. Fannie Shatsky; Mrs. Lena Fishman; Mrs. Mae Gordon*, etc. We know that in heart and spirit they are with us.

To our esteemed President, *Mrs. Lillian Shabotsky*, who was incapacitated for a long time, we wish complete recovery; to our worthy Treasurer, *Fannie Fisher*, who was burdened with Rubin's illness for quite a while, we bid good health for both, along with continued energy to carry on the good work.

We extend a hearty "mazol tov" to our dedicated members, *Max and Sonia Chananowitz* upon their Golden Wedding Anniversary that they have celebrated on September 6, 1967.

Mrs. Chananowitz is very active in our "Bronx League" and comes forward with frequent donations. We wish the couple many more happy returns in good health.

To our entire membership, to the Officers, Board of Directors and Administration, to the office staff and the residents of the Bialystoker Center and Home for the Aged, to the Bialystoker Ladies Auxiliary, to all affiliated organizations, to the vast membership of the Home, to the Bialystoker kinfolk everywhere and to Jews the world over — we send our best seasonal greetings and warmest wishes for a very Happy and Prosperous New Year.

From the Desk of

OUR ADMINISTRATOR MRS. ETHEL INGBERG

It is with great pride that we announce the licensing and approval of our Infirmary areas by the New York State Dept. of Health. This approval is a confirmation that our home has a well-defined medical program.

The future of our home is exciting in these days of constant changes. We gladly accept the daily challenges of our directors, membership and many friends, no hurdles are too difficult.

Our objective is not merely to maintain a facility of architectural beauty, but to retain a loving home dedicated to the ideals of caring for and of comforting our aged.

Our Home serves men, women and couples over the age of 65. The residents include ambulatory aged, long-term sick and mentally impaired.

The "Long-term sick" are those who require daily assistance and care in functioning. Residents in this category may be some patients with terminal illnesses as well as those whose conditions require rehabilitative treatment.

Our mentally impaired residents are the aged who are frequently referred to as "Senile," but who are manageable within the program of our Home.

The ambulatory resident is the individual who is not necessarily totally well, but one who is able to function socially and care for his daily needs independently.

Unfortunately, the acute shortage of beds in all areas of the Home has created a waiting list for new admittances. Our list is divided into the three categories enumerated above, and the determination as to which area an applicant may best be served is made by our capable medical staff after careful evaluation and examination.

A FIRST FOR OUR HOME

Our annual theatre party will be a Sunday *Matinee*, October 29th thus insuring and enabling us to invite those residents who wish to participate along with us for a full afternoon's entertainment. A private bus has been made available, gratis, by our very good friend and director, Jean Gellis, and we will be able to transport our residents in comfort. Thank you "Jean"! We hope to accomplish many more "Firsts" for our Home in the future.

A very special 'Thank you' to those ladies of our Ladies Auxiliary who throughout the long hot summer devoted many an afternoon assisting us in bringing infirmary patients down to our Dora Cohen Memorial Park. Without their devotion and dedicated care, many pleasant hours in the fresh air and sunshine for these residents would not have been possible.

And now, on behalf of our entire staff and myself, I wish to extend best wishes for a Happy and Healthy New Year to all our good friends.

THE GINSBURG BROS. SUBSTANTIATE THEIR GENEROUS BUILDING PLEDGE

We hail our grand benefactors, Brs. Abe and Martin Ginsburg, for the accurate payments towards their generous pledge to our Reconstruction Building Fund.

The Ginsburg Bros. have arranged for a Jacob Ginsburg Pavilion to be dedicated in our building in blessed memory of their dear father, our meritorious late Vice-President, Jacob Ginsburg.

The Pavilion will bear a plaque with the above inscription thereon and thus be a fitting memorial to Jacob Ginsburg, a communal leader whose wonderful sons carry on a great and proud heritage of Bialystoker philanthropy and service.

The Ginsburg Bros. graced us with their presence and were heartily greeted at our Dedication on September 17. They pledged additional $5,000 for the Jacob Ginsburg Pavilion.

OUR TREASURER, ELY TARLOFSKY, THE "FRONT" OF OUR HOME

We commend our esteemed Treasurer, and grand benefactor Mr. Ely Tarlofsky, for his wonderful service to our Home in every sense of the word. Alert, concerned, helpful, he comes forward with funds, as well as with personal supervision of various construction jobs, done on the premises. He has also helped us with the preparation and installation of plaques throughout the building.

Recently Mr. Tarlofsky installed on his own cost the front door to our building so that the entrance over the portals of our Home already conveys to the visitor the warmth and the spirit of this humble man who symbolizes the hospitality of the Institution and who is our very proud "front." He aided us with substantial funds towards the reconstruction of our building.

We wish Mr. Tarlofsky, his dedicated wife, Fanny, and the entire family good health to carry on the splendid work for our Home.

OUR PRESIDENT MR. JACOB COHEN CLEARED THE ARREARS OF HIS BUILDING PLEDGE

We are pleased to announce that our President, Mr. Jacob Cohen, paid up the balance of his building pledge with a check of $25,000 to our order.

Jacob Cohen

This final payment was made at the Dedication Festivities of our Board of Directors, held on June 18,1967, wit ha check presented to our Home by the President.

We thank Mr. Cohen for substantiating his pledge.

OUR VICE-PRESIDENTS, THE MASINS, FINANCE OUR VITAL WORK

We hail our eminent Vice-Presidents, the noted philanthropists, our grand benefactors Morris and Doreen Masin, fo rtheir keen concern and substantial aid to our Home, and particularly to our Building Fund Campaign.

Whenever possible, the Masins grace us with their presence at meetings and affairs, and Mr. Masin delights us with his timely talks and fine sense of humor.

The Masins have assisted us recently with substantial donations towards their most generous building reconstruction pledge and we note it with a sense of pride.

GET-WELL WISHERS TO OUR ESTEEMED OFFICERS, DIRECTORS AND MEMBERS

We extend our best wishes for a complete recovery to our dear officers, directors and members who have been afflicted by illness, hospital confinement and surgery during the summer months:

Abe Schreiber

dear husband of our esteemed President of the Bialystoker Ladies Auxiliary, Mrs. Yetta Schreiber, who was struck by sickness and confined to a hospital bed.

Mr. Schreiber, a reputable member of our Board of Directors, attends regularly all our Board meetings and functions, helps us in our annual bazaars, assists his most capable spouse in her vital duties and extends generous charity to our Home upon every occasion.

Mrs. Julia Farber

who took ill during the summer.

Mrs .Farber is one of our old-timers and faithful members of our Board of Directors and most dedicated veterans of our Home. She serves for many years as one of the social hostesses of our Bialystoker Ladies Auxiliary. Modest and reserved, always in shadow, Mrs. Farber does very good work over the years. She helps us also in our annual bazaars, social committees, and we wish her and her family good health and good luck.

Mrs. Ethel Dolidsky

widow of our late Trustee, Leon Dolidsky of blessed memory who suffered accident injuries and was treated in a hospital.

Mrs. Dolidsky has been serving on our Board of Directors and attended our meetings, functions and affairs.

Abe Charnes

our reputable member of the Board of Directors and the Fin. Secretary of the "Bialystoker Somech Noflim Ass'n" who underwent successful surgery.

Mr. Charnes is one o four landsmanshaft's most meritorious veterans on duty, with dignity and decorum over the years.

Max Chasan

our Board Member and one of our faithful "old-timers," who was confined to a hospital bed.

Max, also very active in the Bialystoker Somech Noflim, has earned an enviable reputation on the strength of his merits for our Institution and landsmanshaft.

Harry Shall

of Los Angeles, Calif., who has recently been struck by a persistent illness.

Mr. Shall, known to the Bialystoker folk as Hershel Avrom Berke's of the Zelaznik family in Bialystok, has excelled in this Country, as the trainer of physical champions of national and international fame. He is attached to our Home very closely over the years and has also brought his family within the orbit of our work. A dedicated member of our Home, he helps us with frequent charity.

Mrs. Sylvia Kahn

our efficient bookkeeper who was ill for a period of time.

Sylvia, a very conscientious and competent member of our staff, has been performing her functions all along beyond the call of duty.

We hope that she will soon be wite us in good health and in high spirit.

THE FINES FINANCE PURCHASE OF WHEELCHAIR

Joseph and Selma Fine our worthy members and donors, have provided a wheelchair for our Infirmary. They have also perpetuated in our synagogue the names of their late kin: Israel and Malka Dorotinsky, Esther Zakulnik, Noah London and Harry Friedman.

ON THE BIALYSTOKER "HOME" FRONT

INSTITUTIONAL BRIEFS

by RABBI AARON CHAIT
Director of Public Relations

The past season was a period of hard work, crowned with great achievements.

Our Board of Directors and Administration Committee held a number of vital meetings and passed essential resolutions. The alterations in our Home and Infirmary were completed and the finale of our reconstruction and modernization project that took 2 years, climaxed in 2 festive dedication celebrations on June 18, and on September 17, 1967.

The Closing Meeting of the past season was held on June 28 and our Board meetings reopened on September 7th, 1967. The Ladies Auxiliary opened its meetings on September 11th.

The Dedication Festivities were attended by a capacity crowd of directors, members and friends. We have also enlisted the interest of new patronizers who joined our rank and file. Fine entertainment programs ,impressive greetings and spectacular presentations highlighted these festive events.

A number of dedicatory tablets with the names of the donors were posted upon some pavilions, rooms, beds and other items in the building.

Tours throughout our remodeled edifice evoked the amazement and ecstasy of the visitors who marveled at our grand attainments.

Our Bialystoker Ladies Auxiliary has topped its large scope of beneficial work with new great accomplishments: A beauty parlor on our premises, financed by the Auxiliary and the acquisition of a piano. Both innovaations tend to preserve the beauty of our residents and the wholesome atmosphere of gracious living, enhanced by physical decorum and spiritual enjoyment.

Our *Summer Emergency Drive* netted a fine income for our Home and Infirmary, and credit is due to all our volunteer campaigners and co-workers who spared no time an deffort to turn summer's leisure into a busy fund-raising routine for the benefit of our Institution.

Our religious program included preparations for the High Holiday services in our synagogue. Our place of worship is all set for prayer in a congenial atmosphere of reverence to God and of amity to men.

In the recreational sense, public gatherings of our residents were enhanced by musical performances with the cooperation of our artistic talents and volunteer co-workers from our very midst. Outdoor picnics in our Park, blended with refreshing drinks, song, music and dance, gave our residents particularly our bed-ridden patients — the benefits of soothing sunshine, fresh air and social mingling.

On the whole, the past season was one of productive effort and constructive service within the framework of our Home and Infirmary.

Simon & Dora Weinberg Resume Their Volunteer Assignments

We heartily welcome our wonderful volunteers, the Trustees Simon and Dora Weinberg who have returned from their summer vacations to resume their volunteer assignments in our Home with fresh vigor and pep.

Dora entertains our aged residents with music, song and dance. Simon helps us efficiently with clerical aid in our office work.

Both travel a long way from Astoria to our Home almost every day to share and to serve, and we wish them good health and good luck for many more years to come.

BIALYSTOKER STIMME

Published by the

BIALYSTOKER CENTER & HOME FOR THE AGED

228 EAST BROADWAY • GRamercy 5 - 7755—7756 • NEW YORK 2, N.Y.

NEW YORK | OCTOBER, 1967 | 253 | No. 301

TOPICS OF THE DAY

By DAVID SOHN

FACING THE NEW YEAR

In the modern spirit of constant progress, our reconstructed Home and Infirmary face the new Jewish year 5728 with a change of scenery and in a new array of beauty, utility and comfort.

Our Home and Infirmary rate as a model first-class institution in the sense of care for the aged. The *Infirmary* has been *approved* by the pertinent governmental authorities.

The Home, refreshed and remodeled, with elegantly-furnished private living quarters and newest facilities, with medical, dental, podiatry clinics, with a beauty parlor on the premises, bursts with life.

We welcome the new year with hope and we wish our officers, directors, members, Bialystoker kinfolk and all of Jewry everywhere a very Happy and Prosperous New Year.

OUR BIALYSTOKER SHARE IN ISRAEL'S WAR AND VICTORY

Israel with its fascinating 6-day war and triumph may proudly boast of our Bialystoker contribution in manpower and in funds towards the goals achieved. Our heroes on the fronts, some dead some fatally wounded, redeemed with their very lives every inch of the newly-occupied territories.

Our Bialystoker Center has dispatched of our own volition the first aid of $2,000 for our Bialystoker war victims and their families.

A special "Bialystoker Israel Emergency Appeal" was proclaimed and netted fine results, topped by substantial contributions from our grand benefactors: Treasurer Ely Tarlofsky, Controller Albert Frolich, Vice President David Lubin, member and donor Lazar Shabry.

We commend our landsleit for the fine response in Israel's gravest hour of trial and destiny.

OUR SPECTACULAR BUILDING DEDICATION FEAST

Sunday, September 17, 1967, went down in our Bialystoker annals, as a historic date of merit and glory, when a jubilant capacity-crowd turned out en masse in our new, beautiful, air-conditioned Auditorium to celebrate the Dedication of our reconstructed and modernized Home and Infirmary at an elaborate Feast and Fete.

The festive Rally was tactfully conducted by Counsellor David J. Goldberg, Chairman of our Board of Directors. Heartwarming greetings were delivered by our Acting President, Judge Philip Novick, Public Relations Director, Rabbi Aaron Chait who brought an inspiring message from our Executive Director, David Sohn, and Izaak Rybal, Vice-Chairman of the Board who made a very successful appeal for funds to the Building, with the cooperation of our director, Rev. Harry Feinberg.

The historic Event was highlighted by a spectacular feature when, in absence of Mr. Sohn who was unable to attend the Function, an artistic protrait of Mr. Sohn, a masterpiece oil painting by our world-famous art-painter, Benn of Paris, with his autograph-script of dedication, was publicly presented. The Presentation was made by Izaak Rybal. The honor of accepting the Testimonial Portrait for Mr. Sohn was conferred upon his close co-workers; Rabbi Aaron Chait and our Administrator, Mrs. Ethel Ingberg. The Portrait was then mounted for display in our Lobby over the waterfall, with a light illuminating the image.

Special commendation and credit deserves our capable Administrator, Mrs. Ethel Ingberg for the excellent arrangement of the Affair and the wonderful couple, Maintenance Engineer Jack and Executive Housekeeper, Mrs. Bronia Lewental-Skorka and the Chef, Paul Wertzberger, for a job well done.